

Czersk, 2016-12-12

BR.0002.13.2016

Pani/Pan

.....

Zwołuję XXVI sesję Rady Miejskiej w Czersku, która odbędzie się w dniu **20 grudnia 2016 r. (wtorek)** o **godzinie 11:00** w sali konferencyjnej Urzędu Miejskiego w Czersku z następującym porządkiem obrad:

1. Otwarcie sesji i stwierdzenie quorum.
2. Przyjęcie ewentualnych zmian w porządku obrad sesji.
3. Przyjęcie protokołu z poprzedniej sesji Rady.
4. Sprawozdanie z pracy Burmistrza w okresie między sesjami – str. 3,
5. Interpelacje i zapytania radnych.
6. Podjęcie uchwał w sprawie:
 - a) wieloletniej prognozy finansowej gminy Czersk na lata 2017 – 2025 - XXVI/243/16, str. 7,
 - b) uchwały budżetowej gminy Czersk na 2017 rok - XXVI/244/16, str. 9,
 - c) ustalenia dopłat do grup taryfowych za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków - XXVI/245/16, str. 11,
 - d) udzielenie pomocy finansowej Gminie Karsin - XXVI/246/16, str. 13,
 - e) udzielenia Powiatowi Chojnickiemu pomocy finansowej na przebudowę drogi powiatowej nr 2608G Czersk – Klaskawa na długości ok. 1,5 km- XXVI/247/16, str. 15,
 - f) udzielenia Powiatowi Chojnickiemu pomocy finansowej na przebudowę drogi powiatowej nr 2636G Zapędowo – Gartki długości ok. 0,5 km - XXVI/248/16, str. 17,
 - g) udzielenia Powiatowi Chojnickiemu pomocy finansowej na realizację przedsięwzięcia pn. budowa umocnionego pobocza (chodnika) w ciągu ul. Łukowskiej (2679G) w Czersku długości ok. 0,3 km - XXVI/249/16, str. 19,
 - h) przyjęcie Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Czersk na lata 2016 – 2019 - XXVI/250/16, str. 21,
 - i) przyjęcie „Programu ochrony środowiska dla Gminy Czersk na lata 2016 – 2020 z perspektywą na lata 2021 - 2024” - XXVI/251/16, str. 95,
 - j) aktualizacji Planu Odnowy Miejscowości Będźmierowice na lata 2009 – 2019 - XXVI/252/16, str. 185,
 - k) aktualizacji Planu Odnowy Miejscowości Łąg – Kolonia na lata 2012 – 2020 - XXVI/253/16, str. 223,
 - l) przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu obejmującego obszar części działki o nr 19LP w obrębie geodezyjnym Odry - XXVI/254/16, str. 245,
 - m) przyjęcia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2017 - XXVI/255/16, str. 248,
 - n) przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017 – 2020 „Nie zamykaj oczu” - XXVI/256/16, str. 286,
 - o) powołania doraźnej komisji do opracowania projektu zmian Statutu Gminy Czersk - XXVI/257/16, str. 308,
 - p) przyjęcia planu pracy Rady Miejskiej w Czersku na rok 2017 - XXVI/258/16, str. 310,
 - q) przyjęcia planów pracy stałych komisji Rady Miejskiej w Czersku na rok 2017 - XXVI/259/16, str. 314,
 - r) zmiany Uchwały nr XXV/291/05 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 23 lutego 2005 r. w sprawie określenia zasad udzielania i rozmiaru zniżek tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć w placówkach oświatowych prowadzonych przez gminę Czersk - XXVI/260/16, str. 316.

7. Odpowiedzi na interpelacje i zapytania radnych.

8. Wolne wnioski i informacje.
9. Zakończenie sesji.

Jednocześnie przypominam, że projekty uchwał w sprawie wieloletniej prognozy finansowej gminy Czersk na lata 2017 – 2025 oraz w sprawie uchwały budżetowej gminy Czersk na 2017 rok otrzymali Państwo drogą elektroniczną w dniu 5 grudnia 2016 r.

Przewodniczący Rady

/-/ Grzegorz Kobierowski

BR.0057.9.2016

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI BURMISTRZA

I. W okresie od 10 listopada 2016 r. do 6 grudnia 2016 r. Burmistrz Czerska wydała 24 zarządzenia w sprawach:

- 1) wydzierżawienia części działki nr 340/6 na ustawienie wesołego miasteczka – Zarz. nr 519/16,
- 2) przyjęcia projektu uchwały budżetowej na 2017 rok – Zarz. nr 520/16,
- 3) przyjęcia projektu wieloletniej prognozy finansowej Gminy Czersk na lata 2017 – 2025 – Zarz. nr 521/16,
- 4) upoważnienia pracowników Urzędu Miejskiego w Czersku do wykonywania czynności związanych z głosowaniem korespondencyjnym – Zarz. nr 522/16,
- 5) upoważnienia pracowników Urzędu Miejskiego w Czersku do wykonywania czynności związanych ze sporządzeniem aktów pełnomocnictwa – Zarz. nr 523/16,
- 6) zmiany Zarządzenia nr 315/16 Burmistrza Czerska z dnia 22 stycznia 2016 r. w sprawie określenia w roku 2016 kwoty wydatków na jednego ucznia w celu naliczenia dotacji – Zarz. nr 524/16,
- 7) zmiany uchwały budżetowej na 2016 rok, zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych Gminie Czersk ustawami na 2016 rok – Zarz. nr 525/16,
- 8) zmiany planu finansowego Urzędu Miejskiego w Czersku na 2016 rok – Zarz. nr 526/16,
- 9) udzielenia świadczeń pomocy zdrowotnej dla nauczycieli zatrudnionych w przedszkolach i szkołach, dla których organem prowadzącym jest Gmina Czersk – Zarz. nr 527/16,
- 10) przyjęcia materiałów na sesję Rady Miejskiej w Czersku – Zarz. nr 528/16,
- 11) przyjęcia projektu uchwały Rady Miejskiej w Czersku – Zarz. nr 529/16,
- 12) przyjęcia autopoprawki do materiałów na XXV sesję Rady Miejskiej w Czersku – Zarz. nr 530/16,
- 13) skierowania Pani Iwony Szyca do odbycia służby przygotowawczej – Zarz. nr 531/16,
- 14) zmiany planu finansowego Urzędu Miejskiego w Czersku na 2016 rok – Zarz. nr 532/16,
- 15) powołania Komisji Rekrutacyjnej dla przeprowadzenia procedury naboru na wolne kierownicze stanowisko urzędnicze Kierownika Biura Funduszy Urzędu Miejskiego w Czersku – Zarz. nr 533/16,
- 16) zmiany uchwały budżetowej na 2016 rok, zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych Gminie Czersk ustawami na 2016 rok – Zarz. nr 534/16,
- 17) zmiany planu finansowego Urzędu Miejskiego w Czersku na 2016 rok – Zarz. nr 535/16,
- 18) wydzierżawienia w trybie przetargowym części działki nr 118/2 położonej w miejscowości Kurcze – Zarz. nr 536/16,
- 19) zlecenia realizacji zadania publicznego z pominięciem otwartego konkursu ofert – Zarz. nr 537/16,
- 20) centralizacji rozliczeń podatku od towarów i usług Gminy Czersk – Zarz. nr 538/16,
- 21) ustalenia regulaminu naboru wniosków do projektu „Słońce źródłem pozyskiwania energii” planowanego do realizacji w ramach Poddziałania 10.3.1 Odnawialne źródło energii – wsparcie dotacyjne RPO 2014 - 2020 – Zarz. nr 539/16,
- 22) zmiany uchwały budżetowej na 2016 rok – Zarz. nr 540/16,
- 23) zmiany planu finansowego Urzędu Miejskiego w Czersku na 2016 rok – Zarz. nr 541/16,
- 24) Regulaminu Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych Urzędu Miejskiego w Czersku – Zarz. nr 542/16.

SPRAWOZDANIE Z WYKONANIA UCHWAŁ RADY MIEJSKIEJ

II. Na sesji w dniu 24 listopada 2016 r. Rada Miejska podjęła uchwały w sprawie:

- 1) zmiany Uchwały nr II/27/14 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 23 grudnia 2014 r. w sprawie ustalenia składów osobowych komisji stałych Rady Miejskiej w Czersku ze zm. - XXV/226/16 – uchwała weszła w życie z dniem podjęcia,
- 2) zmiany statutu Administracji Zasobów Komunalnych w Czersku - XXV/227/16 - uchwała wejdzie w życie z dniem 1 stycznia 2017 r. i została przekazana Dyrektorowi Administracji Zasobów Komunalnych w Czersku,
- 3) przyjęcia programu polityki zdrowotnej pod nazwą „Rehabilitacja lecznicza (Fizjoterapia i Kinezyterapia) mieszkańców miasta i gminy Czersk na rok 2017 - XXV/228/16 - uchwała weszła w życie z dniem podjęcia,
- 4) wyrażenia woli przystąpienia Gminy Czersk do wspólnej realizacji projektu pn. „Słońce źródłem pozyskiwania energii” planowanego do realizacji w ramach Poddziałania 10.3.1 Odnawialne źródła energii – wsparcie dotacyjne Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014–2020, którego wnioskodawcą będzie Gmina Czersk - XXV/229/16 - uchwała weszła w życie z dniem podjęcia i została przekazana Wójtowi Gminy Chojnice,
- 5) zmiany Uchwały nr XXII/132/15 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 26 listopada 2015 r. w sprawie programu i trybu współpracy Gminy Czersk z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2016 - XXV/230/16 - uchwała weszła w życie z dniem podjęcia,
- 6) programu i trybu współpracy Gminy Czersk z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2017 - XXV/231/16 - uchwała weszła w życie z dniem podjęcia, z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2017 r.
- 7) przystąpienia do sporządzenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulic Polnej i Leśnej w Czersku - XXV/232/16 - uchwała weszła w życie z dniem podjęcia,
- 8) wyrażenia zgody na zawarcie kolejnych umów najmu lokali użytkowych zlokalizowanych na nieruchomości oznaczonej numerem ewidencyjnym 194/43 położonej w Czersku przy ul. Kolejowej - XXV/233/16 - uchwała weszła w życie z dniem podjęcia i została przekazana Dyrektorowi Administracji Zasobów Komunalnych w Czersku,
- 9) ustalenia trybu udzielania i rozliczania dotacji z budżetu Gminy Czersk dla przedszkoli, innych form wychowania przedszkolnego, szkół oraz placówek publicznych i niepublicznych prowadzonych przez osoby prawne inne niż jednostka samorządu terytorialnego lub osoby fizyczne na terenie gminy Czersk oraz trybu i zakresu kontroli prawidłowości ich wykorzystania - XXV/234/16 – uchwała wejdzie w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego i została przekazana Regionalnej Izbie Obrachunkowej w Gdańsku,
- 10) zmiany Uchwały nr XXXII/309/09 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 9 kwietnia 2009 r. w sprawie „Regulaminu określającego wysokość oraz warunki przyznawania dodatków do wynagrodzeń oraz nagród dla nauczycieli” - XXV/235/16 - uchwała wejdzie w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego i została przekazana Dyrektorowi Zakładu Obsługi Finansowej w Czersku,
- 11) obniżenia ceny skupu 1 dt. żyta dla celów wymiaru podatku rolnego - XXV/236/16 - uchwała weszła w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego i została przekazana Regionalnej Izbie Obrachunkowej w Gdańsku,
- 12) określenia wysokości stawek podatku od nieruchomości - XXV/237/16 - uchwała weszła w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego i została przekazana Regionalnej Izbie Obrachunkowej w Gdańsku,
- 13) określenia wysokości stawek podatku od środków transportowych - XXV/238/16 - uchwała weszła w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego i została przekazana Regionalnej Izbie Obrachunkowej w Gdańsku,

- 14) określenia wysokości stawek opłaty za zajęcie pasa drogowego dróg gminnych - XXV/239/16 - uchwała weszła w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego i została przekazana Regionalnej Izbie Obrachunkowej w Gdańsku,
- 15) odmowy zatwierdzenia taryf dla zbiorowego zaopatrzenie w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie gminy Czersk - XXV/240/16 - uchwała weszła w życie z dniem podjęcia i została przekazana Regionalnej Izbie Obrachunkowej w Gdańsku oraz Dyrektorowi Zakładu Usług Komunalnych Sp. z o. o w Czersku,
- 16) zmiany uchwały budżetowej na 2016 rok - XXV/241/16 - uchwała weszła w życie z dniem podjęcia i została przekazana Regionalnej Izbie Obrachunkowej w Gdańsku,
- 17) wydatków budżetu Gminy Czersk, które nie wygasają z upływem roku budżetowego 2016 - XXV/242/16 - uchwała weszła w życie z dniem podjęcia i została przekazana Regionalnej Izbie Obrachunkowej w Gdańsku.

ODBYTE NARADY I SPOTKANIA

Burmistrz Jolanty Fierek:

06.11.2016 r.	Udział w Czerskim Dniu Dawców Szpiku dla Piotra i Innych zorganizowanym w Ośrodku Kultury w Czersku.
08.11.2016 r.	Spotkanie z przedstawicielami Stowarzyszenia I like Czersk w sprawie przyjęcia delegacji młodzieży z Europy.
09.11.2016 r.	Uroczyste przekazanie torby ratownictwa medycznego w towarzystwie Dyrektora Oddziału Regionalnego KRUS w Gdańsku Jarosława Pergoła i kierownika Placówki Terenowej w Chojnicach Pana Leszka Chamiera Ciemńskiego ufundowanej dla Ochotniczej Straży Pożarnej w Łęgu.
Udział w spotkaniu z Sołtysami i Przewodniczącymi Zarządów Osiedli.
Spotkanie z Posłem Aleksandrem Mrówczyński w sprawie Spółdzielni Socjalnej "Partnerzy".
10.11.2016 r.	Spotkanie w Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Gdańsku.
11.11.2016 r.	Udział w obchodach Narodowego Dnia Niepodległości.
13.11.2016 r.	Udział w wieczorze autorskim ks. dr Zbigniewa Straszewskiego promującego książkę „Odry. Dzieje parafii na tle regionu południowych Kaszub”.
15.11.2016 r.	Spotkanie z delegacją Rady Rodziców Szkoły Podstawowej Nr 1 w Czersku w sprawie zakupu szafek dla uczniów.
16.11.2016 r.	Udział w wystawie twórczości KGW „Łężanki” zaprezentowanej w Centrum Informacji Turystycznej w Czersku.
Udział w obradach zespołu weryfikującego powołanego do dokonania analizy i zgodności z prawem taryf za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków.
17.11.2016 r.	Udział w kolejnym spotkaniu z młodzieżą Europy w ramach projektu „Look at them from different perspective”.
18.11.2016 r.	Udział w uroczystych obchodach 50-lecia istnienia Szkoły Podstawowej im. Janusza Korczaka w Czersku.
Spotkanie z Dyrektorem Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej Panią Sylwią Tomaszewską oraz pracownikami ośrodka z okazji obchodów Dnia Pracownika Socjalnego.
21.11.2016 r.	Udział w posiedzeniu Komisji Zdrowia i Problemów Społecznych.
22.11.2016 r.	Udział w posiedzeniu Komisji Oświaty, Kultury, Sportu i Turystyki.
Udział w posiedzeniu Komisji Budżetu i Finansów.
25.11.2016 r.	Rolnictwa Udział w posiedzeniu Komisji Rolnictwa, Infrastruktury, Działalności Gospodarczej i Ochrony Środowiska.
Spotkanie z Dyrektorem Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Czersku Panem Wiesławem Czechowskim oraz Główną Księgową w sprawie sytuacji finansowej Ośrodka.
26.11.2016 r.	Udział w Dniach Honorowego Krwiodawstwa w Chojnicach.
Udział w zjeździe Ochotniczych Straży Pożarnych w Będźmierowicach.
29.11.2016 r.	Spotkanie z Panem Robertem Matuszewskim w sprawie Spółdzielni Socjalnej

- 01.12.2016 r. „Partnerzy”.
Spotkanie w Europejskim Centrum Solidarności w Gdańsku w sprawie olimpiady nt. Pokojowej Nagrody Nobla.
- 05.12.2016 r. Udział w Walnym Zgromadzeniu Wspólników ZZO Nowy Dwór w sprawie ustalenia cennika za przyjęcie odpadów do Zakładu w Nowym Dworze.

I Zastępcy Burmistrza Mateusza Rydzkowskiego:

- 11.11.2016 r. Udział w obchodach Narodowego Dnia Niepodległości.
14.11.2016 r. Udział w konferencji na temat bezpieczeństwa danych.
15.11.2016 r. Udział w obradach Komisji Mieszkaniowej.
16.11.2016 r. Udział w obradach zespołu weryfikacyjnego powołanego do dokonania analizy i zgodności z prawem tariff za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków.
17.11.2016 r. Udział w spotkaniu roboczym w Zakładzie Zagospodarowania Odpadów w Nowym Dworze.
18.11.2016 r. Wręczenie pucharów Hodowcom Gołębi Pocztowych.
Udział w posiedzeniu Komisji Mieszkaniowej.
21.11.2016 r. Udział w posiedzeniu Komisji Zdrowia i Problemów Społecznych.
Udział w posiedzeniu Komisji Oświaty, Kultury, Sportu i Turystyki.
22.11.2016 r. Udział w posiedzeniu Komisji Budżetu i Finansów.
Udział w posiedzeniu Komisji Rolnictwa, Infrastruktury, Działalności Gospodarczej i Ochrony Środowiska.
23.11.2016 r. Udział w posiedzeniu Komisji Rewizyjnej.
26.11.2016 r. Udział w zjeździe Ochotniczych Straży Pożarnych w Będźmierowicach.
28.11.2016 r. Udział w spotkaniu mieszkańców sołectwa Złotowo.
02.12.2016 r. Udział w posiedzeniu Komisji Mieszkaniowej w sprawie opracowania list przydziału, zamiany lokali mieszkalnych.

II Zastępcy Burmistrza Grzegorza Klauzy:

- 07.11.2016 r. Udział w posiedzeniu Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
09.11.2016 r. Udział w V Forum Pomorskiej Edukacji w ESC w Gdańsku.
10.11.2016 r. Spotkanie z Panem Pawłem Gryglą z firmy Metalplus w sprawie oferty współpracy - fotowoltaika.
15.11.2016 r. Udział w posiedzeniu Komisji Zdrowotnej dla nauczycieli w celu rozpatrzenia wniosków o przyznanie pomocy zdrowotnej nauczycielom.
Spotkanie z przedstawicielem Rady Rodziców przy Zespole Szkół w Rytlu Panem Krystianem Lange w sprawie planowanej przebudowy budynku szkoły.
Spotkanie z Policją w sprawie zakupu narkotestów.
Spotkanie z Panią Grażyną Werą-Malatyńską w sprawie dofinansowania przedsięwzięć inwestycyjnych.
18.11.2016 r. Spotkanie z Nadleśniczym Nadleśnictwa Czersk Panem Ireneuszem Bojanowskim w sprawie zagospodarowania terenu przy rezerwacie „Kręgi Kamienne”.
Udział w Szkoleniu Lokalnej Grupy Rybackiej Mórénka dotyczącym oceny wniosków.
Udział w uroczystych obchodach 50-lecia istnienia Szkoły Podstawowej im. Janusza Korczaka w Czersku.
21.11.2016 r. Udział w posiedzeniu Komisji Zdrowia i Problemów Społecznych.
Udział w posiedzeniu Komisji Oświaty, Kultury, Sportu i Turystyki.
22.11.2016 r. Udział w konkursie o laureatach Pokojowej Nagrody Nobla.
23.11.2016 r. Udział w posiedzeniu Komisji Rewizyjnej.
26.11.2016 r. Udział w Dniach Honorowego Krwiodawstwa w Chojnicach.
03.12.2016 r. Wręczenie Nagród podczas Turnieju Tenisa stołowego o puchar Burmistrza Czerska.

BURMISTRZ

Jolanta Fierek

WFE
Numer sprawy: 17321/P/2016
Urząd Miejski w Czersku

UCHWAŁA Nr 026/g314/F/VI/16
Składu Orzekającego Regionalnej Izby Obrachunkowej w Gdańsku
z dnia 29 listopada 2016r.

w sprawie opinii o projekcie uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej Miasta i Gminy Czersk na lata 2017 – 2025.

Na podstawie art. 13 pkt 12 w związku z art. 19 ust. 2 ustawy z dnia 7 października 1992r. o regionalnych izbach obrachunkowych (tekst jednolity: Dz. U. z 2016r. poz. 561) oraz art. 230 ust. 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009r. o finansach publicznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2016r. poz. 1870), Skład Orzekający Regionalnej Izby Obrachunkowej w Gdańsku w osobach:

1. Małgorzata Kopowicz	-	przewodniczący
2. Anna Łukaszewicz	-	członek
3. Łucjan Długosz	-	członek

pozytywnie opiniuje projekt uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej Miasta i Gminy Czersk na lata 2017 – 2025.

UZASADNIENIE

W dniu 15 listopada 2016r. wpłynęło do Regionalnej Izby Obrachunkowej w Gdańsku zarządzenie Burmistrza Czerska Nr 521/16 z dnia 14 listopada 2016 roku w sprawie przyjęcia projektu wieloletniej prognozy finansowej gminy Czersk na lata 2017 – 2025.

Analiza treści opiniowanego dokumentu wykazała, że projekt uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej został opracowany zgodnie z wymogami określonymi w art. 226 i art. 227 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009r. o finansach publicznych. Ponadto Skład Orzekający stwierdził, że wielkości zaplanowanych wydatków bieżących w poszczególnych latach nie przekraczają sumy dochodów bieżących, planowanej nadwyżki budżetowej z lat ubiegłych i wolnych środków. Wobec powyższego została zachowana relacja określona w art. 242 wyżej przywołanej ustawy o finansach publicznych.

Zadłużenie Miasta i Gminy Czersk zaliczane do długu publicznego ma wynosić na koniec 2017 roku 25.070.000 zł, co stanowi 28,74% w relacji do planowanych dochodów budżetu na ten rok.

Dokonując analizy danych zawartych w projekcie wieloletniej prognozy finansowej biorąc pod uwagę ciężące na gminie Czersk zobowiązania z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek, po uzyskaniu w roku 2017 zaplanowanych przychodów z tytułu kredytów w kwocie 6.000.000 zł, Skład Orzekający stwierdził, że łączna kwota spłat rat kredytów, pożyczek wraz z należnym oprocentowaniem, w roku 2016 wyniesie 5,16% w relacji do planowanych na

ten rok dochodów budżetu, przy dopuszczalnym na ten rok limicie spłat w wysokości 11,19%. W dalszych latach objętych prognozą kwota spłat nie przekracza dopuszczalnych górnych wysokości.

Wobec powyższego Skład Orzekający stwierdza, że nie zostanie przekroczony wskaźnik określony w art. 243 ustawy o finansach publicznych.

Skład Orzekający analizując objaśnienia przyjętych wielkości dochodów uznaje je za realne i uzasadnione. W objaśnieniach do projektu wieloletniej prognozy finansowej ujęto bowiem źródła dochodów, uwzględniając tendencje kształtowania się ich wielkości w oparciu o Wieloletni Plan Finansowy Państwa, kwoty subwencji oraz dotacji celowych ujętych w projekcie ustawy budżetowej na 2017r. Objasnienia do projektu wieloletniej prognozy finansowej zawierają również informacje dotyczące wielkości planowanych do realizacji wydatków w odniesieniu do planowanego ich wykonania na koniec roku poprzedzającego dany rok budżetowy objęty prognozą. Z uwagi na fakt, że poziom dochodów i wydatków budżetu objętych wieloletnią prognozą finansową w kolejnych latach kształtuje się na poziomie zbliżonym do ich poziomu w roku poprzedzającym dany rok budżetowy, Skład Orzekający stwierdza, że proponowana prognoza jest możliwa do realizacji.

W objaśnieniach zawarto również informacje o wielkościach planowanych do zaciągnięcia przychodów budżetu z podaniem ich poszczególnych źródeł i planowanego celu ich wykorzystania. Wielkości zaplanowanych rozchodów w poszczególnych latach wynikają z harmonogramu spłat dotychczas zaciągniętych zobowiązań oraz możliwości finansowych jednostki.

Biorąc powyższe pod uwagę Skład Orzekający postanowił jak w sentencji.

Od niniejszej uchwały służy odwołanie do Kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej w Gdańsku w ciągu 14 dni od dnia jej doręczenia.

PRZEWODNICZĄCY
Składu Orzekającego

M. Kozłowski
Małgorzata Kozłowska

Wielki Dziennik
Numer sprawy: 12320/PI/2016
05 GRU, 2016
Urząd Miejski w Czersku
woj. pomorskie

UCHWAŁA Nr 025/g314/P/VI/16
Składu Orzekającego Regionalnej Izby Obrachunkowej w Gdańsku
z dnia 29 listopada 2016r.

w sprawie opinii o projekcie uchwały budżetowej Miasta i Gminy Czersk na 2017 rok oraz o możliwości sfinansowania deficytu budżetu.

Na podstawie art. 13 pkt 12 w związku z art. 19 ust. 2 ustawy z dnia 7 października 1992r. o regionalnych izbach obrachunkowych (tekst jednolity: Dz. U. z 2016r. poz. 561) oraz art. 246 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009r. o finansach publicznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2016r. poz. 1870), Skład Orzekający Regionalnej Izby Obrachunkowej w Gdańsku w osobach:

1. Małgorzata Kopowicz - przewodniczący
2. Anna Łukaszewicz - członek
3. Łucjan Długosz - członek

pozytywnie opiniuje projekt uchwały budżetowej Miasta i Gminy Czersk na 2017 rok oraz możliwość sfinansowania deficytu budżetu.

UZASADNIENIE

W dniu 15 listopada 2016r. wpłynęło zarządzenie Nr 520/16 Burmistrza Czerska z dnia 14 listopada 2016r. w sprawie przyjęcia projektu uchwały budżetowej na 2017 rok.

Badając projekt uchwały budżetowej Miasta i Gminy Czersk na 2017 rok, Skład Orzekający stwierdził, że został on opracowany zgodnie z wymogami określonymi w art. 212, art. 214, art. 222 ust. 1, art. 235, art. 236 oraz art. 242 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.

Przedłożony projekt określa budżet wynoszący po stronie dochodów 87.240.000 zł, w tym dochody bieżące 86.509.818 zł. Wydatki zaplanowano w kwocie 91.510.000 zł, w tym wydatki bieżące 80.725.087 zł. Deficyt budżetu w wysokości 4.270.000 zł postanowiono pokryć przychodami z kredytu bankowego w wysokości 2.470.000 zł oraz wolnych środków w wysokości 1.800.000 zł. Projekt budżetu zakłada przychody w wysokości 7.800.000 zł, które przeznacza się poza pokryciem deficytu na spłatę wcześniej zaciągniętych zobowiązań w kwocie 3.530.000 zł.

Ze względu na to, że zgodnie z art. 217 ust. 2 ustawy o finansach publicznych deficyt budżetu jednostki samorządu terytorialnego może być pokryty, między innymi, przychodami pochodzącymi z zaciągniętych kredytów i pożyczek oraz wolnych środków, Skład Orzekający stwierdził, że planowany sposób pokrycia deficytu jest zgodny z prawem.

Projekt budżetu pod względem merytorycznym obejmuje możliwe do uzyskania dochody własne gminy z podziałem na dochody bieżące i majątkowe oraz wydatki na realizację obligatoryjnych zadań własnych jak też zadań zleconych. Został również spełniony wymóg art. 242 ustawy o finansach publicznych, który obliguje do zaplanowania w budżecie wydatków bieżących na poziomie nie wyższym niż planowane dochody bieżące powiększone o nadwyżkę budżetową z lat ubiegłych i wolne środki.

W uzasadnieniu do budżetu podano źródła dochodów możliwe do uzyskania oraz przedstawiono zadania przewidziane do realizacji w 2017r.

Po analizie całości materiałów przedłożonych do zaopiniowania Skład Orzekający stwierdził, że projekt uchwały budżetowej został opracowany zgodnie z obowiązującymi

w tym zakresie wymogami zawartymi w w/w ustawie o finansach publicznych, a materiały towarzyszące mu pozwalają ocenić zamierzenia Burmistrza w zakresie realizacji zadań Miasta i Gminy.

Skład Orzekający zwraca jednakże uwagę, że przed podjęciem uchwały budżetowej, w związku z określeniem w § 3 ust. 4 limitów zaciągania zobowiązań na finansowanie planowanego deficytu w kwocie 2.470.000 zł oraz spłatę wcześniej zaciągniętych zobowiązań w kwocie 3.530.000 należy uzupełnić katalog upoważnień dla Burmistrza Miasta określony w § 8 projektu uchwały o upoważnienia do zaciągania tych zobowiązań.

Skład Orzekający zwraca ponadto uwagę, że zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 13 września 1996r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (tekst jednolity: Dz.U. z 2016r. poz. 250 z późn. zm.) utrzymanie czystości i porządku w gminach należy do obowiązkowych zadań własnych gminy. Natomiast z art. 6r ust. 1aa wynika, że środki z opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi nie mogą być wykorzystane na cele niezwiązane z pokrywaniem kosztów funkcjonowania systemu gospodarowania odpadami komunalnymi.

W związku z powyższym w przypadku powstania nadwyżki na koniec roku budżetowego 2016, tj. gdy zrealizowane dochody z opłat przewyższają wydatki na sfinansowanie systemu gospodarowania odpadami, gmina powinna w kolejnym roku budżetowym zwiększyć plan wydatków i wykorzystać je na cele określone w art. 6r ust. 2 i 2a ww. ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.

Biorąc powyższe pod uwagę Skład Orzekający postanowił jak w sentencji.

Od niniejszej uchwały służy odwołanie do Kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej w Gdańsku w ciągu 14 dni od dnia jej doręczenia.

PRZEWODNICZĄCY
Składu Orzekającego
Małgorzata Kropowicz
Małgorzata Kropowicz

BR.0007.96.2016

PROJEKT

UCHWAŁA NR XXVI/245/16 RADY MIEJSKIEJ W CZERSKU

z dnia 20 grudnia 2016 r.

w sprawie ustalenia dopłat do grup taryfowych za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków

Na podstawie art. 24 ust. 6 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (t. j. – Dz. U. z 2015 r., poz. 139), art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. – Dz. U. z 2016 r., poz. 446 ze zm.)

Rada Miejska uchwała, co następuje:

§ 1.

Ustala się dopłaty z budżetu gminy do grupy taryfowej S-1/r w wysokości netto – 0,65 zł/m³ oraz do grupy taryfowej W-4 w wysokości netto – 3,35 zł/m³.

§ 2.

Powyższe dopłaty powiększone zostaną o obowiązujący podatek VAT.

§ 3.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Czerska.

§ 4.

1. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2017 r. do czasu rozpatrzenia przez organ nadzorczy, tj. Wojewodę Pomorskiego, skargi Prezesa Zakładu Usług Komunalnych Sp. z o.o. na Uchwałę Nr XXV/240/16 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 24 listopada 2016 r. w sprawie odmowy zatwierdzenia taryf dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie gminy Czersk.

2. Uchwała podlega ogłoszeniu na tablicy ogłoszeń i w Biuletynie Informacji Publicznej.

Wnoszący:

Burmistrz Czerska

/-/ Jolanta Fierek

Przewodniczący Rady
Grzegorz Kobierowski

Uzasadnienie

W związku z odmową Rady Miejskiej w Czersku zatwierdzenia taryf dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie gminy Czersk - Uchwała Nr XXV/240/16 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 24 listopada 2016 r. – zasadne jest ustalenie dopłat do taryf dla odbiorców z grup taryfowych W-4 oraz S-1/r. Pozwoli to na utrzymanie cen dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na tym samym poziomie. Dopłaty będą dotyczyły taryf za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków zatwierdzonych Uchwałą Nr XII/127/15 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 26 listopada 2015 r.

Mając powyższe na uwadze, podjęcie niniejszej uchwały uważa się za konieczne i uzasadnione.

Wnoszącym projekt uchwały jest Burmistrz Czerska.

BR.0007.97.2016

PROJEKT

UCHWAŁA NR XXVI/246/16 RADY MIEJSKIEJ W CZERSKU

z dnia 20 grudnia 2016 r.

w sprawie udzielenia pomocy finansowej Gminie Karsin

Na podstawie art. 10 ust. 2 i art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. – Dz. U. z 2016 r., poz. 446 ze zm.) oraz art. 220 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (t. j. - Dz. U. z 2016 r., poz. 1870 ze zm.)

Rada Miejska uchwała, co następuje:

§ 1.

Udziela się Gminie Karsin w 2017 roku pomocy finansowej, w formie dotacji celowej, w wysokości 8 000 zł (słownie: osiem tysięcy złotych), z przeznaczeniem na działalność grupy tanecznej „Paradise”.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Czerska.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu na tablicy ogłoszeń oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Wnoszący:

Burmistrz Czerska

/-/ Jolanta Fierek

Przewodniczący Rady
Grzegorz Kobierowski

Uzasadnienie

Grupa taneczna „Paradise” działająca przy Ośrodku Kultury w Karsinie skupia kilkanaście osób z Gminy Czersk. Zasadnym jest dofinansowanie mieszkańców naszego środowiska osiągających sukcesy w kraju jak i zagranicą. Podjęcie niniejszej uchwały jest wyłączną kompetencją Rady Miejskiej.

Mając powyższe na uwadze, podjęcie niniejszej uchwały uważa się za uzasadnione.

Wnosząc projekt uchwały jest Burmistrz Czerska.

BR.0007.98.2016

PROJEKT

UCHWAŁA NR XXVI/247/16 RADY MIEJSKIEJ W CZERSKU

z dnia 20 grudnia 2016 r.

w sprawie udzielenia Powiatowi Chojnickiemu pomocy finansowej na przebudowę drogi powiatowej nr 2608G Czersk - Klaskawa długości ok. 1,5 km

Na podstawie art. 10 ust. 2 i art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. – Dz. U. z 2016 r., poz. 446 ze zm.), art. 220 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (t. j. - Dz. U. z 2016 r., poz. 1870 ze zm.)

Rada Miejska uchwała, co następuje:

§ 1.

Udziela się Powiatowi Chojnickiemu, w 2017 roku, pomocy finansowej, w formie dotacji celowej, w wysokości 500.000 zł (słownie: pięćset tysięcy złotych), z przeznaczeniem na przebudowę drogi powiatowej nr 2608G Czersk- Klaskawa długości ok.1,5km

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Czerska.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu na tablicy ogłoszeń oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Wnoszący:

Burmistrz Czerska

/-/ Jolanta Fierek

Przewodniczący Rady
Grzegorz Kobierowski

Uzasadnienie

W celu poprawy warunków transportu drogowego w ciągu drogi powiatowej biegnącej z Czerska do Klaskawy. Gmina wnosi pomoc finansową dla Powiatu Chojnickiego w wysokości 500 000 zł. Warunki udzielonej dotacji określi umowa zawarta między Zarządem Powiatu Chojnickiego a Burmistrzem Czerska.

Mając powyższe na uwadze, podjęcie niniejszej uchwały uważa się za konieczne i uzasadnione.

Wnosząc projekt uchwały jest Burmistrz Czerska.

BR.0007.99.2016

PROJEKT

UCHWAŁA NR XXVI/248/16 RADY MIEJSKIEJ W CZERSKU

z dnia 20 grudnia 2016 r.

w sprawie udzielenia Powiatowi Chojnickiemu pomocy finansowej na przebudowę drogi powiatowej 2636G Zapędowo - Gartki długości ok. 0,5 km

Na podstawie art. 10 ust. 2 i art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. – Dz. U. z 2016 r., poz. 446 ze zm.), art. 220 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (t. j. - Dz. U. z 2016 r., poz. 1870 ze zm.)

Rada Miejska uchwała, co następuje:

§ 1.

Udziela się Powiatowi Chojnickiemu, w 2017 roku, pomocy finansowej, w formie dotacji celowej, w wysokości 100.000 zł (słownie: sto tysięcy złotych), z przeznaczeniem na przebudowę drogi powiatowej 2636G Zapędowo- Gartki długości ok. 0,5km

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Czerska.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu na tablicy ogłoszeń oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Wnoszący:

Burmistrz Czerska

/-/ Jolanta Fierek

Przewodniczący Rady
Grzegorz Kobierowski

Uzasadnienie

Zarząd Powiatu Chojnickiego zadeklarował przebudowę drogi powiatowej 2636G Zapędowo- Gartki długości ok. 0,5km przy współdziale Gminy Czersk. Gmina udziela dotacji do wysokości 100 000 zł lecz nie więcej niż 40% wartości zadania.

Mając powyższe na uwadze, podjęcie niniejszej uchwały uważa się za konieczne i uzasadnione.

Wnosząc projekt uchwały jest Burmistrz Czerska.

BR.0007.100.2016

PROJEKT

UCHWAŁA NR XXVI/249/16 RADY MIEJSKIEJ W CZERSKU

z dnia 20 grudnia 2016 r.

w sprawie udzielenia Powiatowi Chojnickiemu pomocy finansowej na realizację przedsięwzięcia pn. budowa umocnionego pobocza (chodnika) w ciągu ul. Łukowskiej (2679G) w Czersku długości ok. 0,3 km

Na podstawie art. 10 ust. 2 i art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. – Dz. U. z 2016 r., poz. 446 ze zm.), art. 220 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (t. j. - Dz. U. z 2016 r., poz. 1870 ze zm.)

Rada Miejska uchwała, co następuje:

§ 1.

Udziela się Powiatowi Chojnickiemu, w 2017 roku, pomocy finansowej, w formie dotacji celowej, w wysokości 25 000 zł (słownie: dwadzieścia pięć tysięcy złotych), z przeznaczeniem na realizację przedsięwzięcia pn. „Budowa umocnionego pobocza (chodnika) w ciągu ul. Łukowskiej (2679G) w Czersku dł. ok. 0,3 km „

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Czerska.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu na tablicy ogłoszeń oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Wnoszący:

Burmistrz Czerska

/-/ Jolanta Fierek

Przewodniczący Rady
Grzegorz Kobierowski

Uzasadnienie

W związku ze zgłaszanymi prośbami mieszkańców o konieczności utwardzenia chodnika w ul Łukowskiej w Czersku, przedkłada się projekt uchwały o udzieleniu pomocy Powiatowi Chojnickiemu jako zarządcy drogi.

Mając powyższe na uwadze, podjęcie niniejszej uchwały uważa się za konieczne i uzasadnione.

Wnoszącym projekt uchwały jest Burmistrz Czerska.

BR.0007.101.2016

PROJEKT

UCHWAŁA NR XXVI/250/16 RADY MIEJSKIEJ W CZERSKU

z dnia 20 grudnia 2016 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Czersk na lata 2016-2019

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. - Dz. U. z 2016 r., poz. 446 ze zm.) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. - Dz. U. z 2014 r., poz. 1446 ze zm.)

Rada Miejska uchwala, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Czersk na lata 2016-2019, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Czerska.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego oraz ogłoszeniu na tablicy ogłoszeń i w Biuletynie Informacji Publicznej.

Wnoszący:

Burmistrz Czerska
/-/ **Jolanta Fierek**

Przewodniczący Rady
Grzegorz Kobierowski

Uzasadnienie

Potrzeba i cel podjęcia uchwały:

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami zostały ustawowo włączone do katalogu zadań samorządów terytorialnych. Art. 7 ust. 1 pkt. 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2016 r., poz. 446 z późn. zm.) stanowi, że zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne gminy obejmują sprawy ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Z art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, z 2015 r. poz. 397, 774, 1505, z 2016 r. poz. 1330) wynika obowiązek sporządzenia przez Burmistrza Czerska programu opieki nad zabytkami. Program ten sporządza się na okres 4 lat. Celem programu jest rozpoznanie stanu zachowania dziedzictwa kulturowego gminy, zahamowanie degradacji substancji zabytkowej i zachowanie wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego oraz kształtowanie atrakcyjnego wizerunku gminy. *Gminny Program Opieki nad Zabytkami w Gminie Czersk na lata 2016-2019* uzyskał wymaganą prawem pozytywną opinię Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i podlega przyjęciu przez Radę Miejską w Czersku.

Różnica między istniejącym a projektowanym stanem prawnym:

Uchwalenie programu wypełnia wymóg ustawy, jednocześnie pozwala zebrać w jednym dokumencie informacje dotyczące aktualnego stanu ochrony zabytków i zamierzeń gminy w tym zakresie w najbliższych latach, co umożliwi monitorowanie podejmowanych działań w dziedzinie opieki nad zabytkami.

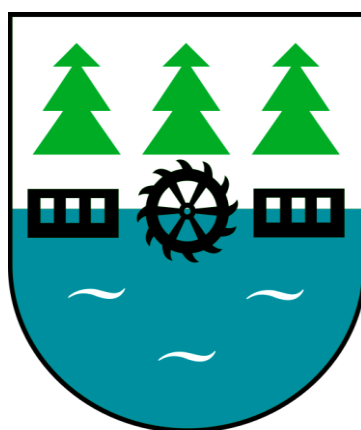
Przewidywane skutki społeczne i gospodarcze:

Określenie w programie działań zmierzających do zachowania i poprawy stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Czersk przyczyni się do podniesienia świadomości tożsamości kulturowej, jakości życia i atrakcyjności turystycznej gminy oraz jej promocji w regionie.

Skutki finansowe związane z wejściem w życie uchwały, źródło finansowania:

Podjęcie uchwały nie wywołuje bezpośrednich skutków finansowych dla budżetu gminy, w związku z czym nie określa się źródeł finansowania. Konkretnie działania w kolejnych latach będą się odbywały w oparciu o corocznie uchwalany budżet miasta, gdzie zostaną zaplanowane stosowne kwoty.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY CZERSK

NA LATA 2016 – 2019

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	4
1.1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	5
1.2. CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	5
2. UWARUNKOWANIA FORMALNO–PRAWNE, INSTYTUCJONALNE I PROGRAMOWE FUNKCJONOWANIA OCHRONY ZABYTKÓW W GMINIE CZERSK	7
2.1. USTAWY REGULUJĄCE PROBLEMATYKĘ OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI	7
2.2. STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W SFERZE OCHRONY ZABYTKÓW	14
2.3. PROBLEMATYKA OCHRONY ZABYTKÓW W SYSTEMIE ZADAŃ STRATEGICZNYCH, WYNIKAJĄCYCH Z KONCEPCJI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU	16
2.3.1. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW ZE STRATEGIĄ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO	16
2.3.2. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW Z PLANEM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO	19
2.3.3. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW Z PROGRAMEM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO	23
2.3.4. ZAŁOŻENIA „REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO DLA WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO NA LATA 2014-2020” ¹	30
2.4. WEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA PRAWNE I PROGRAMOWE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY CZERSK	31
2.4.1. ZASADY OCHRONY WYNIKAJĄCE ZE „STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY CZERSK”	32
3. DZIEDZICTWO KULTUROWE GMINY CZERSK	38
3.1. RYS HISTORYCZNY	38
3.2. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY CZERSK	41
3.2.1. WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO	41
3.2.2. ZABYTKI NIERUCHOME OBJĘTYCH GMINNĄ EWIDENCJĄ ZABYTKÓW	41
3.2.3. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE	51
4. ANALIZA STRATEGICZNA SWOT	64
5. CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA W ZAKRESIE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO NA LATA 2016 – 2019 DLA GMINY CZERSK	66
5.1. OCHRONA NAJWAŻNIEJSZYCH ELEMENTÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	66
5.2. PRIORYTETY I CELE STRATEGICZNE	66
5.3. TABELA - CELE I DZIAŁANIA USTALONE W PROGRAMIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY CZERSK NA LATA 2016 – 2019 (WRAZ Z TERMINARZEM)	67
5.4. FINANSOWANIE REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	70
5.5. MONITORING REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	71

5.6. INSTRUMENTARIUM GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	71
5.6.1. INSTRUMENTY PRAWNE	71
5.6.2. INSTRUMENTY KOORDYNACJI	71
5.6.3. INSTRUMENTY FINANSOWE	72
5.6.4. INSTRUMENTY SPOŁECZNE	72
5.6.5. INSTRUMENTY KONTROLNE	72

¹ Projekt do konsultacji z Komisją Europejską, Uchwała Nr 311/339/14 Zarządu Województwa Pomorskiego, 27 marca 2014 r.

1. WSTĘP

Gmina Czersk położona jest w południowej części województwa pomorskiego, w powiecie chojnickim. Obejmuje miasto Czersk i 18 sołectw: Będźmierowice, Gotelp, Gutowiec, Klaskawa, Krzyż, Kurcze, Lipki, Łąg, Łąg Kolonia, Łubna, Mokre, Mosna, Malachin, Odry, Rytel, Wieck, Zapędowo, Złotowo. Powierzchnia gminy wynosi 380 km², zamieszkuje ją 21 100 osób.

Przez gminę przepływają rzeki Brda, Wda, Czerska Struga i Niechwaszcz, a także Wielki Kanał Brdy i Kanał Wdy. Spośród kilku jezior leżących na terenie gminy największe jest Jezioro Ostrowite. Znaczne obszary gminy pokrywają Bory Tucholskie – ponad 60% gminy to lasy. Na terenie gminy zachowało się wiele obiektów zabytkowych. Szczególnie interesująca jest zabudowa Czerska oraz wsi Rytel i Łąg. Układ przestrzenny Czerska zachował swoje pierwotne cechy i rozwijany jest w sposób organiczny, a znaczna część budynków pochodzi z przełomu XIX i XX w. oraz z okresu międzywojennego. Wielką atrakcją gminy jest cmentarzysko kurhanowe w Odrach.

Właściwa polityka przestrzenna musi brać pod uwagę coraz większe znaczenie rozwoju turystyki dla gminy. Zachowanie najcenniejszych elementów krajobrazu przyrodniczego i kulturowego oraz ukierunkowanie rozwoju przestrzennego gminy zgodne z zasadą dobrej kontynuacji mogą się przyczynić do wzrostu jej atrakcyjności turystycznej. Zasada dobrej kontynuacji w rozwoju przestrzennym gminy powinna wyrażać się w organicznym rozwoju struktur ruralistycznych, niezakłócaniu charakteru ich zabudowy, wpisywaniu się nowych obiektów w ukształtowaną historycznie tkanę przestrzenną oraz w dopasowaniu ich formy architektonicznej do form wykształconych na terenie południowo-zachodniego Kociewia.

Gmina powinna dążyć do zwiększania swojej atrakcyjności turystycznej. Stworzyć warunki umożliwiające właściwe kształtowanie ładu przestrzennego, jako jednego z najważniejszych czynników wpływających na jakość jej oferty turystycznej.

1.1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

I. Rozstrzygnięcia ustawowe:

a) Art. 7, ust. 1, pkt. 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. 2016, poz. 446 z późn. zm.), który mówi, że:

Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy: kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,

b) Art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 96, poz. 959, Nr 238, poz. 2390, z 2006 r. Nr 50, poz. 362, Nr 126, poz. 875, z 2007 r. Nr 192, poz. 1394, z 2009 r. Nr 31, poz. 206, Nr 97, poz. 804, z 2010 r. Nr 75, poz. 474, Nr 130, poz. 871, Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, z 2015 r. poz. 397, 774, 1505, z 2016 r. poz. 1330).

W artykule tym znajdujemy:

Ust. 1: *Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.*

Ust. 3: *Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.*

Ust. 4: *Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.*

Ust. 5: *Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.*

1.2. CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Gminny program opieki nad zabytkami służy poprawie stanu zachowania środowiska kulturowego. Ustala się w nim rozwiązania organizacyjne i finansowe, jak również edukacyjne i wychowawcze, które mają doprowadzić do osiągnięcia tego celu.

Zgodnie z art. 85 ust. 1 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2003 Nr 163 poz. 1568 z późn. zm.): *W krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określa się, w szczególności cele i kierunki działań oraz zadania*

w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań, a także harmonogram ich realizacji.

Ustawa precyzuje cele sporządzania programów opieki nad zabytkami w **art. 87:**

1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:

1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;

2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;

3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;

4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;

5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;

6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;

7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

2. UWARUNKOWANIA FORMALNO–PRAWNE, INSTYTUCJONALNE I PROGRAMOWE FUNKCJONOWANIA OCHRONY ZABYTKÓW W GMINIE CZERSK

2.1. USTAWY REGULUJĄCE PROBLEMATYKĘ OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI

- 1) ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2003, Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.),
- 2) ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2016 poz. 672 z późn. zm.)
- 3) ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2015 poz. 1651 z późn. zm.),
- 4) ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. 2015 poz. 1774 z późn. zm.),
- 5) ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2016 poz. 778 z późn. zm.),
- 6) ustawa z dnia 7 lipca 1994 roku – Prawo budowlane (Dz.U. 2016 poz. 290 z późn. zm.),
- 7) Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. 2012 poz. 406 z późn. zm.),
- 8) ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. nr 96, poz. 873, t.j. Dz.U. 2014 nr 0 poz. 1118).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach określone zostały w ustawach:

- 1) Ustawa z dnia 21 listopada 1996 roku o muzeach (Dz.U. 2012 poz. 987 z późn. zm.),
- 2) Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. 2012 poz. 642 z późn. zm.).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- 1) ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. 2016 poz. 1506 z późn. zm.).

W myśl art. 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem jest:

nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z art. 4 niniejszej ustawy:

Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 2) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;*
- 3) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;*
- 4) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;*
- 5) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;*
- 6) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;*
- 7) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.*

Natomiast w art. 6 stwierdza się, że:

1. ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,*
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,*
- c) dziełami architektury i budownictwa,*
- d) dziełami budownictwa obronnego,*
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,*
- f) cmentarzami,*
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,*
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.*

2) zabytki ruchome będące w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,*
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,*
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,*
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,*
- e) materiałami bibliotecznymi, których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach,*
- f) instrumentami muzycznymi,*
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,*

h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,

3) zabytki archeologiczne będące w szczególności:

a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,

b) cmentarzyskami,

c) kurhanami

d) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Formy ochrony zabytków określa art. 7:

1) **wpis do rejestru zabytków,**

2) **uznanie za pomnik historii,**

3) **utworzenie parku kulturowego,**

4) **ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.**

Na mocy art. 16:

1. Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.

2. Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, o których mowa w art. 17 ust. 1.

3. Wójt (burmistrz, prezydent miasta), w uzgodnieniu w wojewódzkim konserwatorze zabytków, sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy.

4. W celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego rada gminy może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem.

5. Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być urządzony.

6. Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Art. 17.

1. Na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:

- 1) prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;
- 2) zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;
- 3) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;
- 4) składowania lub magazynowania odpadów.

2. W razie ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości na skutek ustanowienia zakazów i ograniczeń, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 131-134 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2016 poz. 672 z późn. zm.).

Art. 18.

1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust.1, w szczególności:

- 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków,
- 3) zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu,
- 4) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniając opiekę nad zabytkami.

Art. 19.

1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,

3) *parków kulturowych.*

1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:

1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;

2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

2. W przypadku, gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.

3. W studium i planie, o których mowa w ust.1, ustala się w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Art. 20.

Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Art. 21.

Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Art. 22.

1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego nie wpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;

2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;

3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

6. Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych.

Art. 89.

Organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

W art. 91 ust. 4 sprecyzowane są zadania, które wykonywać będzie wojewódzki konserwator zabytków. Są to w szczególności:

- 1) realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- 2) sporządzanie, w ramach przyznanych środków budżetowych, planów finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- 3) prowadzenie rejestru o wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gromadzenie dokumentacji w tym zakresie,
- 4) wydawanie, zgodnie w właściwości, decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych,
- 5) sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach oraz badań archeologicznych,
- 6) organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opieki
- 7) nad zabytkami,
- 8) opracowywanie wojewódzkich planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych oraz koordynacja działań przy realizacji tych planów,
- 9) upowszechnianie wiedzy o zabytkach,
- 10) współpraca z innymi organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków.

Nowelizacja ustawy o ochronie zabytków - Ustawa z 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2010 r., nr 75, poz. 474)

Od 5 czerwca 2010 r. rozszerzony został zakres form ochrony zabytków. Ustawa o ochronie zabytków z 23 lipca 2003 r. określała następujące kategorie ochrony zabytków: wpis do rejestru

zabytków, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego oraz ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Ustawa z 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2010 r., nr 75, poz. 474) wprowadza ochronę zabytków poprzez zapisy w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej oraz decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej. Intencją ustawodawcy było usunięcie luki prawnej w sytuacji, gdy określony obszar nie posiadał obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego, a obiekty zabytkowe na tym terenie nie były chronione w inny sposób. Nowelizacja wyeliminuje sytuacje, w których podejmowano decyzje dotyczące obiektów zabytkowych, nie uwzględniając opinii konserwatorów wojewódzkich.

Nowelizacja ustawy o ochronie zabytków przewiduje także, że w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej oraz decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej musi być uwzględniona ochrona zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (wraz z ich otoczeniem) oraz zabytków włączonych do gminnej ewidencji zabytków. Zmienia to charakter gminnej ewidencji zabytków, która staje się dokumentem wiążącym prawnie.

Ustawa zmienia także przepisy prawa budowlanego (art. 39 ust. 3), stwierdzając, że w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów ujętych w gminnej ewidencji zabytków (a nie tylko wpisanych do rejestru zabytków), pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Nowelizacja z 18 marca ustala termin sporządzenia przez gminy gminnych ewidencji zabytków na 2 i pół roku od wejścia w życie ustawy.

Ustawa wprowadza także zmiany w zakresie zasad wywozu zabytków za granicę.

2.2. STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W SFERZE OCHRONY ZABYTKÓW

24 czerwca 2014 r. rząd przyjął uchwałę o ustanowieniu „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”, wypełniając w ten sposób przepisy wprowadzone przez ustawę o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Jako cel główny „Krajowego programu ...” określono Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków.

Jako wyzwanie określono – Dziedzictwo kulturowe stanowi naturalny kapitał dla rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków, stanowi także naturalną podstawę wzmacniania tożsamości społecznej – cel główny *Krajowego programu* zakłada, poprzez zaplanowane w celach szczegółowych działania, wzmocnienie roli dziedzictwa w życiu społecznym oraz wzmocnienie świadomości roli dziedzictwa dla rozwoju społecznego.

Cel szczegółowy 1 – Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce.

Wyzwanie 1 – Uporządkowanie i ujednolicenie stanu wiedzy o zasobie zabytków w Polsce polegające na sporządzeniu kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C), uporządkowaniu rejestru zabytków nieruchomych (księgi rejestru A i C) (usunięcie „martwych wpisów”), opracowaniu diagnozy stanu zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych;

Wyzwanie 2 – wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego wpływające na kompleksowość działań ochronnych i ich integrację z ochroną przyrody.

Kierunki działania:

1. Porządkowanie rejestru zabytków nieruchomych (księgi rejestru A i C).
2. Przygotowanie ratyfikacji Konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego.
3. Wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych.
4. Wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego.
5. Opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych.
6. Opracowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C).
7. Realizacja badań w ramach AZP na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego.

Cel szczegółowy 2 – Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków

Wyzwanie 1 – Podniesienie jakości zarządzania zabytkami i zarządzania procesami ochrony zabytków wraz z podniesieniem jakości procesów decyzyjnych w administracji dotyczących ochrony zabytków.

Kierunki działania:

1. Zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków poprzez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach.
2. Wypracowanie standardów, pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną.
3. Podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków.
4. Merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków.

Stwierdzono w tym punkcie, że „Samorząd terytorialny odgrywa niezwykle ważną rolę w zakresie ochrony zabytków. Przepisy ustaw samorządowych wyraźnie wskazują, że działania ochronne zaliczone zostały do zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego wszystkich szczebli. Jednocześnie najważniejsze zadania powierzone zostały gminom, które odpowiadają m.in. za ewidencjonowanie zasobu zabytkowego, zachowanie krajobrazu kulturowego, jak i odpowiednie gospodarowanie otoczeniem zabytków w procesie planowania przestrzennego. Zwiększeniu efektywności wykonywanych zadań służyć może wsparcie merytoryczne dotyczące zarządzania tym dziedzictwem, tak w formie ogólnodostępnego portalu informacyjnego, jak i bezpośrednich szkoleń i warsztatów dla pracowników jednostek samorządu terytorialnego, a także wsparcie merytoryczne w formie opracowań studialno-dokumentacyjnych.”

Jako zadania zostały przedstawione:

1. Przygotowanie i prowadzenie portalu informacyjnego dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków.
2. Cykl szkoleń dotyczących zarządzania dziedzictwem w samorządzie.
3. Wsparcie samorządu terytorialnego przy tworzeniu dokumentów planistycznych poprzez opracowanie studiów ochrony wartości kulturowych, opracowanie wytycznych dla tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami oraz zasad przygotowania i treści planu ochrony parku kulturowego.

Cel szczegółowy 3 – Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji

Wyzwanie 1 – zwiększanie dostępu do dziedzictwa i jego aktywna promocja – narzędzia do podnoszenia świadomości społecznej o funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się wszystkich poziomów tożsamości.

Kierunki działania:

1. Przygotowanie ratyfikacji Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa, Faro 2005.
2. Wspieranie budowania świadomości społecznej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się tożsamości narodowej i społeczności lokalnych.
3. Promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu.
4. Zwiększanie dostępu do zasobu dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego.

2.3. PROBLEMATYKA OCHRONY ZABYTKÓW W SYSTEMIE ZADAŃ STRATEGICZNYCH, WYNIKAJĄCYCH Z KONCEPCJI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU

2.3.1. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW ZE STRATEGIĄ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO²

W zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego wśród wyzwań strategicznych znalazły się m.in.:

4. Kapitał społeczny i tożsamość regionalna. Stymulowanie aktywności społecznej i budowa regionalnej wspólnoty obywatelskiej czerpiącej m.in. z wielokulturowego dziedzictwa, tradycji morskich i solidarnościowych, a także wzrost kompetencji mieszkańców, które warunkują zdolność do funkcjonowania w dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości.
9. Zarządzanie przestrzenią. Lepsze zarządzanie przestrzenią dla zmniejszenia presji na środowisko, poprawy bezpieczeństwa powodziowego, a także optymalnego wykorzystania potencjałów terytorialnych (przyrodniczego, krajobrazowego, kulturowego i gospodarczego) dla zapewnienia wysokiej jakości życia.

Jednym z trzech celów strategicznych określonych w dokumencie jest **Nowoczesna Gospodarka**, której elementem składowym jest Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna – Cel operacyjny 1.3.

W ramach tego celu ustalono m.in. następujące wyzwania strategiczne:

- Obszary o nie w pełni uruchomionych potencjałach
- Powiązania gospodarcze
- Zatrudnienie i stan zdrowia mieszkańców

² Załącznik nr 1 do Uchwały nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2012 roku w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020

Zarządzanie przestrzenią

Jako wybór strategiczny określono:

„Sieciowe, kompleksowe, rozpoznawalne co najmniej na poziomie krajowym, oparte o walory naturalne oraz zasoby dziedzictwa kulturowego, jak również wykorzystujące potencjał oferty kulturalnej regionu, produkty i pakiety turystyczne; uniezależnienie oferty turystycznej od pory roku, jej różnicowanie w oparciu o potencjał przemysłu czasu wolnego, a także silniejsza specjalizacja regionu w zakresie turystyki prozdrowotnej i biznesowej.”

Wśród oczekiwanych efektów wymieniono:

- Całoroczną, kompleksową i atrakcyjną ofertę turystyczną i kulturalną regionu obejmującą także efektywne wykorzystanie obiektów sportowych o randze krajowej;
- Unikatowe walory naturalne, kulturalne i dziedzictwa kulturowego, w tym kulinarne, wykorzystywane w sposób racjonalny, efektywny i zrównoważony;
- Wzmocniony wizerunek regionu oraz większa rozpoznawalność i spójność kluczowych regionalnych marek turystycznych i kulturalnych;
- Silna współpraca pomiędzy podmiotami branży turystycznej i kulturalnej. Ukierunkowanie interwencji.

Jako jeden z kierunków działania ustalono rozwój sieciowych i kompleksowych produktów turystycznych, a Obszar Strategicznej Interwencji związany z tym działaniem – obszary o wysokim potencjale turystyczno-rekreacyjnym środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Jako Zobowiązania Samorządu Województwa Pomorskiego określono:

Rozwój regionalnych sieciowych produktów turystycznych obejmujących m.in. szlaki rowerowe i kajakowe oraz śródlądowe drogi wodne, a także unikatowe dziedzictwo regionalne i ofertę kulturalną.

Rola Samorządu Województwa Pomorskiego

- Koordynator i lider;
- Inwestor;
- Inspirator.

Partnerzy kluczowi dla realizacji Celu

- Jednostki samorządu terytorialnego;
- Organizacje turystyczne;
- Instytucje kultury;
- Narodowy Instytut Dziedzictwa;
- Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów;
- Wojewódzki Konserwator Zabytków;
- Organizacje pozarządowe;
- Izby gospodarcze i organizacje przedsiębiorców, przedsiębiorcy, w tym operatorzy turystyczni.

Jako warunki sukcesu wymieniono m.in.:

- Rozwój współpracy między sektorem publicznym, branżą turystyczną i podmiotami działającymi w obszarze kultury w zakresie tworzenia wspólnych, sieciowych, ponadlokalnych produktów turystycznych oraz oferty kulturalnej

Oczekiwania wobec władz centralnych w związku z realizacją Celu:

- Udział budżetu państwa w utrzymaniu najważniejszych instytucji kultury i ratowaniu najcenniejszych zabytków regionu;

Obszary współpracy ponadregionalnej i międzynarodowej:

- Wizerunek i marka turystyczna Regionu Morza Bałtyckiego;
- Sieciowe ponadregionalne produkty turystyczne wykorzystujące m.in.:
 - międzynarodowe drogi wodne: E-60 (morska), E-70 i E-40, z uwzględnieniem Żuław i Zalewu Wiślanego;
 - ponadregionalne szlaki wodne m.in. Brdy, Gwdy, Wdy, Wielkiego Kanału Brdy i Wieprzy;
 - szlaki kulturowe: XX w., cystersów, zamków gotyckich, architektury i dziedzictwa hydrotechnicznego Żuław, Kraina w kratę, latarni morskich, budowli hydrotechnicznych;
 - Europejską Sieć Regionalnego Dziedzictwa Kulinarnego;
 - międzynarodowe i międzyregionalne trasy rowerowe.

Dla celu operacyjnego 2.2. (Wysoki poziom kapitału społecznego), jako jedno z wyzwań strategicznych określono:

4. Kapitał społeczny i tożsamość regionalna

Wybór strategiczny dla tego celu:

Organizacje pozarządowe (stymulujące aktywność społeczną); tożsamość regionalna i lokalna (czerpiące z bogatego i różnorodnego dziedzictwa kulturowego regionu); aktywizacja i integracja społeczna; uczestnictwo w kulturze i innych formach aktywności społecznej (m.in. sporcie), a także przestrzenie publiczne (jako miejsca sprzyjające wzmacnianiu kontaktów społecznych).

Wśród oczekiwanych efektów znalazły się m.in.:

- Silniejsze poczucie więzi mieszkańców z regionem oraz dbałość o zachowanie różnorodności kulturowej województwa;
- Znaczące uczestnictwo mieszkańców (w tym dzieci, młodzieży, a także osób starszych i niepełnosprawnych) w lokalnych wydarzeniach kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych;
- Rozwinięta kultura czytelnicza;
- Wysokiej jakości przestrzeń publiczna;
- Zachowane dziedzictwo i krajobraz kulturowo-przyrodniczy

2.3.2. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW Z PLANEM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO³

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego jako element regionalnego planowania strategicznego ma na celu równoważenie różnych sfer rozwoju województwa w przestrzeni a jednocześnie służy konkretyzacji przestrzennej celów sformułowanych w strategii rozwoju województwa pomorskiego i określa uwarunkowania przestrzenne do formułowanych programów rozwoju.

Plan zakłada, że dążenie do wykorzystania cech położenia województwa w regionie bałtyckim oraz jego walorów przyrodniczych i kulturowych w nowej strukturze przestrzeni polskiej i europejskiej będzie tworzyć szanse na:

- 1) rewitalizację ekologiczną obszarów o niskich wartościach i utrwalenie ochrony ich zasobów przez kształtowanie i umacnianie międzynarodowego systemu ochrony ekologicznej i zwiększenia efektywnego wsparcia kapitałowego i technologicznego;
- 2) zachowanie specyficznych wartości regionalnych i wzbogacenie różnorodności kulturowej wspólnoty europejskiej i narodowej;

Naczelny cel polityki zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego, to:

kształtowanie harmonijnej struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa, sprzyjającej zrównoważonemu wykorzystywaniu cech, zasobów i walorów przestrzeni z rozwojem gospodarczym, wzrostem poziomu i jakości życia oraz trwałym zachowaniem wartości środowiska dla potrzeb obecnego i przyszłych pokoleń.

Zasadniczym kierunkiem polityki przestrzennego zagospodarowania województwa jest:

kształtowanie struktur przestrzennych warunkujących dynamizację rozwoju przez aktywne inicjowanie i wspomaganie przedsięwzięć społeczno – gospodarczych samorządów lokalnych, podmiotów publicznych i kapitału prywatnego lokalizowanych w przestrzeni województwa pomorskiego.

Cele główne zagospodarowania przestrzennego województwa:

- 1) Wzrost konkurencyjności Pomorza i efektywności gospodarowania w przestrzeni;
- 2) Osiągnięcie jakości życia (standardu cywilizacyjnego) mieszkańców zachodniej części Europy bałtyckiej;
- 3) Zahamowanie dewaloryzacji środowiska oraz ochrona jego struktury i wartości;

³ Załącznik do uchwały nr 1004/XXXIX/09 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 26 października 2009 r.

Kształtowanie ładu przestrzennego jest elementem spinającym następujący system celów:

- 1) systematyczna i społecznie odczuwalna poprawa standardu cywilizacyjnego;
- 2) ochrona i racjonalne kształtowanie środowiska przyrodniczego;
- 3) ochrona dziedzictwa kulturowego;

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego precyzuje główne cele polityki przestrzennej województwa. Są nimi:

- 1) pielęgnowanie polskości oraz rozwój i kształtowanie świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej mieszkańców, a także pielęgnowanie i rozwijanie tożsamości lokalnej;
- 2) pobudzanie aktywności gospodarczej;
- 3) zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń;
- 4) kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego.

Cele polityki przestrzennej w stosunku do ochrony zasobów i walorów środowiska kulturowego:

- 1) Wspieranie różnorodności kulturowej regionu;
- 2) Zachowanie dziedzictwa historycznego

Plan zakłada:

- 1) uwzględnianie problematyki ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego województwa w opracowaniach planistycznych sporządzanych na szczeblach lokalnych;
- 2) realizowanie i wspieranie inwestycji bezpośrednio chroniących wartości kultury, w pierwszej kolejności w rejonach najbardziej atrakcyjnych i najintensywniej wykorzystywanych turystycznie (pas nadmorski, strefa pojezierna);
- 3) prowadzenie działań rewaloryzacyjnych pod kątem tworzenia atrakcyjnych ofert inwestycyjnych o charakterze kulturowym, społecznym i gospodarczym; funkcjonowanie tych ofert powinno sprzyjać utrzymaniu i wspomaganiu zasobów środowiska kulturowego, jednocześnie nie może powodować jego zagrożeń.

Zasadnicze kierunki rozwoju w zakresie dziedzictwa kulturowego to utrwalenie wielokulturowej tożsamości historycznej regionu z zachowaniem lokalnych odrębności oraz

wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego jako ważnego elementu rozwoju gospodarczego i promocji województwa.

W kategorii planowania regionalnego problematykę ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, sformułowano kierunki polityki przestrzennej, z których najistotniejsze dla ochrony środowiska kulturowego Czerska, są:

- 1) usystematyzowanie istniejących opracowań dotyczących między innymi środowiska kulturowego na fragmentach byłych województw włączonych w granice nowego regionu, dokonania ich oceny według jednolitych kryteriów oraz uzupełniania braków;
- 2) ochrona i zachowanie krajobrazu kulturowego o najcenniejszych walorach kulturowych i krajobrazowych województwa poprzez ustalenie form ochrony;
- 3) prowadzenie działań organizacyjnych, promocyjnych i badawczych pod kątem podniesienia świadomości społecznej w zakresie znaczenia i wartości obiektów kulturowych oraz zasad i metod ich konserwacji, a także późniejszego ich użytkowania;
- 4) wspieranie działań służących umacnianiu tożsamości regionalnej z zachowaniem różnorodności tradycji, dorobku i dziedzictwa historycznego kaszubskiego, kociewskiego, żuławskiego i innych;
- 5) ochrona tożsamości kulturowej miejsca (miejscowości, regionu) – objęcie ochroną obszarów zabudowy w sąsiedztwie wartościowych zespołów przestrzennych i ich rekompozycja przestrzenna, pozwalająca na wyeksponowanie wartościowych cech zespołów;
- 6) pielęgnowanie walorów krajobrazów historycznych regionu (Kaszub, Kociewia, Borów Tucholskich);
- 7) monitorowanie procesu przemian środowiska kulturowego;
- 8) łączenie ochrony środowiska kulturowego z ochroną środowiska przyrodniczego poprzez ochronę krajobrazu naturalnego związanego przestrzennie z historycznym założeniem architektonicznym, zachowanie i odtwarzanie dawnych układów i funkcji terenów zielonych w ich pierwotnym kształcie wraz z infrastrukturą, rewaloryzację parków pod kątem zwiększenia ich atrakcyjności jako miejsc wypoczynku;
- 9) zachowanie, udostępnianie i zagospodarowanie stanowisk archeologicznych o zachowanych formach krajobrazowych w celach naukowych, dydaktycznych oraz turystycznych;
- 10) zachowanie i ochrona pradziejowych i wczesnośredniowiecznych mikroregionów osadniczych archeologicznego środowiska kulturowego;
- 11) zachowanie historycznych układów osadniczych oraz ich związków z drogami lądowymi i wodnymi;
- 12) przeciwdziałanie bezplanowej, chaotycznej parcelacji terenu;

- 13) zachowanie i ochrona miejsc historycznych;
- 14) uporządkowanie struktury własnościowej obiektów zabytkowych – pozyskiwanie nowych opiekunów, zarządców i właścicieli dających gwarancję właściwego ich użytkowania, w tym również ratowanie zdewastowanych obiektów przez przekazanie ich stowarzyszeniom i fundacjom oraz innym organizacjom i towarzystwom, mającym w swoim profilu działalność w obszarze kultury i sztuki; kontrolowanie procesu prywatyzacji obiektów zabytkowych;
- 15) kompleksową rewaloryzację obiektów i zespołów zabytkowych włączonych do stref konserwatorskich;
- 16) przystosowanie obiektów zabytkowych do nowych funkcji;
- 17) zachowanie i ochrona tradycyjnych obiektów wiejskiego budownictwa, dworów i pałaców z zespołami parkowymi i folwarcznymi, architektury sakralnej – kościołów i kapliczek i krzyży przydrożnych, cmentarzy różnych wyznań;
- 18) propagowanie tradycyjnych form architektury wiejskiej (w zakresie bryły, detalu architektonicznego i materiałów wykończeniowych, opracowanie wzornika projektów architektonicznych opartych na wzorach zabudowy tradycyjnej);
- 19) rygorystyczne egzekwowanie zaleceń konserwatorskich i prawidłowości w procesach rewaloryzacji obiektów zabytkowych;
- 20) zachowanie i ochrona obiektów hydrotechnicznych, drogowych, kolejowych;
- 21) zachowanie i ochrona zabytków techniki: mostów drogowych i kolejowych, obiektów hydrotechnicznych, wiatraków i młynów, kolejki wąskotorowej i zakładów przemysłowych, zabudowań i urządzeń technicznych elektrowni wodnych, młynów wodnych, relikwii hut szkła, architektury portowej i morskiej (statki i inne jednostki pływające). Odstępstwa od tej zasady mogą dotyczyć jedynie obiektów stanowiących elementy podlegających niezbędnej modernizacji systemów komunikacyjnych;
- 22) ochrona i rewaloryzacja starych układów ruralistycznych oraz części wsi – decydujących o zachowaniu walorów krajobrazowych;
- 23) eksponowanie wsi o wybitnych walorach krajobrazowych rekompozycja, restylizacja i uporządkowanie zabudowy wsi oraz ośrodków miejskich;
- 24) zachowanie i utworzenie warunków ekspozycji panoram widokowych z tras komunikacyjnych na szczególnie interesujące obiekty krajobrazowe (naturalne i architektoniczne);
- 25) wprowadzanie zieleni w otoczeniu osiedli i obiektów rekreacyjnych w zakresie podnoszącym walory krajobrazu (maskowanie zespołów obiektów);
- 26) likwidacja bądź neutralizacja widokowa wszelkich elementów obniżających walory krajobrazowe;

- 27) ochrona tradycyjnych form zabudowy i zagospodarowania działki na obszarach o czytelnej tożsamości kulturowej;
- 28) egzekwowanie dla projektów budów, rozbudów i przebudów realizacji ocen skutków dla krajobrazu w ramach raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko;
- 29) określanie w miejscowych dokumentach planistycznych zasad zagospodarowania punktów widokowych i ochrony panoram widokowych;
- 30) ochrona istniejących panoram widokowych – w tym zakaz wnoszenia budynków i budowli przesłaniających ekspozycję krajobrazową z punktów widokowych oraz wprowadzania zieleni wysokiej;
- 31) rewaloryzacja zagospodarowania urządzonych punktów widokowych i ich otoczenia, uczytelnienie (odtworzenie) panoram widokowych i ochrona ekspozycji.

2.3.3. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW Z PROGRAMEM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Celem strategicznym Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego⁴ jest: **WZMOCNIENIE POZIOMU OCHRONY I OPIEKI NAD DZIEDZICTWEM KULTUROWYM WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO SŁUŻĄCE ZACHOWANIU ZABYTKÓW, BUDOWANIU TOŻSAMOŚCI REGIONALNEJ ORAZ PROMOCJI TURYSTYCZNEJ REGIONU.**

Cel ten jest realizowany w ramach trzech priorytetów.

Priorytet 1: ZACHOWANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIAST I WSI

Kierunki działań

1. Zachowanie dziedzictwa kulturowego miast i wsi regionu służące budowaniu tożsamości mieszkańców oraz promocji turystycznej.
2. Ochrona charakterystycznych elementów krajobrazu kulturowego, w tym zachowanie wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.
3. Zachowanie krajobrazu kulturowego wsi pomorskiej.
4. Ożywienie obszarów zabytkowych zespołów ruralistycznych oraz urbanistycznych.
5. Zachowanie dziedzictwa architektury obronnej oraz przemysłu i techniki.

⁴ Załącznik do Uchwały Nr 91/V/11 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 28 lutego 2011 roku .

6. Poprawa stanu ochrony i opieki nad zbiorami muzealnymi i archiwalnymi.
7. Trwałe zachowanie i bezpieczeństwo obiektów zabytkowych.
8. Ekspozycja najcenniejszych zabytków dziedzictwa kulturowego miast i wsi.

Typy wsparcia działań

1. Działania uwzględniające w szczególności konserwację, renowację, rewaloryzację, poprawę stanu zachowania:
 - obiektów sakralnych (kościół, klasztor, kaplica, domy modlitwy, kapliczki przydrożne, cmentarze, kalwarie itp.),
 - obiektów mieszkalnych miast i wsi (dwory, pałace, wille, kamienice, domy, tradycyjne obiekty budownictwa wiejskiego, zagrody itp.),
 - obiektów użyteczności publicznej (ratusze, szkoły, szpitale, przytułki, sądy, dworce, karczmy itp.),
 - architektury drewnianej (domy podcieniowe, ryglowe itp.)
 - obiektów budownictwa obronnego (mury, baszty, zamki, twierdze, zespoły fortyfikacji, zespoły koszarowe, budowle obronne itp.),
 - obiektów przemysłu i techniki (fabryki, młyny, wiatraki, kuźnie, wieże ciśnień, hale produkcyjne, browary, gorzelnie itp.),
 - obiektów gospodarczych (magazyny, spichlerze, stajnie, stodoły i inne obiekty w obrębie zespołów folwarcznych, zagród itp.),
 - parków, ogrodów, zieleni komponowanej.
2. Rewitalizacja zabytkowych zespołów ruralistycznych i urbanistycznych.
3. Rewitalizacja zespołów zabytkowej zieleni i małej architektury.
4. Rewaloryzacja, adaptacja na cele kulturalne, edukacyjne, turystyczne obszarów i obiektów poprzemysłowych i powojaskowych, pokolejowych.
5. Konserwacja i rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych (w tym archeologicznych).
6. Montaż w obiektach zabytkowych niezbędnych urządzeń technicznych, instalacji dla zapewnienia właściwych warunków przechowywania i eksponowania zabytków ruchomych, muzealiów oraz trwałego zachowania i użytkowania tych budowli.
7. Zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą (montaż instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczeń przeciw włamaniom, znakowanie i ewidencjonowanie zabytków ruchomych itp.)
8. Działania własne województwa (w odniesieniu do zabytków będących własnością samorządu województwa) polegające na zachowaniu i konserwacji zabytków oraz zatrzymaniu ich degradacji.

9. Iluminacja najcenniejszych zabytków dziedzictwa kulturowego miast i wsi.

Priorytet 2: ZACHOWANIE KULTUROWEGO DZIEDZICTWA MORSKIEGO I RZECZNEGO

Kierunki działań to m.in.:

- Zachowanie dziedzictwa morskiego i rzeczne służące budowaniu tożsamości mieszkańców oraz promocji turystycznej.
- Zachowanie i ochrona charakterystycznych obiektów hydrotechnicznych związanych z zagospodarowaniem wód śródlądowych regionu.
- Ekspozycja najcenniejszych zabytków dziedzictwa morskiego i rzeczne.

Typy wsparcia działań

1. Działania uwzględniające w szczególności konserwację, renowację, rewaloryzację, poprawę stanu zachowania:
 - urządzeń hydrotechnicznych (np.: śluzy, przepusty, stacje pomp, młyny, elektrownie wodne),
 - obiektów charakterystycznych, takich jak: mosty zwodzone, obrotowe,
3. Rewaloryzacja, adaptacja na cele kulturalne, edukacyjne, turystyczne obszarów i obiektów dziedzictwa morskiego i rzeczne.
4. Konserwacja i rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych dziedzictwa morskiego i rzeczne (w tym archeologicznych).
5. Iluminacja najcenniejszych zabytków dziedzictwa morskiego i rzeczne.

Priorytet 3: BADANIE, DOKUMENTACJA I PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Kierunki działań

- 1) Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym.
- 2) Rozpoznanie zasobów i specyfiki regionalnego dziedzictwa kulturowego.
- 3) Promowanie tradycyjnych form i cech regionalnej architektury (w zakresie bryły, detalu architektonicznego, materiału, kolorystyki, rozwiązań konstrukcyjnych).
- 4) Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym.
- 5) Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej.
- 6) Szeroki dostęp do informacji o dorobku kultury regionalnej.

Typy wsparcia działań

1. Specjalistyczne opracowania badawczo-dokumentacyjne obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym obejmujące:

- ekspertyzy techniczne i konserwatorskie,
 - badania konserwatorskie i architektoniczne,
 - programy prac konserwatorskich i restauratorskich,
 - dokumentacje projektowe,
 - inwentaryzacje architektoniczno-konserwatorskie.
2. Współpraca z instytucjami kultury w zakresie rozpoznania regionalnego dziedzictwa kulturowego oraz wymiany informacji o jego zasobach.
 3. Rozpoznanie i promocja najcenniejszych zabytków, w szczególności obejmująca charakterystyczne zabytki świadczące o odrębności i specyfice regionu: dziedzictwa morskiego i rzeczno, dziedzictwa budownictwa ceglanego (przede wszystkim najstarsze kościoły i założenia klasztorne, zamki krzyżackie) i drewnianego (dziedzictwo kulturowe Kaszub i Kociewia).
 4. Wspieranie działań edukacyjnych i promocyjnych oraz popularyzujących wiedzę o dziedzictwie kulturowym województwa pomorskiego – w szczególności:
 - przygotowanie i organizacja konferencji naukowych,
 - publikacje książkowe i foldery,
 - organizacja konkursów,
 - popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach, popularyzacja dobrych praktyk projektowych przy zabytkach, a także zagospodarowania obszarów oraz terenów cennych kulturowo, przyrodniczo i krajobrazowo,
 - udostępnianie w Internecie baz danych o zabytkach.
 5. Wspieranie tworzenia oraz promocji produktów markowych i turystycznych województwa opartych na zasobach dziedzictwa kulturowego i krajobrazowego, w tym działań polegających na oznakowaniu cennych i ciekawych zabytków umożliwiające ich lokalizację w terenie i identyfikację (tablice, oznakowania szlaków, mapy w terenie, szlaki tematyczne).
 6. Uczestniczenie w wojewódzkich, krajowych i europejskich programach ochrony zabytków oraz tworzenie własnych tematycznych programów ochrony zabytków.
 7. Upowszechnianie informacji o możliwościach pozyskiwania środków finansowych na prowadzenie prac przy zabytkach.
 8. Rozbudowa warstwy dziedzictwa kulturowego w ramach Systemu Informacji Przestrzennej.

Zakłada się kontynuowanie prowadzonej przez samorząd województwa pomorskiego polityki w dziedzinie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym, zmierzającej m.in. do:

- włączenia dziedzictwa kulturowego w obszar interwencji i wsparcia samorządów terytorialnych zgodnie z zasadami planowania i wdrażania programów prorozwojowych;
- stymulowania zasad partnerstwa publiczno-prywatnego z sektorem przedsiębiorców działających na rzecz dziedzictwa kulturowego (zagospodarowanie obiektów zabytkowych);
- współpracy w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami z właścicielami i użytkownikami zabytków, społecznościami i władzami lokalnymi, instytucjami, stowarzyszeniami, związkami wyznaniowymi, a także z organami administracji państwowej i unijnej;
- zachowania zasobów i walorów dziedzictwa kulturowego;
- dbałości o krajobraz kulturowy regionu, w tym zachowania jego charakterystycznych elementów przestrzennych i przyrodniczych;
- rewaloryzacji cennych elementów dziedzictwa kulturowego, które uległy degradacji;
- ochrony i propagowania tradycyjnych form i cech architektury regionalnej (w zakresie bryły, detalu architektonicznego, rozwiązań konstrukcyjnych, materiałowych, kolorystyki);
- kontynuacji wykorzystania środków finansowych na zachowanie, rewaloryzację, zabezpieczenia i ekspozycji obiektów o szczególnych wartościach zabytkowych;
- umożliwienia kreowania i realizowania regionalnych i lokalnych projektów związanych z kompleksowymi pracami konserwatorskimi i restauratorskimi oraz chroniącymi krajobraz kulturowy;
- propagowania i wspieranie popularyzacji, badań i dokumentowania dziedzictwa kulturowego;
- wykorzystania dziedzictwa kulturowego w promocji kultury i dla rozwoju turystyki w regionie,
- kreowania modelu odpowiedzialności za zasoby dziedzictwa kulturowego w regionie w społecznościach lokalnych i we władzach samorządowych;
- kreowania standardów i dobrych praktyk w dziedzinie ochrony zabytków (w tym także prac konserwatorskich);
- wspierania aktywności lokalnej w działaniach mających na celu poszanowanie materialnego dziedzictwa oraz zachowanie własnej odrębności i tożsamości (odbudowa i wzmocnienie regionalnej tożsamości).

Na realizację Programu Opieki pozwolą programy rządowe i sektorowe, jak i środki własne Województwa Pomorskiego (m.in. dzięki uchwale Sejmiku Województwa Pomorskiego w sprawie przyjęcia zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków). Cele programowe osiągnęte będą również dzięki partnerom uczestniczącym (ministerstwa, instytucje

kultury państwowe i samorządowe, wojewódzki konserwator zabytków, samorządowi konserwatorzy zabytków, jednostki samorządu terytorialnego, związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, instytucje międzynarodowe, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej).

Niezbędne będzie kontynuowanie współdziałania samorządu województwa m.in. z:

- innymi samorządami (współdziałanie we wspólnych przedsięwzięciach oraz w ramach wymiany doświadczeń);
- samorządami gmin partnerskich.

1. Organizacja instytucjonalna

Cele operacyjne przyjęte przez Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2011-2013 będą osiągnane w wyniku:

- inicjatyw własnych samorządu województwa:
- prawnych – tworzenie prawa miejscowego (m.in. plan zagospodarowania przestrzennego, dokumenty strategiczne i programowe, i in.);
- finansowych – finansowanie instytucji kultury (m.in. muzeów), dotacje, nagrody, stypendia, finansowanie remontów i prac konserwatorskich w zabytkach będących własnością samorządu województwa, udzielanie dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane w obiektach wpisanych do rejestru zabytków, finansowanie i dotowanie publikacji, konferencji, stron internetowych, itp.;
- programowych i koordynujących – m.in. realizacja projektów i programów regionalnych (Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego);
- innych (działania stymulujące) - m.in. działania doradcze, edukacyjne, promocja i popularyzowanie dziedzictwa kulturowego, promowanie dobrych praktyk.
- wspólnego działania władz regionu z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego, wojewódzkim konserwatorem zabytków, jednostkami samorządu terytorialnego, związkami wyznaniowymi, organizacjami pozarządowymi i stowarzyszeniami regionalnymi, ośrodkami naukowymi oraz właścicielami i posiadaczami obiektów;
- wykorzystywania europejskich instrumentów finansowych (fundusze unijne, Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Norweski Mechanizm Finansowy),
- monitorowania całokształtu działań i inicjatyw podejmowanych z zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w województwie pomorskim (także tych, w których samorząd wojewódzki bezpośrednio nie uczestniczy, np. działania administracji rządowej, wojewódzkiego konserwatora zabytków, itd.).

Samorząd Województwa Pomorskiego w ramach posiadanych instrumentów prawnych kontynuować będzie:

- wzmocnianie poziomu opieki i ochrony dziedzictwa i kultury województwa pomorskiego;
- wspieranie prac konserwatorskich, restauratorskich i budowlanych w substancji zabytków nieruchomych wraz z ich otoczeniem oraz w historycznych centrach urbanistycznych, budowlanych i ruralistycznych, a także zabytkowego wyposażenia i wystroju;
- inicjowanie i wspieranie badań z dziedziny ochrony dziedzictwa oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego Pomorza;
- wspieranie działań na rzecz tworzenia programów edukacyjnych oraz projektów promocyjnych w celu upowszechniania wiedzy oraz pobudzenia zainteresowania historią regionu, jego tradycją oraz kulturą;
- prowadzenie prac badawczych;
- popularyzowanie dobrych wzorów aktywnej opieki nad zabytkami i dziedzictwem kulturowym regionu (w tym również dobrych realizacji konserwatorskich, dobrych praktyk ochrony i opieki).

2. Finansowanie Programu Opieki

Finansowanie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami realizowane jest z różnych źródeł.

Podstawowe to:

1. źródła publiczne:

- budżet państwa – m.in. środki w ramach dotacji programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji na remont i konserwację obiektów sakralnych wpisanych do rejestru zabytków, Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace konserwatorskie przy zabytkach archeologicznych, nieruchomych i ruchomych wpisanych do rejestru zabytków;
- budżet samorządu województwa – m.in. dotacje celowe na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, dotacje inwestycyjne dla instytucji kultury podległych samorządowi województwa pomorskiego – obiekty wpisane do rejestru zabytków);
- granty samorządu województwa dla podmiotów nie zaliczanych do sektora finansów publicznych, nagrody;
- budżety samorządów niższego szczebla – m.in. dotacje na finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków;
- projekty realizowane przez instytucje kultury;

- fundusze Unii Europejskiej związane z programami uwzględniającymi dziedzictwo kulturowe, m.in.: Regionalny Program Operacyjny, Program Operacyjny Infrastruktury i Środowiska, Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, Program Europejskiej Współpracy Terytorialnej;
- inne źródła zagraniczne.

2. źródła prywatne:

- osób fizycznych – składki i zbiórki publiczne na określony cel dla danej wspólnoty społecznej;
- osób prawnych;
- organizacji pozarządowych – stowarzyszeń, fundacji;
- wyznaniowych osób prawnych.

2.3.4. ZAŁOŻENIA „REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO DLA WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO NA LATA 2014-2020”⁵

OŚ PRIORYTETOWA 8. KONWERSJA

PRIORYTET INWESTYCYJNY 8.2

Wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój

Wspierane będą działania o charakterze sieciowym, polegające na zagospodarowaniu tras turystycznych o charakterze regionalnym i ponadregionalnym, budowie lub modernizacji infrastruktury żeglarskiej, rozwoju infrastruktury sportowo-rekreacyjnej oraz o charakterze uzdrowiskowym.

Wszystkie projekty powinny przyczyniać się do poprawy jakości przestrzeni oraz zapewniać zgodność z ustaleniami Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego.

Ukierunkowanie terytorialne

Preferowane będą projekty zlokalizowane m.in. na: obszarach objętych ochroną w formie parków krajobrazowych wraz z ich otulinami, obszarach chronionego krajobrazu oraz obszarach NATURA 2000.

PRIORYTET INWESTYCYJNY 6.3

⁵ Projekt do konsultacji z Komisją Europejską, Uchwała Nr 311/339/14 Zarządu Województwa Pomorskiego, 27 marca 2014 r.

Ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego.

Planowany zakres wsparcia

Interwencją objęte zostaną przedsięwzięcia obejmujące ratowanie, przywracanie wartości i ochronę charakterystycznych zabytków lub ich zespołów wraz z otaczającym je kontekstem krajobrazowym, poprzez m.in. prace rehabilitacyjne i modernizacyjne służące nadaniu im nowych funkcji (usług turystyki lub kultury), przy możliwym jednoczesnym zachowaniu funkcji dotychczasowych, jak również wdrażanie nowych form zarządzania (tworzenie parków kulturowych).

Ponadto wsparciem objęte zostaną projekty ukierunkowane na podnoszenie jakości przestrzeni publicznej obejmujące realizację prac służących estetyzacji i podkreśleniu walorów kulturowych tej przestrzeni w ramach układów urbanistycznych i ruralistycznych wpisanych do rejestru zabytków.

Wsparciem objęte będą również projekty umożliwiające bezpieczną eksploatację zasobów materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego regionu, w tym w zakresie dokumentowania i popularyzacji, inwentaryzacji i udostępniania zasobów kultury z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych (w szczególności digitalizacja zasobów, tworzenie nowych treści cyfrowych).

Ukierunkowanie terytorialne

Preferowane będą projekty zlokalizowane na obszarach o wysokim potencjale turystyczno-rekreacyjnym środowiska kulturowego, w szczególności m.in w strefach koncentracji charakterystycznych dla regionu elementów dziedzictwa kulturowego, określonych w „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego” – Kaszuby.

2.4. WEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA PRAWNE I PROGRAMOWE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY CZERSK

Cele sformułowane przez strategię wraz z pozostałymi regulacjami prawnymi przyjętymi przez Radę Gminy stwarzają przesłanki do uszczegółowienia i rozwinięcia przez Program Opieki nad Zabytkami dla gminy Czersk działań na rzecz ochrony środowiska kulturowego.

2.4.1. ZASADY OCHRONY WYNIKAJĄCE ZE „STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY CZERSK⁶” – WYCIĄG

⁶ Uchwała Nr XXXVI/301/14 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 28 lutego 2014 r.

Nieliczne zachowane przykłady budownictwa regionalnego o wyróżniających się cechach architektonicznych powinny być chronione i stanowić wzory do naśladowania dla współczesnego budownictwa i propagowania szczególnych cech regionalnych. Podstawowe parametry do kształtowania nowej zabudowy w rozdziale 3 wyznaczono w oparciu o wyniki analizy istniejącej historycznej zabudowy.

Obszary objęte strefą „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej:

- zespół dworsko-parkowy w Brdzie;
- układ urbanistyczny zabudowy śródmiejskiej w Czersku;
- kapliczka pw. św. Józefa w Mokrem;
- kościół parafialny w Odrach pw. Wniebowzięcia NMP wraz z terenem przykościelnym oraz cmentarzem;
- kościół parafialny pw. Narodzenia NMP w Łągu wraz z działką kościoła;
- kościół parafialny pw. NMP Królowej Różańca Św. wraz z plebanią i terenem przykościelnym oraz cmentarzem w Rytlu.

W granicach obszarów objętych strefą „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej obowiązują:

- 1) zakaz dokonywania trwałych zmian ukształtowania terenu,
- 2) wymóg trwałego zachowania i rewaloryzacji historycznego układu przestrzennego we wszystkich jego elementach,
- 3) wymóg usunięcia lub przebudowy obiektów kolidujących z historycznym układem i lokalną architekturą,
- 4) wymóg dostosowania nowych obiektów do historycznej kompozycji przestrzennej i historycznej architektury,
- 5) wymóg zachowania zabudowy historycznej, jej konserwacji i rewaloryzacji,
- 6) wymóg zachowania i rewaloryzacji towarzyszącej historycznej zieleni komponowanej,
- 7) wymóg zachowania historycznych nawierzchni - bruków, o ile nie koliduje to z wymaganiami funkcjonalnymi, szczególnie w zakresie eliminacji barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych,
- 8) wymóg dostosowania współczesnych funkcji do wartości zespołu zabytkowego, eliminacji funkcji uciążliwych,
- 9) wymóg uzyskania zgody Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków lub osoby przez niego upoważnionej, wyrażonej w formie odpowiedniej decyzji administracyjnej lub

postanowienia, na wprowadzenie innych rozwiązań inwestycyjnych nie spełniających warunków określonych w punktach od 1 do 8.

Układy zespołów zabudowy objęte strefami „B” ochrony konserwatorskiej w Czersku dwa obszary - zespół zabudowy miejskiej, we wsi Łąg zespół kościoła parafialnego (p.w. Narodzenia NMP, w tym kościół, plebania, budynek gospodarczy, kapliczka) i zespół zabudowy wiejskiej, we wsi Kłodnia (obręb Krzyż) zespół dworsko-parkowy, we wsiach Odry, Mokre, Gotel, Kamienna Góra, Łubna, Kwieki, Zapędowo, Łąg - zespoły zabudowy wiejskiej.

Układy zespołów zabudowy oraz inne tereny i obiekty wskazywane do objęcia strefą „B” ochrony konserwatorskiej na obszarach wiejskich:

- 1) układ zabudowy we wsiach: Gotel, Krzyż, Kwieki, Łąg, Łubna, Mokre, Odry, Przyjaźnia, Rytel (2), Zapędowo;
- 2) cmentarze rzymskokatolickie we wsiach: Łąg, Mokre, Odry, Rytel;
- 3) urządzenia hydrotechniczne: we wsi Odry-Młyn młyn wodny z końca XIX w. przebudowany w 1934 r.;
- 4) budynki szkolne murowane: w Czersku (dwa – 1900 r.), we wsiach: Brda (1907 r.), Gotel (pocz. XX w.), Gutowiec (pocz. XX w.), Krzyż (1899 r.), Kwieki (1903 r. ob. sklep), Lipki Górne (1912 r.), Mokre (1909 r.), Odry (1901 r.), Wojtal (pocz. XX w.), Zapędowo (1989 r.), drewniana szkoła w Łukowie (1911 r., obecnie funkcja mieszkalna jednorodzinna);
- 5) murowane zespoły dworców PKP w: Czersku (12 obiektów), we wsi Łąg, Gutowiec, Rytel – dworzec;
- 6) budynki użyteczności publicznej: w Czersku: Ratusz, Sąd Grodzki, więzienie, przedszkole, poczty (wszystkie z pocz. XX w.), oraz budynki poczty we wsiach: Gotel, Łąg i Rytel (wszystkie z pocz. XX w.);
- 7) Cmentarze ewangelickie zamknięte w: Czersku w rejonie ulic Kwiatowej i Chojnickiej, oraz we wsiach: Łąg, Mokre, Odry i Rytel;
- 8) Cmentarz żydowski zamknięty w Czersku w rejonie ulicy Piaskowej;
- 9) Miejsc pamięci narodowej: miejsca straceń pod Gutowcem - nr ew. (?), w Kurczem - nr ew. 13, w Ostrowitem - nr ew. 14, w Ustroniu - nr ew. 17, miejsce walk - nr ew. 11 w Konefkach, oraz cmentarze: honorowy - nr ew.16 i Armii Radzieckiej - nr ew. 1 - w Czersku, jeńców wojennych w Łukowie (obręb Krzyż) - 1,27 ha nr ew. 18 (działka ewid. nr 832 i część działki ewid. nr 203/5LP), oraz miejsca straceń w ewidencji Urzędu Miejskiego w Czersku poza granicą gminy w rejonie Bielaw - nr ew. 12.

W strefach „B” ochrony konserwatorskiej wszelka działalność inwestycyjna, w tym remonty, modernizacja i budowa infrastruktury komunikacyjnej i technicznej, a także remonty, modernizacja, adaptacja obiektów zabytkowych, uzupełnianie zabudowy, wprowadzanie małych form architektonicznych, lokalizacja nowych obiektów, korekta układu przestrzennego, prace rewaloryzacyjne w obszarach historycznych założeń zieleni, w tym porządkowe dotyczące drzewostanu i zagospodarowania terenu, wymagają:

- 1) utrzymania historycznego rozplanowania i zachowania zasadniczych elementów istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowej zabudowy;
- 2) zachowania i rewaloryzacji historycznego układu przestrzennego we wszystkich jego elementach, w tym m.in., historycznego przebiegu dróg, linii zabudowy, proporcji gabarytów i wysokości, podziałów historycznych (gruntów), wkomponowania w krajobraz naturalny;
- 3) usunięcia lub przebudowy obiektów kolidujących z historycznym układem i lokalną architekturą;
- 4) dostosowania nowych obiektów do historycznej kompozycji przestrzennej i historycznej architektury;
- 5) zachowania zabudowy historycznej, jej konserwacji i rewaloryzacji,
- 6) zachowania towarzyszącej historycznej zieleni komponowanej w tym parków i cmentarzy wraz z utrzymaniem i rewaloryzacją elementów małej architektury i wyposażenia, w tym ogrodzenia, rzeźby, figury, nagrobki, mogiły, krzyże i kaplice;
- 7) zachowania historycznych nawierzchni - bruków, o ile nie koliduje to z wymaganiami funkcjonalnymi, szczególnie w zakresie eliminacji barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych;
- 8) dostosowania współczesnych funkcji do wartości zespołu zabytkowego, eliminacji funkcji uciążliwych;
- 9) uzyskania zgody Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków lub osoby przez niego upoważnionej wyrażonej w formie odpowiedniej decyzji administracyjnej lub postanowienia, na wprowadzenie innych rozwiązań inwestycyjnych nie spełniających warunków określonych w punktach od 1 do 8.

Strefą „E” ochrony ekspozycji objęto tereny, których granice określono na rysunku studium:

- 1) w Czersku - w zasięgu widoczności kościoła parafialnego p.w. św. Marii Magdaleny (nr rejestru zabytków województwa pomorskiego 1733) od strony wschodniej;

2) we wsi Brda – okalające zespół dworsko-parkowy (nr rejestru zabytków województwa pomorskiego 1475), objęte strefą „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej.

W stosunku do planowanych do nadbudowy istniejących obiektów budowlanych oraz planowanych nowych obiektów budowlanych w strefie „E” ochrony ekspozycji wymaga się uwzględnienia następujących warunków:

- 1) ich wysokość nie może być wyższa od najwyższych istniejących obiektów w tej strefie a zarazem nie może przesłaniać istniejących widoków wieży kościoła pw. św. Marii Magdaleny od strony terenów ogólnie dostępnych w obszarze strefy;
- 2) zakazuje się budowy zwartej zabudowy, do granic działki, o ile nie stanowi ona kontynuacji istniejącego układu na graniczącej z nią działce;
- 3) wymagane jest ograniczenie kolorystyki elewacji i dachów do występujących barw istniejących obiektów w tej strefie;
- 4) warunki określone w punktach 1 do 3 nie dotyczą obiektów liniowych i podziemnych;
- 5) wymaga się uzyskania zgody Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków lub osoby przez niego upoważnionej wyrażonej w formie odpowiedniej decyzji administracyjnej lub postanowienia, na wprowadzenie innych rozwiązań inwestycyjnych nie spełniających warunków określonych w punktach od 1 do 4.

W strefie „E” ochrony ekspozycji w stosunku do istniejących obiektów budowlanych wymaga się uwzględnienia następujących warunków:

- 1) zakazuje się wznoszenia nowych obiektów budowlanych;
- 2) zakazuje się ich nadbudowy i rozbudowy istniejących obiektów budowlanych;
- 3) w stosunku do istniejących obiektów budowlanych wymaga się ograniczenia kolorystyki elewacji i dachów do występujących barw istniejących obiektów budowlanych w tej strefie;
- 4) warunki określone w punktach 1 i 2 nie dotyczą obiektów liniowych i podziemnych;
- 5) wymaga się uzyskania zgody Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków lub osoby przez niego upoważnionej wyrażonej w formie odpowiedniej decyzji administracyjnej lub postanowienia, na wprowadzenie innych rozwiązań inwestycyjnych nie spełniających warunków określonych w punktach 1 i 2.

W stosunku do obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków wymaga się uwzględnienia następujących warunków:

- 1) konserwacja, rewaloryzacja, rekonstrukcja obiektów, remonty konserwatorskie – wymagają:
 - a) zachowania lub odtworzenia form, kolorystyki i zastosowania materiałów o charakterystyce zgodnej z pierwotnym materiałem, w wykończeniu elewacji, pokryciu dachów, detalach architektonicznych i stolarce okiennej i drzwiowej,

- b) zachowania i konserwacji elewacji ceglanych z cegły licówki (zakaz ich zasłaniania),
 - c) zachowania i konserwacji elewacji tynkowanych, wraz z oryginalnym historycznym detalem elewacji,
 - d) uwzględnienia zakazu montowania żaluzji zewnętrznych zasłaniających obramienia okienne, o ile nie występowały one w formie historycznej;
- 2) wymagana ochrona konserwatorska - zachowanie historycznej struktury i elementów - wystroju wewnętrznego obiektu o uznanych, opisanych, wartościach historycznych;
 - 3) wymagane zachowanie historycznych założeń zieleni komponowanej, w tym parków i cmentarzy wraz z utrzymaniem i rewaloryzacją elementów małej architektury i wyposażenia, w tym ogrodzeń, rzeźb, figur, nagrobków, mogił, krzyży i kaplic;
 - 4) uzyskanie zgody Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków lub osoby przez niego upoważnionej wyrażonej w formie odpowiedniej decyzji administracyjnej lub postanowienia, na wprowadzenie innych rozwiązań inwestycyjnych nie spełniających warunków określonych w punktach od 1 do 3.

Realizacja działań ochronnych określonych w niniejszym rozdziale następuje poprzez wprowadzenie odpowiednich ustaleń w projektowanych i zmienianych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Archeologia

Na obszarze Gminy w wyniku przeprowadzonych dotychczas badań archeologicznych zewidencjonowano stanowiska archeologiczne, wykazane w wojewódzkiej ewidencji stanowisk archeologicznych, dla których wskazano potencjalny zasięg stref ochronnych na Rysunku Studium, na podstawie zapisów w kartach ewidencyjnych, a których ostateczny zasięg i szczegółowe uwarunkowania określi Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków na etapie uzgodnienia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub innej formy prawnej ustalania warunków do przekształceń istniejącego stanu zagospodarowania.

Teren rezerwatu archeologiczno-przyrodniczego „Kręgi Kamienne” objęty jest ścisłą ochroną archeologiczną z zakazem jakiegokolwiek trwałej zabudowy oraz wprowadzania inwestycji infrastrukturalnych z wyjątkiem ogrodzenia zewnętrznego, którego forma i przebieg wymaga uzgodnienia z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, ze względu na rozpoznane cmentarzyska kurhanowe oraz występujące kręgi kamienne z okresu wpływów rzymskich.

Stanowiska archeologiczne na obszarze Gminy pochodzą z różnych okresów: z epoki kamienia, kultury łużyckiej, kultury pomorskiej i ze średniowiecza. Wszystkie stanowiska archeologiczne ujawnione w wojewódzkiej ewidencji stanowisk archeologicznych podlegają nadzorowi

odpowiednich służb archeologicznych Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz wymagają permanentnej aktualizacji w niniejszym opracowaniu stosownie do wymagań określonych w odrębnych przepisach prawa dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

3. DZIEDZICTWO KULTUROWE GMINY CZERSK

3.1. RYS HISTORYCZNY

Na terenie gminy Czersk odkryto stanowiska archeologiczne kultury pomorskiej z wczesnej epoki żelaza (ok. 500 p.n.e. - ok. 125 p.n.e.). Na okres wpływów rzymskich przypada rozwój osadnictwa kultury wielbarskiej. Ludność kultury wielbarskiej praktykowała obrządek birytualny, to jest kremację i inhumację. W przypadku pochówku szkieletowego zmarły był chowany w drewnianej trumnie z kłody. Występowały też cmentarzyska kurhanowe z kamiennymi kręgami oraz brukiem, określane od miejsca ich odkrycia Odry-Węsiory-Grzybnica. Słynne „kręgi kamienne” w Odrach stanowią właśnie pozostałość cmentarzyska kurhanowego.

W VII-XI w. na obszarze dzisiejszej gminy rozwijało się stopniowo osadnictwo wczesnośrednio-wieczne. W XII w. na Pomorzu Wschodnim wykształciła się lokalna dynastia książęca, której przedstawiciele rządili nim – początkowo jako namiestnicy książąt polskich – do 1295 r. Mściwój I, który w początkach XIII w. władał już całym księstwem Wschodniopomorskim, podzielił je pomiędzy czterech synów. Dzielnica lubiszewska przypadła, po śmierci brata Warcisława, księciu Samborowi II. Dążenia jego starszego brata Świętopelka II do ponownego zjednoczenia całego Pomorza Wschodniego doprowadziły do walk z pozostałymi braćmi – Samborem i Raciborem. Świętopelk II podporządkował sobie inne księstwa wschodniopomorskie, które zjednoczył w latach 70. XIII w. jego syn Mściwój II. W 1295 r., na mocy testamentu Mściwoja II, Pomorze odziedziczył książę wielkopolski Przemysław II, który w tym samym roku koronował się na króla Polski. Czersk w tych czasach był wsią książęcą leżącą na rozległej polanie w centrum Borów Tucholskich, na obszarze tzw. Zaborów. Wchodził w skład kasztelanii raciańskiej.

W ciągu 1308 i 1309 r. Krzyżacy, początkowo pod pozorem współdziałania z Łokietkiem przeciwko zagrożeniu brandenburskiemu, opanowali Pomorze Wschodnie. Czersk wszedł w skład komturstwa tucholskiego. 24 lutego 1382 r. komtur Henryk von Bullendorf lokował Czersk na prawie chełmińskim. Była to duża wieś – miała 51 włók, był tu młyn.

W wyniku wojny trzynastoletniej (1454-1466) większość Pomorza wróciła do Polski. Czersk wszedł w skład „klucza kossobudzkiego” starostwa tucholskiego i został siedzibą sądu bartnego. Według lustracji w 1565 r. w Czersku była karczma i młyn wodny, wielu mieszkańców było bartnikami. Staroście bartnemu podlegało 24 bartników z „puszczy czerskiej”. W wyniku wydzielenia części dóbr starostwa tucholskiego powstał tzw. ekonomii czerska, która była dzierżawiona m.in. przez Raczyńskich, Kilińskich i Łukowiczów.

„Potop” szwedzki (1655 – 1660) i najazd rosyjski na wschodnie ziemie Rzeczypospolitej (1654) doprowadził do chwilowego załamania się państwowości polskiej. Kryzys ten udało się przezwyciężyć w wyniku zaangażowania się w obronę wszystkich warstw społecznych, jednak ogromne zniszczenia wojenne zapoczątkowały stopniowy upadek gospodarczy i polityczny Polski. Zabory nie były wyjątkiem i ciągle przemarsze wojsk doprowadziły do katastrofalnych zniszczeń, miejscowa ludność wraz z proboszczem, ks. Gradzikowskim, ukrywała się w okolicznych lasach. Czernsk został spalony. Po pokoju oliwskim (1660) nastąpiła powolna odbudowa zachodnich województw Rzeczypospolitej, w tym Zaborów należących do województwa pomorskiego. Do ponownego rozwoju Czernska przyczyniło się m.in. uzyskanie od Stanisława Augusta prawa do odbywania 4 jarmarków rocznie.

W wyniku I rozbioru Polski (1772) Pomorze Wschodnie, z wyjątkiem Gdańska, znalazło się pod zaborem pruskim. W początkach XIX w. przeprowadzono w Prusach wielkie reformy agrarne. W 1807 r. zniesiono poddaństwo chłopów, a w roku 1811 został wydany edykt uwłaszczeniowy. Ówczesny właściciel Czernska, Jan Dembiński przyznał włościanom prawo własności do gruntów na warunkach, które nie zostały przez nich przyjęte, i regulacja stosunków własnościowych w Czernsku została zakończona dopiero w 1856.

W latach 1828-1830 w wyniku przebudowy tzw. traktu napoleońskiego zbudowano przechodzącą przez Czernsk szosę Berlin-Królewiec. Dzięki temu Czernsk znalazł się na szlaku poczty królewskiej. W 1832 r. przez Czernsk przechodził, liczący 120 szeregowych i 40 oficerów oddział zdemobilizowanej armii polskiej, która wycofała się do Prus po upadku powstania listopadowego. Oddziałem tym dowodził Wincenty Pola.

II połowa XIX zaznaczyła się szybkim rozwojem Czernska. W 1867 założono pierwszą aptekę, a w 1870 uruchomiono pocztę z telegrafem. W latach 1871-1873 Pruskie Koleje Wschodnie zbudowały linię kolejową z Piły przez Chojnice, Czernsk i Starogard Gdański do Tczewa, skracającą drogę kolejową z Berlina do Królewca i Gdańska. 20 lipca 1902 r. zdecydowano o budowie linii kolejowej z Laskowic do Czernska. 2 października 1906 r. oddano do użytku łączący te dwie miejscowości tor kolejowy o długości ok. 55 km. W Czernsku rozwijał się przemysł, m.in. drzewny i maszynowy - powstał tartak, Fabryka Maszyn Rolniczych „Victoria”, a także cegielnia i browar, działał młyn. Miał tu siedzibę Bank Ludowy, oraz Spółka Rolniczo-Handlowa.

W latach 1906-1907 w całym zaborze pruskim doszło do strajków szkolnych w obronie języka polskiego, eliminowanego ze szkół, nawet z lekcji religii. Strajki szkolne objęły szkoły na terenie całej dzisiejszej gminy.

Na mocy traktatu wersalskiego (28.06.1919) znaczna część Pomorza wróciła w 1920 r. do odrodzonej Polski. 29 stycznia 1920 do Czerska wkroczyły wojska polskie. W nowej strukturze administracyjnej Czersk stał się gminą jednostkową. Pierwszym sołtysem i wójtem został Józef Ostrowski. 1 lipca 1926 Czersk uzyskał prawa miejskie. Burmistrzem został Paweł Trybull. W okresie międzywojennym znacząco spadła liczba Niemców w gminie – w 1910 r. stanowili 30% mieszkańców, a w 1934 r. jedynie 12%, jednak mieli oni silną pozycję ekonomiczną.

W latach międzywojennych w Czersku w dalszym ciągu rozwijał się przemysł drzewny, rzemiosło i handel, funkcjonowało kilka fabryk mebli, odlewnia żelaza, fabryka maszyn rolniczych, 8 tartaków, 3 młyny parowe i jeden wodny oraz dwa browary i dwie drukarnie, które wydawały gazety: „Echo Borów Tucholskich” i „Głos Ludu”. Działały dwie siedmioklasowe szkoły oraz szkoła zawodowa.

W 1928 r. uruchomiono linię kolejową z Czerska do Bąka, a w latach 1928-1929 wybudowano betonową szosę z Czerska do Tucholi. Rozwijało się budownictwo, założono kanalizację i zmodernizowano gazownię.

W przededniu wojny, wyniku mobilizacji, utworzono Batalion Obrony Narodowej „Czersk”, który wszedł w skład Grupy Operacyjnej „Czersk”. 1 września batalion bronił rejonu Chojnice-Jezioro Charzykowskie. Po ciężkich walkach wojska polskie wycofały się i 3 września Niemcy weszli do Czerska.

II wojna światowa miała w Czersku, podobnie jak na całym Pomorzu, szczególnie tragiczny przebieg. Od pierwszych dni okupacji rozpoczęły się aresztowania polskiej inteligencji, działaczy społecznych i politycznych. 4 listopada 1939 r. w lesie łukowskim Niemcy rozstrzelali 28 osób, w tym członków Polskiego Związku Zachodniego. Wysiedlono i wywłaszczono wiele osób, zsyłano do obozów koncentracyjnych, rozstrzeliwano Polaków oskarżonych o pomoc partyzantom, m.in. rodzinę Jana Kiedrowskiego ze Strugi, Józefa Ciemińskiego z Bielaw, Rolbieckich z Kurczego. W 1942 władze niemieckie zmieniły nazwę Czerska na Heiderode.

W Czersku i okolicach szybko zaczęły powstawać struktury organizacyjne ruchu oporu. We wrześniu 1939 r. powstał złożony z osób poszukiwanych przez Niemców oddział Jana Meggera, który w 1941 r. połączył się z oddziałem Józefa Kuśnierza. W rejonie Czerska działała Polska Armia Powstania, m.in. oddział Jana Szalewskiego i grupa Jana Sznajdera. 8 czerwca 1942 r. oddział Szalewskiego wykoleił pociąg relacji Królewiec – Berlin, a 21 czerwca 1942 r. transportu wojskowy. W 1943 r. w ramach akcji scaleniowej Polska Armia Powstania weszła w struktury Armii Krajowej. 11 listopada 1944 r. pod Gutowcem grupa spadochronowa LWP podporucznika Jana Miętkiego wraz z oddziałem Jana Meggera zaatakowała oddział żandarmerii. W okolicznych lasach ukrywały się kilkunastoosobowe grupy osób ukrywających się przed Niemcami.

W nocy z 20 na 21 lutego jednostki armii sowieckiej odbiły Czersk. W ciągu marca została przywrócona administracja polska, rozpoczęły działalność szkoły. W rozciągających się na terenie gminy Borach Tucholskich działały w latach powojennych niepodległościowe oddziały partyzanckie.

Po wojnie głównymi dziedzinami gospodarki pozostał przemysł drzewny i meblarski, a także rzemiosło i handel. Powstała wytwarzające obuwie Spółdzielnia Pracy Inwalidów „Równość”. Po 1990 r. ukończono wiele inwestycji komunalnych, m.in.: zbudowano nowoczesne wysypisko śmieci, oczyszczalnię ścieków, sieć wodno-kanalizacyjnej i gazową, pełnowymiarową halę sportową.

3.2. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY CZERSK

3.2.1. WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO⁷

nr rejestru zabytków	data wpisu do rejestru zabytków	obiekt	ulica	nr	miejsowość
83	1957-11-29	chata (nie istnieje)	Kościelna	27 (d. 18)	Łąg
1335	1990-11-15	cmentarz rzymskokatolicki	Królowej Jadwigi		Czersk
1475	1994-08-16	zespół dworsko-parkowy (dwór, park)			Brda
1711	2000-07-04	kościół parafialny pw. NMP Królowej Różańca Św. wraz z plebanią i terenem przykościelnym	Kowalkowskiego		Rytel
1733	2002-02-22	kościół parafialny p.w. św. Marii Magdaleny wraz z terenem przykościelnym	Kościuszki		Czersk
1839	2008-12-10	kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP wraz z terenem przykościelnym			Odry

3.2.2. ZABYTKI NIERUCHOME OBJĘTE GMINNĄ EWIDENCJĄ ZABYTKÓW

Gminna ewidencja zabytków Czerska wykonywana była od października 2013 r. do marca 2016 r. Składa się z kart adresowych obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy Czersk zawierających następujące informacje o obiekcie:

- 1) Nazwa
- 2) Czas powstania;
- 3) Dane adresowe;
- 4) Przynależność administracyjna
- 5) Forma ochrony;
- 6) Fotografie.
- 7) Mapka sytuacyjna

Lp.	Obiekt	Czas powstania	Miejscowość	Ulica	Nr
1	d. szkoła	1907	Brda		1
2	dwór	III ćw. XIX w.	Brda		
3	park	XIX w.	Brda		
4	budynek mieszkalny	Ok 1900	Czersk	21 lutego	2
5	budynek mieszkalny	1910	Czersk	21 lutego	10
6	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	21 lutego	12
7	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Czersk	21 lutego	16
8	budynek mieszkalny	II poł. XIX w.	Czersk	21 lutego	17
9	budynek mieszkalny	Ok 1900	Czersk	21 lutego	37
10	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Czersk	21 lutego	40
11	budynek mieszkalny	k. XIX w.	Czersk	21 lutego	49
12	budynek mieszkalny	1911	Czersk	21 lutego	50
13	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Czersk	21 lutego	51
14	budynek mieszkalny	II poł. XIX w.	Czersk	21 lutego	56
15	budynek mieszkalny	II poł. XIX w.	Czersk	21 lutego	64
16	budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	Czersk	21 lutego	65
17	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	21 lutego	66
18	budynek mieszkalny	ok. 1921, częściowo przebudowany	Czersk	21 lutego	72
19	dom, wł. UM	pocz. XX w.	Czersk	Batorego	4
20	dom, wł. UM	1931	Czersk	Batorego	6
21	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Batorego	7
22	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Batorego	8
23	budynek mieszkalny	ok. 1900	Czersk	Batorego	9
24	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Batorego	10
25	budynek mieszkalny	1931	Czersk	Batorego	11
26	budynek mieszkalny	1911	Czersk	Batorego	12
27	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Batorego	14
28	budynek mieszkalny	przed 1939	Czersk	Batorego	16/18
29	dom	lata 30. XX w.	Czersk	Blacharska	8

⁷ Na podstawie wykazu Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Gdańsku – Wykaz obiektów nieruchomych stan z 13.02.2014 (<http://www.ochronazabytkow.gda.pl/>)

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY CZERSK NA LATA 2016-2019

30	budynek mieszkalny	Ok 1900	Czersk	Chojnicka	1
31	budynek mieszkalny	II poł. XIX w.	Czersk	Chojnicka	2
32	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Chojnicka	11
33	budynek mieszkalny	II poł. XIX w.	Czersk	Chojnicka	13
34	budynek mieszkalny	przed 1939	Czersk	Chojnicka	16
35	budynek mieszkalny	ok. 1900	Czersk	Chojnicka	20
36	budynek mieszkalny	II poł. XIX w.	Czersk	Chojnicka	22
37	budynek mieszkalny	poł. XIX w.	Czersk	Chojnicka	47
38	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Chojnicka	55
39	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Chojnicka	2a
40	budynek mieszkalny	1920	Czersk	Chojnicka	41/43
41	cmentarz żołnierzy radzieckich	1945	Czersk	Chojnicka	
42	budynek mieszkalny		Czersk	Cisowa	3
43	budynek mieszkalny		Czersk	Cisowa	8
44	stodoła		Czersk	Cisowa	8
45	budynek gospodarczy		Czersk	Cisowa	8
46	budynek mieszkalny	I.20. XX w.	Czersk	Dąbrowskiego	3
47	dom, ob. przedszkole	pocz. XX w.	Czersk	Dąbrowskiego	4
48	budynek mieszkalny		Czersk	Dąbrowskiego	7
49	budynek mieszkalny		Czersk	Dąbrowskiego	8
50	cmentarz Polaków poległych w latach 1939-45	1945	Czersk	Dworcowa	
51	dom, ob. punkt skupu żywca	ok. 1900	Czersk	Dworcowa	1
52	budynek mieszkalny	ok. 1900	Czersk	Dworcowa	3
53	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Dworcowa	13
54	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Dworcowa	15
55	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Dworcowa	17
56	dom, Przychodnia lekarska	1912-13	Czersk	Dworcowa	25
57	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Dworcowa	19/21
58	Więzienie	pocz. XX w.	Czersk	Dworcowa	27/29
59	Sąd Grodzki, ob. UMiG	1911-13	Czersk	Dworcowa	27/29
60	Poczta	1886	Czersk	Dworcowa	5
61	budynek gospodarczy	pocz. XX w.	Czersk	Kolejowa	1
62	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Kolejowa	1
63	wieża kolejowa II	ok.1900.	Czersk	Kolejowa	7
64	wieża kolejowa I	ok.1900.	Czersk	Kolejowa	7
65	budynek gospodarczy przy dworcu	pocz. XX w.	Czersk	Kolejowa	7
66	budynek ekspedycji towarowej	pocz. XX w.	Czersk	Kolejowa	7
67	dworzec	1900	Czersk	Kolejowa	7

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY CZERSK NA LATA 2016-2019

68	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Kolejowa	12
69	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Kolejowa	14
70	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Kolejowa	16
71	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Kolejowa	18
72	budynek mieszkalny,	pocz. XX w.	Czersk	Kolejowa	3-5
73	zespół Dworca PKP		Czersk	Kolejowa	
74	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Kościuszki	1
75	Szkoła, ob. SP nr 2	1896-97	Czersk	Kościuszki	6
76	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Kościuszki	8
77	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Kościuszki	12
78	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Kościuszki	15
79	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Kościuszki	17
80	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Kościuszki	18
81	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Kościuszki	19
82	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Kościuszki	21
83	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Kościuszki	22
84	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Kościuszki	23
85	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Kościuszki	24
86	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Kościuszki	25
87	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Kościuszki	26
88	Ratusz, ob. UMiG	pocz. XX w.	Czersk	Kościuszki	27
89	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Kościuszki	28
90	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Kościuszki	29
91	budynek mieszkalny	1908	Czersk	Kościuszki	30
92	budynek mieszkalny	1898	Czersk	Kościuszki	31
93	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Kościuszki	32
94	plebania	1928	Czersk	Kościuszki	34
95	Kościół Parafialny pw. św. Marii Magdaleny wraz z terenem przykościelnym	1910-13	Czersk	Kościuszki	34
96	budynek mieszkalny	1937	Czersk	Kościuszki	41
97	budynek mieszkalny	ok. 1900	Czersk	Kościuszki	43
98	budynek mieszkalny	k. XIX w.	Czersk	Kościuszki	45
99	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Kościuszki	21a
100	budynek mieszkalny	ok.1900; częściowo przebudowany	Czersk	Królowej Jadwigi	3
101	d. przedszkole ob. przychodnia lekarska	1914	Czersk	Królowej Jadwigi	4
102	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Królowej Jadwigi	11
103	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Królowej Jadwigi	22

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY CZERSK NA LATA 2016-2019

104	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Czersk	Królowej Jadwigi	24
105	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Czersk	Królowej Jadwigi	30
106	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Królowej Jadwigi	32
107	budynek mieszkalny	ok. 1900	Czersk	Królowej Jadwigi	34
108	d. cmentarz ewangelicki, ob. Park Kaszubski	XVIII/XIX w.	Czersk	Kwiatowa	
109	budynek mieszkalny	Ok 1900	Czersk	Lipowa	9
110	dom, wł. Krzyżkowski Jerzy	poł. XIX w.	Czersk	Piaskowa	2
111	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Piaskowa	5
112	budynek mieszkalny	ok. 1900	Czersk	Piaskowa	7
113	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Piaskowa	8
114	cmentarz żydowski	XVIII/XIX w.	Czersk	Piaskowa/ Targowa	
115	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Pocztowa	3
116	dom	pocz. XX w.	Czersk	Pomorska	19
117	budynek mieszkalny	1913	Czersk	Starego Urzędu	2
118	dom, ob. restauracja	k. XIX w.	Czersk	Starogardzka	2
119	dom	pocz. XX w.	Czersk	Starogardzka	7
120	dom	pocz. XX w.	Czersk	Starogardzka	8
121	dom	Ok 1900	Czersk	Starogardzka	12
122	dom	pocz. XX w.	Czersk	Starogardzka	14
123	dom		Czersk	Starogardzka	19
124	dom	k. XIX w.	Czersk	Starogardzka	22
125	dom	pocz. XX w.	Czersk	Starogardzka	24
126	dom	ok. 1900	Czersk	Starogardzka	26
127	dom	k. XIX w.	Czersk	Starogardzka	29
128	dom	1895 i 1929	Czersk	Starogardzka	32
129	dom	I.30 XX w.	Czersk	Starogardzka	36
130	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Czersk	Starogardzka	40
131	dom	ok. 1900	Czersk	Starogardzka	50/52
132	dom	k. XIX w.	Czersk	Szkolna	2
133	szkoła, ob. LO	pocz. XX w.	Czersk	Szkolna	3
134	dom	pocz. XX w.	Czersk	Szkolna	6
135	dom	pocz. XX w.	Czersk	Szkolna	18a
136	dom	pocz. XX w.	Czersk	Szkolna	18b
137	dom	pocz. XX w.	Czersk	Targowa	2
138	dom	II poł. XIX w.	Czersk	Targowa	4
139	dom	pocz. XX w.	Czersk	Targowa	12
140	dom	pocz. XX w.	Czersk	Targowa	13
141	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Czersk	Targowa	14

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY CZERSK NA LATA 2016-2019

142	dom	pocz. XX w.	Czersk	Tucholska	3
143	dom	pocz. XX w.	Czersk	Tucholska	6
144	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Czersk	Tucholska	9
145	dom	pocz. XX w.	Czersk	Tucholska	10
146	dom	I. 20. XX w.	Czersk	Tucholska	21
147	dom	k. XIX w.	Czersk	Tucholska	23
148	dom	pocz. XX w.	Czersk	Tucholska	25
149	dom	pocz. XX w.	Czersk	Tucholska	27
150	dom	k. XIX w.	Czersk	Tucholska	32
151	dom	1935	Czersk	Tucholska	38
152	dom	I. 20. XX w.	Czersk	Tucholska	77
153	dom	I. 20. XX w.	Czersk	Tucholska	79
154	cmentarz	XIX w.	Czersk		
155	budynek mieszkalny		Czersk	Pod Łubną	5
156	budynek mieszkalny	1906	Czersk	Pod Łubną	6
157	poczta	pocz. XX w.	Gotelp		5
158	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Gotelp		7
159	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	Gotelp		8
160	dom, wł. W Jankowska	pocz. XX w.	Gotelp		10
161	szkoła, ob. Biblioteka	1900-1935	Gotelp		12
162	dom, poczta i sklep, wł. Fnieżwicka	pocz. XX w.	Gutowiec	Czerska	4
163	szkoła	pocz. XX w.	Gutowiec	Czerska	25
164	dom, wł. E.Prabucki	poł. XIX w.	Kamionka		5
165	dom	ok. 1900, przebudowany	Kłodnia		9
166	czworak	poł. XIX w.	Kłodnia		5-7-8
167	zespół dworski, wł. Nadleśnictwo Czersk	II poł. XIX w.	Kłodnia		
168	dwór	II poł. XIX w.	Kłodnia		
169	park		Kłodnia		
170	szkoła	1899	Krzyż		13
171	dom, wł. A. Gnacińska	pocz. XX w.	Krzyż		21
172	dom, wł. A. Graczyński	II poł. XIX w.	Krzyż		50
173	d. szkoła	1903	Kwieki		1
174	dom, wł. Mazur	ok. II poł. XIX w.	Kwieki		7
175	dom, wł. L. Landowska	ok. II poł. XIX w.	Kwieki		9
176	dom, wł. Lubczyński	ok. poł. XIX w.	Kwieki		11
177	dom, wł. Górniewicz	II poł. XIX w.	Kwieki		13
178	dom, wł. Pobłocki	II poł. XIX w.	Kwieki		14
179	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Kwieki		16
180	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Kwieki		18
181	dom, wł. Grzywacz	II poł. XIX w.	Kwieki		19
182	Kapliczka	pocz. XX w.	Kwieki		19
183	dom, wł. Szmagolański	II poł. XIX w.	Kwieki		23
184	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Lipki Dolne		22

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY CZERSK NA LATA 2016-2019

185	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Lipki Dolne		10
186	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Lipki Dolne		17
187	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Lipki Dolne		17a
188	szkoła	1912	Lipki Górne		26
189	Kapliczka	pocz. XX w.	Lipki Górne		
190	dom, wł. Nadleśnictwo Rytel	pocz. XX w.	Lutom		7
191	dom, wł. J.Woziński	pocz. XX w.	Lutom		8
192	dom, wł. J.Słomiński	k. XIX w.	Lutom		11
193	dom, wł. Drewek	II poł. XIX w.	Lutom		20
194	dwór, ob. dom mieszkalny wł. H. Strąg	k. XIX w.	Lutom		26
195	dom, wł. Fojut	pocz. XX w.	Lutom		27
196	kapliczka przydrożna	1895	Lutom		
197	kościół parafialny pw. Narodzenia NPM	1885 – 07	Łąg		
198	kapliczka		Łąg	Chojnicka/ Dworcowa	
199	budynek mieszkalny		Łąg	Chojnicka	15
200	dom, wł. Łangowski	ok.1850	Łąg	Chojnicka	18
201	dom	II poł. XIX w.	Łąg	Chojnicka	24
202	dom	1914	Łąg	Chojnicka	25
203	dom mieszkalny	1914	Łąg	Chojnicka	39
204	dom mieszkalny		Łąg	Chojnicka	41
205	Młyn, ob. restauracja	1912	Łąg	Chojnicka	47
206	dom mieszkalny	XIX/XX w.	Łąg	Chojnicka	49
207	budynek mieszkalny		Łąg	Długa	2
208	dom, wł. J. Rabiński	pocz. XX w.	Łąg	Długa	9
209	dom	pocz. XX w.	Łąg	Długa	13
210	dom, wł. J.Rabiński	pocz. XX w.	Łąg	Długa	19
211	dom	pocz. XX w.	Łąg	Długa	22
212	dom wł. Przedsiębiorstwo Las	pocz. XX w.	Łąg	Długa	29
213	plebania	Ok 1900	Łąg	Długa	35
214	kapliczka	Ok 1900	Łąg	Długa	35
215	Budynek gospodarczy przy plebanii	ok. 1900	Łąg	Długa	35
216	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Łąg	Długa	37
217	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Łąg	Długa	40
218	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Łąg	Długa	42
219	budynek mieszkalny		Łąg	Długa	44
220	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Łąg	Długa	45
221	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Łąg	Długa	46
222	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Łąg	Długa	47
223	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Łąg	Długa	48
224	budynek mieszkalny		Łąg	Długa	50

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY CZERSK NA LATA 2016-2019

225	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Łąg	Długa	52
226	budynek mieszkalny		Łąg	Długa	53
227	budynek mieszkalny	pocz. XX w., częściowo przebudowany	Łąg	Długa	56
228	budynek mieszkalny	II poł. XIX w.	Łąg	Długa	58
229	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Łąg	Długa	74
230	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Łąg	Długa	84
231	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Łąg	Długa	93
232	dom	pocz. XX w.	Łąg	Długa	103
233	dom, wł . Fr. Ossowski	II poł. XIX w.	Łąg	Długa	112
234	dom, wł . Ł. Puszek	II poł. XIX w.	Łąg	Długa	118
235	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Łąg	Dworcowa	3
236	dom, wł . Dobrowolski	Ok 1900	Łąg	Dworcowa	7
237	dom, wł . ob.biblioteka	k. XIX w.	Łąg	Dworcowa	15
238	dworzec PKP	pocz. XX w.	Łąg	Dworcowa	19
239	dom, wł . DOKP Gdańsk	pocz. XX w.	Łąg	Dworcowa	20
240	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Łąg	Dworcowa	22
241	dom, wł. Janiszewski	ok. 1900	Łąg	Kościelna	2
242	dom, wł. Wasilewska	Ok 1900	Łąg	Kościelna	3
243	dom	pocz. XX w.	Łąg	Kościelna	6
244	kamienica	pocz. XX w.	Łąg	Kościelna	8
245	dom, wł. Krzoska	pocz. XX w.	Łąg	Kościelna	10
246	chata przeniesiona do Leśnego Parku Kultury w Myślęcinku		Łąg	Kościelna	18
247	budynek mieszkalny		Łąg	Kościelna	35
248	dom, wł. M Giełdon	ok. poł. XIX	Łąg	Kościelna	41
249	Poczta	pocz. XX w.	Łąg	Ogrodowa	3
250	cmentarz parafialny	XIX w.	Łąg		
251	dom	pocz. XX w.	Łubna		28
252	dom, wł. A. Czapiewski	II poł. XIX w.	Łubna		34
253	szkoła	pocz. XX w.	Łubna		59
254	krzyż	XIX/XX w.	Łukowo		4
255	budynek gospodarczy szkoły	pocz. XX w.	Łukowo		14
256	szkoła, ob. budynek mieszkalny	1911	Łukowo		14
257	dom, wł. A. Szyngwelski	II poł. XIX w.	Łukowo		18
258	dom, wł. E Langer		Łukowo		23
259	dom, wł. A. Dalke	II poł. XIX w.	Łukowo		24
260	Kapliczka	ok.1900	Łukowo		koło nr 16

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY CZERSK NA LATA 2016-2019

261	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Malachin	Główna	10
262	biblioteka	k. XIX w.	Malachin	Główna	11
263	sala gimnastyczna	pocz. XX w.	Malachin	Główna	19
264	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Malachin	Główna	29
265	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Malachin	Główna	33
266	dom	XIX/XX w.	Malachin	Ogrodowa	1
267	dom	k. XIX w.	Malachin	Ogrodowa	3
268	dom	pocz. XX w.	Malachin	Ogrodowa	10
269	dom	pocz. XX w.	Malachin	Ogrodowa	12
270	park leśny	XIX/XX w.	Malachin		
271	szkoła	1909	Mokre		3
272	dom, punkt skupu runa leśnego i sklep	ok. 1900	Mokre		4
273	dom, wł. Szeca	pocz. XX w.	Mokre		16
274	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Mokre		27
275	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	Mokre		28
276	obora przy zagrodzie nr 30, wł. Fr Połun	pocz. XX w.	Mokre		30
277	dom, wł. Beger	ok. 1900	Mokre		32
278	dom	k. XIX w.	Mokre		33
279	kapliczka pw. św. Józefa	II poł. 1791 przeb. II poł. XIX w. i 1970	Mokre		
280	cmentarz	XIX/XX w.	Mokre		
281	dom, wł. J. Waś	ok. 1900	Mosna		2
282	dom, wł. W. Czapiewski	II poł. XIX w.	Mosna		3
283	dom, wł. Kowalewski	k. XIX w.	Mosna		4
284	dom, wł. C. Głowczewska	II poł. XIX w.	Mosna		5
285	dom, wł. K. Kałdowski	II poł. XIX w.	Mosna		7
286	dom, wł. Z. Weltrowski	II poł. XIX w.	Mosna		9
287	dom, wł. Z. Weltrowski	II poł. XIX w.	Mosna		10
288	dom, wł. Niepoborca	k. XIX w.	Mosna		23
289	Kapliczka przydrożna	pocz. XX w.	Mosna		
290	Kościół Parafialny pw. Wniebowzięcia NMP wraz z terenem przykościelnym	1931-1933	Odry		
291	dom, wł. E. Molin	1935	Odry	Długa	8
292	dom, wł. Z. Wasilewska	II poł. XIX w.	Odry	Długa	9
293	dom	1900	Odry	Długa	1/2
294	szkoła	1901	Odry	Długa	
295	budynek gospodarczy	1901	Odry	Polna	1

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY CZERSK NA LATA 2016-2019

296	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Odry	Polna	1
297	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Odry	Strażacka	4
298	dom, wł. Z Trzcńska	1909	Odry	Strażacka	5
299	dom, wł. St. Plutowski	pocz. XX w.	Odry	Strażacka	8
300	dom, wł. E. Czystowski	II poł. XIX w.	Odry	Zawadzińskiego	15
301	budynek mieszkalny	1935	Odry	Zawadzińskiego	17
302	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Odry	Zawadzińskiego	18
303	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Odry	Zawadzińskiego	30
304	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Odry	Zawadzińskiego	31
305	Młyn wodny, wł E. Goncz	k. XIX w., 1934	Odry-Młyn		
306	dom, wł M.Mania	I. 20. XX w.	Odry-Młyn	Zawadzińskiego (d. Leśna)	1
307	dom wł. W. Wielgoż	pocz. XX w.	Ostrowite	Nadjeziorna	3
308	cmentarz wojskowy ok. 4 500 jeńców rosyjskich z I wojny światowej	1915-1918, II poł. XX w.	Pod Łukowo		
309	dom, wł. J. Orlikowski	1934	Przyjaźnia		1
310	dom, wł. J. Bieliński	1935	Przyjaźnia		4
311	dom, wł. J. Laskowski	pocz. XX w.	Rytel	Chojnicka	10
312	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Rytel	Chojnicka	21
313	poczta, ob. dom mieszkalny, wł UG	pocz. XX w.	Rytel	Chojnicka	33
314	dom	pocz. XX w.	Rytel	Dworcowa	1
315	d. dwór, ośrodek zdrowia		Rytel	Dworcowa	6
316	kapliczka przydrożna	1927	Rytel	Gdańska	
317	kościół parafialny pw. NMP Królowej Różańca Św.	1909-1911	Rytel	Kowalkowskiego	1
318	plebania	pocz. XX w.	Rytel	Kowalkowskiego	3
319	dom	pocz. XX w.	Rytel	Kowalkowskiego	5
320	szkoła	1899	Rytel	Kowalkowskiego	6
321	dom, wł. M. Samgławska	pocz. XX w.	Rytel	Kowalkowskiego	9
322	dom, wł. Nadleśnictwa Rytel	pocz. XX w.	Rytel	Kowalkowskiego	14
323	budynki gospodarcze	ok. 1900	Rytel	Kowalkowskiego	18
324	Kapliczka przydrożna	ok. 1900	Rytel	Kowalkowskiego	18

325	dom, d. poczta wł . T. Gałkowski	1928	Rytel	Kowalkowskiego	18
326	kościół parafialny pw. NMP Królowej Różańca Św. wraz z plebanią i terenem przykościelnym		Rytel	Kowalkowskiego	1, 3
327	dom	II poł. XIX w.	Rytel	Kowalkowskiego	16 (d. 13)
328	młyn, ob. Magazyn	ok. 1900	Rytel	Zapora	1
329	budynek mieszkalny, wł. S. Pułkownik	XIX/XX w.	Rytel	Zapora	4
330	budynek gospodarczy, wł. S. Pułkownik	pocz. XX w.	Rytel	Zapora	4
331	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Rytel	Zapora	5
332	dom, wł. Sabiniarz	II poł. XIX w.	Rytel	Zapora	14
333	cmentarz	XIX/XX w.	Rytel		
334	dom, wł. Narloch	k. XIX w.	Stodółki		7
335	dom	XIX/XX w.	Stodółki		18
336	relikt parku		Uboga		
337	kapliczka	1948	Wojtal		
338	budynek gospodarczy szkoły	pocz. XX w.	Wojtal		
339	szkoła	pocz. XX w.	Wojtal		3a
340	dom	XIX/XX w.	Zapędowo		10
341	dom, wł. W. Czarnowski	ok. 1900	Zapędowo		11
342	budynek gosp.	ok. 1898	Zapędowo		12
343	szkoła	1898	Zapędowo		12
344	zespół Szkoły:	ok. 1898	Zapędowo		12
345	dom, wł. Dalke	k. XIX w.	Zapędowo		14
346	dom, wł. Kapłonowska	k. XIX w.	Zapędowo		17
347	dom	pocz. XX w.	Zapędowo		20
348	dom, wł. Szulc	pocz. XX w.	Zapędowo		24
349	dom	XIX/XX w.	Zapędowo		31
350	dom, wł. Łagowski	pocz. XX w.	Złe Mięso		31

3.2.3. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Zabytki archeologiczne stanowią jedną z najciekawszych kategorii dziedzictwa kulturowego. W wielu przypadkach są jedynym źródłem informacji o rozwoju i charakterze osadnictwa na konkretnym terenie. Ważna rola dziedzictwa archeologicznego została także podkreślona w zapisach „Europejskiej konwencji o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego” z La

Valetta, która uznała je za źródło *zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych*. Z zapisu tego wynika konieczność umiejętnego pogodzenia dwóch podstawowych celów działań ochronnych i opiekuńczych w odniesieniu do dziedzictwa archeologicznego:

- 1) dokładne rozpoznanie, zadokumentowanie i popularyzacja zabytków archeologicznych narażonych na zniszczenie (inwestycje, przyczyny naturalne);
- 2) zachowanie dla przyszłych pokoleń jak największej liczby zabytków archeologicznych (możliwych do rozpoznania nowszymi metodami, zwłaszcza nieinwazyjnymi).

A. Ochrona zabytków archeologicznych

Ochrona zabytków archeologicznych jest w Polsce uregulowana przepisami *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* oraz pakietem odpowiednich aktów wykonawczych (rozporządzeń Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego).

Ochronę dziedzictwa archeologicznego (znajdującą się w gestii właściwej administracji państwowej i w części samorządowej) oraz określenie definicji zabytku archeologicznego i badań archeologicznych zapewniają w szczególności przepisy ww. *Ustawy...*:

art. 3, pkt. 4

zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;

art. 3, pkt. 11

badania archeologiczne – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;

art. 6, ust. 1, pkt. 3

Ochronie i opiece podlegają bez względu na stan zachowania:

1) *zabytki archeologiczne będące, w szczególności:*

- a) *pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,*
- b) *cmentarzyskami,*
- c) *reliktami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.*

art. 7

Formami ochrony zabytków są:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

A. OCHRONA STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH

1. Wymóg uzgadniania z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz opiniowania przez Muzeum Archeologiczne w Gdańsku wszystkich planów i projektów dotyczących stref ochrony archeologicznej.
2. Konieczność inwentaryzacji i dokumentacji obszarów archeologicznych objętych strefami ochronnymi przed podjęciem tam prac ziemnych.
3. Zakaz inwestowania na terenie stanowisk o własnej formie krajobrazowej, a także na obszarze przylegającym bezpośrednio do nich.

B. WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW

Lp.	Miejscowość	Nr stan.	Rodzaj stanowiska	Chronologia	Nr ob. AZP; nr st.
1	BĘDŹMIROWICE	1	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	PRADZIEJE; OKRES NOWOŻYTNY	23-38;3;
2	BĘDŹMIROWICE	2	PUNKT OSADNICZY	PRADZIEJE	23-38;4;
3	BĘDŹMIROWICE	3	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	PRADZIEJE; OKRES NOWOŻYTNY	23-38;18;
4	BĘDŹMIROWICE	4	ŚLAD OSADNICTWA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	23-38;19;
5	BĘDŹMIROWICE	5	OSADA	IV-V OKRES EPOKI BRĄZU	23-38;22;
6	BĘDŹMIROWICE	6	ŚLAD OSADNICTWA; CMENTARZYSKO; ŚLAD OSADNICTWA	EPOKA KAMIENIA; OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH; OKRES NOWOŻYTNY	23-35;23;
7	BĘDŹMIROWICE	7	ŚLAD OSADNICTWA	OKRES NOWOŻYTNY	23-38;24;
8	BĘDŹMIROWICE	8	OSADA	PRADZIEJE	23-38;28;
9	BĘDŹMIROWICE	9	PUNKT OSADNICZY	PRADZIEJE	23-38;29;
10	BĘDŹMIROWICE	10	PUNKT OSADNICZY	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE / OKRES NOWOŻYTNY	23-38;30;
11	BĘDŹMIROWICE	11	PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	23-38;31;
12	BĘDŹMIROWICE	12	OSADA	IV/V OKRES EPOKI BRĄZU/HALLSTATT	23-38;32;
13	BĘDŹMIROWICE	13	ŚLAD OSADNICTWA	HALLSTATT D	23-38;33;
14	BĘDŹMIROWICE	14	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	23-38;34;
15	BĘDŹMIROWICE	15	OSADA; ŚLADY OSADNICTWA	OKRES LATEŃSKI; OKRES NOWOŻYTNY	23-38;35;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY CZERSK NA LATA 2016-2019

16	BĘDŹMIROWICE	16	PUNKT OSADNICZY	IV-V OKRES EPOKI BRAŻU	23-38;36;
17	BĘDŹMIROWICE	17	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	23-38;37;
18	BĘDŹMIROWICE	18	ŚLAD OSADNICTWA; OSADA	IV-V OKRES EPOKI BRAŻU; OKRES NOWOŻYTNY	23-38;18;
19	BĘDŹMIROWICE	19	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	23-38;39;
20	BĘDŹMIROWICE	20	ŚLAD OSADNICTWA	-	23-38;40;
21	BĘDŹMIROWICE	21	PUNKT OSADNICZY	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	23-38;42;
22	BĘDŹMIROWICE	22	ŚLAD OSADNICTWA	PRADZIEJE	23-38;44;
23	BĘDŹMIROWICE	23	ŚLAD OSADNICTWA	PRADZIEJE	23-38;45;
24	BĘDŹMIROWICE	24	ŚLAD OSADNICTWA	PRADZIEJE	23-38;46;
25	BĘDŹMIROWICE	25	OSADA	HALLSTATT D/OKRES LATEŃSKI	23-38;55;
26	BĘDŹMIROWICE	26	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	PRADZIEJE; EPOKA KAMIENIA	23-38;56;
27	BĘDŹMIROWICE	27	PUNKT OSADNICZY	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	23-38;71;
28	BĘDŹMIROWICE	28	PUNKT OSADNICZY; PUNKT OSADNICZY	PRADZIEJE; OKRES NOWOŻYTNY	23-38;72;
29	BĘDŹMIROWICE	29	PUNKT OSADNICZY	HALLSTATT/OKRES LATEŃSKI	23-38;73;
30	BĘDŹMIROWICE	30	PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	23-38;74;
31	BĘDŹMIROWICE	31	PUNKT OSADNICZY; ŚLAD OSADNICTWA	IV-V OKRES EPOKI BRAŻU; OKRES NOWOŻYTNY	23-38;75;
32	BĘDŹMIROWICE	32	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE; PRADZIEJE?	23-38;76;
33	BĘDŹMIROWICE	33	ŚLAD OSADNICTWA	OKRES NOWOŻYTNY	23-38;80;
34	BĘDŹMIROWICE	34	ZNALEZISKO LUŻNE	NEOLIT	
35	CZERSK	1	SKARB	IV OKRES EPOKI BRAŻU	23-37;1;
36	CZERSK	2	CMENTARZYSKO GROBÓW SKRZYNKOWYCH	HALLSTATT D	23-37;2;
37	CZERSK	3	OSADA; OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	23-38;7;
38	CZERSK	4	ŚLAD OSADNICTWA	OKRES NOWOŻYTNY	23-38;11;
39	CZERSK	5	ŚLADY OSADNICTWA	OKRES NOWOŻYTNY	23-38;12;
40	CZERSK	6	PUNKT OSADNICZY	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	23-38;48;
41	CZERSK	7	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	EPOKA KAMIENIA; PRADZIEJE?	23-38;49;
42	CZERSK	8	ŚLAD OSADNICTWA	-	23-37;19;
43	CZERSK	9	OSADA; OSADA; PUNKT OSADNICZY	OKRES LATEŃSKI; WCZESNE ŚREDNIOWIECZE/PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE; OKRES NOWOŻYTNY	23-37;22;
44	CZERSK	10	ŚLAD OSADNICTWA; PUNKT OSADNICZY	EPOKA KAMIENIA; OKRES NOWOŻYTNY	23-37;58;
45	CZERSK	11	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	23-37;59;
46	CZERSK	12	PUNKT OSADNICZY; PUNKT OSADNICZY; OSADA	V OKRES EPOKI BRAŻU; OKRES NOWOŻYTNY; EPOKA NIEOKREŚLONA	23-37;60;
47	CZERSK	13	PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	23-37;61;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY CZERSK NA LATA 2016-2019

48	CZERSK	14	OSADA; PUNKT OSADNICZY	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE/PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE; OKRES NOWOŻYTNY	23-37;62;
49	CZERSK	15	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA; OSADA; ŚLAD OSADNICTWA	EPOKA KAMIENIA; V OKRES EPOKI BRĄZU; ŚREDNIOWIECZE; OKRES NOWOŻYTNY	23-37;63;
50	CZERSK	16	OBOZOWISKO?; OSADA?; OSADA?	MEZOLIT; NEOLIT; NEOLIT	23-37;64;
51	CZERSK	17	SKARB?	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE	23-37;65;
52	ŁĄG KOLONIA	1	ŚLAD OSADNICTWA	PRADZIEJE	23-38;17;
53	ŁĄG KOLONIA	2	PUNKT OSADNICZY	-	23-38;26;
54	ŁĄG KOLONIA	3	ŚLAD OSADNICTWA	PRADZIEJE	23-38;63;
55	ŁĄG KOLONIA	4	PUNKT OSADNICZY	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE / OKRES NOWOŻYTNY	23-38;65;
56	ŁĄG KOLONIA	5	PUNKT OSADNICZY	PRADZIEJE	23-38;69;
57	ŁĄG KOLONIA	6	PUNKT OSADNICZY	IV OKRES EPOKI BRĄZU	23-38;70;
58	ŁĄG KOLONIA	7	ŚLAD OSADNICTWA	IV-V OKRES EPOKI BRĄZU	22-38;43;
59	ŁĄG KOLONIA	8	PUNKT OSADNICZY	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	22-38;44;
60	ŁĄG KOLONIA	9	PUNKT OSADNICZY; ŚLADY OSADNICTWA	OKRES NOWOŻYTNY	22-38;45;
61	ŁĄG KOLONIA	10	ŚLADY OSADNICTWA; ŚLADY OSADNICTWA	PRADZIEJE; OKRES NOWOŻYTNY	22-38;46;
62	ŁĄG KOLONIA	11	ŚLADY OSADNICTWA; ŚLADY OSADNICTWA	HALLSTATT C; OKRES NOWOŻYTNY	22-38;47;
63	ŁĄG KOLONIA	12	ŚLAD OSADNICTWA; PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	22-38;48;
64	ŁĄG KOLONIA	13	PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	22-38;49;
65	ŁĄG KOLONIA	14	PUNKT OSADNICZY; PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	22-38;50;
66	ŁĄG KOLONIA	15	ŚLADY OSADNICTWA	-	22-38;51;
67	ŁĄG KOLONIA	16	PUNKT OSADNICZY	-	22-38;52;
68	ŁĄG KOLONIA	17	ŚLAD OSADNICTWA	OKRES NOWOŻYTNY	22-38;53;
69	ŁĄG KOLONIA	18	PUNKT OSADNICZY; PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	22-38;54;
70	ŁĄG KOLONIA	19	CMENTARZYSKO; PUNKT OSADNICZY	HALLSTATT D	22-38;55;
71	ŁĄG KOLONIA	20	CMENTARZYSKO; OSADA; PUNKT OSADNICZY	HALLSTATT C; OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH; OKRES NOWOŻYTNY	22-38;56;
72	ŁĄG KOLONIA	21	ŚLAD OSADNICTWA; OSADA	PRADZIEJE; OKRES NOWOŻYTNY	22-38;57;
73	ŁĄG KOLONIA	22	PUNKT OSADNICZY; ŚLAD OSADNICTWA	V OKRES EPOKI BRĄZU; OKRES NOWOŻYTNY	22-38;58;
74	ŁĄG KOLONIA	23	OSADA	-	22-38;59;
75	ŁĄG KOLONIA	24	ŚLAD OSADNICTWA; PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	22-38;60;
76	ŁĄG KOLONIA	25	PUNKT OSADNICZY; PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	22-38;25;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY CZERSK NA LATA 2016-2019

77	ŁĄG KOLONIA	26	PUNKT OSADNICZY; PUNKT OSADNICZY	V OKRES EPOKI BRAZU/ HALLSTATT C; OKRES NOWOŻYTNY	22-38;62;
78	ŁĄG KOLONIA	27	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	22-38;63;
79	ŁĄG KOLONIA	28	OSADA; ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE / OKRES NOWOŻYTNY; OKRES NOWOŻYTNY	22-38;64;
80	ŁĄG KOLONIA	29	ŚLAD OSADNICTWA; PUNKT OSADNICZY; OSADA	OKRES NOWOŻYTNY; HALLSTATT C	22-38;65;
81	ŁĄG KOLONIA	30	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	22-38;66;
82	ŁĄG KOLONIA	31	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	22-38;67;
83	ŁĄG KOLONIA	32	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	22-38;68;
84	ŁĄG KOLONIA	33	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	22-38;69;
85	ŁĄG KOLONIA	34	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	22-38;70;
86	ŁĄG KOLONIA	35	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	22-38;71;
87	ŁĄG KOLONIA	36	PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	22-38;72;
88	ŁĄG KOLONIA	37	ŚLAD OSADNICTWA; PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	22-38;73;
89	ŁĄG KOLONIA	38	OSADA	V OKRES EPOKI BRAZU/ HALLSTATT C	22-38;9;
90	ŁĄG KOLONIA	39	PUNKT OSADNICZY; PUNKT OSADNICZY	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE	22-38;75;
91	ŁĄG KOLONIA	40	PUNKT OSADNICZY	-	22-38;70;
92	ODRY	1	CMENTARZYSKO	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	21-38;1;
93	ODRY	2	OSADA; OSADA; OSADA	WCZESNA EPOKA ŻELAZA; NEOLIT; OKRES NOWOŻYTNY	21-38;2;
94	ODRY	3	CMENTARZYSKO GROBÓW SKRZYNKOWYCH; -	WCZESNA EPOKA ŻELAZA; -	
95	ODRY	4	CMENTARZYSKO	IV OKRES EPOKI BRAZU	21-38;3;
96	ODRY	5	ŚLAD OSADNICTWA; OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE; OKRES NOWOŻYTNY	21-38;14;
97	ODRY	6	ŚLAD OSADNICTWA; OSADA; OSADA	PRADZIEJE; PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE; OKRES NOWOŻYTNY	21-38;15;
98	ODRY	7	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE; OKRES NOWOŻYTNY	21-38;16;
99	ODRY	8	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE	21-38;17;
100	ODRY	9	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	21-38;18;
101	ODRY	10	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLADY OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE; OKRES NOWOŻYTNY	21-38;19;
102	ODRY	11	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	21-38;20;
103	ODRY	12	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	21-38;21;
104	ODRY	13	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	PRADZIEJE; EPOKA KAMIENIA; OKRES NOWOŻYTNY	21-38;22;
105	ODRY	14	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	21-38;23;
106	ODRY	15	ŚLAD OSADNICTWA; OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE; OKRES NOWOŻYTNY	21-38;24;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY CZERSK NA LATA 2016-2019

107	ODRY	16	OSADA; OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE; OKRES NOWOŻYTNY	21-38;25;
108	ODRY	17	PUNKT OSADNICZY	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE	21-38;26;
109	ODRY	18	OSADA; OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE; OKRES NOWOŻYTNY	21-38;27;
110	ODRY	19	ŚLAD OSADNICTWA; PUNKT OSADNICZY; PUNKT OSADNICZY	EPOKA KAMIENIA; PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE; OKRES NOWOŻYTNY	21-38;28;
111	ODRY	20	PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	21-38;29;
112	ODRY	21	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE	21-38;30;
113	ODRY	22	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	PRADZIEJE; OKRES NOWOŻYTNY	21-38;31;
114	ODRY	23	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	21-38;32;
115	ODRY	24	OSADA; OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE; OKRES NOWOŻYTNY	21-38;33;
116	ODRY	25	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	21-38;34;
117	ODRY	26	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE; OKRES NOWOŻYTNY	21-38;35;
118	ODRY	27	OSADA	IV OKRES EPOKI BRĄZU	21-38;36;
119	ODRY	28	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	IV OKRES EPOKI BRĄZU; OKRES NOWOŻYTNY	21-38;38;
120	ODRY	29	OSADA	-	21-38;39;
121	ODRY	30	OSADA; ŚLAD OSADNICTWA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH; PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE	21-38;40;
122	ODRY	31	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	EPOKA KAMIENIA; PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE	21-38;41;
123	ODRY	32	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA;	IV OKRES EPOKI BRĄZU; OKRES NOWOŻYTNY;	21-38;42;
124	ODRY	33	ŚLAD OSADNICTWA	-	21-38;33;
125	ODRY	34	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE; OKRES NOWOŻYTNY	21-38;44;
126	ODRY	35	PUNKT OSADNICZY; PUNKT OSADNICZY	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE	21-38;45;
127	ODRY	36	PUNKT OSADNICZY; PUNKT OSADNICZY	IV OKRES EPOKI BRĄZU; OKRES NOWOŻYTNY	21-38;46;
128	ODRY	37	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	21-38;47;
129	ODRY	38	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE; OKRES NOWOŻYTNY	21-38;48;
130	ODRY	39	ŚLADY OSADNICTWA; OSADA	EPOKA KAMIENIA; OKRES NOWOŻYTNY	21-38;49;
131	ODRY	40	ŚLAD OSADNICTWA; OSADA	EPOKA KAMIENIA; OKRES NOWOŻYTNY	21-38;50;
132	ODRY	41	ZNALEZISKO LUŻNE	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	
133	ODRY	42	CMENTARZYSKO GROBÓW SKRZYNKOWYCH	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	
134	ŁĄG	1	ŚLAD OSADNICTWA	II OKRES EPOKI BRĄZU	23-38;2;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY CZERSK NA LATA 2016-2019

135	ŁĄG	2	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE / OKRES NOWOŻYTNY	23-38;20;
136	ŁĄG	3	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE	23-38;21;
137	ŁĄG	4	ŚLAD OSADNICTWA; PUNKT OSADNICZY	PRADZIEJE; PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE / OKRES NOWOŻYTNY	23-38;25;
138	ŁĄG	5	PUNKT OSADNICZY	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE / OKRES NOWOŻYTNY	23-38;64;
139	ŁĄG	6	PUNKT OSADNICZY	HALLSTATT/OKRES LATEŃSKI	23-38;77;
140	ŁĄG	7	PUNKT OSADNICZY	HALLSTATT D/OKRES LATEŃSKI	23-38;78;
141	ŁĄG	8	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE	23-38;79;
142	ŁĄG	9	CMENTARZYSKO GROBÓW SKRZYNKOWYCH	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	
143	MOKRE	1	ŚLAD OSADNICTWA	EPOKA NIEOKREŚLONA	22-37;1;
144	MOKRE	2	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE	22-37;2;
145	MOKRE	3	PUNKT OSADNICZY	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE	22-37;3;
146	MOKRE	4	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	22-37;4;
147	MOKRE	5	ŚLAD OSADNICTWA; PUNKT OSADNICZY	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE; OKRES NOWOŻYTNY	22-37;5;
148	MOKRE	6	PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	22-37;6;
149	MOKRE	7	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE	22-37;7;
150	MOKRE	8	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	22-37;8;
151	MOKRE	9	PUNKT OSADNICZY	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE / OKRES NOWOŻYTNY	22-37;9;
152	MOKRE	10	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	22-37;10;
153	MOKRE	11	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	EPOKA KAMIENIA; PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE	22-37;11;
154	MOKRE	12	PUNKT OSADNICZY	HALLSTATT	22-37;12;
155	MOKRE	13	ŚLAD OSADNICTWA	-	22-37;13;
156	MOKRE	14	PUNKT OSADNICZY	-	22-37;14;
157	MOKRE	15	ŚLAD OSADNICTWA; PUNKT OSADNICZY	PRADZIEJE; OKRES NOWOŻYTNY	22-37;15;
158	MOKRE	16	OSADA	-	22-37;16;
159	MOKRE	17	PUNKT OSADNICZY; ŚLAD OSADNICTWA	IV-V OKRES EPOKI BRAZU; PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE / OKRES NOWOŻYTNY	22-37;17;
160	MOKRE	18	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	22-37;18;
161	MOKRE	19	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	22-37;19;
162	MOKRE	20	PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	22-37;20;
163	MOKRE	21	ŚLADY OSADNICTWA; PUNKT OSADNICZY	PRADZIEJE; OKRES NOWOŻYTNY	22-37;21;
164	MOKRE	22	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	22-37;22;
165	MOKRE	23	PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	22-37;23;
166	MOKRE	24	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	22-37;24;
167	MOKRE	25	ŚLAD OSADNICTWA; OSADA	PRADZIEJE; OKRES NOWOŻYTNY	22-37;25;
168	MOKRE	26	PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	22-37;26;
169	MOKRE	27	PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	22-37;27;
170	MOKRE	28	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	PRADZIEJE; PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE	22-37;28;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY CZERSK NA LATA 2016-2019

171	MOKRE	32	PUNKT OSADNICZY; PUNKT OSADNICZY; ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE; OKRES NOWOŻYTNY	21-38;37;
172	GOTELP	1	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	OKRES NOWOŻYTNY	22-37;31;
173	GOTELP	2	OSADA	IV-V OKRES EPOKI BRĄZU	22-37;29;
174	GOTELP	3	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	HALLSTATT; OKRES NOWOŻYTNY	22-37;30;
175	GOTELP	4	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA; PUNKT OSADNICZY	EPOKA KAMIENIA; OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH; PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE	22-38;12;
176	GOTELP	5	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	22-38;13;
177	GOTELP	6	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	PRADZIEJE; OKRES NOWOŻYTNY	21-38;14;
178	GOTELP	7	PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	22-38;15;
179	GOTELP	8	PUNKT OSADNICZY;	V OKRES EPOKI BRĄZU;	22-38;16;
180	GOTELP	9	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	OKRES NOWOŻYTNY	22-38;17;
181	GOTELP	10	ŚLAD OSADNICTWA	PRADZIEJE	22-38;18;
182	GOTELP	11	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA; PUNKT OSADNICZY	PRADZIEJE; PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE / OKRES NOWOŻYTNY; OKRES NOWOŻYTNY	22-38;19;
183	GOTELP	12	PUNKT OSADNICZY	-	22-38;20;
184	GOTELP	13	OSADA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	22-38;21;
185	GOTELP	14	OSADA; PUNKT OSADNICZY; ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	V OKRES EPOKI BRĄZU; OKRES NOWOŻYTNY; NEOLIT/EPOKA BRĄZU; HALLSTATT/OKRES LATEŃSKI; OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH; OKRES NOWOŻYTNY; NEOLIT/EPOKA BRĄZU	22-38;22;
186	GOTELP	15	PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	22-38;23;
187	GOTELP	16	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA; OSADA	EPOKA KAMIENIA; PRADZIEJE; OKRES NOWOŻYTNY	22-38;24;
188	GOTELP	17	ŚLAD OSADNICTWA; OSADA;	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE; OKRES NOWOŻYTNY;-	22-38;25;
189	GOTELP	18	PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	22-38;26;
190	GOTELP	19	OSADA	V OKRES EPOKI BRĄZU	22-38;27;
191	GOTELP	20	OSADA; ŚLAD OSADNICTWA	V OKRES EPOKI BRĄZU; OKRES NOWOŻYTNY	22-38;28;
192	GOTELP	21	OSADA	V OKRES EPOKI BRĄZU	22-38;29;
193	GOTELP	22	OSADA; ŚLADY OSADNICTWA	OKRES WĘDRÓWEK LUDÓW; OKRES NOWOŻYTNY	22-38;30;
194	GOTELP	23	PUNKT OSADNICZY; ŚLAD OSADNICTWA	-; OKRES NOWOŻYTNY	22-38;31;
195	KLONIA	1	PUNKT OSADNICZY; ŚLAD OSADNICTWA	MEZOLIT?;	23-35;12;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY CZERSK NA LATA 2016-2019

196	MALACHIN	1	OSADA	HALLSTATT D	23-37;
197	MALACHIN	2	OSADA	OKRES LATEŃSKI	23-37;10;
198	MALACHIN	3	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	OKRES NOWOŻYTNY	23-37;11;
199	MALACHIN	4	ŚLAD OSADNICTWA	-	23-37;12;
200	MALACHIN	5	OSADA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE / OKRES NOWOŻYTNY	23-37;13;
201	MALACHIN	6	DWÓR	OKRES NOWOŻYTNY	23-37;14;
202	MALACHIN	7	PUNKT OSADNICZY; ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH; OKRES LATEŃSKI; ŚREDNIOWIECZE	23-37;15;
203	MALACHIN	8	ŚLAD OSADNICTWA; OSADA; ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	EPOKA KAMIENIA; V OKRES EPOKI BRĄZU/ HALLSTATT C; OKRES LATEŃSKI; ŚREDNIOWIECZE	23-37;16;
204	MALACHIN	9	ŚLAD OSADNICTWA	NEOLIT?	23-37;17;
205	MALACHIN	10	OSADA	-	23-37;18;
206	MALACHIN	11	ŚLAD OSADNICTWA; PUNKT OSADNICZY	EPOKA KAMIENIA; OKRES NOWOŻYTNY	23-37;20;
207	MALACHIN	12	OSADA; ŚLADY OSADNICTWA	V OKRES EPOKI BRĄZU; PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE	23-37;21;
208	MALACHIN	13	PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	23-37;35;
209	MALACHIN	14	ŚLADY OSADNICTWA	-	23-37;36;
210	MALACHIN	15	OSADA; PUNKT OSADNICZY	IV-V OKRES EPOKI BRĄZU; OKRES NOWOŻYTNY	23-37;37;
211	MALACHIN	16	ŚLAD OSADNICTWA; PUNKT OSADNICZY	EPOKA KAMIENIA; OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	23-37;38;
212	MALACHIN	17	PUNKT OSADNICZY	-	23-37;39;
213	MALACHIN	18	PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	23-37;40;
214	MALACHIN	19	PUNKT OSADNICZY	V OKRES EPOKI BRĄZU/ HALLSTATT C	23-37;41;
215	MALACHIN	20	PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	23-37;42;
216	MALACHIN	21	PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	23-37;43;
217	MALACHIN	22	PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	23-37;44;
218	MALACHIN	23	PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	23-37;45;
219	MALACHIN	24	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	23-37;46;
220	MALACHIN	25	OSADA	PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE / OKRES NOWOŻYTNY	23-37;47;
221	MALACHIN	26	ŚLAD OSADNICTWA; OSADA	PRADZIEJE; OKRES NOWOŻYTNY	23-37;48;
222	MALACHIN	27	ŚLADY OSADNICTWA; OSADA	EPOKA KAMIENIA; OKRES NOWOŻYTNY	23-37;49;
223	MALACHIN	28	PUNKT OSADNICZY	V OKRES EPOKI BRĄZU	23-37;50;
224	MALACHIN	29	PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	23-37;51;
225	MALACHIN	30	PUNKT OSADNICZY	-	23-30;52;
226	MALACHIN	31	ŚLAD OSADNICTWA; OSADA	EPOKA KAMIENIA; V OKRES EPOKI BRĄZU	23-34;53;
227	MALACHIN	32	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	V OKRES EPOKI BRĄZU; OKRES NOWOŻYTNY	54;23-37;
228	MALACHIN	33	OSADA	-	23-37;55;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY CZERSK NA LATA 2016-2019

229	MALACHIN	34	OSADA	V OKRES EPOKI BRĄZU	23-37;56;
230	MALACHIN	35	OSADA; PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	23-37;57;
231	ŁUBNA	1	CMENTARZYSKO	WCZESNY I ŚRODKOWY OKRES LATEŃSKI	23-38;1;
232	ŁUBNA	2	PUNKT OSADNICZY; ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE	23-38;8;
233	ŁUBNA	3	ŚLADY OSADNICTWA	HALLSTATT C	23-38;9;
234	ŁUBNA	4	ŚLAD OSADNICTWA	OKRES NOWOŻYTNY	23-38;10;
235	ŁUBNA	5	OSADA; ŚLAD OSADNICTWA	HALLSTATT D/OKRES LATEŃSKI; OKRES NOWOŻYTNY	23-38;13;
236	ŁUBNA	6	OSADA	HALLSTATT D/OKRES LATEŃSKI	23-38;14;
237	ŁUBNA	7	OSADA	IV-V OKRES EPOKI BRĄZU	23-38;15;
238	ŁUBNA	8	OSADA	IV/V OKRES EPOKI BRĄZU/HALLSTATT	23-38;16;
239	ŁUBNA	9	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH; EPOKA NIEOKREŚLONA	23-38;61;
240	ŁUBNA	10	PUNKT OSADNICZY; ŚLAD OSADNICTWA	IV-V OKRES EPOKI BRĄZU; PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE	23-38;62;
241	ŁUBNA	11	OSADA	IV/V OKRES EPOKI BRĄZU/HALLSTATT	23-38;66;
242	ŁUBNA	12	OSADA	OKRES LATEŃSKI	23-38;67;
243	ŁUBNA	13	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	PRADZIEJE; PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE	28-38;68;
244	ZŁOTOWO	1	OSADA	HALLSTATT C	23-38;5;
245	ZŁOTOWO	2	OSADA	-	23-38;6;
246	ZŁOTOWO	3	PUNKT OSADNICZY	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE / OKRES NOWOŻYTNY	23-38;27;
247	ZŁOTOWO	4	PUNKT OSADNICZY	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	23-38;41;
248	ZŁOTOWO	5	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	PRADZIEJE; OKRES NOWOŻYTNY	23-38;43;
249	ZŁOTOWO	6	ŚLAD OSADNICTWA	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	23-38;47;
250	ZŁOTOWO	7	PUNKT OSADNICZY	OKRES LATEŃSKI?	23-38;50;
251	ZŁOTOWO	8	ŚLAD OSADNICTWA	PRADZIEJE	23-38;51;
252	ZŁOTOWO	9	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	PRADZIEJE; PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE	23-38;52;
253	ZŁOTOWO	10	ŚLAD OSADNICTWA; PUNKT OSADNICZY	PRADZIEJE; OKRES NOWOŻYTNY	23-38;53;
254	ZŁOTOWO	11	PUNKT OSADNICZY	IV-V OKRES EPOKI BRĄZU	23-38;58;
255	ZŁOTOWO	12	PUNKT OSADNICZY	HALLSTATT/OKRES LATEŃSKI	23-38;59;
256	ZŁOTOWO	13	OSADA	III-IV OKRES EPOKI BRĄZU	23-38;60;
257	WIECK	1	OSADA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE/PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE	21-38;7;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY CZERSK NA LATA 2016-2019

258	WIECK	2	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	EPOKA KAMIENIA; PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE	21-38;8;
259	WIECK	3	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA; OSADA	EPOKA KAMIENIA; PRADZIEJE; PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE	21-38;9;
260	WIECK	4	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	EPOKA KAMIENIA; NEOLIT	21-38;10;
261	WIECK	5	ŚLAD OSADNICTWA; OSADA	EPOKA KAMIENIA; OKRES NOWOŻYTNY	21-38;2;
262	WIECK	6	ŚLAD OSADNICTWA; OSADA	EPOKA KAMIENIA; OKRES NOWOŻYTNY	21-38;12;
263	WIECK	7	PUNKT OSADNICZY	OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	21-38;13;
264	WIECK	8	OBOZOWISKO	MEZOLIT	22-38;1;
265	WIECK	9	ŚLAD OSADNICTWA	EPOKA KAMIENIA	22-38;74;
266	WIECK	10	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	EPOKA KAMIENIA; PRADZIEJE; OKRES NOWOŻYTNY	22-38;2;
267	WIECK	11	ŚLAD OSADNICTWA; OSADA; OSADA; OSADA; ŚLADY OSADNICTWA	EPOKA KAMIENIA; NEOLIT/STARSZA EPOKA BRĄZU; NEOLIT/STARSZA EPOKA BRĄZU; IV OKRES EPOKI BRĄZU; OKRES NOWOŻYTNY	22-38;3;
268	WIECK	12	ŚLAD OSADNICTWA; OSADA; OSADA; OSADA; ŚLADY OSADNICTWA	EPOKA KAMIENIA; NEOLIT/STARSZA EPOKA BRĄZU; NEOLIT/STARSZA EPOKA BRĄZU; NEOLIT/STARSZA EPOKA BRĄZU; OKRES NOWOŻYTNY	22-28;12;
269	WIECK	13	PUNKT OSADNICZY	MEZOLIT	22-38;5;
270	WIECK	14	PUNKT OSADNICZY	EPOKA KAMIENIA	22-38;6;
271	WIECK	15	MŁYN	OKRES NOWOŻYTNY	22-38;7;
272	WIECK	16	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE / OKRES NOWOŻYTNY	22-38;11;
273	WIECK	17	ŚLAD OSADNICTWA	EPOKA KAMIENIA	22-38;10;
274	KRZYŻ	1	ŚLAD OSADNICTWA	OKRES NOWOŻYTNY	23-37;3;
275	KRZYŻ	2	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE / OKRES NOWOŻYTNY	23-37;4;
276	KRZYŻ	3	OSADA	-	23-37;5;
277	KRZYŻ	4	ŚLAD OSADNICTWA; OSADA; ŚLAD OSADNICTWA	EPOKA KAMIENIA; IV-V OKRES EPOKI BRĄZU; OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH	23-37;6;
278	KRZYŻ	5	ŚLAD OSADNICTWA	V OKRES EPOKI BRĄZU	23-37;7;
279	KRZYŻ	6	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	23-37;8;
280	KRZYŻ	7	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	EPOKA KAMIENIA; PRADZIEJE; OKRES NOWOŻYTNY	23-37;23;
281	KRZYŻ	8	PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	23-37;24;
282	KRZYŻ	9	PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	23-37;25;
283	KRZYŻ	10	PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	23-37;26;
284	KRZYŻ	11	CMENTARZYSKO	PRADZIEJE	23-37;27;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY CZERSK NA LATA 2016-2019

285	KRZYŻ	12	PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	23-37;28;
286	KRZYŻ	13	ŚLAD OSADNICTWA	EPOKA KAMIENIA	23-37;29;
287	KRZYŻ	14	ŚLAD OSADNICTWA; PUNKT OSADNICZY	EPOKA KAMIENIA; OKRES NOWOŻYTNY	23-37;30;
288	KRZYŻ	15	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE / OKRES NOWOŻYTNY	23-37;31;
289	KRZYŻ	16	ŚLAD OSADNICTWA; PUNKT OSADNICZY; ŚLAD OSADNICTWA; PUNKT OSADNICZY	EPOKA KAMIENIA; PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE; OKRES NOWOŻYTNY	23-37;32;
290	KRZYŻ	17	OSADA	OKRES NOWOŻYTNY	23-37;33;
291	KRZYŻ	18	ŚLAD OSADNICTWA; ŚLAD OSADNICTWA	OKRES NOWOŻYTNY	23-37;34;
292	KLASKAWA	1	PUNKT OSADNICZY	PRADZIEJE	23-38;54;
293	KLASKAWA	2	PUNKT OSADNICZY	PRADZIEJE	23-38;57;
294	KAMIENNA GÓRA	1	CMENTARZYSKO	-	22-38;8;
295	KAMIENNA GÓRA	2	ŚLAD OSADNICTWA; PUNKT OSADNICZY	EPOKA KAMIENIA; V OKRES EPOKI BRĄZU	22-38;32;
296	KAMIENNA GÓRA	3	ŚLAD OSADNICTWA	V OKRES EPOKI BRĄZU	22-38;33;
297	KAMIENNA GÓRA	4	PUNKT OSADNICZY; ŚLADY OSADNICTWA	OKRES NOWOŻYTNY	22-38;34;
298	KAMIENNA GÓRA	5	PUNKT OSADNICZY; ŚLAD OSADNICTWA	OKRES NOWOŻYTNY	22-38;35;
299	KAMIENNA GÓRA	6	ŚLAD OSADNICTWA	-	22-38;36;
300	KAMIENNA GÓRA	7	OSADA	V OKRES EPOKI BRĄZU	22-38;37;
301	KAMIENNA GÓRA	8	ŚLAD OSADNICTWA; PUNKT OSADNICZY	OKRES NOWOŻYTNY	22-38;38;
302	KAMIENNA GÓRA	9	PUNKT OSADNICZY; PUNKT OSADNICZY	V OKRES EPOKI BRĄZU; OKRES NOWOŻYTNY	22-38;39;
303	KAMIENNA GÓRA	10	ŚLAD OSADNICTWA; PUNKT OSADNICZY; ŚLADY OSADNICTWA	EPOKA KAMIENIA; V OKRES EPOKI BRĄZU; OKRES NOWOŻYTNY	22-38;40;
304	KAMIENNA GÓRA	11	ŚLAD OSADNICTWA; PUNKT OSADNICZY	PRADZIEJE; OKRES NOWOŻYTNY	22-38;41;
305	KAMIENNA GÓRA	12	PUNKT OSADNICZY	V OKRES EPOKI BRĄZU	22-38;42;
306	RYTEL	1	SKARB	V OKRES EPOKI BRĄZU	
307	RYTEL	2	SKARB	V OKRES EPOKI BRĄZU	
308	RYTEL	3	CMENTARZYSKO GROBÓW SKRZYNKOWYCH	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	
309	WOJTAL	1	ZNALEZISKO LUŻNE	NEOLIT	
310	KAMIONKA	1	CMENTARZYSKO GROBÓW SKRZYNKOWYCH	HALLSTATT	
311	KAMIONKA	2	CMENTARZYSKO	WCZESNA EPOKA ŻELAZA	

4. ANALIZA STRATEGICZNA SWOT

Perspektywy rozwoju gminy – mocne i słabe strony oraz wynikające stąd szanse i zagrożenia dla ochrony środowiska kulturowego

Mocne strony	Słabe strony	Szanse dla ochrony środowiska kulturowego	Zagrożenia dla ochrony środowiska kulturowego
<p>wybitne walory krajobrazowe gminy – położenie wśród Borów Tucholskich, jeziora, górny bieg Wdy i Brdy</p> <p>jeden z najznakomitszych w skali kraju pomników prehistorii – „kręgi kamienne” w Odrach</p> <p>przekształcona w stosunkowo niewielkim stopniu zabudowa historycznego centrum Czerska wzdłuż drogi krajowej nr 22</p> <p>znaczna ilość budynków zabytkowych włączonych do</p>	<p>zbyt mała wiedza turystów o walorach turystycznych i kulturowych gminy</p> <p>znaczna odległość od większych ośrodków miejskich</p> <p>stosunkowo niewielka baza turystyczna</p>	<p>wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla rozwoju turystyki</p> <p>zwiększenie wiedzy o walorach gminy wśród potencjalnych turystów</p> <p>promowanie tworzenia gospodarstw agroturystycznych</p> <p>kontynuowanie działań na rzecz włączenia dziedzictwa kulturowego w budowanie tożsamości społeczności lokalnej</p> <p>rozwój turystyki wodnej</p>	<p>potencjalna groźba utraty części obiektów zabytkowych zagrożonych dewastacją i popadnięciem w ruinę</p> <p>tendencja do modernizacji obiektów zabytkowych bez liczenia się z wartością oryginalnej substancji zabytkowej</p>

Gminnej Ewidencji Zabytków docenianie przez mieszkańców i samorząd wagi dziedzictwa kulturowego dla umacniania tożsamości regionalnej			
---	--	--	--

5. CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA W ZAKRESIE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO NA LATA 2016 – 2019 DLA GMINY CZERSK

5.1. OCHRONA NAJWAŻNIEJSZYCH ELEMENTÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

W gminie Czersk zachowała się duża ilość zabytkowych budynków z przełomu XIX i XX w. Dotyczy to zarówno miasta, jak wsi, w tym szczególnie Rytla i Łągu. Cenna jest pochodząca z przełomu XIX i XX w. zabudowa Czerska – szczególnie wzdłuż ulic Kościuszki, Starogardzkiej, Dworcowej, Szkolnej, Targowej, Piaskowej, 21 Lutego, Batorego czy Tucholskiej. Ważne jest zachowanie układu przestrzennego miasta, ochrona oryginalnej substancji zabytkowej oraz utrzymanie nowej zabudowy w formie i skali nie zakłócającej istniejącego ładu przestrzennego.

Zgodnie z przytoczonymi w poprzednich rozdziałach przepisami ustawowymi ochrona zabytków należy do zadań własnych gminy. Ustalone poniżej priorytety, cele strategiczne i wynikające z nich cele operacyjne oraz kierunki działania wyznaczają działania gminy w zakresie ochrony zabytków na lata 2016 – 2019.

5.2. PRIORYTETY I CELE STRATEGICZNE

PRIORYTET 1. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania

CEL STRATEGICZNY 1. Wykorzystanie środków prawnych i organizacyjnych dla zabezpieczenia obiektów zabytkowych

CEL STRATEGICZNY 2. Dbłość o stan zachowania zabytków będących własnością gminy

CEL STRATEGICZNY 3. Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych przeznaczonych na opiekę nad zabytkami

PRIORYTET 2. Wzmacnianie tożsamości kulturowej oraz upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym i walorach turystycznych gminy

CEL STRATEGICZNY 4. Włączenie społeczności lokalnej w działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego

CEL STRATEGICZNY 5. Wyeksponowanie oraz promowanie dziedzictwa kulturowego gminy

5.3. TABELA – CELE I DZIAŁANIA USTALANE W PROGRAMIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY CZERSK NA LATA 2016 – 2019 (WRAZ Z TERMINARZEM)

CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE	Działania	Terminarz Działań
CEL STRATEGICZNY 1. Wykorzystanie środków prawnych i organizacyjnych dla zabezpieczenia obiektów zabytkowych	CEL OPERACYJNY 1. Monitorowanie stanu zachowania zabytków oraz działania na rzecz jego poprawy	Działanie 1. Monitoring stanu zachowania obiektów wpisanych do rejestru oraz do Gminnej Ewidencji Zabytków, a w razie potrzeby informowanie władz konserwatorskich o zagrożeniu budowli zabytkowych i ładu przestrzennego w gminie	sukcesywnie na podstawie wizji lokalnych w terenie, wniosków o uzyskanie decyzji o warunkach zabudowy
		Działanie 2. Weryfikacja w terenie stanu obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków oraz opracowanie następnej edycji „Programu opieki nad zabytkami dla gminy Czersk”	grudzień 2019 r.
		Działanie 3. Sporządzenie	grudzień 2017 r.

		sprawozdania z realizacji zadań wynikających z „Programu opieki nad zabytkami dla gminy Czersk”	
	CEL OPERACYJNY 2. Promocja adaptacji obiektów zabytkowych na obiekty o funkcji turystycznej i usługowej	Działanie 4. Zapoznanie właścicieli zabytków z możliwościami rozwinięcia własnej działalności gospodarczej w oparciu o posiadane nieruchomości zabytkowe (agroturystyka, ośrodki rekreacyjne)	sukcesywnie
CEL STRATEGICZNY 2. Dbłość o stan zachowania zabytków będących własnością gminy	CEL OPERACYJNY 3. Zachowanie oryginalnej substancji zabytkowej obiektów będących własnością gminy	Działanie 5. Remonty i restaurowanie obiektów zabytkowych będących własnością gminy, w sposób zgodny z zaleceniami konserwatorskimi	sukcesywnie
CEL STRATEGICZNY 3. Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych przeznaczonych na opiekę nad zabytkami	CEL OPERACYJNY 4. Pomoc przy pozyskiwaniu środków budżetowych i unijnych przeznaczonych na remonty i restauracje obiektów zabytkowych	Działanie 6. Podjęcie starań w Urzędzie Marszałkowskim na rzecz włączenia zabytków z terenu gminy do projektów mających na celu finansowanie ochrony dziedzictwa kulturowego, działania na rzecz opracowania i realizacji takich projektów	sukcesywnie
		Działanie 7. Pomoc w uzyskiwaniu	sukcesywnie

		dofinansowania ze środków budżetowych i unijnych przez właścicieli obiektów zabytkowych chcących je adaptować do potrzeb agroturystyki, tworzenia pensjonatów itp.	
CEL STRATEGICZNY 4. Włączenie społeczności lokalnej w działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego	CEL OPERACYJNY 5. Zwiększenie wiedzy i świadomości społecznej mieszkańców gminy nt. wagi kultywowania tradycji kulturowych regionu	Działanie 8. Wprowadzanie do programów szkolnych elementów wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym	do września 2018 r.
CEL STRATEGICZNY 5. Wyeksponowanie oraz promowanie dziedzictwa kulturowego gminy	CEL OPERACYJNY 6. Działania na rzecz estetyki krajobrazu kulturowego	Działanie 9. Pomoc w utrzymaniu porządku w rezerwacie „Kręgi Kamienne” w Odrach	kontynuacja
		Działanie 10. Dbłość o efektowny wygląd i odpowiednią aranżację przestrzeni publicznej w otoczeniu obiektów zabytkowych	sukcesywnie
	CEL OPERACYJNY 7. Promocja dziedzictwa kulturowego gminy	Działanie 11. Opracowanie przewodnika po gminie uwzględniającego atrakcje krajobrazowe i kulturowe i umieszczenie go na portalu internetowym gminy	do grudnia 2017 r.
		Działanie 12. Publikacja przewodnika po gminie	do grudnia 2018 r.

		Działanie 13. Prace nad utworzeniem muzeum w Czersku	kontynuacja
		Działanie 14. Wykorzystanie imprez masowych organizowanych w gminie oraz innych okazji budzących zainteresowanie mediów do promocji dziedzictwa kulturowego gminy	sukcesywnie

5.4. FINANSOWANIE REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Gmina będzie finansowała wykonanie działań przewidzianych w „Programie ...”, w szczególności:

Działanie 2. Weryfikacja w terenie stanu obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków oraz opracowanie następnej edycji „Programu opieki nad zabytkami dla gminy Czersk”

Działanie 5. Remonty i restaurowanie obiektów zabytkowych będących własnością gminy, w sposób zgodny z zaleceniami konserwatorskimi

Działanie 9. Pomoc w utrzymaniu porządku w rezerwacie „Kręgi Kamienne” w Odrach.

Działanie 10. Dbłość o efektowny wygląd i odpowiednią aranżację przestrzeni publicznej w otoczeniu obiektów zabytkowych

Działanie 11. Opracowanie przewodnika po gminie uwzględniającego atrakcje krajobrazowe i kulturowe i umieszczenie go na portalu internetowym gminy

Działanie 12. Publikacja przewodnika po gminie

Szczegółowe określenie kwot wydatkowanych na realizację tych działań zostanie przedstawione w grudniu 2017 r. w sprawozdaniu z realizacji zadań wynikających z „Programu opieki nad zabytkami” dla gminy Czersk.

5.5. MONITORING REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zgodnie z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wójt/burmistrz/prezydent ma obowiązek sporządzania, co dwa lata sprawozdań z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawiania go do akceptacji przez Radę Gminy.

Wyniki osiągnięte przy realizacji Programu Opieki nad Zabytkami powinny być oceniane na podstawie stopnia realizacji działań wyszczególnionych powyżej.

5.6. INSTRUMENTARIUM GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

5.6.1. INSTRUMENTY PRAWNE:

- 1) przepisy ustawowe
- 2) programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.
- 3) miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego;
- 4) wynikające z przepisów ustawowych dokumenty wydawane przez wojewódzkiego konserwatora zabytków;

5.6.2. INSTRUMENTY KOORDYNACJI:

- 1) strategia rozwoju gminy;
- 2) plany rozwoju lokalnego;
- 3) programy rozwoju infrastruktury gminy;
- 4) programy ochrony środowiska przyrodniczego;
- 5) programy prac konserwatorskich;
- 6) studia i analizy, koncepcje;
- 7) plany rewitalizacji;
- 8) umowy i porozumienia;
- 9) kontrakty;
- 10) prowadzenie instytucji, w tym tworzenie podmiotów prawnych;
- 11) współpraca z wojewódzkim konserwatorem zabytków

- 12) współpraca z sąsiednimi samorządami w celu wypracowania wspólnej polityki ochrony środowiska kulturowego i przyrodniczego
- 13) współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi;
- 14) współpraca z diecezją w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

5.6.3. INSTRUMENTY FINANSOWE:

- 1) dotacje;
- 2) subwencje;
- 3) dofinansowania;
- 4) nagrody;
- 5) zachęty finansowe;
- 6) zbiórki społeczne;
- 7) programy operacyjne uwzględniające finansowanie z funduszy Wspólnoty Europejskiej.

5.6.4. INSTRUMENTY SPOŁECZNE:

- 1) pozyskanie poparcia społecznego na rzecz ochrony środowiska kulturowego;
- 2) edukacja kulturowa;
- 3) informacja nt. znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy;
- 4) współdziałanie z organizacjami społecznymi;

5.6.5. INSTRUMENTY KONTROLNE:

- 1) monitoring stanu środowiska kulturowego.
- 2) aktualizacja bazy danych geodezji i gospodarki gruntami, infrastruktury technicznej, stanu zagospodarowania przestrzennego gminy, stanów technicznych obiektów zabytkowych.

BR.0007.102.2016

PROJEKT

UCHWAŁA NR XXVI/251/16 RADY MIEJSKIEJ W CZERSKU

z dnia 20 grudnia 2016 r.

w sprawie przyjęcia „Programu ochrony środowiska dla Gminy Czersk na lata 2016 – 2020 z perspektywą na lata 2021 – 2024”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. - Dz.U. z 2016 r., poz. 446 ze zm.) oraz art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t. j. - Dz. U. z 2016 r., poz. 672 ze zm.)

Rada Miejska uchwala, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się „Program ochrony środowiska dla Gminy Czersk na lata 2016 - 2020 z perspektywą na lata 2021 - 2024”, w brzmieniu określonym w załączniku nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2.

Traci moc Uchwała nr XXI/202/16 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 23 czerwca 2016 r. w sprawie przyjęcia „Programu ochrony środowiska dla Gminy Czersk na lata 2016 – 2020 z perspektywą na lata 2021 – 2024”.

§ 3.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Czerska.

§ 4.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu na tablicy ogłoszeń oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Wnoszący:

Burmistrz Czerska

/-/ Jolanta Fierek

Przewodniczący Rady

Grzegorz Kobierowski

Uzasadnienie

Program ochrony środowiska dla Gminy Czersk na lata 2016 - 2020 z perspektywą na lata 2021 - 2024 został sporządzony przez Burmistrza Czerska na podstawie art. 17 ust.1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 672). Jest to aktualizacja Programu ochrony środowiska dla Gminy Czersk na lata 2016 - 2020 z perspektywą na lata 2021 - 2024 przyjętego Uchwałą Nr XXI/202/16 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 23.06.2016 r. w sprawie przyjęcia „Programu ochrony środowiska dla Gminy Czersk na lata 2016 - 2020 z perspektywą na lata 2021 - 2024”. Niniejszy Program jest aktualizacją w.w. Programu o wytyczne i treści zawarte w obowiązującej obecnie Strategii „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko z perspektywą do 2020 r.” przyjętej Uchwałą Nr 58 Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 2014 r. w sprawie przyjęcia Strategii „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.” (M.P. z dnia 16 czerwca 2014 r., poz. 469), co spełnia przesłanki wynikające z art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. z 2016, poz. 672). Program ochrony środowiska dla Gminy Czersk jest podstawowym instrumentem do realizacji zadań w zakresie ochrony środowiska. Skutkiem realizacji Programu będzie utrzymanie dobrego stanu środowiska naturalnego oraz jego poprawa. Zgodnie z art. 39 ust.1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (t. j. Dz. U. 2016, poz. 353), zapewniono możliwość udziału społeczeństwa, na zasadach i w trybie określonych w ww. ustawie, w postępowaniu, którego przedmiotem było sporządzenie niniejszego Programu. Projekt Programu został pozytywnie zaopiniowany Uchwałą nr 291/2016 Zarządu Powiatu Chojnickiego z dnia 9 września 2016 r.

Mając powyższe na uwadze, podjęcie niniejszej uchwały uważa się za konieczne i uzasadnione.

Wnoszącym projekt uchwały jest Burmistrz Czerska.

Załącznik do Uchwały Nr XXVI/251/16
Rady Miejskiej w Czersku
z dnia 20 grudnia 2016 r.

GMINA CZERSK

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY CZERSK NA LATA 2016 – 2020 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2021 – 2024

CZERSK, sierpień 2016 r.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY CZERSK
NA LATA 2016 – 2020
Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2021 – 2024**

Wykonawca:

**Urząd Miejski w Czersku
ul. Kościuszki 27
89-650 Czersk
Tel. 52 39 54 810
urząd_miejski@czersk.pl**

Wstęp	6
1.1. Podstawa prawna opracowania	6
1.2. Koncepcja programu ochrony środowiska	7
1.3. Cel i zakres opracowania	7
1.4. Metodyka i tok pracy	7
1.5. Struktura programu	8
2. Założenia wyjściowe programu	8
2.1. Uwarunkowania prawne wynikające z dyrektyw UE oraz z polityki krajowej	8
2.1.1. Zasady polityki ekologicznej	8
2.1.2. Podstawowe założenia Polityki Ekologicznej Państwa w latach 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016	9
2.1.3. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności	10
2.1.4. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	10
2.1.5. Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012 – 2020	11
2.1.6. Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych	12
2.2. Uwarunkowania wynikające z wojewódzkich programów strategicznych	12
2.2.1. Prognoza Oddziaływania na Środowisko Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2014 – 2020	12
2.2.2. Prognoza oddziaływania na Środowisko dla projektu Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020	12
2.2.3. Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2007 – 2010 z uwzględnieniem perspektywy 2011 – 2014, którego część stanowi projekt Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2010	13
2.2.4. Program Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2013 – 2016 z perspektywą do roku 2020	14
2.2.5. Plan gospodarki odpadami dla województwa pomorskiego 2018	15
2.2.6. Regionalny program operacyjny dla województwa pomorskiego na lata 2007 – 2013	16
2.2.7. Program ochrony powietrza dla strefy pomorskiej na lata 2013 – 2016 z perspektywą na lata następne, w której został przekroczony poziom dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM 10 oraz poziom docelowy benzo(a)pirenu	16
2.2.8. Program Państwowego Monitoringu Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2013 – 2015	16
2.2.9. Prognoza oddziaływania na środowisko dla programu ochrony środowiska przed hałasem na lata 2010 – 2013 z perspektywą na lata następne dla terenów poza aglomeracjami w województwie pomorskim, położonych wzdłuż odcinków dróg krajowych i ekspresowych, których eksploatacja powoduje ponadnormatywne oddziaływanie akustyczne, określone wskaźnikami hałasu LDWN i LN	17
2.3. Uwarunkowania wynikające z powiatowych dokumentów strategicznych	17
2.3.1. Strategia Rozwoju Powiatu Chojnickiego do roku 2025	17
2.3.2. Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Chojnickiego na lata 2007 – 2010 z perspektywą na lata 2011 – 2014	18
2.3.3. Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Powiatu Chojnickiego do roku 2025	19
2.3.4. Plan gospodarki odpadami dla Powiatu Chojnickiego 2010	19
2.4. Uwarunkowania wynikające z gminnych dokumentów strategicznych	20
2.4.1. Strategia Rozwoju Gminy Czersk na lata 2014 – 2025	20
2.4.2. Program Ochrony Środowiska Gminy Czersk	20
2.4.3. Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Czersk na lata 2004 – 2007 z perspektywą na lata 2008 – 2011	22
2.4.4. Wykaz uchwał z zakresu ochrony środowiska podjętych przez Radę Miejską w Czersku obowiązujących na terenie Gminy Czersk	23
3. Charakterystyka i ocena stanu środowiska Gminy Czersk	24

3.1.	Podstawowe dane o gminie	24
3.1.1.	Położenie i administracja gminy	24
3.1.2.	Sytuacja demograficzna	25
3.1.3.	Powiązania komunikacyjne	26
3.1.4.	Gospodarka	28
3.1.5.	Rolnictwo	28
3.2.	Warunki środowiska geograficznego, w tym budowa geologiczna	29
3.3.	Zasoby kopalin	30
3.4.	Warunki glebowe	30
3.5.	Użytkowanie gruntów	31
3.6.	Warunki klimatyczne	32
3.7.	Zasoby wodne	33
3.7.1.	Wody podziemne	33
3.7.2.	Wody powierzchniowe	34
3.8.	Gospodarka wodno – ściekowa	34
3.8.1.	Zaopatrzenie w wodę	34
3.8.2.	Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków	35
3.9.	Powietrze atmosferyczne	37
3.9.1.	Niska emisja	37
3.9.2.	Zaopatrzenie w gaz i ciepło oraz energię elektryczną	39
3.9.3.	Odnawialne źródła energii	42
3.9.4.	Jakość powietrza	43
3.10.	Hałas	45
3.10.1.	Hałas komunikacyjny	45
3.10.2.	Hałas przemysłowy	45
3.11.	Pola elektromagnetyczne	46
3.12.	Zasoby leśne	47
3.13.	System obszarów i obiektów prawnie chronionych	47
3.13.1.	Obszary NATURA 2000	48
3.13.2.	Obszary Chronionego Krajobrazu	49
3.13.3.	Parki Narodowe	49
3.13.4.	Parki Krajobrazowe	50
3.13.5.	Rezerваты przyrody	50
3.13.6.	Pomniki przyrody	50
3.13.7.	Użytki ekologiczne	55
3.14.	Gospodarka odpadami	60
3.15.	Edukacja ekologiczna	65
4.	Najważniejsze kierunki ochrony środowiska w Gminie Czersk	69
4.1.	Główne zagrożenia środowiska	69
4.2.	Priorytety ochrony środowiska	70
4.3.	Analiza wskaźników monitoringu Programu Ochrony Środowiska zgodnie z dokumentem „Program Ochrony Środowiska Gminy Czersk” z 2005 r.	72
5.	Strategia ochrony środowiska do roku 2022	72
5.1.	Wprowadzenie	72
5.2.	Wizja Gminy Czersk, Cel nadrzędny	72

5.3.	Cele perspektywiczne i strategiczne	73
5.3.1.	Działania ekologiczne do realizacji na terenie Gminy Czersk w ramach realizacji celów strategicznych	74
6.	Harmonogram rzeczowo – finansowy	76
7.	Aspekty ekonomiczne wdrażania Programu	78
7.1.	Struktura finansowania przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w ramach niniejszego Programu	79
7.2.	Źródła finansowania inwestycji w ochronie środowiska	79
7.3.	Krajowe Fundusze ekologiczne	79
7.4.	Fundusze Unii Europejskiej	80
7.5.	Institucje i programy pomocowe	81
8.	Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska	81
8.1.	Wprowadzenie	81
8.2.	Uczestnicy wdrażania Programu	82
8.3.	Instrumenty realizacji Programu	82
8.3.1.	Instrumenty prawne	82
8.3.2.	Instrumenty finansowe	82
8.3.3.	Instrumenty społeczne	82
8.3.4.	Instrumenty strukturalne	82
8.4.	Monitoring środowiska	82
8.5.	Kontrola, monitoring i zarządzanie Programem	83
8.5.1.	Kontrola i monitoring Programu	83
8.5.2.	Wdrażanie i zarządzanie Programem	83
8.6.	Harmonogram wdrażania Programu	83
8.7.	Mierniki realizacji Programu	83
8.8.	Ocena i weryfikacja Programu. Sprawozdawczość	85
8.9.	Upowszechnienie informacji o stanie środowiska i realizacji Programu	85
9.	Bibliografia	85

Spis tabel

Tabela nr 1.	Skrajne wartości temperatur w wybranych okresach czasu dla Powiatu Chojnickiego	32
Tabela nr 2.	Ilość zużycia wody do celów komunalnych, przemysłowych oraz jej średnie zużycie w przeliczeniu na jednego mieszkańca w wybranych okresach czasu dla Gminy Czersk	34
Tabela nr 3:	Gospodarka ściekowa w gminie Czersk w latach 2010 – 2013	37
Tabela nr 4.	Średnioroczne stężenie dwutlenku azotu i benzenu	44
Tabela nr 5.	Klasyfikacja strefy pomorskiej – poziomy substancji w powietrzu	44
Tabela nr 6.	Zestawienie punktów pomiarowych monitoringu pól elektromagnetycznych w Czersku w latach 2013 – 2015	46
Tabela nr 7.	Wykaz pomników oraz użytków ekologicznych przyrody na terenie Gminy Czersk	51
Tabela nr 8.	Zestawienie użytków ekologicznych na terenie Gminy Czersk	56
Tabela nr 10.	Prognozowana struktura finansowania wdrażania Programu	79
Tabela nr 11.	Harmonogram wdrażania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Czersk	83
Tabela nr 12.	Wskaźniki monitorowania programu	84

Spis rysunków

Rysunek nr 1.	Położenie gminy Czersk na tle województwa pomorskiego	24
Rysunek nr 2.	Formy Ochrony Przyrody (źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego)	48

1. Wstęp

1.1. Podstawa prawna opracowania

Artykuł 17 ustawy Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. nakłada na organ wykonawczy gminy sporządzenie gminnego programu ochrony środowiska.

Polityka ochrony środowiska jest prowadzona na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r., poz. 383 ze zm.).

Niniejszy dokument został zaktualizowany o wytyczne i treści zawarte w Strategii „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.”.

Z uwagi na to, że Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.” w głównej mierze porusza tematy związane z zabezpieczeniem energetycznym kraju a tematy związane wybitnie z ochroną środowiska są w kontekście wcześniejszych opracowań ograniczone tylko do podstawowych definicji i do chwili zakończenia prac nad dokumentem nie ukazały się aktualizacje programów wyższego rzędu (wojewódzki i powiatowy) w oparciu o nową strategię, zdecydowano o tym, że „Program...” ten przybierze formułę dotychczas stosowaną w tego typu dokumentach.

W programie określono:

- cele ekologiczne;
- priorytety ekologiczne;
- poziomy;
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych;
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno – ekonomiczne i środki finansowe.

Niniejszy dokument sporządzono zgodnie z wymogami obowiązujących przepisów prawnych dotyczących zagadnień ochrony środowiska. Jest to aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Czersk na lata 2016 – 2020 z perspektywą na lata 2021 - 2024 (data opracowania: 2014/2015). Podstawę prawną aktualizacji niniejszego dokumentu zwanego dalej Programem stanowią niżej wymienione ustawy oraz akty wykonawcze do tych ustaw:

- ✓ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity: Dz. U. z 2016, poz. 672);
- ✓ Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r., poz. 353);
- ✓ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r., poz. 1651);
- ✓ Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r., poz. 250);
- ✓ Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r., poz. 469 ze zm.);
- ✓ Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r., poz. 139);
- ✓ Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r., poz. 2100);
- ✓ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r., poz. 1131);
- ✓ Ustawa z dnia 14 grudnia 2013 r. o odpadach (Dz. U. z 2013 r., poz. 21 ze zm.);
- ✓ Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (tekst jednolity: Dz. U. z 2013 r., poz. 856 ze zm.).

1.2. Koncepcja programu ochrony środowiska

Niniejszy Program spełnia wymagania zawarte w opracowanym przez Ministerstwo Środowiska dokumencie „Wytyczne do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym”. W Programie uwzględniono założenia zawarte w wojewódzkim i powiatowym programie ochrony środowiska. Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska niniejszy dokument zawiera cele ekologiczne, priorytety, rodzaj i harmonogram działań proekologicznych, środki i mechanizmy niezbędne do osiągnięcia wyznaczonych celów. Program definiuje cele długookresowe (8 lat) i zadania dla najbliższych czterech lat, monitoring oraz nakłady finansowe potrzebne do jego wdrożenia. W niniejszym dokumencie uwzględnione zostały zadania własne gminy oraz zadania koordynowane, tzn. finansowane ze środków zewnętrznych.

1.3. Cel i zakres opracowania

Głównym celem Programu jest określenie polityki zrównoważonego rozwoju Gminy Czersk, która ma być realizacją Programu Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2013 – 2016 z perspektywą do roku 2020 oraz Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Chojnickiego na lata 2007 – 2010 z perspektywą na lata 2011 – 2014 na obszarze gminy. Główne cele polityki ekologicznej Gminy Czersk to:

- ✓ zasada zrównoważonego rozwoju;
- ✓ zasada równego dostępu do środowiska;
- ✓ zasada przezorności;
- ✓ zasada uspołecznienia i subsydiarności;
- ✓ zasada prewencji;
- ✓ zasada „zanieczyszczający” płaci;
- ✓ zasada skuteczności efektywności ekologicznej i ekonomicznej.

Cele te są zgodne z Konstytucją RP oraz z Traktatem o Wspólnocie Europejskiej. Program uwzględnia zewnętrzne i wewnętrzne, w tym ekologiczne, przestrzenne, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju gminy. Istotne znaczenie dla prawidłowej realizacji polityki ekologicznej przez Gminę Czersk mają następujące cele i kierunki działań:

- ✓ poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego, w tym:
 - poprawa jakości wód i zabezpieczenie przeciwpowodziowe;
 - racjonalizacja gospodarki odpadami;
 - poprawa jakości powietrza i ochrona przed hałasem;
 - ochrona gleb i powierzchni ziemi;
 - przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska z tytułu awarii przemysłowych i innych
- ✓ ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody;
- ✓ zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii;
- ✓ rozwój edukacji ekologicznej.

1.4. Metodyka i tok pracy

Przy sporządzaniu niniejszego Programu zostały uwzględnione wymagania obowiązujących przepisów prawnych. Dla osiągnięcia zamierzonego celu przyjęto określony tok pracy, na który składało się kilka zasadniczych etapów. W pierwszym etapie przeprowadzono prace przygotowawcze polegające na zgromadzeniu materiałów źródłowych oraz danych dotyczących aktualnego stanu środowiska na terenie Gminy Czersk. W drugiej kolejności opracowano charakterystykę aktualnego stanu środowiska Gminy Czersk. Dokonano określenia priorytetów ekologicznych dla terenu omawianej gminy. Kolejny etap to

proces planowania i określania celów strategicznych oraz kierunków działań zmierzających do poprawy stanu środowiska. Cele i zadania zostały określone tak, aby były zgodne z wojewódzkim i powiatowym programem ochrony środowiska.

1.5. Struktura programu

Struktura niniejszego Programu zawiera następujące elementy:

- ✓ racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych;
- ✓ poprawa jakości środowiska;
- ✓ harmonogram realizacji programu;
- ✓ harmonogram nakładów na realizację programu;
- ✓ narzędzie i instrumenty realizacji programu;
- ✓ monitoring, kontrola realizacji programu.

Treść dokumentu została podzielona na następujące rozdziały:

- wstęp;
- założenia wyjściowe programu;
- stan środowiska oraz zasobów naturalnych;
- najważniejsze kierunki ochrony środowiska;
- strategia ochrony środowiska;
- aspekty ekonomiczne wdrażania programu;
- harmonogram realizacji przedsięwzięć;
- zarządzanie środowiskiem.

2. Założenia wyjściowe programu

2.1. Uwarunkowania prawne wynikające z dyrektyw UE oraz z polityki krajowej

Dyrektywy unijne dotyczące ochrony środowiska zostały przeniesione do prawa polskiego głównie w ustawie Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. Program ochrony środowiska odzwierciedla pewne ogólne zasady, które leżą u podstaw polityki ochrony środowiska w Unii Europejskiej oraz odwołują się do Strategii „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko perspektywa do 2020 r.” w zakresie ochrony środowiska naturalnego.

2.1.1. Zasady polityki ekologicznej

Priorytetem powinna być zasada zrównoważonego rozwoju. Jej istotą jest równorzędne traktowanie racji społecznych, ekonomicznych i ekologicznych. Oznacza to konieczność integrowania zagadnień ochrony środowiska z polityką w poszczególnych gałęziach gospodarki. Istnieje szereg innych pomocniczych zasad. Są to między innymi następujące zasady:

- zasada prewencji – zasada ta zakłada, że przeciwdziałanie negatywnym skutkom dla środowiska powinno być podejmowane na etapie planowania i realizacji przedsięwzięć;
- zasada integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi – oznacza uwzględnienie w politykach sektorowych celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi;
- zasada zanieczyszczający płaci – zasada odnosi się do odpowiedzialności za skutki zanieczyszczenia i stwarzania innych zagrożeń. Odpowiedzialność tę ponosić powinny wszystkie jednostki użytkujące środowisko a więc także konsumenci, zwłaszcza, gdy mają możliwość wyboru mniej zagrażających środowisku dóbr konsumpcyjnych;
- zasada regionalizacji – oznacza m.in. skoordynowanie polityki regionalnej z regionalnymi ekosystemami w Europie;

- zasada subsydiarności – oznacza przekazywanie części kompetencji i uprawnień decyzyjnych dotyczących ochrony środowiska na właściwy szczebel regionalny lub lokalny tak, aby był on rozwiązywany na najniższym szczeblu, na którym może zostać skutecznie i efektywnie rozwiązany;
- zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego – zasada ta traktowana jest w następujących kategoriach:
 - sprawiedliwości międzypokoleniowej – tzn. zaspokajania potrzeb materialnych i cywilizacyjnych obecnego pokolenia z równoczesnym tworzeniem i utrzymywaniem warunków do zaspokajania potrzeb przyszłych pokoleń;
 - sprawiedliwości międzyregionalnej i międzygrupowej – zaspokajania potrzeb materialnych i cywilizacyjnych społeczeństw, grup społecznych i jednostek ludzkich w ramach sprawiedliwego dostępu do zasobów i walorów środowiska z równoprawnym traktowaniem potrzeb ogólnospołecznych z potrzebami społeczności lokalnych i jednostek;
 - równoważenia szans pomiędzy człowiekiem a przyrodą poprzez zapewnienie zdrowego i bezpiecznego funkcjonowania jednostek ludzkich przy zachowaniu trwałości podstawowych procesów przyrodniczych wraz ze stałą ochroną różnorodności biologicznej;
- zasada uspołeczniania polityki ekologicznej – Zasada realizowana jest poprzez stworzenie prawnych, materialnych warunków do społeczeństwa w procesie kształtowania modelu zrównoważonego rozwoju, z równoczesnym rozwojem edukacji ekologicznej.

2.1.2. Podstawowe założenia Polityki Ekologicznej Państwa w latach 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016

Warto tutaj przywołać podstawowe założenia Polityki Ekologicznej Państwa w latach 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016 chociażby z uwagi na to, że założenia te obejmowały również rok 2016. Obecnie zastąpiły je wartości zawarte w Strategii „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko perspektywa do 2020 r.”, które skupiają się głównie na obszarach synergii pomiędzy energetyką a środowiskiem co ma na celu zintegrowanie polityki środowiskowej z polityką energetyczną.

Podstawowe założenia Polityki Ekologicznej składają się z kilkunastu działań systemowych. Cel strategiczny to uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych, tak aby dokumenty strategiczne wszystkich sektorów gospodarki były zgodne z obowiązującym prawem, poddawane procedurze oceny oddziaływania na środowisko. Następnym celem jest aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska poprzez uruchomienie takich mechanizmów prawnych, ekonomicznych i edukacyjnych, które prowadziłyby do rozwoju proekologicznej produkcji towarów oraz do świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego. Zarządzanie środowiskowe to następny kierunek działań Polityki ekologicznej. Cel w tym działaniu to rozpowszechnianie wiedzy wśród społeczeństwa o systemie EMAS i tworzenie korzyści ekonomicznych dla firm i instytucji będących w systemie. Ważnym kierunkiem działań systemowych Polityki jest udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska. Cel to podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa. Ponadto należy wskazać pozostałe kierunki działań systemowych Polityki:

- ❖ rozwój i postęp techniczny – cel to zwiększenie roli polskich placówek badawczych we wdrażaniu ekoinnowacji w przemyśle oraz w produkcji wyrobów przyjaznych dla środowiska oraz doprowadzenie do zadowalającego stanu systemu monitoringu środowiska;
- ❖ odpowiedzialność za szkody w środowisku – cel to stworzenie systemu prewencyjnego, mającego na celu zapobieganie szkodom w środowisku i sygnalizującego możliwość wystąpienia szkody. W przypadku wystąpienia szkody koszty naprawy muszą ponieść jej sprawcy;
- ❖ ochrona przyrody – cel to zachowanie bogatej różnorodności biologicznej przyrody;

- ❖ ochrona powierzchni ziemi – cel – rozpowszechnianie dobrych praktyk rolnych i leśnych, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, przeciwdziałanie degradacji terenów, przywracanie funkcji przyrodniczych terenów zrekultywowanych;
- ❖ jakość powietrza – cel: dążenie do spełnienia przez Polskę zobowiązań wynikających z Traktatu Akcesyjnego oraz dwóch dyrektyw unijnych;
- ❖ ochrona wód – cel: przywrócenie dobrego stanu wód podziemnych i powierzchniowych na terenie całego kraju;
- ❖ gospodarka odpadami – cel: utrzymanie tendencji zmniejszania ilości odpadów na jednostkę produktów, mniej opakowań, dłuższe okresy życia produktów, znaczne zwiększenie odzysku, wytwarzanie energii z odpadów komunalnych, zamknięcie wszystkich składowisk, które nie spełniają standardów UE i ich rekultywacja, eliminacja kierowania na składowiska zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz zużytych baterii i akumulatorów, zorganizowanie systemu preselekcji sortowania i odzysku odpadów komunalnych, tak aby na składowiska nie trafiło ich więcej niż 50% w stosunku do odpadów wytworzonych u „źródła” tj. w gospodarstwach domowych.

2.1.3. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności

Dokument określający główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno – gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju, obejmującym okres co najmniej 15 lat. Stanowi najszerzy i najbardziej ogólny element nowego systemu zarządzania rozwojem kraju.

Ważnym z punktu widzenia bezpieczeństwa Polski, ale także udziału w światowych procesach, jest obszar bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrony środowiska. Polska ma ogromne potrzeby energetyczne. Należy je zabezpieczyć w perspektywie nie tylko długookresowej – do 2030 r., ale także w średniookresowej do lat 2020 – 2022. Wskazane są działania i kierunki interwencji dotyczące inwestycji energetycznych, np. w gazoport, elektrownie wykorzystujące energię jądrową, ale także poprawa jakości sieci przesyłowych i dystrybucyjnych. Ważnym z punktu widzenia uczestnictwa w UE jest modyfikacja i coraz szersze wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii (tak aby ich udział w gospodarce stawał się coraz większy), ograniczenie wykorzystania węgla oraz dbałość o stan środowiska w Polsce. Te działania wiążą się także z potrzebą zapewnienia obywatelom bezpieczeństwa w przypadku nagłych zjawisk przyrodniczych czy zmian klimatycznych. Istotne jest również, aby do 2030 r. Polska umiejętnie wykorzystywała zasoby naturalne, np. węgiel, gaz łupkowy czy miedź. Mając jedne z największych na świecie złóż kopalin, Polska ma szansę budować w oparciu o nie swoje przewagi konkurencyjne.

2.1.4. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Polityka przestrzennego zagospodarowania kraju powinna sprostać następującym wyzwaniom:

- zaspokojenia bieżących potrzeb rozwojowych społeczeństwa w drodze najmniejszych konfliktów ekologicznych i społecznych;
- zabezpieczenia możliwości dalszego rozwoju społeczno – gospodarczego w oparciu o zachowane w dobrym stanie zasoby naturalne, kulturowe i lokalne walory środowiska;
- zapewnienia racjonalnego powiązania rozwoju społeczno – gospodarczego z ochroną zasobów wodnych i ich dostępnością;
- zapewnienia bezpieczeństwa poprzez podjęcie działań na rzecz ograniczenia ryzyka powodziowego oraz zagrożenia skutkami suszy;
- zapewnienia ciągłości i możliwości rozwoju na wielu obszarach Polski przez skuteczną ochronę złóż kopalin (w tym wód leczniczych, termalnych i solanek) przed nieracjonalną i nielegalną eksploatacją.

Tak określone pola interwencji oznaczają, że działania polityki rozwoju związane z ograniczaniem zanieczyszczeń, uzyskaniem i utrzymaniem dobrego stanu wód obejmującym wskaźniki biologiczne i chemiczne, poprawą stanu ilościowego zasobów wodnych oraz poprawą gospodarki odpadami w celu zlikwidowania zagrożeń dla środowiska będą miały nadal wymierny kształt przestrzenny.

Zapewnienie korzystania z wysokich walorów środowiskowo – krajobrazowych, wymaga uruchomienia mechanizmów służących zmniejszeniu liczby konfliktów o przestrzeń oraz wspomaganie gospodarowania na obszarach cennych przyrodniczo. Zachowanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym najcenniejszych fragmentów przestrzeni przyrodniczej, w procesie trwałego rozwoju społeczno – gospodarczego będzie wymagało aktywnego udziału różnych podmiotów publicznych oraz społeczności lokalnych. Zapewnienie im możliwości rozwojowych pozostanie istotnym elementem przyjmowanych rozwiązań.

Polityka przestrzennego zagospodarowania kraju w większym stopniu niż obecnie musi zostać ukierunkowana na przeciwdziałanie fragmentacji siedlisk i tworzenie rozwiązań pozwalających na osiągnięcie jak najlepszych przestrzennych powiązań ekologicznych sprzyjających migracji i zapewnieniu potrzeb bytowych gatunków chronionych.

2.1.5. Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012 – 2020

Zgodnie z treścią dokumentu leśnictwo, rolnictwo i rybactwo są głównymi rodzajami działalności, które realizują cele związane z ochroną zasobów naturalnych. Jednocześnie są działalnością, w przypadku której bardzo istotne jest uwzględnianie zasad ochrony środowiska. Działaniom chroniącym zasoby naturalne powinny towarzyszyć zmiany w mentalności społeczeństwa, sposobie funkcjonowania gospodarstw domowych oraz podniesienie środowiskowej odpowiedzialności producentów rolnych i przedsiębiorstw.

Zróżnicowana rzeźba terenu, różnorodność warunków glebowych i klimatycznych sprawiają, że na obszarach wiejskich występuje duże zróżnicowanie siedlisk i naturalnego krajobrazu. Tereny objęte ochroną zajmują blisko 33% powierzchni regionów wiejskich. Obszary sieci Natura 2000 obejmują 6 150 663 ha lądowej powierzchni kraju, co stanowi blisko 20% powierzchni administracyjnej Polski (wg stanu na dzień 31 grudnia 2010 r.). W całkowitej powierzchni obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych dominujący udział stanowią grunty użytkowane rolniczo, a blisko połowa z typów zespołów roślinnych w Polsce występuje na obszarach rolniczych. Główną ostoją różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich są ekstensywne łąki, pastwiska, stawy i lasy. Grunty leśne, zadrzewione i zakrzewione stanowią drugą pod względem wielkości powierzchnię w strukturze gruntów obszarów wiejskich. Powierzchnia lasów w Polsce wynosi 9121 tys. ha, co daje lesistość na poziomie nieco ponad 29%. Przewiduje się, że do 2020 r. nastąpi zwiększenie lesistości kraju do poziomu 30%. Lasy stanowią 55% całkowitej powierzchni obszarów Natura 2000 w Polsce. Znaczący udział w zwiększaniu walorów krajobrazowych (mozaikowatości) obszarów wiejskich mają rozdrobnione lasy prywatne. W Polsce jest ponad 1,5 mln ha lasów należących do osób fizycznych, co stanowi ponad 5% powierzchni kraju.

Utrzymanie cennych zasobów środowiskowych i bioróżnorodności na obszarach wiejskich wiąże się z zachowaniem istniejących form ochrony przyrody, rozwojem zrównoważonego rolnictwa, rybactwa i leśnictwa, zachowaniem mozaikowości terenów wiejskich, w tym rolniczych, stwarzających dogodne warunki dla bytowania wielu gatunków oraz działaniami na rzecz zmniejszenia zanieczyszczenia wód. Ochrona bioróżnorodności w niektórych przypadkach staje się również przyczyną konfliktów pomiędzy rozwojem infrastruktury lub danego rodzaju działalności gospodarczej (np. rybactwa) a potrzebą ochrony niektórych gatunków i siedlisk. Jednocześnie niska jakość przestrzeni produkcyjnej dla rolnictwa w wielu regionach kraju prowadzi potencjalnie do odłogowania gruntów i degradacji krajobrazu, przynosząc tym samym znaczne straty dla środowiska naturalnego. Działalność produkcyjna i usługowa, prowadzona na obszarach wiejskich, wpływa na jakość wód i powietrza. Woda jest czynnikiem limitującym część działalności gospodarczej – głównie produkcję rolną, a jednocześnie działalność

gospodarcza i gospodarstwa domowe wywierają znaczący wpływ na dostępność i jakość wód zarówno poprzez sposób jej zagospodarowania, jak i zrzuty substancji do wody. Dodatkowym aspektem gospodarki wodnej jest zagrożenie powodziowe oraz występowanie okresowych podtopień. Zły stan wałów, jak i drożność rzek i kanałów w Polsce nie spełniają wymogów bezpieczeństwa i nie chronią okolicznych terenów przed ponownym zalaniem. Po powodzi w 2010 r. sytuacja w tym zakresie uległa znacznemu pogorszeniu. Konieczna staje się więc intensyfikacja działań adaptacyjnych dla równoważenia i poprawy bilansu wodnego przez kompleksowe zwiększanie retencyjności i racjonalne gospodarowanie dyspozycyjnymi zasobami wodnymi.

2.1.6. Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych

Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych określa plan inwestycyjny w dziedzinie gospodarki wodno – ściekowej, jaki musi zostać zrealizowany przez Polskę, aby osiągnąć wymagane efekty ekologiczne. Program ten określa inwestycje w aglomeracjach w zakresie systemów kanalizacji zbiorczej w gminach, niezbędnych dla zapewnienia, iż co najmniej 75% – 85% ludności w aglomeracjach do końca 2015 r. winna być obsługiwana przez te systemy.

2.2. Uwarunkowania wynikające z wojewódzkich programów strategicznych

2.2.1. Prognoza Oddziaływania na Środowisko Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2014 – 2020

Zadaniem prognozy jest ustalenie, czy przyjęte w Regionalnym programie operacyjnym dla Województwa Pomorskiego cele szczegółowe i ramy ich planowanej realizacji, sprzyjają realizacji celów zapisanych w międzynarodowych, wspólnotowych, krajowych i regionalnych dokumentach polityki ekologicznej oraz jakiego rodzaju oddziaływaniami na komponenty środowiska będzie skutkowała realizacja ocenianego dokumentu. Prognoza wskazuje też możliwe działania, ograniczające potencjalne znaczące oddziaływania na środowisko, wynikające z realizacji RPO WP oraz rozwiązania alternatywne, w stosunku do przyjętych w dokumencie. Najwięcej celów zawartych w Prognozie mających bezpośredni związek z polityką ekologiczną znajduje się w obrębie osi priorytetowej 11 Środowisko. Są to w szczególności cele szczegółowe:

- wzmocnienie odporności regionu na zagrożenia naturalne spowodowane gwałtownymi zjawiskami klimatycznymi;
- zmniejszenie masy odpadów komunalnych przekazywanych do składowania;
- ograniczenie emisji zanieczyszczeń do wód;
- zachowanie różnorodności biologicznej oraz walorów przyrodniczych i krajobrazowych.

Przyjęte w/w cele szczegółowe w przeważającym stopniu uwzględniają cele ochrony środowiska zdefiniowane na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym oraz krajowym. W ocenie stanu środowiska zidentyfikowano szereg problemów, które powodują zagrożenia dla środowiska przyrodniczego oraz ludzi. Do najistotniejszych zaliczono: zagrożenie degradacją cennych i wrażliwych walorów środowiska w strefie przymorskiej, w związku z nadmierną koncentracją funkcji turystycznej i znacznym przyrostem terenów inwestycyjnych, słabą spójność przyrodniczych obszarów chronionych, niedotrzymane standardy jakości powietrza, niezadawalająca skuteczność ochrony ludności przed powodzią, niezadawalający stan ekologiczny jednolitych części wód powierzchniowych, przejściowych i przybrzeżnych.

2.2.2. Prognoza oddziaływania na Środowisko dla projektu Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020

Zgodnie z przedmiotową prognozą na uwagę zasługuje cel 3.3, który dotyczy czystego środowiska i bioróżnorodności. Kierunki działań zawarte w w/w prognozie to:

- rozwój infrastruktury odbioru i oczyszczania ścieków komunalnych;

- rozwój kompleksowych systemów zagospodarowania odpadów komunalnych;
- poprawa spójności przestrzeni przyrodniczej oraz wspieranie zachowania bioróżnorodności.

Oczekiwane efekty w/w działań to:

- ✓ poprawa jakości wód;
- ✓ zmniejszenie dysproporcji w zakresie przyłączenia budynków do sieci wodociągowych oraz kanalizacyjnych;
- ✓ sprawne funkcjonowanie kompleksowych systemów gospodarki odpadami komunalnymi;
- ✓ ograniczenie presji na przestrzeń przyrodniczą oraz poprawa jej spójności ekologicznej;
- ✓ ustanowienie planów ochrony parków krajobrazowych oraz zachowanie walorów krajobrazowych regionu;
- ✓ odbudowa zasobów bioróżnorodności, w tym przywracanie do stanu naturalnego siedlisk oraz utrzymanie lub wzrost populacji gatunków chronionych.

W przedmiotowej prognozie zaproponowano dodanie nowego kierunku działania jakim jest podnoszenie społecznej świadomości ekologicznej oraz dodanie efektu wzrostu świadomości społecznej w zakresie potrzeb ochrony środowiska.

2.2.3. Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2007 – 2010 z uwzględnieniem perspektywy 2011 – 2014, którego część stanowi projekt Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2010

Spśród zidentyfikowanych w Prognozie problemów środowiskowych Województwa Pomorskiego, z których wynikają konkretne cele ochrony środowiska, należy w szczególności wymienić:

- ochronę zasobów wodnych, przede wszystkim wód powierzchniowych;
- ochronę jakości powietrza przed nadmierną emisją zanieczyszczeń gazowych i pyłowych z przemysłu, energetyki, transportu i źródeł komunalnych;
- ochronę przyrody, w tym różnorodności biologicznej;
- ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów, w tym zwiększenie stopnia odzysku materiałów i energii;
- zmniejszenie emisji hałasu;

Projektowany natomiast system gospodarki odpadami jest zgodny z ustaleniami Krajowego Planu Gospodarki Odpadami oraz spełnia podstawowe uwarunkowania wynikające z krajowych i unijnych przepisów. Szczególne wyróżnienia w projekcie wojewódzkiego planu gospodarki odpadami przypadły następującym zagadnieniom:

- ✓ systematyczne podnoszenie wiedzy lokalnej ludności na temat zasad przyjętego systemu gospodarki odpadami oraz przyrodniczych i społecznych strat spowodowanych nieprawidłowym postępowaniem z odpadami, realizowane poprzez prelekcje, ulotki, konkursy, z wykorzystaniem lokalnych środków masowego przekazu;
- ✓ stworzenie gminnych systemów zbierania i transportu odpadów komunalnych uwzględniających segregację odpadów u źródła, w tym selektywne gromadzenie odpadów niebezpiecznych oraz okresowe zbieranie odpadów wielkogabarytowych i wyeksploatowanych urządzeń elektrycznych i elektronicznych;
- ✓ budowa na szczeblu gminy skutecznego systemu egzekwowania realizacji ustaleń gminnych PGO przez mieszkańców gminy, zwalczanie niewłaściwych praktyk w tym przedmiocie oraz wiarygodnego ewidencjonowania danych dotyczących wytwarzania i zbierania odpadów;
- ✓ zawieranie celowych związków gmin nakierowanych na wspólną realizację zadań dotyczących gospodarki odpadami;
- ✓ podjęcie działań mających na celu wprowadzanie, w ramach prawa miejscowego, obowiązku opłat za usuwanie i zagospodarowanie odpadów przez osoby fizyczne na rzecz gminy, która stałaby się jedyną stroną w umowach z

podmiotami świadczącymi usługi w zakresie odbioru i dalszego postępowania z odpadami komunalnymi powstającymi na terenie gminy;

- ✓ ujednoczenie na szczeblu powiatowym możliwości wykorzystania osadów ściekowych z lokalnych oczyszczalni ścieków komunalnych adekwatnie do ich cech fizykochemicznych i sanitarnych;
- ✓ uwzględnienie w planach gospodarki odpadami harmonogramu zamykania i rekultywacji składowisk odpadów komunalnych i przemysłowych wraz z podaniem sposobu finansowania.

2.2.4. Program Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2013 – 2016 z perspektywą do roku 2020

Wojewódzki program ochrony środowiska służy realizacji polityki ekologicznej państwa w skali regionalnej. Strategiczna część dokumentu zawiera cele perspektywiczne, średniookresowe, priorytetowe oraz określa kierunki działań. Cele perspektywiczne nawiązują do priorytetów VI Wspólnotowego Programu Działań w zakresie środowiska naturalnego, Polityki Ekologicznej Państwa oraz misji Strategii Rozwoju Województwa pomorskiego 2020. Mają one charakter stałych dążeń i perspektywę osiągnięcia poza rokiem 2020. Są to następujące cele:

- środowisko dla zdrowia – dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego;
- wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem oraz podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa;
- ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody;
- zrównoważone wykorzystanie energii, wody i zasobów naturalnych.

W obrębie w/w celów są cele średniookresowe, przewidziane do realizacji w latach 2013 – 2020. Są to:

- osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód podziemnych i powierzchniowych, w tym wód przybrzeżnych;
- osiągnięcie i utrzymanie standardów jakości środowiska, wpływających na warunki zdrowotne;
- budowa systemu gospodarki odpadami, który w pełni realizuje zasadę zapobiegania i minimalizacji ilości wytwarzanych odpadów, zapewnia wysoki stopień ich odzysku oraz bezpieczne dla środowiska unieszkodliwianie;
- ochrona mieszkańców województwa i ich mienia przed zagrożeniami naturalnymi i skutkami katastrof naturalnych;
- kształtowanie u mieszkańców województwa pomorskiego postaw i nawyków proekologicznych oraz poczucia odpowiedzialności za stan środowiska;
- aktywizacja rynku do działań na rzecz środowiska, zwiększenie roli ekoinnowacyjności w procesie rozwoju regionu;
- ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej, powstrzymanie procesu jej utraty oraz poprawa spójności systemu obszarów chronionych;
- dostosowywanie ekosystemów leśnych do zmian klimatycznych i warunków siedliskowych, przywracanie walorów ekologicznych obszarom rolniczym i ich zachowanie;
- racjonalizacja wykorzystania zasobów wód podziemnych, ochrona głównych zbiorników wód podziemnych stanowiących ważne źródło zaopatrzenia w wodę;
- zrównoważone użytkowanie zasobów kopalin, eliminacja nielegalnego wydobycia oraz zminimalizowanie niekorzystnych skutków ich eksploatacji;
- wspieranie wytwarzania i wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych;
- rozbudowa efektywnych systemów produkcji i dystrybucji energii oraz ograniczenie niekorzystnych oddziaływań energetyki na środowisko.

Konieczność wypełnienia postanowień Traktatu Stowarzyszeniowego z Unią Europejską wymusiła wyodrębnienie jednego celu priorytetowego, który należy zrealizować do 2015 r. Jest to wyposażenie w zbiorcze systemy kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów wszystkich aglomeracji powyżej 15 000 RLM.

2.2.5. Plan gospodarki odpadami dla województwa pomorskiego 2018

Po rozpoznaniu stanu istniejącego w gospodarce odpadami na terenie województwa pomorskiego zidentyfikowano w planie gospodarki odpadami następujące problemy:

- ✓ odpady komunalne:
 - niska skuteczność selektywnego zbierania odpadów u źródła, zwłaszcza odpadów ulegających biodegradacji;
 - podmioty gospodarcze, które uzyskały zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie zbierania odpadów w niedostatecznym stopniu są kontrolowane pod kątem świadczonych usług, które wynikają z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminie;
 - określenie rzeczywistej ilości wytworzonych odpadów komunalnych;
 - niska świadomość ekologiczna ogółu społeczeństwa w zakresie postępowania z odpadami;
 - niska aktywność niektórych gmin w działaniach związanych z tworzeniem ponadgminnych jednostek organizacyjnych, które prowadziłyby kompleksową gospodarkę odpadami komunalnymi;
 - spalanie odpadów w paleniskach domowych;
 - praktyki podrzucania odpadów komunalnych.
- ✓ odpady niebezpieczne:
 - ograniczone źródła finansowania usuwania i unieszkodliwiania azbestu (brak możliwości bezpośredniego dofinansowania osób fizycznych będących właścicielami obiektów budowlanych zawierających azbest);
 - niewystarczająca ilość miejsc zbierania zużytych baterii i akumulatorów;
 - słabo funkcjonujący system zbierania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego z gospodarstw domowych.
- ✓ odpady pozostałe:
 - wzrost ilości odpadów z grupy 17 w związku z realizacją projektów z zakresu robót drogowych i kolejowych oraz realizacją nowych inwestycji budowlanych;
 - nieprawidłowy sposób zagospodarowania osadów ściekowych z oczyszczalni ścieków komunalnych;
 - przedsiębiorstwa wodno – kanalizacyjne często nie mają możliwości samodzielnego tworzenia dróg instalacji do zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych;
 - potrzeba kontroli sektora gospodarki odpadami opakowaniowymi w zakresie sprawozdawczości i realizacji nałożonych na przedsiębiorców obowiązków.

Na podstawie w/w problemów określono następujące cele do osiągnięcia w zakresie gospodarki odpadami w województwie pomorskim:

- ❖ zapobieganie i minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów;
- ❖ zwiększenie udziału odzysku, zgodnego z wymaganiami ochrony środowiska;
- ❖ zmniejszenie ilości wszystkich odpadów kierowanych na składowisko odpadów;
- ❖ wyeliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów;
- ❖ rekultywacja, monitoring oraz nadzór i pielęgnacja zamkniętych składowisk odpadów;
- ❖ tworzenie regionów gospodarki odpadami i regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych;
- ❖ zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska;
- ❖ zwiększenie udziału przetwarzania odpadów komunalnych metodami termicznymi;
- ❖ objęcie zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych wszystkich właścicieli nieruchomości w województwie;

- ❖ bieżąca aktualizacja bazy danych o gospodarce odpadami;
- ❖ rozwój selektywnego zbierania odpadów;
- ❖ prowadzenie ciągłej edukacji ekologicznej wszystkich mieszkańców województwa;
- ❖ zwiększenie efektywności selektywnego zbierania odpadów opakowaniowych;
- ❖ usunięcie azbestu i wyrobów zawierających azbest do 2032 r.;
- ❖ sukcesywna likwidacja odpadów zawierających PCB o stężeniu poniżej 50 ppm.

2.2.6. Regionalny program operacyjny dla województwa pomorskiego na lata 2007 – 2013

W ramach osi priorytetowej 5 Środowisko i energetyka przyjazna środowisku zdefiniowano następujące cele:

- ✓ cel główny: poprawa stanu środowiska naturalnego i ograniczenie zagrożeń ekologicznych;
- ✓ cele szczegółowe:
 - poprawa funkcjonowania regionalnego systemu gospodarki odpadami
 - poprawa jakości infrastruktury gospodarki wodnej;
 - usprawnienie systemu informacji o środowisku i zagrożeniach ekologicznych;
 - wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych;
 - poprawa efektywności systemów wytwarzania i przesyłu energii.

Wsparcie w zakresie gospodarki odpadami dotyczy infrastruktury gospodarki odpadami o charakterze ponadlokalnym. Realizowane będą projekty zgodne z Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami.

2.2.7. Program ochrony powietrza dla strefy pomorskiej na lata 2013 – 2016 z perspektywą na lata następne, w której został przekroczony poziom dopuszczalny pyłu zawieszzonego PM 10 oraz poziom docelowy benzo(a)pirenu.

Program ochrony powietrza jest dokumentem przygotowanym w celu określenia działań, których realizacja ma doprowadzić do osiągnięcia wartości dopuszczalnych lub docelowych substancji w powietrzu. W celu określenia podstawowych kierunków działań niezbędnych do przywrócenia standardów jakości powietrza przyjęto w przedmiotowym programie następujące cele:

- zidentyfikowanie głównych przyczyn przekroczeń poziomu dopuszczalnego pyłu PM10 i docelowo benzo(a)pirenu w analizowanej strefie;
- dokonywanie analizy prognozowanych efektów działań niewynikających bezpośrednio z POP;
- wykonanie analizy możliwych kierunków działań naprawczych;
- dokonanie wyboru kierunków działań niezbędnych do obniżenia stężeń pyłu PM10 i benzo(a)pirenu.

2.2.8. Program Państwowego Monitoringu Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2013 – 2015

Państwowy monitoring środowiska województwa pomorskiego na lata 2013 – 2015 został utworzony ustawą z dnia 10 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska w celu zapewnienia wiarygodnych informacji o stanie środowiska, i według art. 25 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska. Celem tego programu jest wspomaganie działań na rzecz ochrony środowiska poprzez systematyczne informowanie organów administracji i społeczeństwa o:

- jakości elementów przyrodniczych, dotrzymywaniu standardów jakości środowiska określonych przepisami oraz o obszarach występowania przekroczeń tych standardów;
- występujących zmianach jakości elementów przyrodniczych i przyczynach tych zmian, w tym powiązaniach przyczynowo – skutkowych występujących pomiędzy emisjami i stanem elementów przyrodniczych.

2.2.9. Prognoza oddziaływania na środowisko dla programu ochrony środowiska przed hałasem na lata 2010 – 2013 z perspektywą na lata następne dla terenów poza aglomeracjami w województwie pomorskim, położonych wzdłuż odcinków dróg krajowych i ekspresowych, których eksploatacja powoduje ponadnormatywne oddziaływanie akustyczne, określone wskaźnikami hałasu LDWN i LN

W przedmiotowej prognozie przedstawiono strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko dla programu ochrony środowiska przed hałasem na lata 2010 – 2013 z perspektywą na lata następne dla terenów poza aglomeracjami w województwie pomorskim, położonych wzdłuż odcinków dróg krajowych i ekspresowych, których eksploatacja powoduje ponadnormatywne oddziaływanie akustyczne, określone wskaźnikami hałasu LDWN i LN.

Głównym celem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla przedmiotowego programu było określenie wpływu realizacji programu oraz jego poszczególnych zadań na środowisko naturalne.

Cele strategiczne przedmiotowego programu są następujące:

- określenie możliwych zagrożeń dla środowiska naturalnego wynikające z realizacji działań przedstawionych w programie ochrony przed hałasem;
- wskazanie możliwości ograniczenia negatywnych oddziaływań na środowisko naturalne powstałe w wyniku realizacji zadań określonych w programie;
- określenie stopnia spójności działań naprawczych zaproponowanych w programie z działaniami zaproponowanymi w innych dokumentach.

2.3. Uwarunkowania wynikające z powiatowych dokumentów strategicznych

2.3.1. Strategia Rozwoju Powiatu Chojnickiego do roku 2025

W ramach obszaru Przestrzeń i środowisko przyrodnicze w Strategii Rozwoju Powiatu Chojnickiego do 2025 wyodrębniono następujący cel strategiczny: Ochrona środowiska przyrodniczego i przestrzennego powiatu. W celu jego realizacji wyodrębniono następujące cele szczegółowe:

- ochrona wysokich walorów przyrodniczych powiatu poprzez realizację zintegrowanych programów ochrony walorów przyrodniczych z wykorzystaniem nowoczesnych technik promocji obszaru;
- ustawiczna edukacja ekologiczna obywateli;
- rozwój alternatywnych i systemowych źródeł energii;
- wspomaganie rozwoju rybactwa i przetwórstwa rybnego;
- koordynacja działań w obrębie gospodarki odpadami stałymi na terenie powiatu;
- rozwój związków międzygminnych dla przeciwdziałania zagrożeniom ekologicznym;
- zachowanie dziedzictwa i tradycji regionalnej przy kształtowaniu krajobrazu architektonicznego.

Cel strategiczny rozwoju powiatu chojnickiego „Ochrona środowiska przyrodniczego i przestrzennego powiatu” odpowiada zapisom celu strategicznego Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego „Atrakcyjna przestrzeń”, a w szczególności celowi operacyjnemu „Dobry stan środowiska”. Cel ten odpowiada także zapisom piątego kluczowego wyzwania zawartego w raporcie POLSKA 2030 nazwanego „Bezpieczeństwo energetyczno – klimatyczne”. Miernikiem wyznaczenia osiągnięcia w/w celi jest zestaw wskaźników monitoringu wdrażania strategii rozwoju powiatu:

- powierzchnia powiatu prawem chroniona;
- zainstalowana moc urządzeń energetycznych na bazie odnawialnych źródeł energii i jej stosunek do całości zużytej energii;
- poziom zanieczyszczeń gazowych i pyłowych na obszarze powiatu;

- stopień skanalizowania poszczególnych gmin w powiecie;
- jakość wód w Jeziorze Charzykowskim oraz w rzece Brdzie i Wdzie.

2.3.2. Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Chojnickiego na lata 2007 – 2010 z perspektywą na lata 2011 – 2014

W Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Chojnickiego wyznaczono cele, kierunki i zadania ekologiczne analogicznie do Programu Ochrony Środowiska województw pomorskiego. Są to następujące cele perspektywiczne i strategiczne.

Cele perspektywiczne:

- ✓ środowisko dla zdrowia – dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego;
- ✓ wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem oraz podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa;
- ✓ ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody;
- ✓ zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii.

Cele strategiczne:

- ✓ zapewnienie odpowiedniej jakości użytkowej wód, racjonalizacja zużycia wody, wykorzystanie zasobów wody w zlewniach, wyposażenie w zbiorcze systemy kanalizacji i oczyszczalnie ścieków oraz ochrona przed powodzią;
- ✓ polepszenie jakości powietrza, a przez to jakości życia mieszkańców;
- ✓ budowa systemu gospodarki odpadami, który w pełni realizuje zasadę zapobiegania i minimalizacji ilości wytwarzanych odpadów, zapewnia wysoki stopień ich odzysku oraz bezpieczne dla środowiska unieszkodliwianie;
- ✓ zamknięcie składowisk nie spełniających standardów Unii Europejskiej. Zdecydowane przeciwdziałania porzuceniu odpadów w środowisku i dzikim składowiskom;
- ✓ zmniejszanie ryzyka wystąpienia poważnej awarii z udziałem substancji niebezpiecznych, a w przypadku jej wystąpienia eliminacja i ograniczenie jej skutków dla mieszkańców i środowiska;
- ✓ zmniejszenie uciążliwości akustycznej dla mieszkańców miast, wynikającej z ponadnormatywnego poziomu hałasu emitowanego przez środki transportu oraz źródła przemysłowe;
- ✓ ochrona mieszkańców przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych;
- ✓ wykształcenie wśród mieszkańców zachowań proekologicznych oraz poczucia odpowiedzialności za jakość środowiska i współuczestniczenia w procesach decyzyjnych;
- ✓ stworzenie skutecznego systemu prawnych, ekonomicznych i finansowych instrumentów polityki ekologicznej zapewniających efektywne realizowanie jej celów;
- ✓ ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej, powstrzymanie procesu jej utraty oraz poprawa spójności systemu obszarów chronionych ze szczególnym uwzględnieniem obszarów NATURA 2000;
- ✓ zwiększenie powierzchni i zasobów leśnych regionu oraz wzrost ich różnorodności biologicznej;
- ✓ zachowanie wysokich walorów ekologicznych obszarów rolniczych;
- ✓ zrównoważone użytkowanie zasobów kopalni, zminimalizowanie niekorzystnych skutków ich eksploatacji oraz eliminacja nielegalnego wydobycia;
- ✓ racjonalne zużycie materiałów, wody i energii, wraz ze wzrostem udziału wykorzystywanych zasobów energii odnawialnej;
- ✓ wdrażanie zrównoważonego zarządzania zasobami wodnymi w regionach wodnych, ograniczającego prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi i ochronę przed skutkami suszy.

2.3.3. Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Powiatu Chojnickiego do roku 2025

Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Powiatu Chojnickiego do roku 2025 zawiera podstawowe informacje dotyczące;

- o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązania z innymi dokumentami;
- o metod zastosowanych przy sporządzaniu prognozy;
- o propozycji dotyczących przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu;
- o transgranicznego oddziaływania na środowisko;

Zapisy Strategii Rozwoju Powiatu Chojnickiego do roku 2025 są spójne z wieloma programami i planami o znaczeniu międzynarodowym, krajowym, wojewódzkim, regionalnym oraz lokalnym. Z punktu widzenia ochrony środowiska zapisy w tych dokumentach dotyczą przede wszystkim poprawy jakości powietrza i ograniczenia hałasu, jak również objęcia kolejnych terenów formami prawnej ochrony i promocji powiatu.

2.3.4. Plan gospodarki odpadami dla Powiatu Chojnickiego 2010

Podstawą planowania gospodarki odpadami na terenie powiatu chojnickiego są założenia planów gospodarki odpadami wyższego szczebla. W związku z powyższym, zgodnie z założeniami przyjętymi w krajowym i wojewódzkim planie gospodarki odpadami w Planie gospodarki odpadami dla Powiatu Chojnickiego przyjęto następujące cele:

- zwiększenie udziału odzysku, w tym w szczególności odzysku energii z odpadów, zgodnego z wymaganiami ochrony środowiska;
- zmniejszenie ilości wszystkich odpadów kierowanych na składowiska odpadów;
- zamknięcie wszystkich składowisk nie spełniających przepisów prawa;
- budowa Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Nowym Dworze.

W gospodarce odpadami komunalnymi poza w/w celami przyjęto również inne cele:

- objęcie 100% mieszkańców zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych;
- rozwój selektywnego zbierania odpadów niebezpiecznych w strumieniu odpadów komunalnych, wielkogabarytowych oraz z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych i infrastruktury drogowej;
- eliminacja praktyk nielegalnego składowania odpadów;
- rekultywacja składowisk nie spełniających wymagań ochrony środowiska;
- zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska;

W gospodarce odpadami z sektora gospodarczego przyjęto następujące cele główne:

- minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów niebezpiecznych poddawanych procesowi unieszkodliwiania poprzez składowanie;
- sukcesywne zwiększanie ilości odpadów poddawanych procesom odzysku;
- rozwój i organizacja nowych systemów zbierania odpadów niebezpiecznych.

Poza celami głównymi w gospodarce odpadami dla Powiatu Chojnickiego przyjęto następujące cele:

- rozbudowa systemu odzysku i unieszkodliwiania zużytych baterii i akumulatorów;
- rozbudowa systemu odzysku i unieszkodliwiania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego;
- usunięcie azbestu i wyrobów zawierających azbest do 2032 r.;
- unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych w specjalistycznych instalacjach;
- ograniczenie składowania i odzysk komunalnych osadów ściekowych;
- osiągnięcie w 2010 r. 50% poziomu odzysku odpadów z budów, remontów,
- wdrożenie systemu selektywnej zbiórki odpadów opakowaniowych;

- podnoszenie świadomości ekologicznej.

2.4. Uwarunkowania wynikające z gminnych dokumentów strategicznych

2.4.1. Strategia Rozwoju Gminy Czersk na lata 2014 – 2025

Wizja Gminy Czersk według przedmiotowej strategii to: „Czersk – synergia zasobności, sukcesów i natury, prosta droga do serca Borów. Jedna z gwiazd na mapie Pomorza. Pstrąg, kapusta i owoce lasu to nasze specjały, które nigdzie nie smakują tak jak tu. Dzieciom zapewniamy solidne wykształcenie, młokosom miłość, pokój i rock & roll, zaś dom niespokojnej starości czeka na dojrzałych gości... U nas się nie wyśpisz, ale wypoczniesz... Stąd jest przyjezdnych u nas wiele, w piątek, w świętek, na niedzielę.”

Ostatecznie wizję gminy sformułowano: „Nasz Czersk – urokliwe centrum turystyczne i gospodarcze gdzie zrównoważony rozwój spotyka się z naszymi zasadami: zaufaniem i zrozumieniem dla innych. Budując nasz dom chcemy troszczyć się o dobro ogółu, uczciwość i być codziennie uśmiechnięci.” Podstawowe cele strategiczne i operacyjne przyjęte w Strategii to:

- Wzmocnienie pozycji Czerska na mapie regionu:
 - wdrożenie programu współpracy z inwestorami i przedsiębiorcami, w szczególności dla tworzenia warunków do prowadzenia innowacyjnej działalności gospodarczej;
 - umocnienie skuteczności w pozyskiwaniu i wykorzystaniu środków zewnętrznych;
 - wykorzystywanie środowiska naturalnego do tworzenia całorocznych produktów turystycznych i usługowych.
- Wykreowanie warunków sprzyjających aktywizacji mieszkańców gminy
 - efektywny system oświaty i kultury służący rozwojowi kompetencji kluczowych w tym społecznych oraz współpracy mieszkańców;
 - wyłanianie reprezentantów grup społecznych i zawodowych w celu podejmowania wspólnych inicjatyw;
 - wzmacnianie wizerunku gminy, jako miejsca atrakcyjnego turystycznie.

2.4.2. Program Ochrony Środowiska Gminy Czersk

W przedmiotowym programie wyodrębniono następujące cele i kierunki działań:

- Poprawa jakości środowiska w gminie poprzez ograniczenie niskiej emisji:
 - edukacja mieszkańców dotycząca spalania odpadów stałych;
 - informowanie mieszkańców nt. oszczędnego zużycia energii cieplnej;
 - rozbudowa sieci gazowej
- Poprawa jakości powietrza w gminie poprzez ograniczenie emisji przemysłowej:
 - wprowadzanie nowoczesnych technik spalania paliw;
 - modernizacja przestarzałych kotłowni;
 - poprawa jakości stosowanego paliwa lub zmiana paliwa na bardziej ekologiczne;
 - zachęcanie zakładów do samokontroli poprzez wprowadzanie systemów zarządzania środowiskowego;
- Poprawa jakości powietrza w gminie poprzez ograniczenie emisji komunikacyjnej:
 - poprawa kontroli pojazdów pod kątem dotrzymania wymaganych poziomów stężeń zanieczyszczeń w spalinach poprzez zakup nowoczesnych instrumentów diagnostycznych i edukację właścicieli warsztatów samochodowych;
 - wspomaganie systemów komunikacji zbiorowej;

- budowa infrastruktury dla ruchu rowerowego.
- Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych poprzez budowę nowej i modernizację istniejącej sieci:
 - zadania wodociągowe;
 - zadania kanalizacyjne.
- Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych poprzez budowę przydomowych oczyszczalni ścieków:
 - przeprowadzenie analizy ekonomicznej celem identyfikacji obszarów gminy, w których budowa systemu kanalizacji jest szczególnie niekorzystna;
 - opracowanie systemu tworzenia przydomowych oczyszczalni ścieków w gminie poprzez pomoc techniczną, finansową i doradczą.
- Identyfikacja i redukcja zanieczyszczeń w rejonach hodowli ryb łososiowatych:
 - przeprowadzenie rocznych badań nad wpływem hodowli ryb łososiowatych na jakość wód powierzchniowych;
 - identyfikacja innych źródeł zanieczyszczeń wód w rejonie hodowli ryb;
- Modernizacja oczyszczalni ścieków w Czersku;
- Gospodarka odpadami:
 - modernizacja składowiska w Nieżurawie;
 - program rekultywacji nieczynnych składowisk w gminie;
 - objęcie zorganizowaną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców gminy;
 - objęcie selektywną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców gminy;
 - odzysk i zagospodarowanie odpadów biodegradowalnych;
 - odzysk i zagospodarowanie szczególnych kategorii odpadów.
- Lepsze wykorzystanie gleby poprzez gospodarcze lub turystyczne zagospodarowanie gruntów nieprzydatnych rolniczo:
 - wsparcie indywidualnych przedsiębiorców w gospodarczym lub turystycznym zagospodarowaniu gleb nieprzydatnych rolniczo;
 - wspomaganie nowych przedsiębiorstw w pozyskiwaniu środków Unii Europejskiej na rozpoczęcie nowych inwestycji.
- Lepsze wykorzystanie gleby poprzez zalesianie terenów nieprzydatnych rolniczo:
 - realizacja Krajowego Programu Zwiększania Lesistości.
- Zapewnienie właściwego wykorzystania przestrzeni rolniczej zapewniające ochronę walorów przyrodniczych.
- Zmniejszenie poziomu hałasu komunikacyjnego w gminie:
 - poprawa stanu nawierzchni głównych tras komunikacyjnych;
 - poprawa stanu nawierzchni dróg gminnych.
- Zmniejszenie poziomu hałasu przemysłowego w gminie:
 - identyfikacja zakładów przemysłowych przekraczających dozwolone normy emisji hałasu;
 - pomoc w pozyskaniu środków oraz realizacja działań redukujących poziom emisji hałasu w tychże zakładach.
- Podniesienie poziomu jakości usług komunalnych świadczonych dla mieszkańców gminy:
 - program twinningowy pomiędzy gminą Czersk a niemiecką gminą partnerską Boizenburg;
 - szkolenia specjalistyczne dla pracowników Urzędu Miejskiego w ramach programów związanych z rozwojem zasobów ludzkich;

- stworzenie programu wzrostu efektywności pracy i zarządzania w firmie ZUK Sp. z o.o. w ramach programów związanych ze wzrostem konkurencyjności przedsiębiorstw;
- rozwój strony internetowej Urzędu Miejskiego.
- Podniesienie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców przez wspieranie formalnych i nieformalnych systemów edukacji:
 - organizacja programu edukacji ekologicznej w szkołach na terenie gminy;
 - organizacja programu edukacji ekologicznej w przedszkolach;
 - przygotowanie systemu informacji ekologicznej dla wszystkich mieszkańców gminy;
 - przygotowanie internetowego szkolenia ekologicznego dla mieszkańców gminy
- Wspieranie mieszkańców gminy w realizacji celów związanych z ochroną środowiska:
 - dopracowanie koncepcji i złożenie wniosku na stworzenie Centrum Ochrony Środowiska w Czersku;
 - organizacja COŚ w Czersku i rozpoczęcie działań statutowych polegających na szkoleniach, informowaniu i wspomaganiu pozyskiwania funduszy zewnętrznych na realizację działań w dziedzinie ochrony środowiska.

2.4.3. Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Czersk na lata 2004 – 2007 z perspektywą na lata 2008 – 2011

Na terenie gminy Czersk aby wdrożyć założenia planów wyższego rzędu w Planie Gospodarki Odpadami dla Gminy Czersk wyznaczono następujące cele krótko i długookresowe:

1. modernizacja istniejącego składowiska w Niezurawie;
2. objęcie zorganizowaną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców gminy;
3. sukcesywne zwiększanie ilości odpadów poddawanych procesom odzysku;
4. objęcie selektywną zbiórką odpadów 100% mieszkańców gminy poprzez rozwinięcie pojemnikowego systemu w zabudowie wielorodzinnej oraz usprawnienie systemu workowego, zarówno w zabudowie wielorodzinnej, jak i jednorodzinnej;
5. odzysk odpadów ulegających biodegradacji na poziomie 25% ilości wytwarzanych odpadów organicznych poprzez zorganizowanie i wdrożenie systemu przydomowych kompostowni;
6. poprawa świadomości mieszkańców gminy w zakresie selektywnej zbiórki odpadów (w tym kompostowanie odpadów ulegających biodegradacji i odzysk odpadów niebezpiecznych ze strumienia odpadów komunalnych) poprzez działania edukacyjne;
7. usprawnienie systemu ewidencjonowania odpadów wytwarzanych w sektorze komunalnym i przemysłowym poprzez utworzenie gminnej bazy danych i zwiększenie systemu kontroli;
8. usprawnienie centralnego i przydomowego systemu kompostowania odpadów komunalnych ulegających biodegradacji do osiągnięcia zakładanych poziomów odzysku;
9. rekultywacja składowisk odpadów na terenie Gminy Czersk;
10. likwidacja składowisk leśnych;
11. kontynuacja edukacji ekologicznej w temacie właściwego postępowania z odpadami oraz w zakresie obowiązków wynikających z aktualnych uregulowań prawnych;
12. osiągnięcie zakładanych limitów odzysku poszczególnych frakcji wydzielonych ze strumienia odpadów komunalnych.

2.4.4. Wykaz uchwał z zakresu ochrony środowiska podjętych przez Radę Miejską w Czersku obowiązujących na terenie Gminy Czersk

- ✓ Uchwała Nr VII/35/11 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 21 kwietnia 2011 r. w sprawie zasad i trybu postępowania przy udzielaniu dotacji celowych na realizację zadań z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz kryteriów wyboru inwestycji do finansowania;
- ✓ Uchwała Nr VIII/62/11 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 16 czerwca 2011 r. w sprawie uznania terenów na obszarze Gminy Czersk za parki gminne;
- ✓ Uchwała Nr VI/64/15 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 14 maja 2015 r. w sprawie wyboru metody ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz ustalenia stawki takiej opłaty;
- ✓ Uchwała Nr VI/64/15 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 14 maja 2015 r. w sprawie ustalenia wzoru deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi składanej przez właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy, położonych w Gminie Czersk;
- ✓ Uchwała Nr VI/63/15 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 14 maja 2015 r. w sprawie określenia terminu, częstotliwości i trybu uiszczania opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi;
- ✓ Uchwała Nr XXXI/254/13 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 14 października 2013 r. w sprawie powierzenia Zakładowi Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Czersku zadania utworzenia i prowadzenia na terenie Gminy Czersk punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych;
- ✓ Uchwała Nr XVI/159/16 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 25 lutego 2016 r. w sprawie przyjęcia Roczno programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt w Gminie Czersk;
- ✓ Uchwała Nr XXI/200/16 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 23 czerwca 2016 r. w sprawie zmiany Uchwały Nr XVI/159/16 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 25 lutego 2016 r. w sprawie przyjęcia Roczno programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt w Gminie Czersk;
- ✓ Uchwała Nr VI/62/15 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 14 maja 2015 r. w sprawie szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów, w zamian za uiszczaną przez właściciela nieruchomości opłatę za gospodarowanie odpadami komunalnymi;
- ✓ Uchwała Nr VI/61/15 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 14 maja 2015 r. w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku w Gminie Czersk;
- ✓ Uchwała Nr XII/126/15 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 14 maja 2015 r. w sprawie wymagań jakie powinien spełniać przedsiębiorca ubiegający się o uzyskanie zezwolenia w zakresie ochrony przed bezdomnymi zwierzętami, prowadzenia schronisk dla bezdomnych zwierząt, a także grzebowisk i spalarni zwłok zwierzęcych i ich części;
- ✓ Uchwała Nr XII/125/15 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 14 maja 2015 r. w sprawie wymagań, jakie powinien spełniać przedsiębiorca ubiegający się o uzyskanie zezwolenia w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych na terenie gminy Czersk
- ✓ Uchwała Nr XX/186/16 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 31 maja 2016 r. w sprawie aktualizacji Planu gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Czersk na lata 2014-2020.

3. Charakterystyka i ocena stanu środowiska Gminy Czersk

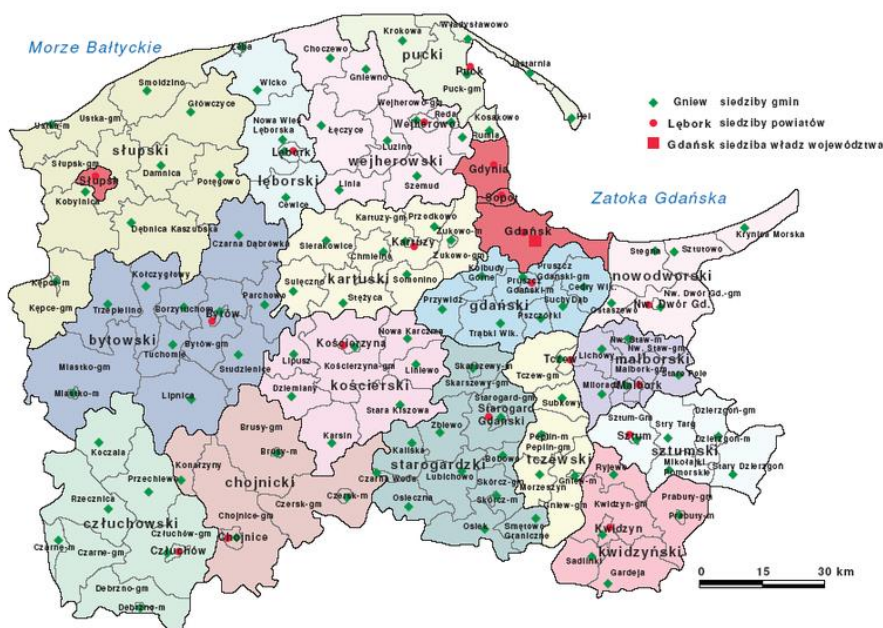
3.1. Podstawowe dane o gminie

3.1.1. Położenie i administracja gminy

Miejsko – wiejska Gmina Czersk usytuowana jest w powiecie chojnickim, w południowej części województwa pomorskiego na Pojezierzu Południowopomorskim w regionie Borów Tucholskich oraz w południowo – zachodniej części Równiny Charzykowskiej.

Gmina Czersk administracyjnie obejmuje miasto Czersk, podzielone na 4 osiedla, w tym: Osiedle Nr 1 „Centrum”, Osiedle Nr 2 „Chojnickie”, Osiedle Nr 3 „Starogardzkie” i Osiedle Nr 4 „Tucholskie” oraz 18 sołectw: Będźmierowice, Gotelp, Gutowiec, Klaskawa, Krzyż, Kurcze, Lipki, Łąg, Łąg Kolonia, Łubna, Mokre, Malachin, Odry, Rytel, Wieck, Zapędowo, Złotowo, Mosna.

Rysunek nr 1. Położenie gminy Czersk na tle województwa pomorskiego

Źródło: wikipedia.org

Gmina Czersk zajmuje powierzchnię 380 km² i graniczy:

- ❖ od części zachodniej z gminami: Brusy, Chojnice;
- ❖ od północy z gminami powiatu kościerskiego: Karsin, Stara Kiszewa;
- ❖ od części wschodniej z gminami powiatu starogardzkiego: Kaliska, Czarna Woda, Osieczna;
- ❖ od południa z gminami powiatu tucholskiego: Tuchola, Śliwice.

Miasto Czersk stanowi centrum aktywności społeczno – gospodarczej Gminy. W centrum Czerska, gdzie mieszczą się obiekty użyteczności publicznej (Urząd Miejski w Czersku, obiekty kulturalne i oświatowe – także szkoły specjalne i ponadgimnazjalne, do których przyjeżdżają uczniowie z całego obszaru Gminy oraz z gmin sąsiednich), funkcjonuje wiele podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w obszarze handlu i usług. Dostępność tego obszaru, z którego codziennie z różnych względów korzysta wielu mieszkańców regionu, zapewnia sieć dróg lokalnych i ponadlokalnych oraz wysoka częstotliwość połączeń komunikacyjnych.

Analizowana jednostka samorządu terytorialnego zajmuje obszar 380 km² (w tym: obszary wiejskie – 370 km², miasto – 10 km²), z tego 27% stanowią użytki rolne, natomiast 63% użytki leśne. Obszar Gminy stanowi 27,9% powierzchni powiatu chojnickiego.

3.1.2. Sytuacja demograficzna

Na koniec 2015 roku miasto i gminę zamieszkiwało 21 058 osób, z czego 9 663 w mieście i 11 395 na obszarach wiejskich. Czersk jest gminą miejsko – wiejską jedną z 17 gmin miejsko – wiejskich w województwie pomorskim. Pod względem powierzchni gmina Czersk jest jedną z największych w województwie (4 miejsce wśród gmin miejsko – wiejskich i wiejskich). Gęstość zaludnienia w gminie wynosiła 57 osób/km² i jest niższa od średniej dla obszaru województwa (125 osób/km²).

Sieć osadniczą gminy tworzy miasto Czersk oraz 18 sołectw, na które składają się 64 miejscowości. Liczba mieszkańców sołectw mieści się w przedziale od 90 do 2 581. Liczba mieszkańców największego sołectwa – Rytel stanowi 22% ludności wiejskich obszarów gminy.

Zarówno liczba mieszkańców miasta jak i obszarów wiejskich gminy wskazuje na tendencję wzrostową, z wyjątkiem roku 1999, kiedy wystąpił 2 procentowy spadek liczby ludności na obszarach wiejskich. W latach 1995 – 2011 przybyło 875 mieszkańców miasta i 582 mieszkańców obszarów wiejskich.

Według prognozy demograficznej dla gminy zamieszczonej w opracowaniu pt.: „Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Miasta i Gminy Czersk na lata 2011 – 2026” opracowanej na podstawie długoterminowej prognozy liczby ludności opracowanej przez GUS, liczba mieszkańców gminy najprawdopodobniej będzie wzrastała. Na terenach wiejskich gminy w ciągu najbliższych 15 lat może nastąpić wzrost o ok. 1 000 osób, natomiast liczba mieszkańców miasta może nieznacznie się zmniejszyć.

Strukturę wieku mieszkańców gminy można określić jako korzystną. Najliczniejsze grupy wiekowe zarówno w mieście, jak i na terenach wiejskich gminy stanowi ludność w wieku produkcyjnym.

Podobnie jak na terenach innych gmin, w gminie Czersk w przeciągu ostatnich lat zachodził proces zmniejszania się liczby urodzeń, w wyniku którego systematycznie zmniejszała się liczba dzieci. Jednak w ostatnim czasie obserwuje się zwiększoną liczbę urodzeń, ponieważ najliczniejszą grupę osób stanowią osoby w wieku 25 – 29 lat, a jest to grupa na którą przypada bardzo duży odsetek zawieranych małżeństw i urodzeń. Liczba najmłodszych dzieci w Czersku jest o niecałe 2% mniejsza niż młodzieży w wieku 15 – 19 lat, ale o 0,6 % większa, niż dzieci w wieku 5 – 9 lat. Natomiast na terenach wiejskich gminy liczba najmłodszych dzieci była o 1% niższa niż młodzieży w wieku 15 – 19 lat, ale o 0,4 % większa, niż dzieci w wieku 5 – 9 lat. W najbliższych latach może nastąpić więc nieznaczny wzrost liczny dzieci w wieku wczesnoszkolnym w gminie. Przewiduje się, że w roku 2018 do szkoły podstawowej będzie uczęszczała liczba uczniów ok. 7% wyższa niż w roku 2011/2012, natomiast liczba uczniów gimnazjum może zmniejszyć się o ok. 10%. W 2011 roku gminę zamieszkiwało 3 129 osób w wieku poprodukcyjnym (kobiety powyżej 59 lat, mężczyźni powyżej 64 lat), co stanowiło 14,5% ogółu mieszkańców. Ludność w wieku poprodukcyjnym stanowiła 15% mieszkańców miasta i 14,1% mieszkańców wsi. W najbliższych latach wskaźnik ten może nieznacznie spadać. W porównaniu do średnich na obszarze województwa, gmina Czersk ma nieco korzystniejszą sytuację pod względem podziału mieszkańców w poszczególnych ekonomicznych grupach wiekowych. Grupa mieszkańców gminy w wieku przedprodukcyjnym wynosiła w 2001 roku 20,4%, grupa poprodukcyjna była mniejsza i wynosiła 14,5%. Grupa osób w wieku produkcyjnym jest większa na obszarach wiejskich gminy i wynosiła 66,7%, tj.: 3,2% więcej niż w Czersku. Na uwagę zasługuje udział mieszkańców w grupie wiekowej 15 – 19 lat. Część z nich już obecnie, a pozostali w ciągu najbliższych 4 lat, wejdzie na lokalny rynek pracy powiększając grupę produkcyjną (grupa osób przechodząca w tym czasie do grupy poprodukcyjnej będzie mniej liczna). Łącznie w gminie grupa ta 15 – 19 lat) liczyła w 2011 roku 1 565 osób, co stanowiło 7,3% ogółu mieszkańców.

Udział poszczególnych grup produkcyjnych ma wpływ na wielkość wskaźnika obciążenia ekonomicznego, czyli liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym. W gminie wskaźnik ten jest nieco korzystny, niż średnio na obszarze województwa pomorskiego i w 2011 roku wynosił 58,6 wobec 55,6 (59,9 na wsi i 57,4 w Czersku). W gminie Czersk w 2011 roku miała miejsce nieznaczna przewaga liczby kobiet nad liczbą mężczyzn (10 837 wobec 10 714), skutkiem czego wskaźnik feminizacji miał wartość 101 i był niższy niż wskaźnik dla województwa pomorskiego, który wynosił 105. Liczba kobiet na obszarach wiejskich gminy była niższa niż liczba mężczyzn (5 668 wobec 5 818) i wskaźnik feminizacji wynosił tam blisko 106 kobiet na 100 mężczyzn. Wskaźnik feminizacji jest dość zróżnicowany w poszczególnych grupach wiekowych zarówno w Czersku jak i na obszarach wiejskich gminy. Bardziej niekorzystna sytuacja występuje na obszarach wiejskich, co jest sytuacją dość typową dla wsi.

Obecnie największe znaczenie dla rozwoju demograficznego gminy ma wielkość wskaźnika w grupie 20 – 29 lat, ze względu na fakt, że grupa ta koncentruje największą liczbę zawieranych małżeństw i urodzeń. Niestety w grupie tej wskaźnik osiąga niska wartość – średnio 90 kobiet na 100 mężczyzn. W Czersku wskaźniki feminizacji są wyższe niż na wsi, chociaż w grupie wiekowej 10 – 14 lat wskaźnik jest bardzo niski i osiąga taką samą wartość średnią 88. Korzystniej natomiast przedstawia się wskaźnik w grupie 20 – 29 lat i wyniósł wartość 102. Znaczne zwiększenie wartości wskaźnika wśród ludności w wieku powyżej 60 lat jest wynikiem większej śmiertelności wśród mężczyzn i jest typowe dla polskich gmin.

Spadek wielkości urodzeń w porównaniu do lat 80 i początku lat 90. Jest w gminie dość znaczny podobnie jak w innych gminach. Do głównych przyczyn zjawiska spadku liczby urodzeń zaliczyć można: zmianę modelu życia ludności (posiadanie małej liczby dzieci, wzrost aktywności zawodowej kobiet, itp.), pogorszenie sytuacji ekonomicznej po 1989 roku – złe warunki finansowe ludności, bezrobocie, zła sytuacja mieszkaniowa, itp.

3.1.3. Powiązania komunikacyjne

Sieć dróg na terenie gminy Czersk stanowią: droga krajowa nr 22, wojewódzka nr 237, drogi powiatowe, gminne i zakładowe. Szkielet komunikacji samochodowej gminy stanowią droga krajowa nr 22, droga wojewódzka nr 237 oraz drogi powiatowe łączące główne miejscowości gminy z gminami ościennymi.

Podstawową drogą tranzytową na terenie gminy jest droga krajowa nr 22 Gorzów Wielkopolski – Chojnice – Czersk – Czarlin. Droga ma szczególne znaczenie, gdyż rozprawdza ruch na trasie Niemcy – kraje nadbałtyckie i Rosja, a jednocześnie łączy trzy największe miejscowości gminy oraz gminę Czersk z Chojnicami i Starogardem Gdańskim – ośrodkami powiatowymi. Ze względu na standard techniczny droga zaliczana jest do klasy GP (droga główna ruchu przyspieszonego). Droga przechodzi przez centrum Czerska, co jest niekorzystne ze względu na znaczny udział pojazdów ciężarowych w ruchu tranzytowym. W 2010 roku średnie natężenie ruchu na odcinku Czersk – Starogard Gdański – wynosiło 7 542 poj./dobę, a na odcinku Czersk – Chojnice 5 962 poj./dobę (średni dobowy ruch na drogach krajowych w Polsce wynosił w 2010 r. 9 888 poj./dobę).

Droga wojewódzka nr 237 stanowi połączenie gminy Czersk z gminą Tuchola i dalej z miastem Bydgoszcz. Pod względem standardu technicznego zaliczona jest do klasy G (droga główna). W 2010 r. średnie dobowe natężenie ruchu na odcinku Czersk – Tuchola wynosiło 2 121 poj./dobę (średni dobowy ruch na drogach wojewódzkich w województwie pomorskim wynosił w 2010 r. 3 599 poj./dobę).

Główne utrudnienia na terenie gminy Czersk w korzystaniu z dróg podstawowych dla funkcjonowania systemu to wytrasowanie przez miejscowości tranzytowe (Łąg, Czersk, Rytel), stan nawierzchni, liczne wyjazdy z dróg podporządkowanych i związane z tym ograniczenia prędkości. Należy zaznaczyć, że stan techniczny nawierzchni dróg ulega systematycznej poprawie w wyniku inwestycji drogowych ich zarządców.

Fundamentalne znaczenie dla funkcjonowania gminy ma sieć dróg powiatowych i gminnych. W najczęstszych, codziennych relacjach między miejscami pracy i zamieszkania droga krajowa i wojewódzka zapewniają obsługę tylko części gminy. Podstawowe znaczenie mają drogi powiatowe, które są połączeniami miejscowości z Czerskiem i z wspomnianymi wcześniej podstawowymi drogami gminy. Ranga tych dróg zdaje się być nieadekwatna do ich znaczenia dla północnej części województwa.

Najniższą kategorię połączeń stanowią drogi gminne, które zaliczone są do klasy L (drogi lokalne). Są to drogi o znaczeniu lokalnym służące miejscowym potrzebom. Ulice w mieście leżące w ciągu dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych należą do tej samej kategorii i klasy technicznej co te drogi.

Sieć dróg powiatowych na terenie opisywanej gminy jest gęsta i zapewnia obsługę większości wsi. Sieć tę uzupełniają drogi gminne. Nie mają one wielkiego znaczenia dla funkcjonowania gminy jako całości jednak są ważne ze względu na dostępność poszczególnych wsi i zespołów zabudowań i ich połączenie z siecią wyższego rzędu. Ich znaczenie opiera się głównie na udostępnianiu miejsc zamieszkania i miejsc pracy. Są ważne ze względu na prawidłową obsługę rolnictwa oraz dostępność turystyczną Borów Tucholskich.

Ruch na wszystkich drogach w gminie ma charakter gospodarczy, co oznacza, że w dni robocze jest większy niż w dni świąteczne.

Komunikacja kolejowa

Na terenie gminy znajdują się elementy infrastruktury kolejowej:

- linia 215 Laskowice Pomorskie – Bąk, odcinek Będźmierowice – Karsin, linia jednotorowa, niezelektryfikowana;
- linia 203 Tczew – Kostrzyn, odcinek Czarna Woda – Rytel, linia kategorii drugorzędnej, klasy C3 na całej długości, dwutorowa od Tczewa do Gutowca, jednotorowa od Gutowca (do Piły) do granicy gminy;
- linia 201 Nowa Wieś Wielka – Gdynia, jest częścią Magistrali Węglowej. Linia jednotorowa, niezelektryfikowana.

Elementami infrastruktury kolejowej na terenie gminy są bocznicę kolejową na stacjach: Czersk i Gutowiec, ale mają one ograniczoną przydatność.

Transport lotniczy, wodny, rowerowy i szlaki turystyczne.

Gmina Czersk znajduje się w III strefie zasięgu obsługi lotniska komunikacyjnego w Gdańsku oraz w Bydgoszczy. Oba porty lotnicze oddalone są od Czerska około 1,5 godziny jazdy samochodem. Port lotniczy w Gdańsku jest położony w nieco bliższej odległości i oferuje więcej możliwości połączeń lotniczych z miastami w Europie, natomiast port w Bydgoszczy, położony w dalszej odległości, pełni rolę uzupełniającą względem Gdańska.

Na terenie gminy nie przebiega żaden żegludowy szlak wodny. Szlaki kajakowe o znaczeniu ponadlokalnym znajdują się na Wdzie i Brdzie. Są to szlaki spływów kajakowych, ostatnio bardzo popularne. Wokół tych szlaków od kilku lat formuje się szereg inwestycji towarzyszących: wypożyczalnie sprzętu wodnego, usługi transportowe, noclegi itp. W tym kontekście w przyszłości, kierunek rozwoju bazy obsługi turystyki wodnej należy uznać za bardzo perspektywiczną i szybko rozwijającą się gałąź działalności gospodarczej.

Sieć tras rowerowych została określona w Planie zagospodarowania województwa pomorskiego. Składa się ona na terenie gminy z połączeń Czerska z ośrodkami sąsiednimi: Chojnicami, Brusami, Karsinem, Czarną Wodą, Śliwicami i Tucholą.

„KASZUBSKA MARSZRUTA” – to nowatorska sieć ścieżek i szlaków rowerowych, powstała w powiecie chojnickim w ramach projektu „Budowa tras rowerowych i infrastruktury turystycznej w powiecie chojnickim w ramach programu Kaszubska Marszruta”, współfinansowanego jest z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007 – 2013.. Łączy ona gminy powiatu (Czersk, Chojnice, Brusy i Konarzyny) i przebiega przez atrakcyjne turystycznie tereny ze znanymi miejscowościami letniskowymi Swonegacie i Charzykowy. Część szlaków (61 km) to specjalnie wybudowane ścieżki rowerowe, biegnące wzdłuż ruchliwych szos, co

pozwala znacznie zwiększyć bezpieczeństwo rowerzystów. Poza tym oznakowano 104 km szlaków rowerowych, biegnących drogami asfaltowymi o małym natężeniu ruchu oraz drogami szutrowymi i gruntowymi. Liderem projektu jest Powiat Chojnicki, zaś partnerami Gminy: Chojnice, Czersk, Brusy, Konarzyny oraz Park Narodowy „Bory Tucholskie”, Nadleśnictwo Przymuszewo i Nadleśnictwo Rytel. W wyniku realizacji projektu powstały 4 szlaki rowerowe: szlak czerwony, dł. 55,8 km, szlak zielony, dł. 41,8 km, szlak żółty, dł. 66,1 km, szlak czarny, dł. 32,6 km.

Na terenie Gminy Czersk znajduje się odcinek szlaku czerwonego, który ma początek w miejscowości Charzykowy a kończy właśnie w Czersku. Kolejny szlak, który biegnie przez tereny gminy to szlak żółty, który również biegnie od Charzyków do Czerska ale inną trasą niż szlak czerwony.

Na terenie gminy znajduje się dobrze rozwinięta sieć pieszych szlaków turystycznych. Szlaki piesze oraz do uprawiania nordic – walking koncentrują się w miejscowościach Wojtał, Rytel oraz w lasach na południu gminy w kierunku Fojutowa. Sieć szlaków jest modyfikowana w zależności od możliwości uzyskania zgody na przejście przez tereny Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe.

W ostatnich latach renesans przeżywa turystyka kajakowa organizowana w ramach 1 – 2 dniowych spływów. Szczególnie interesujące są spływy najbardziej malowniczymi odcinkami rzek: Brdy, Wdy i Wielkiego Kanału Brdy. Turystyka ta opiera się głównie o miejscowe wypożyczalnie sprzętu. Dla uprawiania tego typu sportu ważne jest urządzenie bezpiecznych nadbrzeży do zrzucania sprzętu widnego oraz pomostów na trasie spływu. Główne węzły turystyki wodnej w gminie to Wojtał (rzeka Wda), Zapora, Rytel i Lutomski Most (rzeka Brda) oraz Rytel (Wielki Kanał Brdy). Miejscowości te wymagają stworzenia odpowiedniego dojazdu do lustra wody i umocnienia brzegu dla bezpieczeństwa uczestników tego rodzaju turystyki.

3.1.4. Gospodarka

Czersk należy do gmin o wysokim bezrobociu. Obecnie liczba osób bez pracy przekracza poziom bezrobocia w gminach posiadających porównywalną, a nawet większą liczbę ludności.

Głównymi działami przemysłowymi w gminie są przemysł drzewny i meblarski, rzemiosło związane z tą branżą oraz handel. Branżą ulegającą sukcesywnemu rozwojowi jest turystyka, w gminie jest zarejestrowanych 8 gospodarstw agroturystycznych. Szacuje się, że gminę odwiedza rocznie około 20 000 turystów.

Znaczącą pozycję zajmuje w gospodarce gminy rolnictwo, gospodarujące na nienajlepszych glebach.

Obserwuje się specjalizację Czerska w zakresie działalności produkcyjnej. Widać to na podstawie danych dotyczących liczby zakładów zajmujących się przetwórstwem drewna.

3.1.5. Rolnictwo

Powierzchnia użytków rolnych (w tym: gruntów ornych i ugorowane, łąki, pastwiska, sady i ogrody) w gminie Czersk na 2011 r. wynosi 10 735 ha. Gruntów nie użytkowanych rolniczo jest w gminie 23 819 ha (w tym: lasy i parki, grunty pod wodami, drogi i powierzchnie pod zabudowaniami oraz nieużytki).

Główne obszary zagospodarowane rolniczo znajdują się w granicach sołectw Będźmierowice, Łubna, Łąg Kolonia, Lipki, Gotelp, Malachin a w nieznacznym stopniu sołectw Rytel, Zapędowo, Mokre, Krzyż i Kurcze. Pozostałe sołectwa (Odry, Wieck, Gutowiec), jak również większa część sołectw Rytel, Zapędowo i Krzyż to głównie obszary leśne.

W mieście Czersk jedynie grunty na południowych i północnych rubieżach miasta użytkowane są rolniczo.

W strukturze użytków rolnych grunty orne zajmują 66,22%, łąki – 24,30%, pastwiska – 9,08%. Tylko 0,40% powierzchni użytków rolnych zajmują sady i ogrody.

Warunki glebowe do produkcji rolnej są stosunkowo trudne. Około 67,5% użytków rolnych stanowią grunty klasy bonitacyjnej V i VI. W strukturze zasiewów największa powierzchnia (ok. 62,4%) przeznaczona jest na uprawę zbóż, a wśród

zbóż około 30,7% stanowi żyto. Oprócz zbóż znacząca powierzchnia upraw przeznaczona jest na uprawę ziemniaków, tj. około 7,5% powierzchni zasiewów.

Struktura zasiewów jest skutkiem ograniczonych możliwości wyboru roślin uprawnych ze względu na jakość gleb i warunki klimatyczne.

W gospodarstwach prowadzących typowo rolniczą działalność największą część dochodów uzyskuje się najczęściej z działu produkcji zwierzęcej. W produkcji zwierzęcej bardzo ważną pozycję zajmuje hodowla bydła (5 685 sztuk.), w tym głównie produkcja mleka. Związane jest to ze stosunkowo wysokim udziałem w strukturze użytków rolnych (łąki i pastwiska) – 33,38%.

Duża grupa rolników, szczególnie nie posiadająca łąk i pastwisk zajmuje się chowem trzody chlewnej. Ta gałąź produkcji zwierzęcej jest bardzo rozpowszechniona w gminie Czersk. Wg stanu na 2012 rok trzody chlewnej było 2 589 sztuk.

3.2. Warunki środowiska geograficznego, w tym budowa geologiczna

Budowa geologiczna obszaru gminy została dobrze udokumentowana dzięki wykonaniu kilku głębokich otworów. Płytkie osady zostały przewiercone licznymi otworami hydrogeologicznymi. Rozpoznanie budowy geologicznej poza terenami zurbanizowanymi otworowymi jest niewielki. Informacja geologiczna może być zbierana jedynie w pobliżu głównych miejscowości gminy.

Najgłębsze skały obszaru opracowanie nawiercono w otworach poza obszarem gminy. Ogólny zarys budowy geologicznej kraju ujawnia między innymi, że przez obszar gminy przebiega strefa brzegu platformy prekambryjskiej przechodzącej w bruzdę kujawską. Pod kenozoikiem nawiercone zostały otwory jury i kredy. Są to głównie utwory węglanowe: margle i wapienne oraz skały klasyczne piaskowce. Strop tych utworów znajduje się na zmiennej głębokości, ale generalnie jest to 100 – 2000 m p.p.m. Na erozyjnym stropie kredy zdeponowane zostały piaski oligocenu. Na nich spoczywają drobnoziarniste piaski kwarcowe z domieszkami węgla brunatnych, które spotykane są w wierceniach hydrogeologicznych poza obszarem gminy. Ponad piaskami, w nielicznych otworach w północno-zachodniej części gminy, nawiercone zostały ility miocenijskie, zaliczane do ility poznańskich. Ily te występują wysypowo i nie stanowią ciągłej serii.

Na skutek zlodowaceń i późniejszego formowania się dolin rzecznych, osady czwartorzędowe uległy rozdzieleniu na czwartorzęd glacialny i czwartorzęd fluwialny. Rozdzielenie to obecne jest zarówno w płaszczyźnie horyzontalnej jak i wertykalnej. Profil czwartorzędowy wysoczyznowy reprezentują serie glin zwałowych 5 zlodowaceń i piasków fluwioglacjalnych o miąższości kilkudziesięciu metrów. Osady zalegają naprzemiennie. W otworach wiertniczych stwierdzono występowanie glin z wałowych o miąższości od 20 do 50 m w obrębie. Ponad nimi zalegają lokalne piaski o miąższości około kilkunastu metrów i następne gliny zwałowe, mające od kilku do 20 m miąższości. Nawiercone osady czwartorzędowe w obrębie wyspy Czerska i Rytla obejmują piaski średnie zalegające pod kilkunastometrową serią glin zwałowych. Generalnie osady czwartorzędowe morenowego łącznie mają około 100 m miąższości.

W obrębie czwartorzędowej powierzchni leśnych przeważają serie piaszczyste zdeponowane na glinach zwałowych starszych zlodowaceń, występujących wysypowo i w formie nieciągłych płatów. Profile te przecinane są głębokimi dolinami rzecznyymi, które w późniejszym okresie uległy zasypaniu młodszymi seriami piasków. Otwory zlokalizowane w obrębie kompleksów leśnych ukazują budowę piaszczystą, bez nadległej warstwy glin, spotykane w profilach wierzeń zlokalizowanych na wysoczyznach. Piaski mają miąższość kilkunastu do kilkudziesięciu metrów, a glin i inne osady zawierające minerały ilaste zdarzają się w jej obrębie sporadycznie i to w formie wkładek.

Utwory powierzchniowe na terenie gminy to przede wszystkim piaski fluwioglacjalne różnych frakcji, w zależności od czynnika rzeźbotwórczego oraz wieku depozycji. Gliny zwałowe pojawiają się w wylesionej części gminy w obrębie wyspy Czerska, Rytla i Krzyża. Najprawdopodobniej gliny te to osady zwałowe stadiału głównego zlodowacenia północnopolskiego.

Natomiast piaski i żwiry, z których zbudowany jest sandr Borów Tucholskich, posiada typowe cechy dla całego regionu. Im bliżej dolin rzecznych (w skali makro: Wdy i Brdy) tym bardziej wzrasta miąższość tych piasków, a ustępuje udział glin zwałowych w profilu geologicznym. Ponadto w miarę zbliżania się do osi dolin następują kolejno piaski fazy poznańskiej, osady fazy pomorskiej i w pobliżu koryt rzek piaski i żwiry holoceniowe. Jest to typowe następstwo geologiczne wynikające z ewolucji środowiska sandru.

Najmłodsze, holoceniowe osady, występują na terenie dolin rzecznych, w nielicznych rynnach zanikłych jezior, w misach jezior oraz w ogromnej ilości zagłębień wytopiskowych. Są to przede wszystkim torfy, namuły torfowe, mady rzeczne, osady degradacji zboczy oraz nanosy rzeczne w postaci piasków i żwirów. Osady te cechują się słabą zwięzłością, zmienną granulometrią i wysokim udziałem materii organicznej w postaci humusu lub kredy (węglanu wapnia).

Torfy występują na piaskach i żwirach nanośnych rzecznych w dolinach cieków i ich odnogach oraz w dnach zagłębień wytopiskowych. Torfowiska na terenie gminy można podzielić na dwie grupy obiektów: torfowiska naturalnego zaniku obiektów wodnych na terenach leśnych oraz torfowiska przekształcone, na gruntach użytkowych rolniczo w formie łąk i pastwisk. Pierwszą grupę stanowią najcenniejsze obiekty przyrodnicze Borów Tucholskich, w tym objęte ochroną rezerwatową (Mętno). Są to obiekty częściowo jeziorne, częściowo torfowiskowe. Są one siedliskiem cennych i unikatowych roślin.

Drugą grupą są torfowiska użytkowane rolniczo. Ich występowanie wiąże się ściśle z obniżeniami terenu oraz dolinami i zagłębieniami wytopiskowymi w obszarach leśnych. Są to przeważnie torfy typu niskiego, turzycowo-mszyste, w spągu z widocznymi śladami nierozłożonych części roślin, o miąższości przekraczającej niekiedy 4 m. Na terenach wysoczyznowych torfowiska praktycznie nie występują.

3.3. Zasoby kopalin

Kopaliny pospolite, jakich można by się spodziewać na terenie gminy to piaski i żwiry oraz torfy. Torfy jakie w gminie występują, mają duże powierzchnie i miąższość, mogące zbilansować nakłady poniesione na udostępnianie złoża. Są to torfy słabo nadające się do wykorzystania gospodarczego, jedynie jako nawóz lub ściółka. Warunki geologiczne w gminie nie rokują by nastąpiła tu eksploatacja złóż torfów. Na pozostałym obszarze gminy prowadzona może być co najwyżej eksploatacja kruszywa budowlanego na terenach sandrowych.

Na terenie gminy, w obrębie ewidencyjnym Odry, w lasach rejonu Kanału Wdy występują złoża kruszyw naturalnych, udokumentowane w kategorii C2 (o niskim stopniu rozpoznania surowcowego). Jest to jedyny udokumentowany rejon perspektywiczny pod względem możliwości występowania kruszyw naturalnych na terenie gminy. Dotychczasowe prace poszukiwawcze nie potwierdziły innych rejonów gminy jako interesujących pod względem złożowym.

Na terenie gminy Czersk wyznaczono obszar i teren górniczy w oparciu o ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1131). Obszar obejmuje fragment działki nr 582 położonej we wsi Pustki w obrębie ewidencyjnym Gotelp. Eksploatacji w obszarze górniczym podlegają kruszywa naturalne.

3.4. Warunki glebowe

Grunty Gminy Czersk należą do grupy terenów o niskiej przydatności dla rolnictwa wg wskaźnika Waloryzacji Rolniczej Przestrzeni Produkcyjnej. Głównym uwarunkowaniem rozwoju struktury agrarnej są wysokiej jakości gleby. Tymczasem na wysoczyźnie morenowej i na obszarach sandrów wytworzyły się odrębne genetycznie typy gleb, z uwagi na różnice we właściwościach skały macierzystej. Na wysoczyźnie dominują tereny z glebami brunatnymi właściwymi i brunatnymi kwaśnymi i płowymi, wytworzonymi na piaskach gliniastych i glinach. Są to gleby kompleksu od 3 do 5. Jedynie kompleks 3 ma dobre parametry dla produkcji rolniczej.

Warunki glebowe do produkcji rolnej są stosunkowo trudne. Około 67,5% użytków rolnych stanowią grunty klasy V i VI. Użytki rolne stanowią 27,01% terenu gminy, w tym grunty orne (6 556 ha) – 66,22%, łąki (2 406 ha) – 24,30%, pastwiska (899 ha) – 9,08 %, sady i ogrody (40 ha) – 0,40%. Grunty nie użytkowane rolniczo stanowią 72,99% terenu gminy. Są to lasy i parki 89,85% (24 040 ha), grunty pod stawami, rowami 2,09% (560 ha), drogi i powierzchnie pod zabudowaniami 4,67% (1 249 ha), nieużytki 3,39% (908 ha).

W strukturze zasiewów największa powierzchnia – 62,4% zajęta jest przez zboża, a wśród zbóż 30,7% (2 057 ha) stanowi żyto. Oprócz zbóż znacząca powierzchnia upraw zajęta jest przez ziemniaki tj. 7,5% powierzchni zasiewów – (500 ha).

W zalesionej części gminy pojawiają się gleby bielicoziemne, bielice, glejobielicowe, płowe i rdzawe. Lokalnie pojawiają się gleby bielicoziemne lub rdzawe na utworach eolicznych. Są to odmiany leśne tych gleb.

Na terenie gminy, w zależności od lokalnych warunków glebowych, występują głównie uprawy zbóż. Na terenach rolnych przeważa kompleks glebowo – rolniczy 6 żytni słaby.

3.5. Użytkowanie gruntów

Lasy i grunty leśne zajmują 65,58% powierzchni miasta i gminy, co plasuje Czersk w grupie najbardziej zalesionych gmin w województwie. Największą powierzchnię w gminie zajmują bory świeże. Gleby leśne to przede wszystkim gleby rdzawe i bielicowe charakterystyczne dla siedlisk borowych. Pozostałe typy gleb występują fragmentarycznie. Uwilgotnienie gleb leśnych zależy od wielkości bieżących rocznych odpadów atmosferycznych ponieważ gospodarka wodna w przeważającej części ma charakter przemysłowy.

Na terenach położonych w pobliżu cieków i zbiorników wodnych z wysokim poziomem wód gruntowych, występują zbiorowiska łąkowe i olszowe, zadrzewienia wierzbowe oraz zbiorowiska roślinności torfowiskowej i szuwarowej. Powierzchnie te mimo iż są niewielkie, mają duże znaczenie dla gospodarki leśnej oraz są ważne ze względów krajobrazowych. Bardzo małe powierzchnie pokrywa roślinność lasów świeżych (grądów).

Stosunkowo duże powierzchnie na terenie gminy zajmują łąki i pastwiska. Na skutek gospodarki człowieka zbiorowiska roślinności łąkowej uległy degradacji polegającej na uproszczeniu ich składu gatunkowego, co powoduje zmniejszenie ich wartości krajobrazowych. Obecnie są to zbiorowiska łąk świeżych z dużym udziałem pospolitych gatunków roślin (głównie traw) takich jak: kupkówka pospolita, kłosówka wełnista, wiechlina łąkowa, wiechlina zwyczajna, wyczyniec łąkowy, tomka wonna, jaskier ostry, mozga trzciniowata, szczaw zwyczajny.

Na siedliskach podmokłych, w obniżeniach terenu oraz w pobliżu zbiorników wodnych płynących i cieków występują zbiorowiska turzyc wysokich (turzyca prosowata, turzyca zastrzona, turzyca błotna) wraz z trzęślicą modrą, siedmiopalcznikiem błotnym i jaskrem wielkim. Zbiorowiska szuwarowe z wartościowymi i atrakcyjnymi gatunkami roślin, zajmują niewielkie powierzchnie zachowane w rejonach o mało zmienionych stosunkach wodnych.

Na części porzuconych gruntów ornych następuje naturalny proces sukcesji wtórnej. W jego początkowej fazie dominują gatunki typowo senegalnych chwastów, następnie zaznacza się dominacja światłoządnych traw po czym teren zaczynają porastać krzewy i drzewa. W warunkach siedliskowych gminy grunty porolne pokrywa najczęściej kilku – kilkunastoletni nalot sosny zwyczajnej i brzozy brodawkowatej.

Na terenach przesuszonych rozwijają się zbiorowiska muraw napiaskowych z takimi gatunkami jak: kostrzewa czerwona, szczotlicha siwa, kocanki piaskowe, szczaw polny, zawciąg pospolity. Zbiorowiska takie rozwijają się też na porzucanych gruntach ornych najslabszych klas bonitacji.

Krajobraz gminy wzbogacany jest przez śródpolne miedze porośnięte przez roślinność senegalną i krzewy. Zachowane wzdłuż niektórych rowów melioracyjnych wierzby występują często z krzewami czeremchy zwyczajnej i dzikiego bzu czarnego oraz drzewami olszy czarnej.

3.6. Warunki klimatyczne

Gmina Czersk należy do klimatycznej dzielnicy pomorskiej i przez znaczną część roku jest pod wpływem atlantyckich mas powietrza. Gmina Czersk znajduje się na obszarze określonym jako chłodny. Panujące tu warunki klimatyczne pozwalają na określenie panującego bioklimatu jako „dosyć silnie pobudzającego”. Takie cechy klimatu skłaniają do aktywnych form turystyki. Charakterystyczna jest długa jesień, dłuższa od wiosny o ok. 10 dni, co można tłumaczyć utratą ciepła na topnienie pokrywy lodowej z jezior oraz dłużej zalegającą pokrywą śnieżną. Okres wegetacyjny jest krótki i trwa ok. 205 – 210 dni. Najbardziej pochmurnym miesiącem jest listopad (21 dni z zachmurzeniem całkowitym lub zbliżonym do całkowitego). Najmniejsze zachmurzenie występuje we wrześniu i marcu. Dni z mgłą jest dużo, przy czym mgły koncentrują się głównie w sąsiedztwie akwenów, podmokłych łąk, bagien itp.

Lokalne warunki klimatyczne w poszczególnych fragmentach gminy są zróżnicowane zarówno pod względem nawietrzania jak również termiki i wilgotności. Różnice te są szczególnie wyraźne przy wyżowych typach pogody. Przedstawione warunki klimatyczne są zmodyfikowane ukształtowaniem powierzchni, ekspozycją zboczy, głębokością zalegania poziomu wód gruntowych oraz lesistością terenu. Większą część powierzchni gminy Czersk zajmują lasy, które łagodzą amplitudy temperatur, zmniejszają prędkość wiatru i wzbogacają powietrze w substancje lotne, korzystne dla zdrowia człowieka. Wyraźnie niekorzystne warunki klimatu lokalnego występują na polanach śródleśnych oraz w zagłębieniach i terenach podmokłych, gdzie tworzą się mgły i występują inwersje termiczne (a więc nad ranem i nocą jest tu chłodniej), dłużej trwają i częściej występują przymrozki. Warunki klimatu lokalnego są najbardziej zróżnicowane w bezleśnej części obszaru, o urozmaiconej rzeźbie, ze zboczami o różnej wystawie i nachyleniu, jednak na ogół przeważa tu korzystny klimat lokalny. Roczne temperatury wynoszą 6,5 – 7,0°C. Lato jest dość chłodne i krótkie, trwa bowiem średnio 60 – 80 dni, natomiast zima jest stosunkowo długa i trwa 90 dni. Dni z temperaturą minimalną niższą od 0°C, (tzw. dni chłodnych) jest tu średnio 123, dni mroźnych (temp. maksymalna poniżej 0°C) jest 44, dni b. mroźnych (temp. maksymalna niższa lub równa – 10°C) jest ok. 2 dni w roku. Dni gorących (temp. maksymalna równa lub większa od 25°C) jest tu średnio 22 w roku. Obszar gminy Czersk należy do chłodniejszych rejonów Polski. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi 6,9°C. Opady roczne wznoszą się w kierunku północno – zachodnim od ok. 525 mm w rejonie Tucholi, poprzez ok. 600 – 650 mm. Maksimum opadów występuje w miesiącach letnich (VII – VIII), i zimowych (XII – I) minimum natomiast występuje wiosną (III – IV) i jesienią. W okresie wegetacyjnym (IV – IX) średni opad wynosi ok. 320 – 380 mm. Zdecydowaną przewagę mają wiatry z zachodniego wycinka horyzontu, a więc pd. – zach., zachodnie i pn. – zach.

Tabela nr 1. Skrajne wartości temperatur w wybranych okresach czasu dla Powiatu Chojnickiego

	2011		2012		2013		2014		2015	
	dzień	wartość w °C	dzień	wartość w °C	dzień	wartość w °C	dzień	wartość w °C	dzień	wartość w °C
Minimalna temperatura	23.02	-22,9	6.02	-24,6	23.03	-17,6	25.01	-12,4	26.01	-1
Maksymalna temperatura	27.08	30,3	28.07	30,6	28.07	32,1	25.07	31,2	05.07	33,2

źródło: www.tutiempo.net (baza meteo Chojnice)

3.7. Zasoby wodne

3.7.1. Wody podziemne

Regionalizacja warunków hydrogeologicznych na obszarze gminy Czersk nawiązuje do dwudzielności budowy geologicznej w obrębie teras sandrowych i wysp wysoczyzny morenowej. Odmienne warunki panują w części wysoczyznowej gminy a odmienne w części sandrowej. Pomiędzy nimi rozciąga się niewielka strefa przejściowa.

Na całym obszarze gminy występują trzy piętra wodonośne. Najgłębiej położone jest piętro mezozoiczne, składające się z wód w utworach kredy. Jest to piętro o zasięgu regionalnym. Wody te eksploatowane są między innymi w Bydgoszczy i Grudziądzu. Piętro jest położone w znacznej głębokości. Wody te, badane w czynnych ujęciach w Bydgoszczy i Grudziądzu, wykazują podwyższoną mineralizację. Jest to poważne potencjalne źródło zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia.

Podobnie jak wody podziemne w utworach kredy, na terenie całej gminy występują trzeciorzędowe osady wodonośne. W części gminy posiadają one nadkład izolacyjny w postaci glin plejstoceniowych i ilów mioceniowych. W północnej i wschodniej części gminy utwory te posiadają jedynie częściową izolację w postaci nieciągłych płatów i soczewek gliniastych i ilastych. Utwory tego piętra stanowią zasobne źródło zaopatrzenia ludności w wodę.

Wody podziemne w osadach plejstoceniowych są intensywniej wykorzystywane gospodarczo. Ich występowanie związane jest z seriami interglacialnymi na obszarze wysoczyznowym i serią fluwioglacjalną – na obszarze sandrowym. Na wyspie Czerska występują zwykle dwa poziomy wodonośne: głębszy, izolowany nadkładem kilkunastometrowej miąższości glin zwałowych, poziom użytkowy o zwierciadle napiętym. Wody tego poziomu ujmowane są między innymi studniami komunalnym. Drugi, płytszy poziom wodonośny, występuje pod kilkumetrowym nadkładem glin lub bez tego nadkładu. Jest to poziom eksploatowany w znacznym stopniu przez studnie gospodarskie.

Budowa geologiczna determinuje, poza występowaniem poziomów wodonośnych, również odporność układu hydrogeologicznego na przedostawanie się zanieczyszczeń z powierzchni terenu do wód podziemnych. Układ odporności jest większy tam, gdzie istnieje miąższa warstwa osadów słaboprzepuszczalnych ponad osadami wodonośnymi. W tym świetle za tereny najbardziej narażone na zanieczyszczenie wód podziemnych należy uznać tereny leśne w obrębie sandrów. Poza nielicznymi obszarami w rejonie wyspy morenowej Czerska, cała pozostała część gminy nie posiada dobrej izolacji wód podziemnych poziomu wodonośnego. Decyduje o tym przede wszystkim brak osadów słaboprzepuszczalnych w nadkładzie warstw wodonośnych. Lokalnie wysokim stopniem podatności na zanieczyszczenie charakteryzuje się także pierwszy, najpłytszy poziom wodonośny na wysoczyźnie, gdyż izolacja jest niewystarczającej miąższości.

Wody podziemne gminy zalegają w utworach sandrowych, a ich zasoby i wydajność uzależnione są od grubości warstwy wodonośnej i ilości odpadów. Głębokość poziomu wodonośnego waha się od 2 do 5 m p.p.m. i jest związana z poziomem wody w jeziorach i rzekach przepływających przez sandr. W dolinach i obniżeniach woda zalega płycej, od 0 do 1,5 m, w obrębie krawędzi występują wysięki wód. Wody występujące płytko mogą być zanieczyszczone chemicznie i bakteriologicznie.

1 wariant) Na terenie gminy Czersk zlokalizowana jest część Głównego Zbiornika Wód Podziemnych – GZWP 121. Jest to zbiornik międzymorenowy, czwartorzędowy o szacunkowych zasobach dyspozycyjnych – 50 tys. m³/d, o klasie czystości 1 b (wody wysokiej jakości, nieznacznie zanieczyszczone, odpowiadające normom do picia i celów gospodarczych).

2 wariant) Warunki hydrogeologiczne na obszarze gminy nie pozwoliły na spełnienie kryteriów wyznaczania Głównego Zbiornika Wód Podziemnych. Tym samym gmina położona jest poza wyznaczonymi GZWP. Najbliżej położony jest zbiornik międzymorenowy „Czersk” nr 121. Jest to obiekt o podwyższonych parametrach hydrogeologicznych, o niewielkiej powierzchni i częściowej izolacji.

Obszar gminy podzielony został według wytycznych Ramowej Dyrektywy Wodnej na jednolite części wód podziemnych, będące podstawą gospodarowania wodami podziemnymi. Większa, południowa część gminy znalazła się w

obrębnie jcwp PL_GB_2400_037 a mniejsza, północna należy do PL_GB_2400_030. Jednolite części wód podziemnych są podstawą do opracowania przez Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy (rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie szczegółowego zakresu opracowywania planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy – Dz. U. z 2013 r., poz. 578).

3.7.2. Wody powierzchniowe

Przez obszar gminy przepływają cztery rzeki (Brda, jej dopływ Czarska Struga, Wda i jej dopływ Niechwaszcz), oraz kanały nawadniające (Wielki Kanał Brdy, Kanał Wdy, Kanał Niechwaszcz) z siecią rowów nawadniających o łącznej długości ok 340 km.

Na obszarze gminy występują jeziora typu morenowego i wytopiskowego. Jeziora na obszarze gminy są małe, do największych należą jeziora: Wieckie (40 ha), Ostrowite (40 ha), Świdno (18,5 ha).

Pozostałe jeziora w gminie nie zajmują dużych powierzchni, często położone są wśród, w mniej lub bardziej zabagnionych zagłębieniach.

Stawy hodowlane w północnej części gminy zajmują 24 ha. Wszystkie zbiorniki wodne naturalna i sztuczne na obszarze gminy (19) zajmują powierzchnię 309 ha.

Do największych sztucznych zbiorników należy zbiornik retencyjny w Zaporze (120, 0 ha) wybudowany w latach 1846 – 48, z zaporą o wysokości spiętrzenia wody 10 m, związany z systemem rowów nawadniających tzw. Łąki Czarskie, z Wielkim Kanałem Brdy.

3.8. Gospodarka wodno – ściekowa

3.8.1. Zaopatrzenie w wodę

Długość sieci wodociągowej zaopatrującej w wodę gminę to 258,3 km (wg danych na 31.12.2015 r.) w stosunku do 219,6 km z 2005 r. Miasto zwodociagowane jest w 99% (82,3% w 2005 r.), a gmina w 87% (55% w 2005 r.). Tak więc w stosunku do danych ujętych w Programie Ochrony Środowiska Gminy Czersk z 2005 roku ewidentnie widać, że na terenie gminy przybyło sieci wodociągowej w ciągu ostatnich lat i tym samym stopień zwodociagowania gminy jest coraz wyższy.

Ilość zużycia wody do celów komunalnych, przemysłowych oraz jej średnie zużycie w przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach 2011 – 2015 obrazuje tabela nr 2.

Woda rozprowadzana jest sieciami wodociagowymi o średnicach \varnothing 300 – 90 mm w układzie pierścieniowo – rozgałęzonym.

Tabela nr 2. Ilość zużycia wody do celów komunalnych, przemysłowych oraz jej średnie zużycie w przeliczeniu na jednego mieszkańca w wybranych okresach czasu dla Gminy Czersk

	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.
do celów komunalnych (m ³)	491 036,80	498 190,70	506 722,50	541 121,00	568 745,00
do celów przemysłowych (m ³)	24 465	22 418	21 989	25 522	23 079
średnie zużycie wody na 1 mieszkańca (m ³)	0,05	0,05	0,05	0,05	0,058

źródło: Zakład Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Czersku.

Źródłem wody pitnej dla Gminy Czersk są ujęcia wodociągów grupowych. Woda dostarczana jest do odbiorców grupowych, wiejskich, zakładowych i ujęć indywidualnych zlokalizowanych na poszczególnych działkach. W układzie gminy woda dostarczana jest w oddzielnych systemach dystrybucyjnych z ujęć zlokalizowanych we wsiach: Czersku, Odrach, Łęgu i Rytlu. Ujęcia wyposażone są w studnie w wydzieloną i oznakowaną strefą ochrony bezpośredniej. W gminie Czersk wszystkie

ujęcia wody mają aktualne dokumentacje hydrogeologiczne. Na podstawie tych dokumentacji odstąpiono od konieczności wyznaczania stref ochrony pośredniej ujęć. Zasięg poszczególnych ujęć przedstawia się następująco:

- ✓ Czersk – ul. Leśna – pobór wody z utworów o głębokości – 95,0 i 98,0 m., z ujęcia tego wodę otrzymuje miasto i poprowadzony jest wodociąg w kierunku północnym (do wsi Malachin, Mokre i Łubna) i południowym (Ostrowite, Kurcze, Dąbki). Wydajność łącznie z 2 studni – 196 m³/h;
- ✓ Łąg – pobór wody z utworów o głębokości 71,0 i 147,0 m, z ujęcia tego wodę otrzymują wsie: Łąg, Lipki Górne, Lipki Dolne, Kęsza, Złe Mięso, Wądoły, Szalamaje, Zawada, Stare Prusy, Łąg Kolonia, Klonowice, Przyjaźnia, Kamionka, Gotelp i Pustki. Wydajność – 75 m³/h;
- ✓ Odry – pobór wody z utworów o głębokości 41,0 m, z ujęcia tego wodę otrzymują wsie: Odry, Wojtał, Wieck. Wydajność – 40 m³/h;
- ✓ Rytel – pobór wody z utworów o głębokości 76,0 m, z ujęcia tego wodę otrzymują wieś Rytel, trwa budowa sieci na terenie sołectwa Gutowiec. Wydajność - 41,0 m³/h.

Na terenie gminy woda ujmowana jest również z ujęć lokalnych:

- ✓ Zapora (Mylof) – ujęcie Ośrodka Hodowli Pstrąga o wydajności 33,0 i 60,0 m³/h;
- ✓ Kamionka – ujęcie o wydajności 10,0 m³/h.

Warto zaznaczyć, że na terenie gminy znajduje się 65 ujęć (pojedyncze studnie i zespoły studni) zaopatrujące w wodę głównie zakłady ale i obiekty użyteczności publicznej jak i mieszkańców gminy w wodę do spożycia.

Część ujęć pozostaje nieczynna. Monitoring poboru wód prowadzi się zaledwie na 11 ujęciach (w tym komunalnych), co może świadczyć, że większość ujęć pozostaje nieeksploatowana.

3.8.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

Na terenie gminy Czersk znajdują się dwie aglomeracje, które funkcjonują w oparciu o dwie oczyszczalnie ścieków komunalnych. Aglomerację ustaliła Uchwała nr 611/XXX/13 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 27 maja 2013 roku w sprawie likwidacji dotychczasowej aglomeracji Czersk i wyznaczenia aglomeracji Czersk. W obszar aglomeracji wchodzi tereny części gminy Czarna Woda i Śliwice. Obszar przewidziany do wykonania kanalizacji sanitarnej obejmuje tereny o najintensywniejszej zabudowie. Docelowo kanalizacją ma zostać objętych ponad 20 tys. mieszkańców. Drugą aglomerację Rytel ustanowiła uchwała nr 613/XXX/13 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 27 maja 2013 roku w sprawie wyznaczenia aglomeracji Rytel. Aglomeracja ta, o równoważnej liczbie mieszkańców (RLM) wynoszącej 2 735, z oczyszczalnią ścieków w miejscowości Rytel, obejmuje, położone w gminie Czersk miejscowości: Gutowiec, Kaliska, Kurkowo, Młynki, Rytel, Rytel-Dworzec i Rytel-Nadleśnictwo. W przedmiotowej aglomeracji nie ma potrzeby budowy nowej sieci kanalizacyjnej, gdyż wszyscy mieszkańcy aglomeracji mają zapewniony dostęp do istniejącej zbiorczej sieci kanalizacji sanitarnej.

Spółka Zakład Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Czersku eksploatuje dwie oczyszczalnie ścieków. W Czersku, przy ul. Kilińskiego 15 – jest to w zasadzie całkowicie nowy obiekt, oddany do użytku z końcem maja 2008 roku. Dotychczasowa oczyszczalnia mechaniczno – biologiczna, której zasadniczą częścią był zablokowany reaktor typu BIOOXYBLOK (Bx18/28) została zastąpiona nowocześniejszym i znacznie skuteczniejszym rozwiązaniem. Nowa oczyszczalnia zapewnia pełne biologiczne oczyszczanie ścieków w procesie niskoobciążonego, wielofazowego osadu czynnego w zintegrowanym reaktorze do jednoczesnego usuwania związków węgla, azotu i fosforu we wspólnym systemie przemian wg procedury trójstopniowego Bardenpho, wzbogaconej o predenitryfikację osadu recyrkulowanego i beztlenowy selektor metaboliczny. Wybrana technologia osadu czynnego oparta jest na równoczesnej eliminacji zanieczyszczeń organicznych, defosfatacji, amonifikacji azotu organicznego, nityfikacji azotu amonowego, wstępnej wydzielonej denitryfikacji azotu azotanowego uzupełnionej o

chemiczne strącanie fosforanów w sytuacjach awaryjnych. Układ technologiczny składa się z następujących zbudowanych od podstaw elementów:

- komory rozprężnej;
- hali krat;
- piaskownika napowietrzanego ze zgarniaczem i separatorem piasku oraz tłuszczu;
- reaktora biologicznego zawierającego dwa niezależne ciągi technologiczne, składające się z komory beztlenowej, komory denitryfikacji i komory nityfikacji (z systemem napowietrzania drobnopęcherzykowego) oraz ze wspólnymi dla obu ciągów: selektorem i komorą predenitryfikacji;
- zintegrowanych z reaktorem podłużnych osadników końcowych;
- hali dmuchaw zasilających system napowietrzania;
- stacji mechanicznego odwadniania i higienizacji osadu;
- magazynu osadu;
- pompowni wody technologicznej (ścieków oczyszczonych);
- stanowiska dozowania PIX-u (chemiczne strącanie fosforu);
- przepompowni osadu nadmiernego i powrotnego oraz przepompowni części pływających;
- biofiltra, neutralizującego odory pochodzące od ścieków.

Wykorzystane zostały również istniejące dotąd obiekty:

- przepompownia ścieków własnych i dowożonych;
- punkt zlewny ścieków dowożonych (utrzymany w dotychczasowym kształcie);
- betonowy zbiornik reaktora BIOOXYBLOK, adaptowany na zbiornik retencyjny i komorę stabilizacji osadu nadmiernego;
- budynek odwadniania osadu wraz z prasą (wyremontowany i utrzymany jako rezerwa awaryjna);
- budynek socjalno – techniczny (rozbudowana została część biurowa i wyremontowana techniczna, zmodernizowano kotłownię zasilaną olejem opałowym poprzez wymianę kotła na dwupaliwowy, z możliwością zasilania gazem ziemnym, budynek ocieplono, wymieniono instalacje oraz stolarkę okienną i drzwiową).

Po rozbudowie oczyszczalnia zajmuje, jak dotychczas, obszar ok. 5 ha i mieści się nadal w granicach obecnie zajmowanej działki. Dwa niezależne ciągi technologiczne umożliwiają prowadzenie prac konserwacyjnych i remontowych przy pracującej oczyszczalni i minimalizują skutki ewentualnych awarii. Średniodobowa przepustowość oczyszczalni wynosi 2750 m³. Przyjęta technologia oczyszczania ścieków pozwala na osiągnięcie stopnia oczyszczenia wymaganego przepisami, w tym na usunięcie w wymaganym stopniu biogenów (azotu i fosforu). W związku z modernizacją technologii i urządzeń oraz przykryciem najbardziej uciążliwych obiektów technologicznych i umieszczeniem w zamkniętym pomieszczeniu lub obudowie dźwiękochłonnej urządzeń emitujących hałas uciążliwość oczyszczalni jest znacznie mniejsza niż do tej pory i zamyka się w granicach zajmowanej działki. Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest nadal rzeka Czerska Struga. Wytworzone w wyniku oczyszczania ścieków osady ściekowe są stabilizowane tlenowo, odwadniane na prasie filtracyjnej i higienizowane wapnem. Po takich zabiegach osady nadają się m. in. do przyrodniczego zastosowania. Do czasu odbioru istnieje możliwość ich magazynowania w wyznaczonym miejscu na terenie oczyszczalni. Odcieki z odwadniania osadów i magazynu osadów są zawracane i kierowane do układu technologicznego, gdzie podlegają oczyszczeniu wraz ze ściekami dopływającymi do oczyszczalni.

W Rytle, przy ul. Jatowskiej – to oczyszczalnia typu ARBF (Automatyczny Reaktor Biologiczny Flygta), pracujący w oparciu o metody biologiczno – chemiczne (osad czynny oraz chemiczne strącanie przy zastosowaniu koagulantu PIX). Obiekt powstał w 2002 roku.

Wydajność oczyszczalni wynosi:

- ✓ Q_{srD} = 325 m³/d – poza sezonem turystycznym;
- ✓ Q_{srD} = 575 m³/d – w sezonie turystycznym.

Długość istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej na terenie aglomeracji Czersk aktualnie wynosi 181,3 km, z której korzysta około 17 255 równoważnych mieszkańców.

Długość istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej na terenie aglomeracji Ryteł aktualnie wynosi 34,8 km, z której korzysta około 2 735 równoważnych mieszkańców.

W Zaporze działa lokalna mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków. Właścicielem oczyszczalni jest wspólnota mieszkańców w Zaporze. Wydajność oczyszczalni wynosi: Q_{srD}=20,4 m³/d, Q_{maxd}=40,0 m³/d. Odbiornikiem ścieków jest rzeka Brda.

Zwiększeniu stopnia skanalizowania gminy służy uchwalony przez Radę Miejską „Program budowy i finansowania przydomowych przepompowni ścieków na terenie Gminy Czersk”. Celem programu jest włączenie do systemu zbiorczej kanalizacji sanitarnej tych nieruchomości, które ze względów technicznych muszą być wyposażone w przydomowe przepompownie ścieków. Program ma zastosowanie w przypadkach podłączania nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej. Działanie to promuje podłączenie nieruchomości do sieci kanalizacyjnej.

Tabela nr 3: Gospodarka ściekowa w gminie Czersk w latach 2012 – 2015

Lata	Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej (osoba)	Korzystający z instalacji w % ogółu ludności	Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w mieście Czersku	Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w obszarze wiejskim gminy Czersk
2012	16 786	79,2	45,0	102,5
2013	17 057	80,0	46,2	102,7
2014	19 473	91,9	47,8	102,9
2015	19 990	94,3	48,8	110,5

źródło: Zakład Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Czersku.

Z danych zawartych w powyższej tabeli wynika, że również w przypadku gospodarki ściekowej gmina kładzie duży nacisk na ekologię, ponieważ na przestrzeni czterech lat z sieci kanalizacyjnej zaczęło korzystać 80% mieszkańców gminy. Od 2012 roku do 2015 roku jest to skok o 18,55%. Takie działania eliminują negatywne skutki na środowisko naturalne przydomowych zbiorników na ścieki (szamb), które w momencie podłączania posesji do systemu kanalizacyjnego muszą być likwidowane.

3.9. Powietrze atmosferyczne

3.9.1. Niska emisja

Programy Ograniczenia Niskiej Emisji są programami wykonawczymi Programów Ochrony Środowiska, których uchwalenie jest obowiązkiem Gmin i Powiatów. Programy ONE przedstawiają metodologię finansowania, część merytoryczną oraz ogólne założenia.

Przepisy Unii Europejskiej dotyczące energii odnawialnej nakładają na Polskę obowiązek zwiększenia udziału procentowego energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej i ciepła do poziomu 20% najpóźniej do 2020 r.

PONE jest Programem wieloletnim, który zdecydowanie przyczynić się może do rozwoju Gminy Czersk i wzrostu zadowolenia mieszkańców. Aktywizuje lokalne firmy – więcej pieniędzy zostaje w regionie. Przyczynia się do stosowania na szeroką skalę nowatorskich rozwiązań technicznych:

- niższe koszty eksploatacji systemów grzewczych;
- niskie koszty realizacji inwestycji.

Zmniejszenie emisji dwutlenku węgla i innych substancji szkodliwych:

- wymierne efekty w zakresie ochrony środowiska w regionie;
- poprawa jakości życia i zdrowia mieszkańców
- zwiększenie atrakcyjności turystycznej regionu.

Przestarzałe i niesprawne urządzenia grzewcze, niska jakość węgla, spalanie w piecach odpadów (pociętych opon, worków foliowych, butelek plastikowych itp.), a także nieodpowiedni stan techniczny instalacji kotłowych mogą być przyczyną wielu chorób.

Z uwagi na niewielką wysokość kominów (do około 30 m) stosowanych w mieszkalnictwie, emisja szkodliwych substancji powoduje, przede wszystkim na obszarach gęsto zaludnionych, wysokie stężenia zanieczyszczeń powietrza. Zjawisko to nazywane niską emisją jest poważnym problemem ekologicznym i zdrowotnym lokalnych społeczności. Należy pamiętać, że pojęcie „niskiej emisji” nie jest związane bezpośrednio z wysokością kominów.

Niska emisja jest źródłem wielu zanieczyszczeń powietrza, m.in. pyłów PM oraz trwałych zanieczyszczeń organicznych, np. HCB, PCDD czy WWA. W raporcie Europejskiej Agencji Środowiska „Air quality in Europe – 2012 report”¹ podano, że 21% ludności miast europejskich w 2010 r. było narażonych na nadmierne stężenia pyłu zawieszonego PM10, który jest jednym z najważniejszych zanieczyszczeń pod względem szkodliwości dla zdrowia ludzkiego występujących w powietrzu.

Z raportu wynika również, że liczba osób narażonych na nadmierne stężenie pyłu PM2,5, a także benzo(a)pirenu (BaP) sięgała aż do 30% ludności miast europejskich.

Niska emisja w czasie, której są emitowane takie zanieczyszczenia, jak: wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne WWA, dioksyny, furany oraz metale ciężkie: rtęć, kadm, ołów, a także tlenki siarki i azotu, są odpowiedzialne za choroby układu oddechowego i krążenia, uszkodzenia wątroby, alergie, a w efekcie za wzrost śmiertelności ludności na terenach o wysokich wskaźnikach emisji tych substancji. W składzie chemicznym pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 również znajdują się groźne dla życia i zdrowia składniki chemiczne. Wśród nich np. rakotwórcze wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne, najgroźniejsze z truczyn – dioksyny, metale ciężkie, związki chloru, dwutlenki siarki, tlenki azotu, tlenki węgla i wiele innych związków, łączących się ze sobą pod wpływem niekorzystnych warunków atmosferycznych.

Pyły PM10 i PM 2,5 stanowią poważny czynnik chorobotwórczy, gdyż osiadają na ściankach pęcherzyków płucnych utrudniając wymianę gazową, powodują podrażnienie naskórka i śluzówki, zapalenie górnych dróg oddechowych oraz wywołują choroby alergiczne, astmę, nowotwory płuc, gardła i krtani. Nie istnieje próg stężenia, poniżej którego negatywne skutki zdrowotne wynikające z oddziaływania pyłów na zdrowie ludzi nie występują. Grupą szczególnie narażoną na negatywne oddziaływanie pyłów są osoby starsze, dzieci oraz osoby cierpiące na choroby dróg oddechowych i układu krwionośnego.

Konieczność zmniejszenia narażenia ludności na oddziaływanie zanieczyszczeń powietrza w strefach, w których występują znaczne przekroczenia dopuszczalnych i docelowych poziomów zanieczyszczeń, a w szczególności PM 10, PM 2,5 oraz emisji CO₂, wynika z obowiązującej w zakresie ochrony powietrza dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE z 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy (CAFE). Wprowadza ona nowe

zasady zarządzania jakością powietrza w strefach i aglomeracjach oraz wymusza podjęcie niezbędnych działań naprawczych tam, gdzie pomiary wykażą przekroczenia.

Konieczność podejmowania działań w zakresie ochrony powietrza wynika również z prawa krajowego, m.in. Ustawy z 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, ustawy z 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne, a także z Ustawy z 15 kwietnia 2011 r. o efektywności energetycznej.

W polskim prawie brakuje regulacji, dotyczących wytwarzania energii użytecznej z paliw stałych, przeznaczonych dla indywidualnych źródeł spalania w instalacjach gospodarstw domowych i małych obiektach energetycznych (piecach, kominkach, kotłach małej mocy), które mobilizowałyby mieszkańców do inwestowania w przyjazne środowisku źródła ciepła. Możliwość taką daje jednak art. 96 ustawy – Prawo ochrony środowiska, mówiący o tym, że sejmik województwa może, w drodze uchwały, w celu zapobieżenia negatywnemu oddziaływaniu na środowisko lub na zabytki określić dla terenu województwa bądź jego części rodzaje lub jakość paliw dopuszczonych do stosowania, a także sposób realizacji i kontroli tego obowiązku.

Aby dokładniej przyrzeć się problemowi niskiej emisji na terenie gminy proponuje się opracowanie Programu Ograniczenia Niskiej Emisji. Program również zawierał by wytyczne w kierunku edukacji społeczeństwa w temacie szkodliwości spalania m.in. odpadów w piecach i kominkach.

3.9.2. Zapotrzebnienie w gaz i ciepło oraz energię elektryczną

Na terenie miasta Czersk rozprowadzenie gazu ziemnego do odbiorców odbywa się poprzez:

- system sieci gazowych średniego ciśnienia, przeznaczonych głównie do zasilania odbiorców o zapotrzebowaniu powyżej 70 Nm³/h oraz w pewnym zakresie małych odbiorców (w tym odbiorców domowych zlokalizowanych bezpośrednio przy gazociągach średniego ciśnienia);
- stacje redukcyjno – pomiarowe drugiego stopnia (SR-II°) redukujące gaz do niskiego ciśnienia;
- systemy sieci niskiego ciśnienia, zaopatrujące w gaz odbiorców o zapotrzebnieniu do 70 Nm³/h.

Mieszkańcy miasta Czersk mają dostęp do gazu ziemnego dostarczanego siecią gazową, której długość zwiększa się z każdym rokiem. Rozbudowa sieci gazowej na terenie miasta wynika z coraz większego zainteresowania mieszkańców gazem, jako źródłem energii cieplnej. Dlatego też z każdym rokiem zwiększa się nie tylko długość sieci gazowej, ale i liczba odbiorców gazu. Obecnie gaz przewodowy nie jest dostępny dla mieszkańców wiejskich obszarów Gminy.

Miasto Czersk zasilane jest w gaz ziemny wysokometanowy GZ – 50 z krajowego systemu sieci gazowych gazociągiem wysokiego ciśnienia (w/c) o średnicy DN 150 i ciśnieniu roboczym 2,5 MPa relacji Grudziądz – Tuchola – Chojnice z odgałęzieniem do Czerska. Gazociąg ten zasila stację redukcyjno – pomiarową pierwszego stopnia, zlokalizowaną w zachodniej części miasta Czersk.

W stacji tej ciśnienie gazu ziemnego GZ – 50 redukowane jest do poziomu 0,4 MPa i dalej rozprowadzone systemem sieci średniego ciśnienia (ś/c).

Rozprowadzenie gazu GZ – 50 na terenie miasta Czersk odbywa się gazociągami średniego i niskiego ciśnienia. Gazociągi średniego ciśnienia zasilają swie stacje redukcyjno-pomiarowe drugiego stopnia (SR-II°), tj.:

- SR-II° nr 1 zlokalizowana przy ul. Kwiatowej (rejon bilansowy nr II);
- SR-II° nr 2 zlokalizowana przy ul. Łubianka (rejon bilansowy nr II).

Ze stacji redukcyjnej drugiego stopnia nr 2 (Łubianka) gaz ziemny rozprowadzany jest systemem gazociągów średniego i niskiego ciśnienia w dwóch podstawowych kierunkach:

- kierunek północny (rejon bilansowy nr II);
- kierunek południowy i południowo-wschodni (rejon bilansowy nr III).

Ze stacji redukcyjnej drugiego stopnia nr 1 (Kwiatowa) gaz ziemny rozprowadzany jest systemem gazociągów średniego i niskiego ciśnienia w następujących kierunkach:

- kierunek wschodni i dalej centralny (rejon bilansowy nr II i nr I);
- kierunek południowy i południowo-wschodni (rejon bilansowy nr IV).

Mapa Systemu Dystrybucyjnego Pomorskiej Spółki Gazownictwa oraz dane Spółki dotyczące stopnia gazyfikacji poszczególnych miejscowości na terenie Gminy potwierdzają, iż żadna z miejscowości na obszarach wiejskich gminy Czersk nie została dotychczas zgazyfikowana oraz wskazują, że nie planuje się takich działań w najbliższych latach.

Na terenie miasta Czersk istnieje centralny system ciepłowniczy obsługiwany przez VAPO Sp. z o.o., ul. Bydgoska 1/3, 87 – 100 Toruń. Natomiast ogrzewanie budynków usytuowanych na obszarach wiejskich Gminy oraz za części Miasta obsługiwanej przez centralny system ciepłowniczy, odbywa się za pomocą indywidualnych kotłowni spalających najczęściej węgiel i drewno, a w mniejszym stopniu olej opałowy. Kotłownie lokalne obsługują natomiast budynki wielorodzinne i budynki użyteczności publicznej.

Na terenie gminy Czersk energia cieplna wykorzystywana jest:

- na ogrzewanie pomieszczeń i przygotowania ciepłej wody użytkowej w budownictwie mieszkaniowym;
- do przygotowania posiłków w gospodarstwach domowych;
- na potrzeby zakładów przemysłowych (ogrzewanie, c.w.u., technologia);
- do ogrzewania pomieszczeń i przygotowania c.w.u. i na potrzeby technologiczne (w kuchniach) w szkołach i innych obiektach usługowych i użyteczności publicznej.

Sieć ciepłownicza funkcjonująca na terenie miasta Czersk obsługuje:

- za pomocą kotłowni zlokalizowanej przy ul. Gen. Maczka 6:
 - budynki wielorodzinne wchodzące w skład zasobów spółdzielni Mieszkaniowej w Chojnicach w Wspólnoty Mieszkaniowej usytuowane przy ul. Gen. Maczka, Gen. Andersa, Gen. Hallera, Dworcowej;
 - budynki użyteczności publicznej; Szkołę Podstawową nr 1 oraz budynek administracyjny przy ul. Dworcowej 31;
- za pomocą kotłowni przy ul. Przytorowej:
 - budynki wchodzące w skład zasobów komunalnych oraz zasobów wspólnot mieszkaniowych przy ul. Przytorowej i Transportowców.

Źródłem ciepła dla budynków jednorodzinnych jak i wielorodzinnych na terenie miasta Czerska są najczęściej kotłownie opalane węglem, drewnem i gazem. Wysoka świadomość ekologiczna mieszkańców oraz systematyczna gazyfikacja obszaru gminy wynikająca ze wzrostu liczny mieszkańców wpływa na coraz szersze zastosowanie gazu w ogrzewaniu budynków mieszkalnych i związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, usytuowanych na terenie miast Czersk.

Zupełnie inna struktura paliw energetycznych występuje na terenie obszarów wiejskich gminy Czersk, gdzie najpopularniejszym paliwem jest węgiel i drewno. Zarówno budynki wielorodzinne jak i jednorodzinne w największym stopniu korzystają z pieców opalanych węglem oraz drewnem, co wynika z jego wysokiej dostępności związanej z dużą powierzchnia lasów na terenie gminy.

W skład systemu elektroenergetycznego (SEE) miasta i gminy Czersk wchodzi; Stacje GPZ (Główny Punkt Zasilania), sieci wysokiego napięcia (WN), średniego napięcia 15kV (SN) i niskiego napięcia 0,4 kV (nn) oraz stacje transformatorowe 15 kV/ 0,4 kV. Energia elektryczna dla miasta i gminy Czersk dostarczana jest GZP „Czersk”, która zlokalizowana jest w północnej części miasta Czersk oraz GPZ „Chojnice Przemysłowa” zlokalizowanej w Chojnicach. GPZ

„Czersk” zasila miasto oraz wschodnią i środkową część gminy Czersk, natomiast GPZ „Chojnice Przemysłowa” zasila zachodnie obszary gminy Czersk.

GPZ „Czersk” wyposażona jest w dwa transformatory o mocy jednostkowej 16 MVA. Podczas normalnej pracy systemu, energia elektryczna przesyłana jest do GPZ-tu liniami zasilającymi wysokiego napięcia (WN) o napięciu 110 kV relacji GPZ „Czarna Woda”- GPZ „Czersk”. Linie te są liniami napowietrznymi. Ze stacji GZP „Czersk” wypracowanych jest 12 linii średniego napięcia (SN) zasilających miasto i gminę Czersk. Linie te współpracują z głównymi punktami zasilania zlokalizowanymi w Tucholi, Brusach i Czarnej Wodzie. Gmina Czersk posiada otwarty układ sieci SN kablowej. W perspektywie najbliższych lat Zakład Energetyczny Chojnice nie przewiduje znacznej rozbudowy istniejącego systemu elektroenergetycznego.

Podstawowym zadaniem stacji GZP jest przetwarzanie energii elektrycznej i „wprowadzenie” jej w lokalną sieć rozdzielczą średniego napięcia 15kV zasilającą odbiorców przemysłowych i komunalnych. Stąd lokalizacja stacji, a także moc znamieniowa transformatorów, jest ściśle związana z zapotrzebowaniem na energię elektryczną na danym obszarze. Na terenie gminy Czersk jest zlokalizowana jedna ze stacji, która znajduje się w północnej części miasta Czersk.

Podstawowa linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia (110 kV) przebiegająca przez miasto i gminę Czersk łączy GZP „Czarna Woda” z GZP „Czersk”. Jest to linia napowietrzna a jej długość wynosi 12 km. Ponadto przez zachodni obszar gminy przebiega druga linia WN (110 kV) relacji GZP „Chojnice Kościerska” – GZP „Brusy”. Łączna długość obu linii WN wynosi ok. 24 km.

Sieć średniego napięcia 15 kV pracuje w oparciu o stacje 110/15 kV w układzie pierścieniowym otwartym o promieniowych odgałęzieniach, umożliwiającym wielostronne zasilanie odbiorców.

Linie SN wyprowadzone z GPZ „Czersk” łączą się z trzema stacjami GPZ, tj. „Brusy”, GPZ „Tuchola”, GPZ „Czarna Woda”, zapewniając odbiorcom w gminie Czersk pełną rezerwę zasilania.

Pompy ciepła

Energię cieplną można pobrać na dwa sposoby: bezpośrednio (w przypadku cieczy) lub za pomocą układu węzownic, czyli dodatkowego wymiennika ciepła (w przypadku gruntu i powietrza). Następnie uzyskane ciepło przekazywane jest do parownika. Odpowiedni czynnik znajdujący się w wewnętrznym układzie pompy, zaczyna wrzeć po dostarczeniu ciepła z dolnego źródła i zamienia się w gaz. Następnie jest on zasysany przez sprężarkę i doprowadzony do wysokiego ciśnienia. Zwiększone ciśnienie podnosi temperaturę gazu, następnie przekazywany jest do skraplacza, gdzie zamienia się w ciecz. Potem następuje wymiana ciepła z źródłem górnym np. centralnym ogrzewaniem. Później ciecz zostaje rozprężona i przekazana do parownika i proces rozpoczyna się od nowa. Poniżej przedstawiono schemat działania pompy ciepła.

Pompa ciepła uzyskuje największe skuteczności energetyczne w połączeniu z ogrzewaniem niskotemperaturowym (ogrzewanie podłogowe). Nowo budowany obiekt powinien posiadać świadectwo energetyczne, z którego można skorzystać przy doborze mocy pompy ciepła. Moc pompy ciepła dobiera się w oparciu o projektowe obciążenie cieplne budynku. Zapotrzebowanie na ciepło dla domu zależy od wielu czynników jak powierzchnia budynku, budowa ścian, ilość i rozmieszczenie otworów okiennych i drzwiowych i wiele innych.

Przy projektowaniu systemów grzewczych z pompą ciepła mamy do wyboru kilka rozwiązań:

- system monowalentny – pompa jest jedynym urządzeniem grzewczym;
- system bivalentny alternatywny – w systemie pracują dwa urządzenia; po osiągnięciu określonej temperatury zewnętrznej pompa wyłącza się i włącza się drugie urządzenie np. kocioł gazowy lub olejowy;

- system biwalentny równoległy – w systemie pracują dwa urządzenia; po osiągnięciu określonej temperatury zewnętrznej włącza się drugie urządzenie i od tej pory obydwa urządzenia pracują równocześnie

Pompy ciepła przeznaczone są również do podgrzewania ciepłej wody użytkowej w budynkach mieszkalnych, jak również usługowych, turystycznych, biurowych itp. Mogą stanowić zarówno samodzielne urządzenia jak i współpracujące z konwencjonalnymi źródłami ciepła. Pompy ciepła typu powietrze/woda ze względów ekonomicznych minimalną temperaturą powietrza pobieranego do pracy powinna wynosić nie mniej niż -5°C . Powietrze może być pobierane do pracy wprost z pomieszczenia, gdzie umieszczona została pompa ciepła lub z zewnątrz budynku dzięki podłączeniu przewodu wentylacyjnego.

Transformatory ciepła

Transformator ciepła – nowoczesne urządzenie grzewcze wykorzystujące obieg znany z urządzeń chłodniczych, ale niewymagające wykonywania odwiertów w ziemi oraz innych czasochłonnych i kosztownych prac przygotowawczych. Charakteryzuje się bardzo niskim kosztem eksploatacji w stosunku do konwencjonalnych form ogrzewania tj.: energii elektrycznej, gazu płynnego, oleju opałowego, sieci ciepłowniczej, gazu ziemnego, węgla, koksu i drewna.

Transformatory ciepła powstały z myślą o realizacji efektu grzewczego w budynkach jednorodzinnych i wielorodzinnych oraz obiektach użyteczności publicznej i przemysłowych wyposażonych w niskotemperaturowe instalacje grzewcze wodne lub powietrzne. Nie wyklucza to jednak ich zastosowania w budynkach o innej funkcji. W przypadku, gdy wymagana jest moc większa niż pojedynczej jednostki, możliwe jest równoległe połączenie dowolnej liczby jednostek.

3.9.3. Odnawialne źródła energii

Energia wiatru

Polska położona jest w strefie o przeciętnych warunkach wietrzności, z prędkościami wiatru na poziomie 3,5 – 4,5 m/s. Dla obszaru Polski maksymalne sezonowe zasoby energii wiatru dość dobrze pokrywają się z maksymalnym zapotrzebowaniem na energię ciepłą, czyli okresem występowania najniższych temperatur, trzeba zatem stwierdzić, że korzystanie z tego źródła energii jest jak najbardziej uzasadnione.

Energia wiatru należy do odnawialnych źródeł energii, nie jest jednak dla środowiska neutralna. W praktyce bowiem elektrownie wiatrowe mogą wywierać negatywny wpływ na otoczenie – ludzi, ptaki oraz krajobraz. Problemem jest np. wytwarzany przez turbiny wiatrowe monotony hałas o niskim natężeniu, który niekorzystnie oddziałuje na psychikę człowieka. Innym ujemnym aspektem jest wpływ elektrowni na ptaki. Nie można też zapomnieć o ujemnym wpływie farm na krajobraz, zajmują one bowiem duże powierzchnie i zlokalizowane są często w rejonach turystycznych lub nadmorskich, co zniechęca część osób do odwiedzenia takich miejsc. Instalacje wiatrowe utrudniają także rozchodzenie się fal radiowych.

Gmina Czersk nie leży na obszarze o korzystnych warunkach dla rozwoju energetyki wiatrowej, bowiem na jej terenie energia wiatru na wysokości 30 metrów nad poziomem gruntu wynosi 1000 kWh/m^2 i jednocześnie na jej obszarze znajduje się park krajobrazowy oraz obszar Natura 2000 – Obszar Specjalnej Ochrony „Bory Tucholskie”, co w znacznym zakresie ogranicza możliwość budowy elektrowni wiatrowych na tym terenie. Usytuowanie obszarów chronionych na terenie gminy jest jednym z przeciwwskazań lokalizacyjnych określonych w Studium Możliwości Rozwoju Energetyki Wiatrowej w Województwie Pomorskim. Zgodnie z zapisami Studium, z uwagi na uwarunkowania prawne, przyrodnicze, krajobrazowe i sozologiczne, należy uznać za wyłączone dla lokalizacji elektrowni wiatrowych następujące obszary:

- wszystkie tereny objęte formami ochrony przyrody;

- projektowane obszary ochronne, w tym zwłaszcza obszary planowane do włączenia do Słowińskiego Parku Narodowego oraz wytypowane w ramach tworzenia Europejskiej Sieci Obszarów Chronionych NATURA 2000, projektowane i postulowane zespoły przyrodniczo –krajobrazowe;
- tereny tworzące ośnowę ekologiczną województwa, której zasięg określony został w planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego;
- tereny położone w strefach ekspozycji obiektów dziedzictwa kulturowego: pomników historii, cennych założeń urbanistycznych i ruralistycznych oraz założeń zamkowych, parkowo –pałacowych i parkowo – dworskich;
- tereny zabudowy mieszkaniowej oraz intensywnego wypoczynku ze strefą 500 m, ze względu na hałas oraz występowanie efektu stroboskobowego;
- tereny w otoczeniu lotnisk wraz z polami wznoszenia i podejścia do lądowania.

Energia wodna

Na terenie gminy zlokalizowane są dwie małe elektrownie wodne na rzece Brdzie – są to elektrownie we wsi Zapora (Zapora o mocy 800 kW i Zakład Hodowli Pstrąga o mocy 50 kW), jedna na rzece Wda we wsi Wojtał o mocy 22 kW oraz elektrownia we wsi Zawada o mocy 32 kW.

Energia słoneczna (kolektory słoneczne i ogniwa fotowoltaiczne)

W województwie Pomorskim istnieją dobre warunki do wykorzystania energii promieniowania słonecznego. Roczna gęstość promieniowania słonecznego na terenie całego województwa Pomorskiego na płaszczyznę poziomą wynosi ok. 900 kWh/m², natomiast średnie usłonecznienie wynosi 1 600 godzin na rok. Uwzględniając trendy europejskie oraz powyższe uwarunkowania, najbardziej efektywne wykorzystanie energii słonecznej skierowane jest głównie na cele grzewcze (kolektory słoneczne).

W mieście i gminie Czersk energia słoneczna powinna stanowić jedno z głównych alternatywnych źródeł energii. Szczególnie latem może być wykorzystywana do podgrzewania wody użytkowej, suszenia płodów rolnych, w tym np. biomasy wykorzystywanej do spalania.

Fotowoltaika to technologia bezpośredniej konwersji energii światła słonecznego na energię elektryczną prądu stałego. Energia ta może być wykorzystywana jako uzupełnienie zapotrzebowania na energię elektryczną w budynkach obszaru mieszkalnictwa i samorządu. Ogniwa fotowoltaiczne mogą zostać wykorzystane do zasilania oświetlenia drogowego oraz oznakowania, pozwoli to zaoszczędzić koszt energii z obszaru oświetlenia publicznego.

Biorąc jednak pod uwagę dostępność do tego rodzaju odnawialnego źródła energii, techniczne możliwości jego wykorzystania i uwarunkowania finansowe (w tym możliwość uzyskania dofinansowania na zakup), a także nieszkodliwą dla środowiska naturalnego eksploatację, należy się spodziewać na terenie gminy Czersk wzrostu zainteresowania montażem źródeł wykorzystujących energię słońca, która powinna być priorytetem jeśli chodzi o wybór odnawialnych źródeł energii.

Preferowanym kierunkiem rozwoju energetyki słonecznej jest instalowanie indywidualnych kolektorów słonecznych i instalacji fotowoltaicznych na domach mieszkalnych i budynkach użyteczności publicznej w mieście i gminie.

3.9.4. Jakość powietrza

Pod względem aerosanitarnym, miasto i gmina Czersk ma stosunkowo dobre warunki, wynikające z sąsiedztwa z dużymi obszarami leśnymi oraz stosunkowo małego stopnia uprzemysłowienia. Na terenie miasta i gminy Czersk przeprowadzane były badania jakości powietrza atmosferycznego ze względu na potencjalne zagrożenie zanieczyszczeniami pochodzącymi z zakładów przemysłowych oraz kotłowni i indywidualnych palenisk domowych.

Według analizy zawartej w Strategii Ekorozwoju Powiatu Chojnickiego zdecydowanie wyższy poziom zanieczyszczenia powietrza występuje w sezonie grzewczym, przy czym największe zróżnicowanie występuje w miastach, gdzie ogrzewanie jest prowadzone przez lokalne kotłownie i indywidualne paleniska węglowe.

Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń powietrza jest spalanie paliw. Należą do nich przede wszystkim kotłownie, paleniska domowe i pojazdy mechaniczne. Działania Gminy Czersk skupiły się głównie na rozbudowie sieci gazowniczej, w celu umożliwienia mieszkańcom zmiany rodzaju ogrzewania na gazowe. W kwestii ograniczenia emisji zanieczyszczeń do atmosfery podjęto działania mające na celu zcentralizowanie miejsc wytwarzania energii cieplnej. Według analizy zawartej w Strategii Ekorozwoju Powiatu Chojnickiego zdecydowanie wyższy poziom zanieczyszczenia powietrza występuje w sezonie grzewczym, przy czym największe zróżnicowanie występuje w miastach, gdzie ogrzewanie jest prowadzone przez kotłownie i indywidualne paleniska węglowe.

Według analiz zawartych w Rocznej Ocenie Jakości Powietrza w woj. pomorskim sporządzanej przez WIOŚ Gdańsk wartości średnioroczne dwutlenku azotu i benzenu przedstawiają się następująco:

Tabela nr 4. Średnioroczne stężenie dwutlenku azotu i benzenu

Stacja pomiarowa	Dwutlenek azotu (NO ₂)			benzen		
	Średnia roczna µg/m ³					
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Czersk ul. Szkolna	10,0	10,0	9,0	3,0	4,0	4,0

źródło: Raport o stanie środowiska województwa pomorskiego w 2013 r., Raport o stanie środowiska województwa pomorskiego w 2014 r., Raport o stanie środowiska województwa pomorskiego w 2015 r., Wojewódzki Inspektorat Środowiska w Gdańsku.

W rocznej ocenie jakości powietrza Czersk został zaliczony do strefy pomorskiej, tj. obejmującej obszar woj. pomorskiego w wykluczeniu aglomeracji trójmiejskiej. Poniższa tabela zawiera klasyfikacje tej strefy z uwzględnieniem parametrów kryterialnych pod kątem ochrony zdrowia.

Tabela nr 5. Klasyfikacja strefy pomorskiej – poziomy substancji w powietrzu

Parametr	Klasyfikacja dla strefy pomorskiej				Opis
	2012	2013	2014	2015	
Dwutlenek siarki SO ₂	A	A	A	A	Dopuszczalny poziom to nie więcej niż 24 przypadki przekroczenia poziomu 350 µg/m ³ w czasie 1 godziny, i nie więcej niż 3 przypadki przekroczenia poziomu 125 µg/m ³ w czasie 24 godzin
Dwutlenek azotu NO ₂	A	A	A	A	Dopuszczalny poziom to nie więcej niż 18 przypadków przekroczenia poziomu 200 µg/m ³ w czasie 1 godziny, i poziom nie większy niż 40 µg/m ³ w czasie roku
Benzen	A	A	A	A	Dopuszczalny poziom nie większy niż 5 µg/m ³
Tlenek węgla	A	A	A	A	Dopuszczalny poziom nie większy niż 5 000 µg/m ³ w czasie 8 godzin
Pył zawieszony PM ₁₀	A-C	A-C	C	A-C	Więcej niż 35 przypadków przekroczenia poziomu 50 µg/m ³ w ciągu 24 godzin i poziom przekraczający 40 µg/m ³ w roku
Pył zawieszony PM _{2,5}	A-B	A-C	C	C1	Poziom przekraczający 25 µg/m ³ i nie większy niż 27 µg/m ³ w ciągu roku

źródło: Raport o stanie środowiska województwa pomorskiego w 2012 r., Raport o stanie środowiska województwa pomorskiego w 2013 r., Raport o stanie środowiska województwa pomorskiego w 2014 r., Raport o stanie środowiska województwa pomorskiego w 2015 r., Wojewódzki Inspektorat Środowiska w Gdańsku.

W związku z wyżej przytoczonymi wynikami badań zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego można uznać, iż miasto i gmina Czersk zalicza się do obszarów o korzystnych warunkach aerosanitarnych. Związane jest to ze stosunkowo niskim stopniem uprzemysłowienia oraz bliskim sąsiedztwem dużych kompleksów leśnych. Sytuacja taka może stymulować rozwój turystyki pieszej i rowerowej a także może mieć wpływ na wybór miejsca do osiedlenia mieszkańców kraju, szczególnie tych rejonów, gdzie są przekroczone znacznie standardy jakości powietrza.

3.10. Hałas

Hałasem nazywa się wszystkie niepożądane, nieprzyjemne, dokuczliwe lub szkodliwe drgania mechanicznego ośrodka sprężystego oddziaływujące na organizm ludzki. Hałas uważany jest za czynnik zanieczyszczający środowisko. Obiekty przemysłowe, ruch drogowy, kolejowy stanowią główne źródła emisji hałasu do środowiska, a tym samym kształtują klimat akustyczny w rejonie ich oddziaływania. Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności poprzez utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub, co najmniej na tym poziomie jak i na zmniejszeniu poziomu hałasu, co najmniej do dopuszczalnego, gdy nie jest on dotrzymany.

Do głównych źródeł uciążliwości akustycznej na terenie Gminy Czersk należą:

- hałas komunikacyjny;
- hałas przemysłowy.

3.10.1. Hałas komunikacyjny

Pod pojęciem hałasu komunikacyjnego rozumie się hałas pochodzący od środków transportu poruszających się po wszelkiego rodzaju drogach. Jest to hałas typu liniowego (60 dB w dzień i 50 dB w nocy) dla dwujezdniowego odcinka w granicach miasta wynosi odpowiednio 150 m i 240 m. Wyznaczono go w oparciu o prognozowane natężenie ruchu dla roku 2025.

WIOŚ Gdańsk w ramach prowadzonego monitoringu zagrożeń przed hałasem prowadził i będzie w latach następnych badania hałasu komunikacyjnego na terenie województwa pomorskiego. Badaniami tymi jednak nie zostały objęte żadne z dróg przebiegających przez teren Gminy Czersk.

Wobec powyższego punktem wyjściowym powinno być więc prowadzenie monitoringu hałasu na terenie gminy. Monitoring dotyczyłby przede wszystkim najbardziej ruchliwych tras komunikacyjnych oraz punktów zgłaszanych przez mieszkańców. Pomocne w ocenie oddziaływania akustycznego dróg powinny być mapy akustyczne sporządzone co 5 lat przez właścicieli obiektów drogowych i przedkładane właściwemu Wojewodzie i Staroście.

3.10.2. Hałas przemysłowy

Drugim źródłem hałasu są zakłady przemysłowe i odbywające się w nich procesy technologiczne. Poziom hałasu przemysłowego jest kształtowany indywidualnie dla każdego obiektu i zależy od rodzaju maszyn i urządzeń hałasotwórczych, izolacyjności obudowy hal przemysłowych, prowadzonych procesów technologicznych oraz od funkcji urbanistycznej sąsiadujących z nimi terenów. Specyfiką hałasu przemysłowego jest jego długotrwałość występowania (zmianowy charakter pracy), a także czasowe krótkotrwałe duże natężenia. Na terenie Gminy Czersk istnieją potencjalne źródła hałasu o charakterze przemysłowym, jednak brak jest danych w raportach z działalności kontrolnej WIOŚ w związku z zagrożeniem standardów akustycznych. Tym samym nie stwierdzono występowania ponadnormatywnego hałasu ze źródeł przemysłowych, co jednak nie oznacza, że nie może on w przyszłości wystąpić.

Obecnie wszelkie informacje na temat hałasu oparte są na źródłach subiektywnych pochodzących z opinii mieszkańców. Nie wykonano aktualnej mapy akustycznej miasta i gminy, która pozwoliłaby na obiektywne zweryfikowanie tych informacji.

Uogólniając można powiedzieć, że główne obiekty mogące potencjalnie powodować uciążliwości dla mieszkańców w zakresie emisji hałasu występujące na terenie miasta i gminy Czersk to obiekty i infrastruktura związana z:

- ✓ Przemysłem (głównie drzewnym);
- ✓ Drogą krajową nr 22 i transportem prowadzonym tym szlakiem komunikacyjnym.

Z tego względu w pracach planistycznych dotyczących zagospodarowania terenów przyległych należy uwzględnić możliwość występowania uciążliwości hałasu w otoczeniu wymienionych obiektów.

3.11. Pola elektromagnetyczne

Oceny poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku dokonuje się w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, zgodnie z art. 123 Prawa Ochrony Środowiska. W rozumieniu ustawy pola elektromagnetyczne (PEM) są to pola elektryczne, magnetyczne oraz elektromagnetyczne o częstotliwościach z zakresu od 0 Hz do 300 GHz, stanowiące promieniowanie elektromagnetyczne niejonizujące.

W latach 2013 – 2015 WIOŚ kontynuował prace w ramach podsystemu monitoringu pól elektromagnetycznych w zakresie obserwacji stanu poziomów sztucznie wytworzonych pól elektromagnetycznych w środowisku, z uwzględnieniem zmian zachodzących na przestrzeni lat objętych monitoringiem. Podstawowym założeniem tej obserwacji była ochrona ludności przed wzrostem poziomów pól elektromagnetycznych ponad wartości dopuszczalne, określone dla terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową i miejsc dostępnych dla ludności w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów dotrzymania tych poziomów (Dz. U. z 2003 r., Nr 192, poz. 1883). Prowadzenie pomiarów monitoringowych w celu przeprowadzenia oceny jest zadaniem WIOŚ. Zakres i sposób prowadzenia tych badań określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z 12 listopada 2007 roku w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz. U. z 2007 r., Nr 221, poz. 1645).

Obecnie na terenie województwa pomiary są wykonywane w 135 punktach pomiarowych, w trzyletnim cyklu pomiarowym (45 pkt rocznie), dla trzech typów terenów dostępnych dla ludności, tj. w centralnych dzielnicach lub osiedlach miast o liczbie mieszkańców przekraczającej 50 tys., w pozostałych miastach i na terenach wiejskich. Program pomiarów monitoringowych poziomów PEM w środowisku uzupełniany będzie pomiarami kontrolnymi wykonywanymi przez WIOŚ w ramach działalności Wydziału Inspekcji.

WIOŚ jest zobowiązany do prowadzenia aktualizowanego corocznie rejestru zawierającego informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, z wyszczególnieniem przekroczeń dotyczących terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową oraz miejsc dostępnych dla ludności. Do roku 2012 terenów z przekroczeniami dopuszczalnych poziomów PEM w województwie pomorskim nie stwierdzono.

Tabela nr 6. Zestawienie punktów pomiarowych monitoringu pól elektromagnetycznych w Czersku w latach 2013 – 2015

Lp.	Rok	Lokalizacja punktu pomiarowego	Współrzędne geograficzne punktów pomiarowych (°, ', ", 1/100")	
			Szerokość	Długość
1	2013	ul. Szkolna	53°47'38,5"	17°58'41"
2	2014	brak	-	-
3	2015	brak	-	-

Źródło Program państwowego monitoringu ochrony środowiska województwa pomorskiego na lata 2013 – 2015, Wojewódzki Inspektorat Środowiska w Gdańsku.

Stref o podwyższonej wartości pola elektromagnetycznego na terenie gminy Czersk można się spodziewać:

- ✓ wokół linii i stacji elektroenergetycznych o napięciu 110 kV lub wyższym, natężenia pól elektrycznych szybko maleją wraz z oddalaniem się od linii – poniżej 1 kV/m (dopuszczalna wg obowiązujących przepisów dla obszarów zabudowy mieszkaniowej) w odległości od 10 do 30 m licząc od rzutu skrajnego przewodu na powierzchnie terenu;
- ✓ w pobliżu instalacji radiokomunikacyjnych i radiolokacyjnych (anten telewizyjne, stacje bazowe telefonii komórkowej).

Na terenie gminy zidentyfikowano źródła pól elektromagnetycznych. Dotyczy to linii napowietrznej wysokiego napięcia Brusy – Czesk oraz Czesk – Czarna Woda. Strefa oddziaływania pola elektromagnetycznego jest strefą ograniczonego użytkowania. Poza tym nie stwierdzono innych obiektów będących źródłami pól elektromagnetycznych z zakresu pól silnych i z zakresu mikrofal.

Stacje bazowe telefonii posiadają anteny strefowe i anteny kierunkowe radiolinii umieszczone na masztach. Strefa oddziaływania promieniowania elektromagnetycznego wyniesiona jest powyżej strefy zabudowy. Tereny masztów są ogrodzone i zabezpieczone przed dostępem osób trzecich. Zgodnie z przepisami stan taki powinien zostać zachowany.

3.12. Zasoby leśne

Jak już wspomniano, lasy i grunty leśne zajmują ok. 65,58% powierzchni miasta i gminy, co plasuje Czesk w grupie najbardziej zalesionych gmin w województwie. Największą powierzchnię w gminie zajmują bory świeże. Przeciętny wiek drzewostanu wynosi 54 lata. Ponad 80% powierzchni lasów jest własnością Skarbu Państwa. Średnia zasobność na ha lasu wynosi ok. 161 m³. Dominującym gatunkiem jest sosna (*Pinus sylvestris*).

Z danych otrzymanych z Gminy Czesk wywnioskować można, że na terenie miasta Czesk jest 108 ha lasów a na pozostałym terenie gminy 23 932 ha.

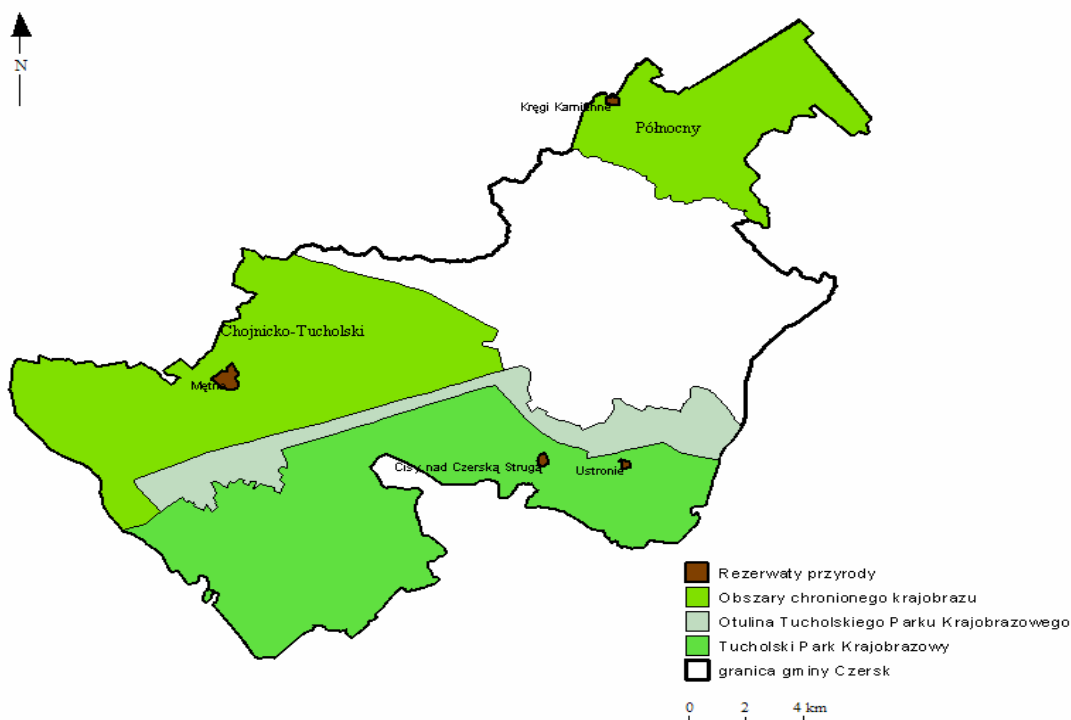
Przeważającym typem lasu jest suboceaniczny bór świeży. Mniejsze obszary zajmuje śródładowy bór suchy i subborealny bór mieszany. Prawie nie występują grądy – zbiorowiska leśne terenów umiarkowanie wilgotnych z przewagą drzew liściastych. Rzadkością są łągi olszowe i jesionowo – olszowe. Charakterystycznym zbiorowiskiem leśnym dla Borów Tucholskich jest bór bagienny występujący na niewielkich terenach o wysokim poziomie wód, w bezodpływowych obniżeniach i wokół jezior otoczonych ubogimi drzewostanami sosnowymi. Obszar leśny gminy uznawany jest za stosunkowo bezpieczny – położony poza znacznymi źródłami zagrożeń antropogenicznych, zaliczany do obszarów o stosunkowo dużej naturalności wieloprzestrzennych struktur przyrodniczych. Obszar o łącznej powierzchni 129,22 ha w sołectwie Odry, podlegający Nadleśnictwu Kaliska w sąsiedztwie granicy z gminą Kaliska, obejmuje drzewostany uszkodzone przez przemysł. Nadleśnictwo Czesk obejmuje wsie: Odry, Olszyny, Klonia, Wieck, Mokre, Gotelp, Malachin, Łubna, Złotowo, Krzyż, Kamienna Góra, Kwieki, Łąg Kolonia, Bielawy. Nadleśnictwo Rytel obejmuje wsie: Rytel i Zapędowo. Nadleśnictwo Woziwoda obejmuje wsie: Łąg, Łąg Lipki, Ostrowite, Klaskawa, Łukowo, Będźmierowice, Nadleśnictwo Kaliska obejmuje część wsi: Wojtał, Wieck, Zawada, Nowe Prusy.

Ponadto w 2011 roku Rada Miejska w Czersku powzięła uchwałę nr VIII/62/11 z dnia z dnia 16 czerwca 2011 r. w sprawie uznania terenów na obszarze Gminy Czesk za parki gminne. W wyniku czego na terenie gminy powstały trzy parki gminne: „Park Borowiacki” o powierzchni 8,4510 ha, „Park Kociewski” o powierzchni 1,3448 ha oraz „Park Kaszubski” o powierzchni 0,6187 ha. Parki te w znacznym stopniu przyczyniają się do wzrostu wartości ekologicznej Gminy Czesk. Są kolejnymi miejscami, gdzie mieszkańcy gminy mogą oddawać się wypoczynkowi i podziwiać wartościowe tereny zieleni miejskiej.

3.13. System obszarów i obiektów prawnie chronionych

Czesk jest zlokalizowany w pobliżu atrakcyjnych terenów przyrodniczych. Na terenie gminy są lokalizowane parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu. Występują też liczne rezerваты przyrody. W okolicy występują również obszary Natura 2000. Na terenie samego miasta i gminy Czesk zlokalizowane są jedynie formy ochrony indywidualnej – pomniki Przyrody.

Rysunek nr 2. Formy Ochrony Przyrody (źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego)

3.13.1. Obszary NATURA 2000

PLH220061 – Mętne

Ostoja obejmuje skupienie cennych torfowisk w rynnach polodowcowych wśród sandru Borów Tucholskich. Centralną część ostoi stanowi rezerwat przyrody Mętne, który zajmuje dużą zatofioną, płytką nieckę terenową prawdopodobnie pochodzenia wytopiskowego. Płytkie obrzeża uległy stopniowemu zalądowaceniowi w wyniku procesów torfotwórczych, a środek zajmuje lustro wody zarastającego Jeziora Mętne. Obszar rezerwatu jest początkowym fragmentem długiej rynny polodowcowej, ciągnącej się do Jeziora Trzemeszno. Występuje tu cały szereg bagien o zbliżonym charakterze, które także włączono do ostoi.

Nieco dalej na południe ciągnie się druga rynna, również wypełniona torfowiskami przejściowymi i jeziorami dystroficznymi.

Otoczeniem ostoi jest olbrzymi sandr Borów Tucholskich, zwany też sandrem Brdy, ukształtowany w fazie pomorskiej zlodowacenia północnopolskiego. Podłoże budują piaski sandrowe, piaski i gliny z okresu zlodowacenia oraz holocenijskie torfy wysokie i przejściowe.

Ostoja chroni wybitne i cenne skupienie torfowisk przejściowych, borów bagiennych na torfowiskach oraz jezior dystroficznych, w krajobrazie Borów Tucholskich. Torfowiska są tu bardzo dobrze wykształcone i zachowane, skupiają cenne elementy różnorodności biologicznej (m. in. brzoza niska, ważka iglica mała).

W obszarze występuje trzaska grzebieniasta, jednak nie ma danych jak jest liczna – znaczenie obszaru dla tego gatunku wymaga sprawdzenia. Jak na tak mały obszar, liczne są bobry.

Pod nazwą "Mętne" obszar ten został zaproponowany (Kucharski i in. 2008) na Czerwoną Listę Obszarów Wodno – Błotnych w Polsce i potencjalnie do ujęcia w Spisie Obszarów Wodno – Błotnych Ramsar.

PLB220009 – Bory Tucholskie

Obszar Borów Tucholskich obejmuje wschodnią część makroregionu Pojezierza Południowopomorskiego. W jego skład wchodzi następujące mezoregiony: Bory Tucholskie, wschodnia część Równiny Charzykowskiej, północno – wschodnia część Pojezierza Krajeńskiego, północna część Doliny Brdy oraz północna część Wysoczyzny świeckiej. Obszar jest dość jednolitą równiną sandrową, rozciętą dolinami Brdy i Wdy oraz urozmaiconą licznymi jeziorami, oczkami wodnymi i wzniesieniami o charakterze moreny dennej. Dominują siedliska leśne, przede wszystkim bory sosnowe.

Typowy obszar młodoglacjalny, obejmujący w większości jałowe piaski. Rzeźba terenu ostoi jest urozmaicona, występują tu wysoczyzny i rozległe wzgórza, liczne pagórki oraz doliny i rynny. Sieć wodna jest silnie rozwinięta (wody zajmują ok. 14% powierzchni). Ostoję odwadnia rzeka Brda wraz ze swymi licznymi dopływami, z których najważniejszym jest Zbrzyca. Wiele rzek charakteryzuje duży spadek i silny prąd. Wśród jezior liczne są jeziora przepływowe połączone z systemem wodnym Brdy; sporo jest jezior oligotroficznymi i mezotroficznymi, nieliczne są eutroficzne, a torfowiskom towarzyszą dystroficzne.

W sumie jest ok. 60 jezior; największe Charzykowskie – 1 363 ha, zaś najgłębsze Ostrowite – 43 m. Lasy (ok. 70% obszaru) to głównie bory świeże, ale także bagienne i suche; występują też grądy, lasy bukowo – dębowe, łęgi i olsy. Liczne torfowiska. Grunty orne, łąki i pastwiska pokrywają ok. 15% terenu. Ostoję odwadnia rzeka Brda wraz ze swymi licznymi dopływami, z których najważniejszym jest Zbrzyca. Wiele rzek charakteryzuje duży spadek i silny prąd.

W ostoi występuje co najmniej 28 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 6 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Gniazduje tu 107 gatunków ptaków.

W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej (C3 i C6) następujących gatunków ptaków: bielik (PCK), kania czarna (PCK), kania ruda (PCK), podgorzałka (PCK), puchacz (PCK), rybitwa czarna, rybitwa rzeczna, zimorodek, żuraw, gagoł, nurogęś, trzcina długodzioba (PCK); w stosunkowo wysokim zagęszczeniu (C7) występuje błotniak stawowy.

W okresie wędrówek występuje co najmniej 1% populacji szlaku wędrówkowego (C2) łabędzia krzykliwego (do 400 osobników) i żurawia (do 1800 osobników na noclegowisku).

Największe w skali regionu skupienie jezior lobeliowych. Bogata lichenoflora. Dobrze zachowane torfowiska i zbiorowiska leśne. Stanowiska licznych gatunków rzadkich i zagrożonych, w tym gatunków reliktowych. Bogata chiropterofauna.

3.13.2. Obszary Chronionego Krajobrazu

Na terenie Gminy Czersk utworzono Chojnicko – Tucholski Obszar Chronionego Krajobrazu, który obejmuje część południową i południowo – zachodnią Nadleśnictwa Czersk o powierzchni 8 888 ha, (tj. 62% całego nadleśnictwa). Obszar ten obejmuje leśnictwa Czersk i Nieżurawa oraz część leśnictwa Malachin o łącznej powierzchni 1 243 ha, natomiast w obrębie Giełdoń leśnictwa Płecno, Ostrowy, Okręglak oraz część leśnictw Olszyny, Giełdoń i Spierwia o powierzchni 7 645 ha.

Północny Obszar Chronionego Krajobrazu został powołany na mocy Rozporządzenia Wojewody Bydgoskiego Nr 9/91 z dnia 14 czerwca 1991 r. Obejmuje część północno – wschodnią Nadleśnictwa Czersk o powierzchni 1,265 ha. Jednym z podstawowych zadań utworzonego obszaru jest ochrona wód rzeki Niechwaszcz. Na terenie podobszaru znajduje się rezerwat przyrody „Kręgi Kamienne” w Odrach.

3.13.3. Parki Narodowe

Na terenie miasta i gminy Czersk nie występuje obszar, który objęty jest granicami parku narodowego.

3.13.4. Parki Krajobrazowe

Obszar gminy o powierzchni 10 590 ha stanowi część Tucholskiego Parku Krajobrazowego (28,63%) ze strefą ochronną o powierzchni 3 330 ha (20,88%). Tucholski Park Krajobrazowy leży między Tucholą a Czerskiem. Teren, na którym jest położony został ukształtowany przez lodowiec skandynawski. Urozmaiceniem tego młodoglacjalnego krajobrazu są liczne rozcięcia erozyjne w postaci dolin i rynien, którymi płyną pośród malowniczego krajobrazu rzeki i strumienie. Ponad 86% powierzchni Parku stanowią lasy, głównie sosnowe z domieszką buka, grabu, dębu bezszypułkowego i lokalnie cisu. We florze spotkać można gatunki atlantyckie (kłoc wiechrzchowa, rosiczka pośrednia), przyśródziemnomorskie (jarzab brekinia). Na terenie Parku bogata jest flora porostów (ok. 300 gatunków). W faunie występuje jeleń, sarna, dzik, a z ptactwa łabędź kormoran, perkoz dwuczuby, bocian czarny, kukułka, kruk i jastrząb. Najcenniejsze powierzchnie i obiekty przyrodnicze wyłączono z działalności gospodarczej i objęto różnymi formami ochrony. Na terenie Tucholskiego Parku Krajobrazowego istnieje osiem prawnie uznanych rezerwatów przyrody, z których dwa położone są w granicach administracyjnych gminy Czerek. „Ustronie” – utworzony dla ochrony fragmentu lasu mieszanego o charakterze naturalnym z okazami jarzębu brekinii oraz „Cisy nad Czereką Strugą” – utworzony dla zachowania stanowiska cisa pospolitego. Poza tym na terenie Parku i otuliny istnieje ponad 160 użytków ekologicznych a ochroną objęto również 288 drzew, 6 grup głazów narzutowych, 5 stanowisk roślinnych oraz 1 stanowisko ptaków jako pomniki przyrody.

3.13.5. Rezerваты przyrody

Na terenie miasta i gminy Czerek rezerваты przyrody zajmują 97 ha. Są to następujące rezerваты:

- ✓ Jezioro Mętne (53,28 ha), obejmuje swym zasięgiem trudno dostępne torfowisko otaczające zanikające jezioro. Cennym gatunkiem rosnącym na terenie rezerwatu jest brzoza niska (*Betula humilis*), która rośnie w towarzystwie roślin torfowiskowych;
- ✓ Rezerwat archeologiczno – forystyczny, Kręgi Kamienne (16,91 ha), utworzony w 1958 roku. Kręgi Kamienne są dziełem gockich przybyszów, którzy wybudowali je dla grzebania zwłok niespalonych. Ludność miejscowa wykorzystwała cmentarzysko grzebiąc, w jego obrębie, starym zwyczajem zwłoki spalone. Pod względem przyrodniczym ochronie podlega zespół złożony z około 50 gatunków ciekawych i rzadkich mchów i porostów;
- ✓ Rezerwat leśny Ustronie (9,64 ha), utworzony w 1958 roku, utworzony dla zachowania lasu grondowego z udziałem brekinii (*Sorbus torminalis*), a także sosny, dębu, buka i grabu;
- ✓ Rezerwat leśny Cisy nad Czereką Strugą (17,19 ha) stanowi jeden kompleks leśny, obejmujący stanowiska cisa pospolitego (*Taxus baccata* L.), pochodzące z samosiewów i nasadzeń sztucznych z XIX wieku. Jest to największe w Polsce naturalne stanowisko cisa. Utworzony został w 1982 roku, wśród drzewostanów mieszanych (sosna, dąb, lipa, jawor, klon, brzoza, jesion, olcha) rośnie tu na piaszczystych glebach ok. cztery tysiące kilkusetletnich okazów cisów.

3.13.6. Pomniki przyrody

Do pozostałych form ochrony przyrody występujących na terenie Gminy Czerek należą pomniki przyrody oraz użytki ekologiczne. Na terenie gminy Czerek znajduje się 35 pomników przyrody uznanych za formy ochronne przez Wojewodę Bydgoskiego Rozporządzeniem nr 11/91 z 1 lipca 1991r w sprawie uznania za pomniki przyrody tworów przyrody na terenie województwa bydgoskiego. Szczegółowy wykaz pomników przyrody przedstawia tabela nr 7.

Tabela nr 7. Wykaz pomników oraz użytków ekologicznych przyrody na terenie Gminy Czersk

Rodzaj	Gatunek 1	Obwód	Gatunek 2	Obwód2	Gatunek 3	Obwód3	Gatunek 4	Obwód4	Ilość	Data powołania	Zarządzający	Położenie	Miasto/Gmina
rabat brzożowy	z porostami	0.00		0.00		0.00		0.00	11	1991-07-01	wł. SP, zarząd Nadl. Ryteł	od zapory do granicy lasu, w kier. stacji PKP Dworzec Ryteł, m. Myłof	Czersk
grupa drzew	lipa drobnolistna	5.20	świerk pospolity	3.95	świerk pospolity	3.30	dąb szypułkowy	3.10	6	1991-07-01	wł. Gminna, w zarządzie UMG Czersk	park zabytkowy, dz. 148, m. Brda	Czersk
grupa drzew	modrzew europejski	3.25	modrzew europejski	2.50		0.00		0.00	2	1991-07-01	wł. SP, pod zarządkiem UMiG Czersk	park wiejski, dz. Nr 310/1, przy drodze Czersk - Karsin, m. Mokre	Czersk
drzewo	dąb szypułkowy	3.41		0.00		0.00		0.00	1	1991-07-01	wł. osoba fizyczna	gospodarstwo rolne, dz. Nr 10, m. Zapędowo	Czersk
stanowisko	czapla siwa		kruk						2	1991-07-01	wł. SP, pod zarządkiem Nadleśnictwo Ryteł	L. Lutom, obręb Ryteł, oddz. 389 a, Nadl. Ryteł, m. Zapędowo	Czersk
drzewo	dąb szypułkowy	3.60		0.00		0.00		0.00	1	1991-07-01	wł. SP, pod zarządkiem Nadleśnictwo Ryteł	L. Konigortek, obręb Ryteł, oddz. 61 b, Nadl. Ryteł, m. Konigortek	Czersk
drzewo	jarzab brekinia	1.75		0.00		0.00		0.00	1	1991-07-01	wł. SP, pod zarządkiem Nadleśnictwa Czersk	L.Czersk, obręb Czersk, oddz. 149 m Nadl. Czersk, park wiejski, m. Cis	Czersk
drzewo	dąb szypułkowy	3.55		0.00		0.00		0.00	1	1991-07-01	wł. SP, pod zarządkiem Nadleśnictwo Ryteł	L. Konigortek, obręb Ryteł, oddz. 61 c, Nadl. Ryteł, m. Konigortek	Czersk
grupa drzew										1991-07-01	wł. SP, pod zarządkiem Nadleśnictwa Czersk	park dworski, L. Plecno, obręb Gieldoń, oddz. 296 a, Nadl. Czersk, m. Kłodnia	Czersk

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY CZERSK NA LATA 2016 – 2020 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2021 – 2024

grupa drzew	dąb szypułkowy	3.70	dąb szypuł	3.45		0.00			0.00	2	1991-07-01	wł. SP, pod zarządzeniem Nadleśnictwa Woziwoda	L. Ustronie, obręb Twarożnica, oddz. 26 g, Nadl. Woziwoda, m. Dąbki	Czersk
drzewo	dąb szypułkowy	3.58		0.00		0.00			0.00	1	1991-07-01	wł. SP, pod zarządzeniem Nadleśnictwa Woziwoda	L. Ustronie, obręb Twarożnica, oddz. 47 i, Nadl. Woziwoda, m. Dąbki	Czersk
grupa drzew	dąb szypułkowy	3.50	dąb szypułkowy	3.40	cis pospolity	1.04	jarząb brekinia	1.40		8	1991-07-01	wł. SP, pod zarządzeniem Nadleśnictwa Czersk	park wiejski, L. Czersk, obręb Czersk, oddz. 86 h, Nadl. Czersk, m. Cis	Czersk
drzewo	dąb szypułkowy	4.50		0.00		0.00			0.00	1	1991-07-01	wł. SP, pod zarządzeniem Nadleśnictwa Czersk	L. Gieldoń, obręb Gieldoń, oddz. 22 h, Nadl. Czersk, m. Męcikał	Czersk
grupa drzew	dąb szypułkowy	3.01	dąb szypułkowy	2.95	wiąz górski	3.05	wiąz górski	2.31		4	1992-07-22	wł. SP, pod zarządzeniem Nadleśnictwa Woziwoda	L. Lipce, obręb Twarożnica, oddz. 33 b (f, a), Nadl. Woziwoda, m. Twarożnica	Czersk
drzewo	dąb szypułkowy	3.32		0.00		0.00			0.00		1992-07-22	wł. SP, pod zarządzeniem Nadleśnictwa Woziwoda	L. Lipce, obręb Twarożnica, oddz. 33 d, Nadl. Woziwoda, m. Twarożnica	Czersk
grupa drzew	cis pospolity	1.32	buk zwyczajny	2.25		0.00			0.00	2	1992-07-22	wł. SP, pod zarządzeniem Nadleśnictwa Woziwoda	L. Lipce, obręb Twarożnica, oddz. 33 f (h), Nadl. Woziwoda, m. Twarożnica	Czersk
drzewo	dąb szypułkowy	3.65		0.00		0.00			0.00	1	1992-07-22	wł. SP, pod zarządzeniem Nadleśnictwa Woziwoda	L. Lipce, obręb Twarożnica, oddz. 33 i k), Nadl. Woziwoda, m. Twarożnica	Czersk
grupa drzew	lipa drobnolistna	5.38	dąb szypułkowy	3.76	świerk pospolity	2.52	dagleżja zielona	2.20		4	1993-10-26	wł. Gminna, w zarządzie UMG Czersk	park zabytkowy, dz. 148, m. Brda	Czersk

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY CZERSK NA LATA 2016 – 2020 Z PERSPEKTYWA NA LATA 2021 – 2024

grupa drzew	dąb szypułkowy	3.30	buk zwyczajny	3.00	jesion wyniosły	3.12	świerk pospolity	2.55	8	1993-10-26	wł. SP, pod zarządzeniem Nadleśnictwa Czersk	park wiejski, L. Czersk, obręb Czersk, oddz. 149 m, m. Cis	Czersk
grupa drzew	buk zwyczajny wykreślony		świerk pospolity	2.62		0.00		0.00	1	1993-10-26	wł. SP, pod zarządzeniem Nadleśnictwa Czersk	park dworski, L. Plecno, obręb Giełdoń, oddz. 296 a, Nadl. Czersk, m. Kłodnia	Czersk
drzewo	lipa drobnolistna	3.03		0.00		0.00		0.00	1	1993-10-26	wł. SP, pod zarządzeniem Nadleśnictwa Rytel	park wiejski, L. Jezioro, obręb Rytel, oddz. 203 j, Nadl. Rytel, m. Uboga	Czersk
drzewo	dąb szypułkowy	2.96		0.00		0.00		0.00	1	1995-02-14	wł. Kościelna, pod zarządzeniem Parafii Rzym-Kat w Czersku	cmentarz przy ul. Królowej Jadwigi, dz. Nr 388, m. Czersk	Czersk
grupa drzew	sosna zwyczajna	0.69		1.60	sosna zwyczajna	2.10	sosna zwyczajna	2.23	2	1995-02-14	wł. SP, pod zarządzeniem Zakładu Hodowli Pstrąga w Myłofie	przy Wielkim Kanale Brdy, dz. Nr 893/2, m. Konigort	Czersk
stanowisko	bagno zwyczajne								1	1995-02-14	wł. SP, pod zarządzeniem Nadleśnictwa Woziwoda	przy J. Okragłym w okolicy bunkra Miętkiego, L. Ustronie, obręb Twaroźnica, oddz. 96 a, 100 c, 101 a, c, 105 c, Nadl. Woziwoda, m. Krag, pow. 2.5 ha	Czersk
grupa drzew	cis pospolity	0.31	cis pospolity	0.29	cis pospolity	0.27		0.00	3	1995-12-29	wł. SP, pod zarządzeniem Nadleśnictwa Woziwoda	L. Dabki, obręb Twaroźnica, oddz. 27 d (f), Nadl. Woziwoda, m. Dąbki	Czersk

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY CZERSK NA LATA 2016 – 2020 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2021 – 2024

grupa drzew	dąb szypułkowy	3.00	dąb szypułkowy	3.00		0.00		0.00	2	1995-12-29	wł. SP, pod zarządzeniem Nadleśnictwa Woziwoda	L. Dąbki, obręb Twarożnica, oddz. 30 a, Nadl. Woziwoda, m. Dąbki	Czersk
stanowisko	wawrzynek wilczelyko								1	1995-12-29	wł. SP, pod zarządzeniem Nadleśnictwa Woziwoda	L. Dąbki, obręb Twarożnica, oddz. 30 a, Nadl. Woziwoda, m. Dąbki, pow. 1.00 ha	Czersk
grupa drzew	jodła pospolita	1.90	jodła pospolita	0.80		0.00		0.00	23	1995-12-29	wł. SP, pod zarządzeniem Nadleśnictwa Woziwoda	L. Ustronie, obręb Twarożnica, oddz. 48 m, Nadl. Woziwoda, m. Dąbki	Czersk
drzewo	lipa drobnolistna	4.05		0.00		0.00		0.00	1	1991-07-01	wł. SP, pod zarządzeniem Nadleśnictwa Czersk	w parku miejskim przy ul. Chojnickiej, L. Czersk, obręb Czersk, oddz. 188 o, m. Czersk	Czersk m.
grupa drzew	lipa drobnolistna	4.30	lipa drobnolistna	3.70		0.00		0.00	2	1995-02-14	wł. SP, pod zarządzeniem Zarządu Dróg w Chojnicach	ul. Chojnicka, dz. Nr 379/1, m. Czersk	Czersk m.
drzewo	dąb szypułkowy	3.25		0.00		0.00		0.00	1	1995-02-14	wł. SP, pod zarządzeniem PKP	ul. Kolejowa 12, dz. Nr 194/3, m. Czersk	Czersk m.
grupa drzew	dąb szypułkowy	3.00	jesion wyniosły	3.37	klon zwyczajny	3.30	klon zwyczajny	3.10	9	1995-02-14	wł. Kościelna, pod zarządzeniem Parafii Rzym-Kat w Czersku	przy kościele, dz. Nr 1181, m. Czersk	Czersk m.
grupa drzew	dąb szypułkowy	2.73	dąb szypułkowy	2.58		0.00		0.00	2	1995-02-14	wł. Komunalna, pod zarządzeniem UMiG Czersk	dz. Nr 413, przy ul. Królowej Jadwigi (narożnik rynku), m. Czersk	Czersk m.
drzewo	cis pospolity	1.00		0.00		0.00		0.00	1	1995-02-14	wł. osoba fizyczna	ul. Szkolna 6, dz. Nr 1302, m. Czersk	Czersk m.

źródło: Urząd Miejski w Czersku

Zgodnie z art. 45 ustawy o ochronie przyrody „w stosunku do pomnika przyrody mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- 1) niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru;
- 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztorowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 3) uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby;
- 4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- 5) likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno – błotnych;
- 6) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych;
- 7) zmiany sposobu użytkowania ziemi;
- 8) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 9) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 10) zbioru, niszczenia, uszkodzenia roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych;
- 11) umieszczania tablic reklamowych”.

3.13.7. Użytki ekologiczne

Użytek ekologiczny jest jedną z form ochrony przyrody. Do polskiego prawodawstwa został wprowadzony i powołany ustawą o ochronie przyrody z 16 października 1991 r. art. 30 ust.1. Zgodnie z art. 42 obowiązującej ustawy z 16 kwietnia 2004 r. „użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nie użytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania”. Użytki ekologiczne najczęściej powoływane są na nie użytkowanych obszarach rolniczych bądź leśnych, rzadziej terenach miejskich. Odgrywają ważną rolę w zachowaniu różnorodności biologicznej. Są to powierzchnie biologicznie czynne, które zapewniają funkcjonowanie złożonych systemów przyrodniczych. Uzupełniają krajowe sieci obszarów chronionych. Wchodzą w skład korzyści ekologicznych. Ułatwiają one swobodne przemieszczanie się gatunków oraz związaną z tym wymianę puli genowej, tak ważnej dla przetrwania wielu zagrożonych roślin i zwierząt. To właśnie te niewielkie enklawy dzikiej przyrody w krajobrazie gospodarczym, często są jedynym miejscem gdzie znalazło schronienie wiele rzadkich i chronionych gatunków. Ta forma ochrony naturalnych zasobów przyrody odgrywa ważną rolę i stanowi uzupełnienie w ochronie gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów.

Na terenie miasta i gminy Czersk ogólna powierzchnia użytków ekologicznych wynosi ok. 69 ha. Wykaz użytków ekologicznych występujących na terenie miasta i gminy Czersk przedstawia tabela nr 8. Tereny te zostały uznane za użytki ekologiczne przez Wojewodę Bydgoskiego Rozporządzeniem Nr 346/94 z 30.12.1994 r.

Tabela nr 8. Zestawienie użytków ekologicznych na terenie Gminy Czersk

Nr Rej WKP	Stary nr rej.	Typ użytku	Nazwa/ opis użytku	Pow. [ha]	Organ powołujący	Nr aktu	Publikator	Data aktu	Opis położenia	Gmina	Powiat
147	97	pastwisko	zabagnione pastwisko śródleśne	1,28	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Czersk,obr.Czersk,L.Odry,o.28a,b;Gotelp,obr.Wieck	Czersk	chojnicki
148	98	bagno		0,28	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Jeziorko,o.79f;Gutowiec,obr.Rytel	Czersk	chojnicki
149	99	bagno		1,02	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Lutom,o.334g;Klocek,obr.Zapędowo	Czersk	chojnicki
150	100	bagno		1,57	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Lutom,o.335g,336n;Klocek,obr.Zapędowo	Czersk	chojnicki
151	101	bagno		0,57	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Mylf,o.24a;Klonia,obr.Klonia	Czersk	chojnicki
152	102	bagno		3,82	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Konigortek,o.54f;Klonia,obr.Klonia	Czersk	chojnicki
153	103	bagno		2,37	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Mylf,o.35c;Kłodawa,obr.Klonia	Czersk	chojnicki
154	104	pastwisko	zabagnione pastwisko śródleśne	1,86	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Czersk,obr.Czersk,L.Malachin,o.166g,Krzyż,obr.Krzyż	Czersk	chojnicki
155	105	łąka	zabagniona łąka śródleśna	1,83	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Czersk,obr.Czersk,L.Malachin,o.169h,Krzyż,obr.Krzyż	Czersk	chojnicki
156	106	bagno		0,9	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Jakubowo,o.159c,160b;Lutom,obr.Lutom	Czersk	chojnicki

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY CZERSK NA LATA 2016 – 2020 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2021 – 2024

157	107	bagno		5,84	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Jaty,o.277g;Lutom,obr.Zapędowo	Czersk	chojnicki
158	108	bagno		0,48	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Lutom,o.249a;Lutom,obr.Rytel	Czersk	chojnicki
159	109	pastwisko	pastwisko zakrzaczone	0,46	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Lutom,o.301d;Lutom,obr.Zapędowo	Czersk	chojnicki
160	110	bagno		0,42	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Lutom,o.301k;Lutom,obr.Zapędowo	Czersk	chojnicki
161	111	bagno		0,3	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Lutom,o.302h;Lutom,obr.Zapędowo	Czersk	chojnicki
162	112	bagno		0,28	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Lutom,o.311g;Lutom,obr.Zapędowo	Czersk	chojnicki
163	113	bagno		1,25	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Lutom,o.313f;Lutom,obr.Lutom	Czersk	chojnicki
164	114	bagno		1,43	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Mlynki,o.206d;Lutom,obr.Lutom	Czersk	chojnicki
165	115	bagno		2,83	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Żukowo,o.255i;Lutom,obr.Lutom	Czersk	chojnicki
166	116	bagno	bagno z zabagnioną i zakrzaczoną łąką środkową	0,42	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Żukowo,o.368f;Lutom,obr.Lutom	Czersk	chojnicki
167	117	łąka	zabagniona i zakrzaczona łąka	2	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Czersk,obr.Gieldoń,L.Gieldoń,o.188h,Olszyny,obr.Rytel	Czersk	chojnicki

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY CZERSK NA LATA 2016 – 2020 Z PERSPEKTYWA NA LATA 2021 – 2024

168	118	pastwisko	pastwisko zakrzaczone	0,25	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Konigortek,o.61a;Rytel,obr.Rytel	Czersk	chojnicki
169	119	pastwisko	pastwisko zakrzaczone	0,95	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Konigortek,o.61d;Rytel,obr.Rytel	Czersk	chojnicki
170	120	bagno		0,32	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Konigortek,o.62f;Rytel,obr.Rytel	Czersk	chojnicki
171	121	bagno		0,35	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Konigortek,o.64d;Rytel,obr.Rytel	Czersk	chojnicki
172	122	bagno		0,22	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Lutom,o.339f;Zapędowo,obr.Zapędowo	Czersk	chojnicki
173	123	bagno		1,09	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Lutom,o.341h;Lutom,obr.Zapędowo	Czersk	chojnicki
174	124	bagno	bagno otoczone zakrzaczonym pastwiskiem	8,45	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Lutom,o.383h,i,j,k,l;Zapędowo,obr.Zapędowo	Czersk	chojnicki
175	1097	łąka		0,53	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 64/97	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1997r Nr 42, poz.224	1997.10.30	Nadl.Czersk,obr.Czersk,L.Odry,o.14c;Wojtal-Odry,obr.Odry	Czersk	chojnicki
176	1098	łąka	zabagniona łąka	1,29	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 64/97	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1997r Nr 42, poz.224	1997.10.30	Nadl.Czersk,obr.Czersk,L.Czersk,o.175c;Czersk,obr.Krzyż	Czersk	chojnicki
177	1099	pastwisko		0,85	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 64/97	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1997r Nr 42, poz.224	1997.10.30	Nadl.Czersk,obr.Czersk,L.Malachin,o.158h;Krzyż,obr.Krzyż	Czersk	chojnicki
178	1100	pastwisko		0,46	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 64/97	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1997r Nr 42, poz.224	1997.10.30	Nadl.Czersk,obr.Czersk,L.Malachin,o.169b;Krzyż,obr.Krzyż	Czersk	chojnicki

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY CZERSK NA LATA 2016 – 2020 Z PERSPEKTYWA NA LATA 2021 – 2024

179	1102	pastwisko	pastwisko śródleśne	0,44	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 64/97	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1997r Nr 42, poz.224	1997.10.30	Nadl.Czersk,obr.Giełdoń,L.Śpiewia,o.80Aj;Klonia,obr.Klonia	Czersk	chojnicki
180	1103	łąka		0,51	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 64/97	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1997r Nr 42, poz.224	1997.10.30	Nadl.Czersk,obr.Czersk,L.Czersk,o.170b;Krzyż,obr.Krzyż	Czersk	chojnicki
181	1234	bagno		0,69	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 64/97	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1997r Nr 42, poz.224	1997.10.30	Nadl.Woziwoda,obr.Twaroźnica,L.Ustronie,o.1d;Struga,obr.Ostrowite	Czersk	chojnicki
182	1235	bagno		12,49	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 64/97	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1997r Nr 42, poz.224	1997.10.30	Nadl.Woziwoda,obr.Twaroźnica,L.Lipce,o.32c,h,38i,59a,h,i;Łosiny,obr.Łosiny	Czersk	chojnicki
183	1236	bagno		4,8	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 64/97	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1997r Nr 42, poz.224	1997.10.30	Nadl.Woziwoda,obr.Twaroźnica,L.Dąbki,o.68g;Łosiny,obr.Ostrowite	Czersk	chojnicki
184	1237	bagno		3,81	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 64/97	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1997r Nr 42, poz.224	1997.10.30	Nadl.Woziwoda,obr.Twaroźnica,L.Lipce,o.71h;Łosiny,obr.Ostrowite	Czersk	chojnicki
256		łąka śródleśna	Nieżurawa	27	Wojewoda Pomorski	Rozp.nr. 2/2003	Dz.Urz. Woj. Pom. z 2003r Nr 6, poz.56	2003.01.09	Nadl. Czersk, obr.Czersk,L. Nieżurawa,oddz.158a,i, 166a	Czersk	chojnicki
257		łąka	Przy Strudze	0,45	Wojewoda Pomorski	Rozp.nr. 2/2003	Dz.Urz. Woj. Pom. z 2003r Nr 6, poz.56	2003.01.09	Nadl. Czersk, obr.Czersk,L. Czersk,oddz.175 l	Czersk	chojnicki
258		łąka	Malachin	4,81	Wojewoda Pomorski	Rozp.nr. 2/2003	Dz.Urz. Woj. Pom. z 2003r Nr 6, poz.56	2003.01.09	Nadl. Czersk, obr.Czersk,L. Malachin,oddz.149 g	Czersk	chojnicki
259		łąka śródleśna	Juńcza	2,05	Wojewoda Pomorski	Rozp.nr. 2/2003	Dz.Urz. Woj. Pom. z 2003r Nr 6, poz.56	2003.01.09	Nadl. Czersk, obr.Czersk,L. Juńcza,oddz.95 c	Czersk	chojnicki

Źródło: Urząd Miejski w Czersku.

3.14. Gospodarka odpadami

Znowelizowana ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach spowodowała przejście władztwa nad odpadami przez gminy. Konsekwencją takiej zmiany w prawie była konieczność zorganizowania przez gminy odbioru i transportu, wytworzonych odpadów przez właścicieli nieruchomości odpadów, do Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów w Nowym Dworze.

Rok 2013 był więc rokiem wielkich zmian w gospodarce odpadami, rokiem podejmowania uchwał stanowiących o nowym systemie, przewidzianych zgodnie z ustawą o odpadach oraz ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach do podjęcia przez Radę Miejską w Czersku, a także przygotowania i rozstrzygnięć w zakresie udzielenia zamówień publicznych z zakresu wyłonienia operatorów wdrażanego systemu w gminie.

Wobec powyższego Rada Miejska w Czersku powzięła następujące uchwały:

1. W sprawie uchwalenia regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Miejsko - Wiejskiej Czersk (art.4 ust.1 ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach) Rada Miejska w Czersku podejmowała kolejno następujące uchwały:
 - z dnia 08.11.2012 roku, nr XXI/153/12 „w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie miasta i gminy Czersk” (Dz. U. Woj. Pom. poz. 3958 z dnia 07.12.2012 r.) – uchylona;
 - z dnia 28.03.2013 roku, nr XXV/205/13 „w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku w Gminie Czersk” (Dz. U. Woj. Pom. poz. 1908 z dnia 17.04.2013 r.) – uchylona;
 - z dnia 23.05.2013 roku, nr XXVII/224/13 „w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku w Gminie Czersk” (Dz. U. Woj. Pom. poz. 2548 z dnia 18.06.2013 r.) – uchylona;
 - z dnia 14.11.2013 roku, nr XXXIII/260/13 „w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku w Gminie Czersk” (Dz. U. Woj. Pom. poz. 4286 z dnia 04.12.2013 r.) zmieniona uchwałą z dnia 22.05.2014 roku, nr XXXVIII/322/14 „w sprawie zmiany Uchwały Nr XXXIII/260/13 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 14 listopada 2013 r. w regulaminu utrzymania czystości i porządku w Gminie Czersk” (Dz. U. Woj. Pom. poz. 2159 z dnia 13.06.2014 r.) – uchylona,
 - z dnia 14.05.2015 roku, nr VI/61/15 „w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku w Gminie Czersk” (Dz. U. Woj. Pom. poz. 1813 z dnia 09.06.2015 r.) – obowiązująca;
 - z dnia 23.06.2016 r. Nr XXI/193/16 w sprawie zmiany Uchwały nr VI/61/15 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 14 maja 2015 r. w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku w Gminie Czersk – obowiązująca.
2. W sprawie określenia metody ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, stawki tej opłaty i stawki opłat za pojemnik o określonej objętości (art. 6k ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach):
 - z dnia 14.11.2013 roku, nr XXXIII/261/13 „w sprawie wyboru metody ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz ustalenia stawki takiej opłaty” (Dz. U. Woj. Pom. poz. 4288 z dnia 04.12.2013 r.) – uchylona;
 - z dnia 14.05.2015 roku, Nr VI/64/15 „w sprawie wyboru metody ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz ustalenia stawki takiej opłaty” (Dz. U. Woj. Pom. poz. 1790 z dnia 03.06.2013 r.) – obowiązująca.
3. W sprawie określenie terminu, częstotliwości i trybu uiszczenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi (art. 6l ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach):
 - z dnia 26.09.2013 r. Nr XXX/234/13 „w sprawie określenia terminu, częstotliwości i trybu uiszczenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi” (Dz. U. Woj. Pom. poz. 3622 z dnia 22.10.2013 r.) – uchylona;
 - z dnia 14.05.2015 r. Nr VI/63/15 „w sprawie określenia terminu, częstotliwości i trybu uiszczenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi” (Dz. U. Woj. Pom. poz. 1778 z dnia 03.06.2015 r.) – obowiązująca.

4. W sprawie określenia wzoru deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi składanej przez właścicieli nieruchomości (art. 6n ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach):
- z dnia 28.03.2013 r. Nr XXV/208/13 „w sprawie ustalenia wzoru deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi składanej przez właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy, położonych w Gminie Czersk” (Dz. U. Woj. Pom. poz. 1909 z dnia 17.04.2013 r.) – uchylona;
 - z dnia 14.11.2013 r. Nr XXXIII/262/13 „w sprawie ustalenia wzoru deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi składanej przez właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy, położonych w Gminie Czersk” (Dz. U. Woj. Pom. poz. 4291 z dnia 04.12.2013 r.) – uchylona;
 - z dnia 14.05.2015 r. Nr VI/65/15 „w sprawie ustalenia wzoru deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi składanej przez właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy, położonych w Gminie Czersk” (Dz. U. Woj. Pom. poz. 1791 z dnia 03.06.2015 r.) – obowiązująca.
5. W sprawie określenia szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów w zamian za uiszczoną przez właściciela nieruchomości opłatą za gospodarowanie odpadami komunalnymi (art. 6r ust. 3 ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach):
- z dnia 17.04.2013 r., Nr XXV/206/13 „w sprawie szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów, w zamian za uiszczaną przez właściciela nieruchomości opłatą za gospodarowanie odpadami komunalnymi” (Dz. U. Woj. Pom. poz. 1906 z dnia 17.04.2013 r.) – uchylona;
 - z dnia 22.05.2014 r., Nr XXXVIII/321/14 „w sprawie szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów, w zamian za uiszczaną przez właściciela nieruchomości opłatą za gospodarowanie odpadami komunalnymi” (Dz. U. Woj. Pom. poz. 2160 z dnia 13.06.2014 r.) – uchylona;
 - z dnia 14.05.2015 r., Nr VI/62/15 „w sprawie szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów, w zamian za uiszczaną przez właściciela nieruchomości opłatą za gospodarowanie odpadami komunalnymi” (Dz. U. Woj. Pom. poz. 1819 z dnia 10.06.2015 r.) – obowiązująca;
 - z dnia 23.06.2016 r. Nr XXI/192/16 w sprawie zmiany Uchwały nr VI/62/2015 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 14 maja 2015 r. w sprawie szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług, w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów, w zamian za uiszczaną przez właściciela nieruchomości opłatą za gospodarowanie odpadami komunalnymi – obowiązująca.

Od dnia 1 lipca 2013 r. zaczął obowiązywać nowy system zarządzania odpadami komunalnymi na terenie gminy. Usługę odbierania i transportu odpadów komunalnych w okresie od 01.07.2013 r. do 31.12.2014 r. świadczyła firma SITA PÓLNOC Sp. z o.o., Trakt Św. Wojciecha 43/45, 80 – 044 Gdańsk, wyłoniona w drodze przetargu nieograniczonego, posiadająca wpis do rejestru działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, prowadzonego przez Burmistrza Czerska.

Po rozstrzygnięciu kolejnego przetargu przez Gminę Czersk od 01.01.2015 r. odbiorem odpadów od mieszkańców gminy zajmuje się Zakład Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Czersku.

Podejmując powyższe uchwały oraz rozstrzygając przetarg na operatorów poszczególnych sektorów Gmina Czersk na swoim obszarze wprowadziła system selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.

W/w czynności i starania Gminy Czersk pozwoliły uruchomić nowy system z dniem 1 lipca 2013 r.

Wdrożony system gospodarki odpadami powinien kłaść głównie nacisk na zbieranie odpadów w sposób selektywny. Jest to związane głównie z tym, że gminy mają obowiązek osiągnięcia poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia frakcji: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła, obowiązek osiągnięcia poziomu recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych oraz obowiązek osiągnięcia ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania. Są to obowiązki nałożone na gminę w drodze następujących rozporządzeń:

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 25 maja 2012 r. w sprawie poziomów ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania oraz sposobów obliczania poziomu ograniczania masy tych odpadów (Dz. U. z 2012 r., poz. 676);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 maja 2012 r. w sprawie poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami niektórych frakcji odpadów komunalnych (Dz. U. z 2012 r., poz. 645).

W celu wdrożenia w życie nowych zapisów prawa Gmina Czersk w 2013 r. prowadziła na swoim terenie intensywną działalność informacyjną i edukacyjną zgodnie z treścią art. 3 ust. 2 pkt 8 ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.

Ponadto w 2013 r. Gmina Miejska Chojnice jako jeden ze współników Spółki Zakład Zagospodarowania Odpadów „Nowy Dwór” zakończyła budowę Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów w Nowym Dworze. W miesiącach od stycznia do maja 2013 r. odbywały się rozruchy mechaniczne i technologiczne zakładu. Od kwietnia 2013 r. do przedmiotowej instalacji zaczęły trafiać odpady z terenu powiatu chojnickiego i człuchowskiego.

W 2013 r. Gmina Czersk uczestniczyła w realizacji projektu „Rekultywacja 15 składowisk odpadów komunalnych zlokalizowanych na obszarze działania Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Nowym Dworze”. W 2013 r. zakończono prace nad dokumentacją projektową. Przedmiotowy projekt został zrealizowany do końca 2014 r. i jest konsekwencją wdrażania aqvis zakładającego konieczność zamknięcia dotychczas eksploatowanych składowisk oraz ich rekultywację, czyli działania zmierzające do odtworzenia starych lub stworzenia nowych walorów użytkowych terenów zajętych przez składowiska. Obowiązek rekultywacji wynika bezpośrednio z przepisów prawa ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska.

Pracom rekultywacyjnym poddano dwa składowiska odpadów w miejscowości Czersk i miejscowości Nieżurawa.

Składowisko w miejscowości Czersk zlokalizowane przy ul. Łukowskiej, gmina Czersk, powiat chojnicki, woj. pomorskie, działka ewidencyjna nr 838, obręb geodezyjny Krzyż. Jest to składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne dla miasta Czersk.

Na składowisko przyjmowane były wyłącznie odpady komunalne. Na składowisku nie przyjmowano odpadów niebezpiecznych, odpadów występujących w postaci ciekłej, odpadów medycznych, weterynaryjnych, oraz odpadów powstających w wyniku prac naukowo – badawczych o nieznanym oddziaływaniu na środowisko. Zabronione było składowanie odpadów szpitalnych, materiałów radioaktywnych, wybuchowych i żrących, środków chemicznych ochrony roślin, opakowań po nich, złomu i zużytych akumulatorów, gruzów wielkogabarytowych, padliny, substancji i materiałów, które mogą stanowić niebezpieczeństwo dla zdrowia i życia ludzkiego, jak również wylewanie nieczystości płynnych. Składowisko było czynne w latach 1965 – 1997. Roczna ilość odpadów dopuszczonych do składowania na terenie zamkniętego składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w miejscowości Czersk wynosiła 10.000 m³/rok. Składowisko zostało zamknięte w 1997.

W fazie poeksploatacyjnej do celów monitoringu składowiska służy następująca infrastruktura:

- ✓ siedem piezometrów, zlokalizowane w granicach działki nr 838, na kierunkach spływu wód podziemnych (w tym: piezometry P6 i P7 do głębokości 20 m – w strefie wód odpływowych, piezometr P5 do głębokości 20 m – w strefie wód napływowych oraz cztery piezometry do głębokości 5,5 m każdy, zlokalizowane w granicach działki nr 838, na kierunkach spływu wód podziemnych);
- ✓ pomiar ilości wód opadowych będzie się odbywał na podstawie informacji z najbliższej stacji meteorologicznej;

- ✓ reper – służący do pomiaru osiadania kwatery zlokalizowany w pobliżu zrehabilitowanej kwatery.

Odnosnie zakresu parametrów wskaźnikowych oraz minimalnej częstotliwości badań parametrów wskaźnikowych w fazie eksploatacyjnej składowiska odpadów są one prowadzone zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie składowisk odpadów.

Parametry wskaźnikowe:

- Poziom wód podziemnych – co 6 miesięcy;
- Skład wód podziemnych – co 6 miesięcy;
- Osiadanie składowiska – co 12 miesięcy.

Rehabilitację kwatery składowiska rozpoczęto od ukształtowania docelowego kształtu kopca zdeponowanych odpadów. W tym celu przewidziano: sprzymowanie okolicznie zalegających odpadów, ich przemieszczenie w obrębie składowiska oraz uformowanie regularnego kształtu skarp i wierzchowiny. Wierzchowinę wykonano z uwzględnieniem osiadania złoża odpadów, ze spadkiem ok. 2,5%, zgodnym z nachyleniem terenu. Miało to na celu zapewnienie swobodnego spływu wód deszczowych, przy jednoczesnym zachowaniu prędkości nie rozmywających. Nachylenie skarp przyzmy przyjęto 1:3. Warstwę rehabilitacyjną stanowi 30 cm podglebia i 20 cm gleby urodzajnej. Warstwę zabezpieczającą, spełniającą rolę bariery biologicznej (podglebie), wykonano z kamienia polnego, żwiru, piasku, a wierzchnią warstwę rehabilitacyjną (urodzajną) z gruntu rodzimego i humusu.

Na składowisku odpadów w Czersku nie istnieje instalacja odgazowująca. Ze względu na długi okres od zaprzestania składowania odpadów (16 lat), nie zaprojektowano studni odgazowujących, ponieważ produkcja gazu wysypiskowego znacznie maleje po upływie 15 lat.

Docelowy kierunek rehabilitacji założono jako leśny. Jako pierwszy przewidziano zabieg darniowania, zaś po jego pomyślnym wykonaniu i po ustabilizowaniu się warunków glebowo – biologicznych na składowisku, przewidziano ewentualne wprowadzenie zakrzewienia i zadrzewienia terenu, z przyjęciem sukcesji naturalnej roślinności pochodzącej z otoczenia.

Zadaniem rosnących na zrehabilitowanym składowisku drzew i krzewów, oprócz poprawy walorów estetycznych i krajobrazowych, będzie wzmocnienie stateczności zboczy hałdy odpadów poprzez powiązanie systemami korzeniowymi warstw rehabilitacyjnych oraz pobieranie systemami korzeniowymi wód deszczowych w celu osiągnięcia efektu ograniczenia objętości spływu powierzchniowego.

Składowisko w miejscowości Nieżurawa, gmina Czersk, powiat chojnicki, woj. pomorskie, działki ewidencyjne obręb geodezyjny Nieżurawa nr: 550/2, obręb geodezyjny Krzyż. Jest to składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne.

Na terenie składowiska nie zostało wydzielone miejsce w celu składowania odpadów niebezpiecznych. Na składowisku przyjmowane były wyłącznie odpady komunalne. Zabronione było składowanie odpadów szpitalnych, materiałów radioaktywnych, wybuchowych i żrących, środków chemicznych ochrony roślin, opakowań po nich, złomu i zużytych akumulatorów, gruzów wielkogabarytowych, padliny, substancji i materiałów, które mogą stanowić niebezpieczeństwo dla zdrowia i życia ludzkiego, jak również wylewanie nieczystości płynnych. Na składowisko nie przyjmowano również odpadów niebezpiecznych, odpadów występujących w postaci ciekłej, odpadów medycznych, weterynaryjnych, oraz odpadów powstających w wyniku prac naukowo – badawczych o nieznanym oddziaływaniu na środowisko.

Na terenie składowiska funkcjonowały dwa sektory składowe na których były składowane odpady według poniższego podziału:

- sektor 1 – odpady z grupy 20 wraz z odpadami innymi niż niebezpieczne z grup 02, 03, 16 i 17;
- sektor 2 – odpady z grupy 20 wraz z odpadami innymi niż niebezpieczne z podgrup 19 05, 19 06, 19 08, 19 09, 19 12.

Roczna ilość odpadów dopuszczonych do składowania na terenie składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w miejscowości Niezurawa wynosiła 9 500 Mg. Zgodnie z dokumentacją budowlaną składowisko miało pojemność 119.000 m³ co dawało możliwości unieszkodliwiania odpadów w ilości 238.000 m³ po zagęszczeniu (co daje ok. 78.540 Mg). Składowisko zostało wyłączone z użytkowania z dniem 15.03.2013 r.

W fazie poeksploatacyjnej do celów monitoringu składowiska służy następująca infrastruktura:

- sieć piezometrów w ilości 8 sztuk, w tym: sieć piezometrów (6 sztuk): P-1, P-2, P-3, P-4, P-5, P-6, do monitoringu wód przypowierzchniowych, sieć piezometrów (2 sztuki, dodatkowo studnia) P-I, P-II, studnia nr 1 do monitoringu pierwszego użytkowego poziomu wodonośnego, z czego na dopływie wód podziemnych zlokalizowana jest studnia nr 1, na odpływie – piezometr P-I i P-II;
- instalacja do odprowadzania gazu składowiskowego składająca się z 10 studzienek oraz 7 nowych;
- deszczomierz – służący do monitoringu wielkości opadów atmosferycznych;
- reper – służy do pomiaru osiadania kwatery składowiska.

Odnosnie zakresu parametrów wskaźnikowych oraz minimalnej częstotliwości badań parametrów wskaźnikowych w fazie poeksploatacyjnej składowiska odpadów są one prowadzone zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie składowisk odpadów.

Parametry wskaźnikowe:

- ✓ Objętość wód odciekowych – co 6 miesięcy;
- ✓ Skład wód odciekowych – co 6 miesięcy;
- ✓ Poziom wód podziemnych – co 6 miesięcy;
- ✓ Skład wód podziemnych – co 6 miesięcy;
- ✓ Emisja gazu składowiskowego – co 6 miesięcy;
- ✓ Skład gazu składowiskowego – co 6 miesięcy;
- ✓ Sprawność systemu odprowadzania gazu składowiskowego – co 12 miesięcy;
- ✓ Osiadanie składowiska – co 12 miesięcy.

Rekultywację kwatery składowiska rozpoczęto od ukształtowania docelowego kształtu kopca zdeponowanych odpadów. W tym celu przewidziano: sprzymowanie okolicznie zalegających odpadów, ich przemieszczenie w obręb składowiska oraz uformowanie regularnego kształtu skarp i wierzchowiny. Wierzchowinę przewidziano do wykonania z uwzględnieniem osiadania złoża odpadów, ze spadkiem ok. 2,5%, zgodnym z nachyleniem terenu. Miało to na celu zapewnienie swobodnego spływu wód deszczowych, przy jednoczesnym zachowaniu prędkości nie rozmywających. Nachylenie skarp przyzmy przyjęto 1:3. Ułożono na zdeponowanych odpadach następujące warstwy: 30 cm warstwy podglebia i 20 cm warstwy gleby urodzajnej. Składowisko odpadów w Niezurawie posiada instalację odgazowującą. Składającą się z 10 studni odgazowujących. Jednak ze względu na powierzchnię i ilość emitowanego ze składowiska gazu konieczne było doprojektowanie 7 studni odgazowujących. Wykonane zostały studnie typu wierconego z rur o średnicy 110 mm, z częściową perforacją szczelinową w obsypce żwirowej, z promieniem oddziaływania pojedynczej studni do 30 m. Średnica odwiertu wynosiła 300 mm. Zrekultywowane składowisko zostało wyposażone w instalację do pasywnego odgazowywania.

Docelowy kierunek rekultywacji założono jako leśny. Pierwszym zabiegiem było darniowanie, zaś po jego pomyślnym wykonaniu i po ustabilizowaniu się warunków glebowo – biologicznych na składowisku, przewidziano ewentualne wprowadzenie zakrzewienia i zadrzewienia terenu, z przyjęciem sukcesji naturalnej roślinności pochodzącej z otoczenia.

Zakład Zagospodarowania Odpadów „Nowy Dwór” Sp. z o.o. aktualnie spełnia cele założone przed budową instalacji. Jednakże zmiany przepisów prawa oraz możliwości zwiększenia poziomu odzysku, recyklingu, możliwości obniżenia

kosztów eksploatacyjnych powodują, iż mimo że instalacja jest nowo wybudowana już teraz powstaje koncepcja rozbudowy i modernizacji zakładu.

Planowane przedsięwzięcia mają na celu nie tylko zagospodarowanie odpadów bezproduktywnie składowanych na kwaterze, ale również optymalizację wszystkich etapów procesów w planowanych instalacjach.

Planowane inwestycje to między innymi przedsięwzięcia mające na celu zagospodarowanie odpadów, które z uwagi na wysoką kaloryczność nie mogą być składowane od 2016 r. na kwaterze. Ponadto główne założenia planowanych inwestycji zakładu to przede wszystkim zwiększenie odzysku i poziomu recyklingu surowców wtórnych ze strumieni dostarczanych odpadów, wykorzystanie odpadów do procesu zgazowania, spalania lub pirolizy, wytwarzanie energii elektrycznej, ciepłej, pobór i wykorzystywanie biogazu ze zrekultywowanych kwater.

3.15. Edukacja ekologiczna

Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej „Przez edukację do zrównoważonego rozwoju” została przyjęta przez ministrów ochrony środowiska, zasobów naturalnych i leśnictwa oraz edukacji narodowej w 1997 roku. W 1998 r. powyższy dokument zaakceptowały sejmowa i senacka komisja ochrony środowiska a w latach 1999 – 2000 dokument ten został uaktualniony i dostosowany do nowych warunków związanych z wprowadzeniem kolejnych reform w Polsce.

Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej identyfikuje i hierarchizuje główne cele edukacji środowiskowej, wskazując jednocześnie możliwości ich realizacji. Jednym z podstawowych zapisów Strategii jest założenie, iż edukacja ekologiczna powinna obejmować całe społeczeństwo, wszystkie grupy wiekowe, zawodowe, a także decydentów na szczeblu centralnym i lokalnym.

Edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju realizuje następujące cele:

1. Kształtowanie pełnej świadomości i budzenie zainteresowania społeczeństwa wzajemnie powiązаныmi kwestiami ekonomicznymi, społecznymi, politycznymi i ekologicznymi;
2. Umożliwienie każdemu człowiekowi zdobywania wiedzy i umiejętności niezbędnych dla poprawy stanu środowiska;
3. Tworzenie nowych wzorców zachowań, kształtowanie postaw, wartości i przekonań jednostek, grup i społeczeństw, uwzględniających troskę o jakość środowiska.

Realizacja wyżej wymienionych celów wymaga:

1. Uznania, iż edukacja ekologiczna jest jednym z podstawowych warunków realizacji Polityki Ekologicznej Państwa;
2. Wprowadzenia elementów edukacji ekologicznej do wszystkich sfer życia społecznego, respektując i wykorzystując wartości kulturowe, etyczne i religijne;
3. Zapewnienia dostępu społeczeństwa do informacji o stanie środowiska przyrodniczego i edukacji ekologicznej;
4. Uznania, że edukacja ekologiczna jest podstawowym warunkiem zmiany konsumpcyjnego modelu społeczeństwa.

Cele zawarte w Strategii dotyczą najważniejszych kwestii i obszarów działania. Zostaną one przełożone na konkretne zadania zawarte w Narodowym Programie Edukacji Ekologicznej oraz programy lokalne mogące służyć szybkiej realizacji zadań edukacyjnych promujących ideę ekorozwoju przez poszczególne podmioty realizujące projekty edukacyjne.

Podstawowe cele Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej są następujące:

1. Upowszechnianie idei ekorozwoju we wszystkich sferach życia, uwzględniając również pracę i wypoczynek człowieka, czyli objęcie permanentną edukacją ekologiczną wszystkich mieszkańców Rzeczypospolitej Polskiej;
2. Wdrożenie edukacji ekologicznej jako edukacji interdyscyplinarnej na wszystkich stopniach edukacji formalnej i nieformalnej;

3. Tworzenie wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów edukacji ekologicznej, stanowiących rozwinięcie Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej, a ujmujących propozycje wnoszone przez poszczególne podmioty realizujące projekty edukacyjne dla lokalnej społeczności;
4. Promowanie dobrych doświadczeń z zakresu metodyki edukacji ekologicznej.

Realizując cele edukacji stawiane przez Państwo na terenie Gminy Czersk należy rozpocząć działania od najmłodszych przedstawicieli miasta.

Edukacja ekologiczna winna mieć swój początek już na etapie przedszkolnym aby wdrażać u młodych mieszkańców elementy ekologii w formie zabawy. Z doświadczenia wiadomo, że dziecko najlepiej się uczy poprzez zabawę. Właśnie dla takiej formy nauki są optymalne placówki przedszkolne.

Celem wychowania przedszkolnego w sferze kształtowania świadomości ekologicznej jest przede wszystkim:

1. Wyzwalanie chęci oraz kreowanie umiejętności obserwowania środowiska naturalnego;
2. Kształtowanie wrażliwości zarówno na piękno jak i na szkody w środowisku;
3. Uczenie szacunku dla innych istot;
4. Oddziaływanie na styl życia i świadomość ekologiczną rodziców;
5. Kształtowanie nawyków i zachowań proekologicznych w życiu codziennym.

Dla realizacji tych celów należy:

- Rozszerzyć i pogłębić program studiów dla wychowawców przedszkolnych, uwzględniając specyficzne potrzeby edukacji ekologicznej wśród przedszkolaków;
- Zapewnić dostęp do atrakcyjnych pomocy dydaktycznych i zabawek;
- Zwiększyć liczbę programów radiowych i telewizyjnych, zawierających treści ekologiczne, adresowanych do najmłodszych.

Na poziomie szkół podstawowych oraz gimnazjów należy kontynuować edukację ekologiczną rozpoczętą w wieku przedszkolnym.

Podstawowym zadaniem całej społeczności szkolnej – dyrekcji, nauczycieli, uczniów i ich rodziców – winno stać się wykorzystanie możliwości zawartych w podstawie programowej, w celu wyzwolenia i utrwalenia u uczniów potrzeby życia zgodnego z ideami zrównoważonego rozwoju. Można to osiągnąć m. in. przez:

- kształtowanie człowieka świadomego swej jedności ze środowiskiem przyrodniczym i społeczno – kulturowym,
- rozwijanie umiejętności obserwowania środowiska oraz gromadzenia o nim informacji,
- poznanie praw i współzależności rządzących przyrodą, a także zachodzących pomiędzy przyrodą a człowiekiem,
- kształtowanie umiejętności rozwiązywania problemów zgodnie z posiadaną wiedzą i przyswojonym systemem wartości,
- pobudzanie wrażliwości na piękno przyrody i ład przestrzenny,
- kształtowanie postawy szacunku dla życia i zdrowia, zarówno własnego, jak i wszystkich innych istot,
- prowadzenie aktywnych form edukacji w terenie, np. „zielone szkoły”,
- współpracę między nauczycielami w tworzeniu klimatu sprzyjającego realizacji podstawowych celów edukacji ekologicznej.

Szkoła powinna:

- inicjować i korzystać z kontaktów z władzami samorządowymi oraz innymi reprezentantami społeczności lokalnej, szkołami wyższymi, terenowymi ośrodkami edukacji ekologicznej i innymi instytucjami oraz organizacjami,
- inicjować oraz uczestniczyć w krajowych i międzynarodowych programach edukacji ekologicznej,
- stale podejmować i rozszerzać zakres praktycznych działań na rzecz ochrony środowiska w szkole i jej otoczeniu,

- eksponować pozytywną rolę dzieci w edukacji ekologicznej dorosłych,
- prowadzić edukację ekologiczną w terenie.

W zakresie szkolnictwa wyższego edukacja powinna skupić się na:

1. Kształceniu mającym na celu wprowadzenie w problematykę środowiskową przyszłych absolwentów wszystkich szkół wyższych. Zakres tego kształcenia, jego formy i obligatoryjność należy traktować w sposób zróżnicowany;
2. Przygotowywaniu specjalistów do pracy zawodowej w zakresie ochrony środowiska;
3. Organizowaniu studiów podyplomowych uzupełniających wiedzę w zakresie ochrony środowiska;
4. Kształceniu na poziomie wyższym na studiach bezzawodowych, uniwersalnych – tzw. europejskich;
5. Prowadzeniu nieformalnej edukacji ekologicznej przez organizowanie otwartych uniwersytetów i wykładów.

Edukacja dorosłych jest najtrudniejszą edukacją, szczególną rolę w rozwijaniu edukacji ekologicznej wśród ludzi dorosłych spełniać powinny struktury samorządowe.

Najlepszym i najszybszym sposobem podniesienia świadomości ekologicznej dorosłych jest zaangażowanie możliwie dużej liczby mieszkańców w procesy decyzyjne. Wymaga to ustanowienia „ścieżek proceduralnych” oraz szerokiego informowania społeczeństwa o przysługującym mu prawie do świadomego uczestniczenia, zgodnie z obowiązującym prawem, w podejmowaniu decyzji mających wpływ na stan środowiska.

Wśród rozległych możliwości edukacji mimowolnej, skierowanej przede wszystkim do dorosłych, znaczące miejsce należy przyznać egzekwowaniu przepisów dotyczących porządku, odpadów, gospodarki wodno – ściekowej, ochrony przed hałasem. W podobny sposób należy wykorzystywać możliwości związane z wdrażaniem i sankcjonowaniem innych europejskich standardów (np. ład przestrzennego, oszczędności energii itp.). Konieczne jest dążenie do osiągnięcia zarówno instytucjonalnej, jak również sąsiedzkiej dezaprobaty dla wszystkich indywidualnych i zbiorowych poczynań szkodzących środowisku. Powyższe zadania powinny zostać włączone w zakres działań wszystkich służb państwowych i samorządowych oraz być rekomendowane innym służbom (policja, służby i inspekcje sanitarne, leśne, wodne, środowiskowe, miejskie, celne, transportowe itd.).

Decyzje podejmowane na szczeblu lokalnym oddziałują bezpośrednio na środowisko człowieka w miejscu jego zamieszkania. Umocnianie samorządności związane jest m.in. z odpowiedzialnością samorządu terytorialnego za sprawy ochrony środowiska i edukacji środowiskowej. Na samorządach spoczywa również obowiązek określania celów i form tej edukacji, uwzględniających specyfikę regionu, lokalną tożsamość i tradycję kulturową.

Wśród trzech ukształtowanych poziomów samorządności w Polsce, wzrastającą i szczególnie ważną rolę należy przypisać powiatom. Tam lokalne inicjatywy obywatelskie powinny zetknąć się z programami krajowymi i europejskimi.

W tym celu organy samorządowe powinny:

- Współdziałać, przy opracowywaniu i realizacji lokalnych programów edukacji ekologicznej, wynikających z Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej oraz lokalnej Agendy 21, z organizacjami, instytucjami, Kościołami i Związkami Wyznaniowymi, zakładami pracy, przedstawicielami społeczności lokalnych;
- Utrzymywać ścisłą współpracę ze szkołami, zapewniając im warunki do prowadzenia edukacji ekologicznej;
- Zapewnić społeczeństwu dostęp do niezbędnych informacji przydatnych w procesie podejmowania decyzji dotyczących zarządzania środowiskiem.

Turystyka i wypoczynek wpływają na rozwój psychofizyczny człowieka oraz w dużym stopniu decydują o jego stosunku do środowiska przyrodniczego i kulturowego. Niewłaściwie organizowana masowa turystyka i rekreacja negatywnie oddziałuje na środowisko.

Konieczne jest zatem objęcie edukacją ekologiczną zarówno organizatorów turystyki i wypoczynku, jak i osób korzystających z tych usług. Organizatorzy turystyki na obszarach chronionych oraz organizacje zajmujące się eko- i

agroturystyką stanowią grupę żywo zainteresowaną promocją idei proekologicznych. Edukacja i informacja o środowisku powinny również obejmować ludność mieszkającą na tych terenach.

Dla realizacji powyższych celów niezbędne są następujące działania:

1. Tematyka proekologiczna powinna być obligatoryjnie włączona do programów nauczania w szkołach i uczelniach kształcących na potrzeby turystyki;
2. Niezbędna jest promocja szkoleń dla instruktorów, strażników i opiekunów przyrody;
3. Elementy edukacji ekologicznej powinny stanowić integralną część krajowych i regionalnych programów rozwoju turystyki.

Organizacje społeczne, w tym te działające na rzecz ochrony środowiska, mają zróżnicowany zakres i formy działania, a także różnorodne powiązania ze sferą polityki, ekonomii i kultury. Działania pozarządowych organizacji ekologicznych polegają najczęściej na:

- Kształtowaniu świadomości ekologicznej osób zaangażowanych w działania społeczne;
- Przybliżaniu społeczeństwu istoty i znaczenia problemów ekologicznych;
- Wpływie na osoby i instytucje odpowiedzialne za podejmowanie decyzji dotyczących zarządzania środowiskiem;
- Propagowaniu humanistycznego i kulturowego wzorca ekologii.

W wielu organizacjach edukacja ta przekracza ramy „standardowej” edukacji środowiskowej. Pojawiają się w niej elementy religijne, filozoficzne, etyczne, zdrowotne, społeczne, polityczne, prawne i ekonomiczne.

Dla pogłębienia roli i znaczenia tych organizacji w sferze edukacji ekologicznej należy dążyć, aby:

- Podstawowe założenia programowe społecznych organizacji ekologicznych dotyczące edukacji środowiskowej były zgodne z kierunkami Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej;
- Programy edukacji ekologicznej organizacji społecznych współrealizujących Narodowy Program Edukacji Ekologicznej uwzględniały bieżące potrzeby społeczności lokalnej i wpływały na integrację działań środowiskowych;
- Jednym z priorytetowych zadań społecznych organizacji ekologicznych było pozyskiwanie, gromadzenie i udostępnianie rzetelnych informacji niezbędnych do podnoszenia świadomości i aktywnego działania na rzecz środowiska;
- Wzrastającą rolę w dziele edukacji ekologicznej zajmowały formalne i nieformalne grupy lokalne, wspierające przestrzenny ład, tożsamość kulturową i jej spuściznę, prezentujące rozwiązania oryginalne, specyficzne dla danego regionu, zgodne z zasadami ekorozwoju.

Edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju prowadzi do trwałych zmian w świadomości społeczeństwa, jeżeli uwzględni wartości religijne i kulturowe. Wzrasta zainteresowanie Kościołów i Związków Wyznaniowych kształtowaniem świadomości ekologicznej społeczeństwa. Wyraża się to m.in. przez:

- Organizowanie spotkań, seminariów i konferencji;
- Wydawanie książek, broszur, materiałów pomocniczych dla księży, katechetów i wiernych;
- Publikowanie artykułów w prasie religijnej;
- Emisje audycji radiowych i programów telewizyjnych;
- Homilie, odezwy i listy pasterskie;
- Formalne studia i działalność wyznaniowych ośrodków edukacji ekologicznej.

Efektywność tych działań zależeć będzie od:

- ✓ Podejmowania w nauce społecznej Kościołów i Związków Wyznaniowych treści nawiązujących do przesłania zawartego w Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej;

- ✓ Budzenia świadomości ekologicznej wiernych poprzez nauczanie, homilie, katechezy, ale także w praktycznym zarządzaniu środowiskiem na terenach własności kościelnych;
- ✓ Współpracy Kościołów i Związków Wyznaniowych z instytucjami i organizacjami działającymi w sferze edukacji ekologicznej;
- ✓ Nawiązanie bliższej współpracy między Kościołami chrześcijańskimi a proekologicznymi organizacjami religijnymi w Europie.

Zdecydowana większość osób czynnych zawodowo ma bezpośredni wpływ na stan środowiska. Wynika to z mniej lub bardziej świadomych decyzji podejmowanych na każdym stanowisku pracy. Realizacja idei zrównoważonego rozwoju w znacznej mierze zależy zatem od konkretnych działań podejmowanych w zakładach pracy.

Skuteczność tych działań wymaga spełnienia następujących warunków:

- ❖ Wiedza o ochronie środowiska w miejscu pracy powinna być upowszechniana przez kierownictwo zakładów, specjalistyczne służby pracownicze i związki zawodowe, włączając w to programy doskonalenia zawodowego kadry oraz elementy edukacji środowiskowej związanej ze specyfiką prowadzonej działalności;
- ❖ W programach szkoleniowych Państwowej Inspekcji Pracy i jej służb powinny być uwzględnione cele Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej;
- ❖ W ramach szkoleń BHP należy podejmować tematykę skutków oddziaływania zakładu pracy na lokalne środowisko i zdrowie człowieka;
- ❖ We wszelkich działaniach promocyjnych należy lansować technologie i rozwiązania przyjazne środowisku.

Rodzina jest podstawową komórką społeczną kształtującą osobowość i postawy człowieka. W Polsce wciąż wyjątkowa rola i siła oddziaływania rodziny mogą okazać się niezwykle pomocne w prowadzeniu skutecznej edukacji ekologicznej. W rodzinie kształtują się pierwsze wyobrażenia o świecie, wymieniane są poglądy i doświadczenia. Rodzina powinna być miejscem, w którym stosuje się, sprawdza i koryguje wiedzę z zakresu ochrony środowiska, nabytą przez wszystkich jej członków. W związku z tym:

- Narodowy Program Edukacji Ekologicznej a tym samym program na szczeblu gminy powinien zawierać komplementarny zestaw zadań realizowanych przez różne podmioty na rzecz edukacji ekologicznej w rodzinie;
- Wśród zadań na rzecz edukacji w rodzinie należy uwzględnić działania dotyczące:
 - kształtowania odpowiedzialności za własne życie i stan środowiska,
 - lansowania postaw przyjaznych wobec środowiska przyrodniczego, społecznego i kulturowego,
 - uświadamiania powinności i poczucia odpowiedzialności rodziny wobec następnych jej pokoleń.
- Edukacja ekologiczna w rodzinie powinna promować nowe style życia z uwzględnieniem roli rekreacji, turystyki i wypoczynku przy zachowaniu i ochronie walorów środowiska naturalnego;
- Edukacja ekologiczna w rodzinie powinna sprostać potrzebom ludzi specjalnej troski.

4. Najważniejsze kierunki ochrony środowiska w Gminie Czersk

4.1. Główne zagrożenia środowiska

Analizując literaturę dotyczącą zagrożeń środowiska naturalnego oraz raporty WIOŚ można z całą pewnością stwierdzić, że głównymi zagrożeniami środowiska dla Gminy Czersk są:

- wzrost poziomu hałasu – związany z systematycznym wzrostem natężenia ruchu drogowego w miejscowościach zlokalizowanych wzdłuż drogi krajowej nr 22;
- wzrost stopnia zanieczyszczenia powietrza – w dalszym ciągu spalanie odpadów w piecach i kominkach przez mieszkańców gminy (tzw. niska emisja), przestarzałe instalacje grzewcze w budynkach, intensyfikacja ruchu

drogowego, która skutkować będzie powstawaniem korków drogowych i wytwarzania dużej ilości spalin przez pojazdy na krótkim odcinku drogi;

- brak szczelności przydomowych zbiorników do gromadzenia nieczystości płynnych (szamba) – w tym aspekcie również negatywne oddziaływanie na środowisko naturalne będzie efektem niskiej świadomości społeczeństwa na temat konsekwencji zrzutu ścieków do rowów melioracyjnych czy też wprowadzanie deszczówki do kolektorów sanitarnych. Również celowe instalowanie nieuszczelnionych zbiorników do gromadzenia nieczystości ciekłych będzie negatywnie oddziaływać w późniejszym czasie na wody gruntowe;
- niekontrolowane pozbywanie się wytworzonych odpadów przez firmy jak i osoby fizyczne – częste pozbywanie się odpadów na zasadzie „podrzucania” do lasu, parku, rowu przydrożnego czy też brak chęci zbierania odpadów w sposób selektywny.

Ważną rzeczą jest również to, żeby w trakcie opracowania strategii, planów miejscowych brać pod uwagę aspekty środowiskowe w zakresie utrzymania powierzchni czynnych biologicznie. Nie jest wskazane aby potencjalni inwestorzy w trakcie prowadzonego procesu inwestycyjnego doprowadzali do utwardzenia większości a nawet całej powierzchni działki. Takie sytuacje mogą doprowadzić do znacznego obniżenia poziomu wód gruntowych.

4.2. Priorytety ochrony środowiska

Priorytety ochrony środowiska na terenie Gminy Czersk powinny skupić się głównie wokół następujących zakresów:

1. W zakresie ochrony litosfery i gleb:
 - a. podczas realizacji prac inwestycyjnych należy odpowiednio zdjąć i osobno składować wierzchnią, urodzajną warstwę gleby, która po zakończeniu prac budowlanych powinna zostać wykorzystana do odtworzenia powierzchni biologicznie czynnej;
 - b. na terenach o złożonej konfiguracji terenu należy podczas prac budowlanych zadbać o odpowiednie zabezpieczenie przeciwerozyjne.
2. W zakresie ochrony wód powierzchniowych i podziemnych:
 - a. zaleca się kompleksowe wdrożenie prac zmierzających do ograniczenia spływu powierzchniowego i zwiększenia infiltracji wód opadowych na terenach przeznaczonych pod zabudowę. Działania te powinny zostać sprecyzowane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i powinny objąć tworzenie w obrębie terenów zabudowanych powierzchni o charakterze przepuszczalnym i półprzepuszczalnym takich jak:
 - trawniki, kwietniki, tereny zielone z krzewami i drzewami;
 - tereny ogrodów przydomowych, rekreacyjnych, itp.;
 - rowy trawiaste;
 - chodniki ułożone z płyt lub kostek profilowanych na podsypce żwirowo – piaskowej, w taki sposób, aby powstały między nimi przestrzenie, które zarosną trawą;
 - ciągi pieszo – jezdne, ułożone jak wyżej;
 - parkingi i place wykonane z płyt lub kostek profilowanych;
 - drogi, place i parkingi wykonane z przesiąkliwego asfaltobetonu, ułożone na podsypce żwirowej i piaskowej;
 - b. odpowiednie zabezpieczenie wód powierzchniowych przed dopływem zanieczyszczeń poprzez:

- zastosowanie rozwiązań technicznych ograniczających zawartość zanieczyszczeń, w tym również zawiesiny w wodach opadowych odprowadzanych z terenów zabudowanych, zwłaszcza przemysłowych – osadniki, separatory;
 - tworzenie warunków do zwiększenia retencji powierzchniowej wód;
 - zachowanie koryt cieków i rowów melioracyjnych z naturalną obudową roślinną – w celu przeciwdziałania splywom zanieczyszczeń;
- c. zachowanie obszarów podmokłych i związanych z nimi zbiorowisk roślinnych w stanie niezmienionym.
3. W zakresie ochrony biosfery i krajobrazu:
- a. w miarę możliwości nie zmniejszanie udziału powierzchni terenów otwartych i zieleni w ogólnym areale gminy;
 - b. zachowanie ciągłości powiązań ekologicznych na terenie gminy, poprzez ograniczenie terenów planowanej zabudowy mieszkaniowej i utrzymanie wysokiego udziału powierzchni biologicznie czynnej;
 - c. utrzymanie możliwie wysokiego udziału powierzchni biologicznie czynnej w strukturze terenów przeznaczonych pod zainwestowanie;
 - d. odpowiednie kształtowaniem ładu przestrzennego w planach miejscowych zagospodarowania poprzez dostosowanie typu, gęstości i rozmieszczenia zabudowy do istniejącej zabudowy miejskiej, rozmieszczenia terenów zieleni, przebiegu dróg i innych elementów infrastruktury.
4. W zakresie kształtowania ekologicznych warunków życia:
- a. zwiększenie udziału powierzchni terenów otwartych, zalesień i zadrzewień, zieleńców itp. w strukturze przestrzennej gminy;
 - b. lokalizacja terenów zabudowy mieszkaniowej poza strefą oddziaływania hałasu (komunikacyjnego i przemysłowego) poprzez odpowiednie ustalenia zawarte w planach miejscowych;
 - c. stosowanie odpowiednich materiałów budowlanych na terenach narażonych na występowanie uciążliwości hałasu.

Ponadto w związku z potencjalnymi w przyszłości przekształceniami środowiska związanymi z planowanymi projektami inwestycyjnymi wskazane jest prowadzenie monitoringu środowiska w następujących zakresach:

- monitoring zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego oraz poziomu hałasu – w zakresie prowadzonym dotąd przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska (WIOŚ);
- monitoring czystości wód powierzchniowych wzbogaconych o oznaczenia BZT₅ i zawartości zawiesiny ogólnej. Pozwoli to na określenie wpływu procesów urbanizacji na system hydrologiczny cieków na terenie gminy, umożliwi ocenę poprawności zastosowanych metod minimalizacji wpływu rozwoju przestrzennego gminy na czystość wód.

Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że część informacji dotyczących stopnia wykorzystania środowiska i pośrednio presji wywieranej na poszczególne jego elementy będzie gromadzona niezależnie. Do informacji tych należą między innymi dane dotyczące zużycia wody, ciepła, gromadzonej ilości rodzajów odpadów, a zwłaszcza – użytkowania gruntów (gromadzone corocznie i przekazywane do GUS). Pozwolą one pośrednio na bieżącą ocenę zmian spowodowanych między innymi rozwojem przestrzennym Gminy Czersk. Bezpośrednim wskaźnikiem tych zmian będą zwłaszcza informacje dotyczące zmian struktury użytkowania gruntów.

4.3. Analiza wskaźników monitoringu Programu Ochrony Środowiska zgodnie z dokumentem „Program Ochrony Środowiska Gminy Czersk” z 2005 r.

WSKAŹNIK	STAN 2007	2013
Program ograniczenia emisji zanieczyszczeń z gosp. Domowych		
Spełnienie norm zanieczyszczenia powietrza	spełnione	spełnione
Program ograniczenia emisji z kotłowni przemysłowych		
Współpraca z zakładami celem ograniczenia emisji	50% zakładów	55% zakładów
Program ograniczenia emisji komunikacyjnych		
Redukcja zanieczyszczeń PM10	75%	80%
Budowa nowej i modernizacja istniejącej sieci wod.-kan.		
Długość sieci kanalizacyjnej	x km	x + 5 km
Przydomowe oczyszczalnie ścieków w obszarach zab. rozproszonej		
Ilość przydomowych oczyszczalni	35	brak danych
Wpływ hodowli ryb łososiowatych na zanieczyszczenie wód		
Wiedza na temat oddziaływania na środowisko	pełna	pełna
Modernizacja oczyszczalni ścieków w Czersku		
Stężenie azotu w odprowadzanych ściekach	wg normy dla RLM	wg normy dla RLM
Gospodarka odpadami		
Wskaźniki szczegółowe przedstawione w GPGO		zgodnie z GPGO
Gospodarcze lub turystyczne zagospodarowanie nieużytków		
Ilość hektarów zagospodarowanych	x	x + 5 ha
Systematyczne zalesianie terenów nieprzydatnych rolniczo		
Ilość hektarów zagospodarowanych	x	x + 5 ha
Ochrona walorów przyrodniczych przestrzeni rolniczej		
Obszar objęty dotacjami	x	x + 5 ha
Ograniczenie hałasu komunikacyjnego		
Ilość miejsc o przekroczonej normie hałasu	redukcja o 50%	redukcja o 15%
Ograniczenie hałasu przemysłowego		
Ilość miejsc o przekroczonej normie hałasu	redukcja o 50 %	redukcja o 15%
Podniesienie jakości usług komunalnych		
Stopień zadowolenia mieszkańców z usług	80%	85%
Edukacja ekologiczna (formalna i nieformalna)		
Udział mieszkańców w działaniach akcyjnych	ok. 1 000 M	ok. 1 500 M
Stworzenie Centrum Ochrony Środowiska w Czersku		
Stopień znajomości systemu selektywnej zbiórki	75% - dobry	85%

Z danych zawartych w w/w tabeli można wnioskować, że na terenie Gminy Czersk są podejmowane właściwe działania w kierunku ochrony środowiska. Spełnione są normy zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego na terenie gminy. Następuje dalszy proces inwestowania w rozbudowę sieci wodno – kanalizacyjnej. Modernizacja oczyszczalni ścieków pozwala utrzymać normy wprowadzania ścieków zgodne z przepisami prawa. Wdrożony w 2013 r. nowy system gospodarowania odpadami na terenie gminy kładzie nacisk na selektywną zbiórkę odpadów u źródła. Wzrosła też aktywność w zakresie edukacji społeczeństwa pod kątem ochrony środowiska i walorów przyrodniczych regionu.

5. Strategia ochrony środowiska do roku 2022

5.1. Wprowadzenie

Planowanie strategiczne określa długoterminową wizję i misję gminy oraz wyznacza cele strategiczne. Na proces planowania nakładają się również uwarunkowania wynikające z istniejących programów sektorowych, planów i programów wyższego szczebla. Formulowane cele i zadania są pochodną obecnego stanu i zagrożeń środowiska na terenie gminy. Specyfika działalności gospodarczej oraz charakterystyka funkcjonowania gminy warunkuje kierunki działań i zadania, jakie należy wykonać, aby we właściwy sposób przeciwdziałać zagrożeniom środowiska oraz dążyć do poprawy jego stanu.

5.2. Wizja Gminy Czersk, Cel nadrzędny

Wizja, cele oraz kierunki rozwoju Gminy Czersk są zbieżne z programami ochrony środowiska wyższego szczebla oraz innymi dokumentami strategicznymi Gminy Czersk. Gmina ma oferować mieszkańcom więcej atrakcyjnych miejsc pracy,

lepszą jakość i ciekawsze perspektywy życia, przedsiębiorcom bardziej przyjazne otoczenie, niższe koszty funkcjonowania oraz atrakcyjne tereny inwestycyjne, a turystom i odwiedzającym bogatą i oryginalną ofertę spędzania wolnego czasu. W związku z powyższym wizja Gminy Czersk jest zbieżna z wizją powiatu chojnickiego i sformułować następujące cele:

Gmina Czersk jako ważny dla Pomorza obszar rozwoju społeczno – gospodarczego, w pełni wykorzystująca istniejące na jej terenie walory przyrodnicze.

Cel nadrzędny sfery przyrodniczej Gminy Czersk to:

**Wysoka jakość światowego dziedzictwa przyrodniczego
jako baza rozwoju dla obecnego i przyszłych pokoleń.**

5.3. Cele perspektywiczne i strategiczne

Wyznaczone cele, kierunki i zadania do dalszej realizacji są analogiczne do wojewódzkiego i powiatowego Programu Ochrony Środowiska.

❖ **Cele perspektywiczne:**

1. Środowisko dla zdrowia – dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego;
2. Wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem oraz podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa;
3. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody;
4. Zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii.

W ramach celu nadrzędnego i celów perspektywicznych w Programie określono kierunki rozwoju oraz następujące cele strategiczne:

❖ **Cele strategiczne:**

- poprawa jakości środowiska w gminie poprzez ograniczenie niskiej emisji;
- poprawa jakości powietrza w gminie poprzez ograniczenie emisji przemysłowej;
- poprawa jakości powietrza w gminie poprzez ograniczenie emisji komunikacyjnej;
- poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych poprzez budowę nowej i modernizację istniejącej sieci;
- poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych poprzez budowę przydomowych oczyszczalni ścieków;
- identyfikacja i redukcja zanieczyszczeń w rejonach hodowli ryb łososiowatych;
- modernizacja oczyszczalni ścieków w Czersku;
- gospodarka odpadami;
- lepsze wykorzystanie gleby poprzez gospodarcze lub turystyczne zagospodarowanie gruntów nieprzydatnych rolniczo;
- lepsze wykorzystanie gleby poprzez zalesianie terenów nieprzydatnych rolniczo;
- zapewnienie właściwego wykorzystania przestrzeni rolniczej zapewniające ochronę walorów przyrodniczych;
- zmniejszenie poziomu hałasu komunikacyjnego w gminie;
- zmniejszenie poziomu hałasu przemysłowego w gminie;
- podniesienie poziomu jakości usług komunalnych świadczonych dla mieszkańców gminy;
- podniesienie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców przez wspieranie formalnych i nieformalnych systemów edukacji;

- Wspieranie mieszkańców gminy w realizacji celów związanych z ochroną środowiska.

W ramach w/w celów strategicznych sformułowano zestaw działań ekologicznych do realizacji na obszarze Gminy Czersk.

5.3.1. Działania ekologiczne do realizacji na terenie Gminy Czersk w ramach realizacji celów strategicznych

1. **poprawa jakości środowiska w gminie poprzez ograniczenie niskiej emisji:**

- edukacja mieszkańców dotycząca spalania odpadów stałych;
- informowanie mieszkańców nt. oszczędnego zużycia energii ciepłej;
- rozbudowa sieci gazowej;
- wymiana źródeł ciepła;
- pozyskiwanie energii z odnawialnych źródeł;
- termomodernizacja budynków;

2. **poprawa jakości powietrza w gminie poprzez ograniczenie emisji przemysłowej:**

- wprowadzanie nowoczesnych technik spalania paliw;
- modernizacja przestarzałych kotłowni;
- poprawa jakości stosowanego paliwa lub zmiana paliwa na bardziej ekologiczne;
- zachęcanie zakładów do samokontroli poprzez wprowadzanie systemów zarządzania środowiskowego;

3. **poprawa jakości powietrza w gminie poprzez ograniczenie emisji komunikacyjnej:**

- poprawa kontroli pojazdów pod kątem dotrzymania wymaganych poziomów stężeń zanieczyszczeń w spalinach poprzez zakup nowoczesnych instrumentów diagnostycznych i edukację właścicieli warsztatów samochodowych;
- wspomaganie systemów komunikacji zbiorowej;
- budowa infrastruktury dla ruchu rowerowego.

4. **Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych poprzez budowę nowej i modernizację istniejącej sieci:**

- zadania wodociągowe;
- zadania kanalizacyjne.

5. **Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych poprzez budowę przydomowych oczyszczalni ścieków:**

- przeprowadzenie analizy ekonomicznej celem identyfikacji obszarów gminy, w których budowa systemu kanalizacji jest szczególnie niekorzystna;
- opracowanie systemu tworzenia przydomowych oczyszczalni ścieków w gminie poprzez pomoc techniczną, finansową i doradczą.

6. **Identyfikacja i redukcja zanieczyszczeń w rejonach hodowli ryb łososiowatych:**

- przeprowadzenie rocznych badań nad wpływem hodowli ryb łososiowatych na jakość wód powierzchniowych;
- identyfikacja innych źródeł zanieczyszczeń wód w rejonie hodowli ryb;

7. **Modernizacja oczyszczalni ścieków w Czersku;**

8. **Gospodarka odpadami:**

- monitoring procesu rekultywacji nieczynnych składowisk w gminie;

- objęcie zorganizowaną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców gminy;
- objęcie selektywną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców gminy;
- odzysk i zagospodarowanie odpadów biodegradowalnych;
- odzysk i zagospodarowanie pozostałych kategorii odpadów;
- modernizacja, rozbudowa Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Nowym Dworze;
- realizacja zadań z zakresu gospodarki odpadami dotycząca Gminy Czersk wynikających z wojewódzkiego planu gospodarki odpadami;
- dalsze dostosowywanie zasad funkcjonowania i zarządzania systemem zagospodarowania odpadów komunalnych do nowych regulacji prawnych;
- promowanie produktów wykonanych z surowców wtórnych, wielokrotnego użytku, ulegających biodegradacji;
- propagowanie wśród mieszkańców miasta punktu selektywnej zbiórki odpadów;
- zwiększenie nadzoru ze strony gminy nad obiegiem odpadów na terenie gminy;
- ciągła weryfikacja przez gminę deklaracji złożonych przez właścicieli nieruchomości;
- kontrola systemu strumienia odpadów a to oznacza zaostrenie kontroli firm odbierających odpady. Składane przez nich półroczne sprawozdania powinny być analizowane na bieżąco tak aby można było korygować nieprawidłowości w trakcie roku kalendarzowego a nie dopiero po analizie zestawień rocznych. W tym zakresie również ściślejsza współpraca z RIPOK Nowy Dwór w celu kontroli sprawozdań operatorów zajmujących się odbiorem odpadów od właścicieli nieruchomości;
- prowadzenie akcji edukacyjnej skierowanej do mieszkańców i właścicieli nieruchomości wynikającej z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminie oraz właściwe i czytelne opisywanie pojemników do segregacji odpadów;

9. *Lepsze wykorzystanie gleby poprzez gospodarcze lub turystyczne zagospodarowanie gruntów nieprzydatnych rolniczo:*

- wsparcie indywidualnych przedsiębiorców w gospodarczym lub turystycznym zagospodarowaniu gleb nieprzydatnych rolniczo;
- wspomaganie nowych przedsiębiorstw w pozyskiwaniu środków Unii Europejskiej na rozpoczęcie nowych inwestycji.

10. *Lepsze wykorzystanie gleby poprzez zalesianie terenów nieprzydatnych rolniczo:*

- realizacja Krajowego Programu Zwiększania Lesistości.

11. *Zapewnienie właściwego wykorzystania przestrzeni rolniczej zapewniające ochronę walorów przyrodniczych.*

12. *Zmniejszenie poziomu hałasu komunikacyjnego w gminie:*

- poprawa stanu nawierzchni głównych tras komunikacyjnych;
- poprawa stanu nawierzchni dróg gminnych.

13. *Zmniejszenie poziomu hałasu przemysłowego w gminie:*

- identyfikacja zakładów przemysłowych przekraczających dozwolone normy emisji hałasu;
- pomoc w pozyskaniu środków oraz realizacja działań redukujących poziom emisji hałasu w tychże zakładach.

14. *Podniesienie poziomu jakości usług komunalnych świadczonych dla mieszkańców gminy.*

15. Podniesienie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców przez wspieranie formalnych i nieformalnych systemów edukacji:

- organizacja programu edukacji ekologicznej w szkołach na terenie gminy;
- organizacja programu edukacji ekologicznej w przedszkolach;
- przygotowanie systemu informacji ekologicznej dla wszystkich mieszkańców gminy.

16. Wspieranie mieszkańców gminy w realizacji celów związanych z ochroną środowiska.

6. Harmonogram rzeczowo – finansowy

Lp.	Cel strategiczny	Zadanie ekologiczne	Okres realizacji	Wykonawcy	źródła finansowania
I Środowisko dla zdrowia – dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego					
1	Poprawa jakości środowiska w gminie poprzez ograniczenie niskiej emisji	1. rozbudowa sieci gazowej; 2. termomodernizacja budynków 3. wymiana źródeł ciepła; 4. pozyskiwanie energii z odnawialnych źródeł; 5. termomodernizacja budynków.	Działanie ciągłe	WIOŚ, Sanepid, RZGW, samorządy wszystkich szczebli oraz podległe jednostki, podmioty gospodarcze, przedsiębiorstwa komunalne	Środki wspólnotowe Za pośrednictwem Programów operacyjnych, Środki zagraniczne, Budżet państwa, Budżety samorządów, Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, Fundacje, środki własne podmiotów gospodarczych, kredyty preferencyjne i komercyjne
2	Poprawa jakości powietrza w gminie poprzez ograniczenie emisji przemysłowej	1. wprowadzanie nowoczesnych technik spalania paliw; 2. modernizacja przestarzałych kotłowni; 3. poprawa jakości stosowanego paliwa lub zmiana paliwa na bardziej ekologiczne.	Działanie ciągłe	WIOŚ, Sanepid, RZGW, samorządy wszystkich szczebli oraz podległe jednostki, podmioty gospodarcze, Straż Pożarna, Policja, przedsiębiorcy gospodarujący odpadami, wytwórcy odpadów, wszyscy mieszkańcy;	
3	Poprawa jakości powietrza w gminie poprzez ograniczenie emisji komunikacyjnej	1. poprawa kontroli pojazdów pod kątem dotrzymania wymaganych poziomów stężeń zanieczyszczeń w spalinach poprzez zakup nowoczesnych instrumentów diagnostycznych i edukację właścicieli warsztatów samochodowych; 2. wspomaganie systemów komunikacji zbiorowej; 3. budowa infrastruktury dla ruchu rowerowego.	2016-2021		
4	Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych poprzez budowę nowej i modernizację istniejącej sieci	1. zadania wodociągowe; 2. zadania kanalizacyjne.	Działanie Ciągłe		
5	Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych poprzez budowę przydomowych oczyszczalni ścieków	1. opracowanie systemu tworzenia przydomowych oczyszczalni ścieków w gminie poprzez pomoc techniczną, finansową i doradczą.	2016-2019	WIOŚ, Sanepid, RZGW, samorządy wszystkich szczebli, zarządy dróg, podmioty gospodarcze,	
6	Gospodarka odpadami	1. monitoring procesu rekultywacji nieczynnych składowisk w gminie; 2. objęcie zorganizowaną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców gminy;			

		<ol style="list-style-type: none"> 3. objęcie selektywną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców gminy; 4. odzysk i zagospodarowanie odpadów biodegradowalnych; 5. odzysk i zagospodarowanie szczególnych kategorii odpadów; 6. modernizacja, rozbudowa Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Nowym Dworze 7. tworzenie regionalnego systemu gospodarki odpadami; 8. realizacja zadań z zakresu gospodarki odpadami dotycząca Gminy Czersk wynikających z wojewódzkiego planu gospodarki odpadami; 9. dalsze dostosowywanie zasad funkcjonowania i zarządzania systemem zagospodarowania odpadów komunalnych do nowych regulacji prawnych. 			
7	Zmniejszenie poziomu hałasu komunikacyjnego w gminie:	<ol style="list-style-type: none"> 1. poprawa stanu nawierzchni głównych tras komunikacyjnych; 2. poprawa stanu nawierzchni dróg gminnych. 			
8	Zmniejszenie poziomu hałasu przemysłowego w gminie	<ol style="list-style-type: none"> 1. identyfikacja zakładów przemysłowych przekraczających dozwolone normy emisji hałasu; 2. pomoc w pozyskaniu środków oraz realizacja działań redukujących poziom emisji hałasu w tychże zakładach. 			
II Wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem oraz podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa					
1	Poprawa jakości środowiska w gminie poprzez ograniczenie niskiej emisji	1. edukacja mieszkańców dotycząca spalania odpadów stałych	Działanie ciągłe	Starostowie, Burmistrzowie, – i im podległe jednostki,	Środki wspólnotowe za pośrednictwem programów operacyjnych, środki zagraniczne, budżet państwa, budżety samorządów, Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, Fundacje, środki przedsiębiorstw ;
2	Poprawa jakości powietrza w gminie poprzez ograniczenie emisji przemysłowej	1. zachęcanie zakładów do samokontroli poprzez wprowadzanie systemów zarządzania środowiskowego.	Działanie Ciągłe	Kuratorium Oświaty i Wychowania, szkoły wszystkich szczebli, instytucje oświatowe i naukowe, organizacje pozarządowe, Centrum Edukacji i Informacji Ekologicznej	
3	Gospodarka odpadami	<ol style="list-style-type: none"> 1. promowanie produktów wykonanych z surowców wtórnych, wielokrotnego użytku, ulegających biodegradacji; 2. propagowanie wśród mieszkańców miasta punktu selektywnej zbiórki odpadów; 3. zwiększenie nadzoru ze strony gminy nad obiegiem odpadów na terenie gminy; 4. ciągła weryfikacja przez gminę deklaracji złożonych przez właścicieli nieruchomości; 5. kontrola systemu strumienia odpadów a to oznacza zaostrzenie kontroli firm odbierających odpady. Składane przez nich półroczne sprawozdania powinny być analizowane na bieżąco tak aby można było korygować nieprawidłowości w trakcie roku kalendarzowego a nie dopiero po analizie zestawień rocznych. W tym zakresie również ściślejsza współpraca z RIPOK Nowy Dwór w celu kontroli sprawozdań operatorów zajmujących się odbiorem odpadów od właścicieli nieruchomości; 6. prowadzenie akcji edukacyjnej skierowanej do mieszkańców i właścicieli nieruchomości wynikającej z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminie oraz właściwe i czytelne opisywanie pojemników do segregacji odpadów. 	Działanie Ciągłe		
4	Podniesienie poziomu jakości usług komunalnych świadczonych dla mieszkańców gminy	1. rozwój strony internetowej Urzędu Miejskiego.	Działanie Ciągłe	Starostowie, Burmistrzowie, – i im podległe jednostki, podmioty gospodarcze,	Środki wspólnotowe za pośrednictwem programów operacyjnych, środki zagraniczne, budżet państwa, budżety samorządów, Fundusze ochrony
5	Podniesienie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców przez wspieranie formalnych i nieformalnych systemów edukacji	<ol style="list-style-type: none"> 1. organizacja programu edukacji ekologicznej w szkołach na terenie gminy; 2. organizacja programu edukacji ekologicznej w przedszkolach; 3. przygotowanie systemu informacji ekologicznej dla wszystkich mieszkańców gminy. 	Działanie Ciągłe	WIOŚ, Kuratorium Oświaty i Wychowania, szkoły wszystkich szczebli,	

6	Wspieranie mieszkańców gminy w realizacji celów związanych z ochroną środowiska	1. rozpoczęcie działań polegających na szkoleniach, informowaniu i wspomaganie pozyskiwania funduszy zewnętrznych na realizację działań w dziedzinie ochrony środowiska.	Działanie Ciągłe	instytucje oświatowe i naukowe, organizacje pozarządowe, Centrum Edukacji i Informacji Ekologicznej	środowiska i gospodarki wodnej, Fundacje, środki przedsiębiorstw ;
III Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody					
1	Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych poprzez budowę przydomowych oczyszczalni ścieków	1. przeprowadzenie analizy ekonomicznej celem identyfikacji obszarów gminy, w których budowa systemu kanalizacji jest szczególnie niekorzystna.	Działanie ciągłe	Urząd Marszałkowski, Dyrektorzy parków narodowych i krajobrazowych, placówki naukowobadawcze, samorządy wszystkich szczebli, RZGW, ARiMR, RDLP i właściciele lasów prywatnych, przedsiębiorcy eksploatujący kopaliny, rolnicy, rybacy, organizacje pozarządowe;	Środki wspólnotowe za pośrednictwem programów operacyjnych, środki zagraniczne, budżet państwa, budżety samorządów, Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, Fundacje, środki przedsiębiorstw a Lasy Państwowe;
2	Identyfikacja i redukcja zanieczyszczeń w rejonach hodowli ryb łososiowatych	1. przeprowadzenie rocznych badań nad wpływem hodowli ryb łososiowatych na jakość wód powierzchniowych; 2. identyfikacja innych źródeł zanieczyszczeń wód w rejonie hodowli ryb.	Działanie ciągłe		
3	Lepsze wykorzystanie gleby poprzez gospodarcze lub turystyczne zagospodarowanie gruntów nieprzydatnych rolniczo	1. wspomaganie nowych przedsiębiorstw w pozyskiwaniu środków Unii Europejskiej na rozpoczynanie nowych inwestycji.	Działanie ciągłe		
4	Lepsze wykorzystanie gleby poprzez zalesianie terenów nieprzydatnych rolniczo	1. realizacja Krajowego Programu Zwiększania Lesistości	Działanie ciągłe		
5	Zapewnienie właściwego wykorzystania przestrzeni rolniczej zapewniające ochronę walorów przyrodniczych	j.w.	Działanie ciągłe		
IV Zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii					
1	Poprawa jakości środowiska w gminie poprzez ograniczenie niskiej emisji	1. informowanie mieszkańców nt. oszczędnego zużycia energii cieplnej	Działanie ciągłe	Samorządy wszystkich szczebli, RZGW, Koncerny energetyczne, zakłady eksploatacji sieci energetycznych przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, społeczności lokalne;	Środki wspólnotowe za pośrednictwem programów operacyjnych, środki zagraniczne, budżet państwa, budżety samorządów, Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, Fundacje;
2	Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych poprzez budowę nowej i modernizację istniejącej sieci	1. zadania wodociągowe; 2. zadania kanalizacyjne.	Działanie ciągłe		
3	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Czersku	1. zadania wodociągowe; 2. zadania kanalizacyjne.			

7. Aspekty ekonomiczne wdrażania Programu

Szczególne znaczenie ma ekonomiczny aspekt realizacji Programu. Bez odpowiednich źródeł finansowania nie jest możliwa realizacja przedmiotowego dokumentu. Analizując inwestycje z zakresu ochrony środowiska, zauważyć można, iż zadania z w/w zakresu są bardzo kosztowne. Gmina realizując przedmiotowe zadania w przeważającej części musi korzystać ze źródeł finansowania zewnętrznego.

7.1. Struktura finansowania przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w ramach niniejszego Programu

Struktura finansowania wdrażania przedmiotowego Programu w najbliższych latach kształtować się będzie prawdopodobnie podobnie do prognozy finansowej polityki ekologicznej państwa /PEP/. Strukturę taką przedstawiono w poniższej tabeli nr 9.

Tabela nr 9. Prognozowana struktura finansowania wdrażania Programu

Źródło finansowania	Wg PEP 2008 (2009 – 2012) Udział %	Wg PEP 2008 (2013 – 2016) Udział %
Środki własne przedsiębiorstw	43	45
Środki jednostek samorządu	11	7
Polskie fundusze ekologiczne	21	24
Budżet państwa	5	7
Fundusze zagraniczne	20	17

7.2. Źródła finansowania inwestycji w ochronie środowiska

Główne źródła dochodu gminy wspomagające realizację dokumentu to:

1. instytucjonalne:
 - a. budżety własne jednostek samorządu terytorialnego;
 - b. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
 - c. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
 - d. fundusze pomocowe Unii Europejskiej;
 - e. budżet Państwa;
 - f. banki
2. przedmiotowe:
 - a. administracyjne kary pieniężne;
 - b. grzywny;
 - c. opłaty za korzystanie ze środowiska;
 - d. kary i opłaty za brak pozwoleń w zakresie ochrony środowiska;

Wdrażanie więc przedmiotowego Programu będzie możliwe dzięki funduszom ekologicznym, fundacjom i programom pomocowym, środkom własnym inwestorów, budżetowi gminy.

7.3. Krajowe Fundusze ekologiczne

Zasady funkcjonowania narodowego i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej określa ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska.

- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – zasadniczym jego celem jest wspieranie finansowe przedsięwzięć podejmowanych dla poprawy jakości środowiska w Polsce. Główne kierunki jego działalności określa Polityka Ekologiczna Państwa. Cele szczegółowe są co roku aktualizowane. Celem generalnym strategii Narodowego Funduszu jest poprawa stanu środowiska i zrównoważone gospodarowanie zasobami przez stabilne, skuteczne i efektywne wspieranie przedsięwzięć i inicjatyw służących środowisku. Oferta finansowania przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej dotyczy:
 - ochrony i zrównoważonego gospodarowania zasobami wodnymi;
 - racjonalnego gospodarowania odpadami i ochrona powierzchni ziemi;
 - ochrony atmosfery;
 - ochrony różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów.

Finansowanie przez Narodowy Fundusz może mieć formę pożyczki, dotacji, dopłaty do oprocentowania kredytu lub też dopłaty do ceny wykupu obligacji.

- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku – dofinansowanie ze środków finansowych Wojewódzkiego Funduszu udzielane jest na cele określone w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska zgodnie z listą przedsięwzięć priorytetowych, kryteriami wyboru przedsięwzięć i planem działalności Funduszu na kolejne lata. Wojewódzki Fundusz udziela dofinansowania w formie pożyczek, dotacji, w tym dopłat do oprocentowania kredytów bankowych oraz przekazania środków państwowym jednostkom budżetowym.

Przedmiotem dofinansowania przez Wojewódzki Fundusz są zadania określone w ramach następujących priorytetów:

- ochrona zrównoważonego gospodarowania zasobami wodnymi;
- ochrona klimatu i atmosfery oraz ochrona przed hałasem;
- racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi;
- ochrona bioróżnorodności biologicznej, informacja i edukacja ekologiczna;
- monitoring środowiska, przeciwdziałanie klęskom żywiołowym i likwidacja ich skutków oraz wspieranie innowacji.

7.4. Fundusze Unii Europejskiej

Programy Operacyjne stanowią podstawowe narzędzia do osiągnięcia założonych w Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia na lata 2007 – 2013 celów przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Głównym celem przedmiotowego Programu jest podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej. W zakresie ochrony środowiska przewidziano dofinansowanie dla dużych inwestycji komunalnych, inwestycji ekologicznych w przedsiębiorstwach, projektów ochrony przyrody i bezpieczeństwa ekologicznego, a także edukacji ekologicznej.

- Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka

Program ma na celu wspieranie projektów o dużym znaczeniu dla gospodarki, jak również wspieranie szeroko rozumianej innowacyjności. Cele szczegółowe przedmiotowego Programu to zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw, wzrost konkurencyjności polskiej nauki, zwiększenie roli nauki w rozwoju gospodarczym, zwiększenie udziału innowacyjnych produktów polskiej gospodarki na rynku międzynarodowym oraz tworzenie trwałych i lepszych miejsc pracy.

- Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Jego głównym celem jest umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich, poprzez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa.

- Program Operacyjny Europejskiej Współpracy Terytorialnej

W ramach przedmiotowego Programu przewiduje się realizację projektów dotyczących współpracy transgranicznej, współpracy transnarodowej, programów dotyczących współpracy międzyregionalnej obejmującej całe terytorium UE.

➤ Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

Program ma przyczynić się do zapewnienia opłacalności produkcji rolnej, modernizacji gospodarstw i przetwórstwa artykułów rolnych, wspartych przez rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej.

➤ Fundusz LIFE

LIFE jest jedynym instrumentem finansowym Unii Europejskiej koncentrującym się wyłącznie na współfinansowaniu projektów w dziedzinie ochrony środowiska.

7.5. Instytucje i programy pomocowe

➤ Fundusz na Rzecz Globalnego Środowiska

Fundusz finansuje przedsięwzięcia w dziedzinach:

- ochrona różnorodności biologicznej;
- przeciwdziałanie zmianom klimatu;
- ochrona wód;
- ochrona warstwy ozonowej;
- przeciwdziałanie degradacji powierzchni ziemi, pustynnieniu ziemi i niszczeniu lasów.

➤ Fundusze inwestycyjne

Fundusze inwestycyjne biorą udział w inwestycjach w podmiotach prywatnych o potencjalnie dużej stopie wzrostu. Fundusz inwestuje w projekty przemysłowe związane z:

- recyklingiem i minimalizacją ilości powstających odpadów;
- zwiększeniem efektywności produkcji i oszczędnością energii;
- produkcją sprzętu i urządzeń do budowy kanalizacji, systemów zaopatrzenia w wodę, redukcji i kontroli zanieczyszczeń;
- poszukiwaniem alternatywnych źródeł energii.

➤ Instytucje leasingowe

W formie leasingu najczęściej finansowane są środki transportu, maszyny i urządzenia, linie technologiczne itp.

➤ Banki

Banki udzielają pomocy finansowej na inwestycje proekologiczne najczęściej w formie pożyczek i kredytów preferencyjnych. Inne formy finansowania to poręczenie kapitałowe, emisje obligacji komunalnych.

8. Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska

8.1. Wprowadzenie

Zarządzanie Programem winno odbywać się z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju. System zarządzania Programem Ochrony Środowiska powinien składać się z następujących elementów:

- ❖ zasady realizacji Programu;
- ❖ instrumenty zarządzania;
- ❖ monitoring;
- ❖ struktura zarządzania;
- ❖ sprawozdawczość;
- ❖ harmonogram realizacji;
- ❖ działania w zakresie zarządzania.

8.2. Uczestnicy wdrażania Programu

Bezpośrednim uczestnikiem i realizatorem Programu będzie samorząd gminy. Ponadto uczestnikami Programu będą również podmioty gospodarcze planujące i realizujące inwestycje zgodnie z kierunkami nakreślonymi przez Program. Bezpośrednim odbiorcą Programu będą mieszkańcy Gminy Czersk.

Główna odpowiedzialność za realizację Programu spoczywa na Burmistrzu, który składa Radzie Gminy raporty z wykonania Programu.

8.3. Instrumenty realizacji Programu

Instrumenty realizacji Programu Ochrony Środowiska to instrumenty prawne, finansowe, społeczne i strukturalne. Wynikają one z przepisów prawa, w szczególności: Prawa ochrony środowiska, ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, ustawy o ochronie przyrody, ustawy o odpadach oraz prawa budowlanego.

8.3.1. Instrumenty prawne

Do instrumentów prawnych należą wszelkie pozwolenia, decyzje oraz koncesje, których wydawanie jest w kompetencji organu gminy. Ponadto ważnymi instrumentami prawnymi są wszelkie raporty, sprawozdania, przeglądy ekologiczne oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

8.3.2. Instrumenty finansowe

Do instrumentów finansowych należą opłaty za korzystanie ze środowiska, administracyjne kary pieniężne, pożyczki i dotacje z funduszy ochrony środowiska oraz pomoc publiczna na ochronę środowiska.

8.3.3. Instrumenty społeczne

Ważnym instrumentem społecznym jest edukacja ekologiczna społeczeństwa oraz organizowanie szkoleń w tym zakresie dla pracowników administracji, mieszkańców, dziennikarzy, radnych itp. Ważne jest prowadzenie kampanii edukacyjnych oraz udział społeczeństwa w zarządzaniu Programem poprzez systemy konsultacji i debat publicznych. Narzędziami dla formułowania polityk środowiskowych są karty, deklaracje, plany działań, oceny wpływu na środowisko, oceny inwestycji, kryteria środowiskowe w procedurach przetargowych.

8.3.4. Instrumenty strukturalne

Do instrumentów strukturalnych należą programy strategiczne, które wytyczają główne tendencje i kierunki działań w ramach rozwoju gospodarczego, społecznego i ochrony środowiska.

8.4. Monitoring środowiska

Istotnym elementem prawnym ochrony środowiska jest monitoring. Działania dotyczące pomiaru stanu środowiska przeprowadzane są w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska przez między innymi Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska. Wyniki monitoringu pozwalają na dokonanie oceny wpływu działalności człowieka na poszczególne komponenty środowiska.

8.5. Kontrola, monitoring i zarządzanie Programem

8.5.1. Kontrola i monitoring Programu

Kontrola i monitoring realizacji celów i zadań Programu winny obejmować określenie stopnia wykonania działań:

- określenie stopnia realizacji przyjętych celów;
- ocenę rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem;
- analizę przyczyn rozbieżności.

Kontrolujący, monitorujący przebieg realizacji Programu będzie dokonywał co **dwa lata** oceny stopnia wdrożenia Programu. W latach 2016 – 2019 na bieżąco będzie monitorowany postęp w zakresie wdrażania zdefiniowanych działań, a pod koniec 2019 r. nastąpi ocena rozbieżności pomiędzy celami zdefiniowanymi w Programie i analiza przyczyn tych rozbieżności. Wyniki oceny będą stanowiły wykładnię dla kolejnego Programu. Ten cykl będzie powtarzalny co dwa lata.

8.5.2. Wdrażanie i zarządzanie Programem

Program ochrony środowiska dla Gminy Czersk może wejść do realizacji, w chwili przyjęcia go przez Radę Miejską w Czersku w formie uchwały. Efektywne wdrażanie i zarządzanie wymaga dużego zaangażowania administracji gminy, a także efektywnej współpracy z podmiotami włączonymi w zagadnienia ochrony środowiska. Za realizację Programu odpowiedzialne są władze gminy, które powinny wyznaczyć koordynatora Programu. Koordynator będzie współpracował ściśle z Burmistrzem i Radą Miejską, przedstawiając okresowe sprawozdania z realizacji Programu.

8.6. Harmonogram wdrażania Programu

Tabela nr 10. Harmonogram wdrażania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Czersk

Zadania	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023-2024
Cele długoterminowe do 2024 r.	do 2019r				do 2024r			
Cele długoterminowe do 2019 r.	2016 -2019				2020 - 2024			
Monitoring stanu środowiska	x	x	x	x	x	x	X	X
Mierniki efektywności Programu			x		x		X	X
Ocena realizacji celów krótkoterminowych			x		x		X	
Raport z realizacji Programu			x		x		x	X
Weryfikacja Programu					x			X

8.7. Mierniki realizacji Programu

Program Ochrony Środowiska jest narzędziem wdrażania polityki ochrony środowiska na terenie gminy. Oznacza to konieczność monitorowania zmian zachodzących na terenie Gminy Czersk poprzez regularne ocenianie stopnia jego realizacji w odniesieniu do stopnia realizacji działań, przyjętych celów, a także ustalania rozbieżności pomiędzy założonymi celami i działaniami, a ich wykonaniem.

Dla prawidłowej oceny realizacji Programu należy przyjąć uporządkowany system mierników jego efektywności.

Dzieli się one na trzy zasadnicze grupy:

- ✓ mierniki ekonomiczne;
- ✓ mierniki ekologiczne;
- ✓ mierniki społeczne

Mierniki ekonomiczne:

Związane są z procesem finansowania inwestycji ochrony środowiska przy założeniu, iż punktem odniesienia są określone efekty ekologiczne. Należą do nich łączny i jednostkowy koszt uzyskania efektu ekologicznego oraz koszty uzyskania efektu w okresie eksploatacji, a także trwałość efektu w określonym czasie.

Mierniki ekologiczne:

Mierniki ekologiczne określają stan środowiska, stopień zmian w nim zachodzących oraz określają skutki zdrowotne dla populacji. Miernikami tymi będą:

- jakość wód powierzchniowych i podziemnych;
- długość sieci kanalizacyjnej;
- ilość odpadów komunalnych na 1 mieszkańca /rok;
- powierzchnia terenów objętych ochroną prawną oraz ilość pomników przyrody;
- poziom stężeń zanieczyszczeń w powietrzu atmosferycznym;
- nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska.

Mierniki społeczne:

Miernikami społecznymi będą:

- ❖ udział społeczeństwa w działaniach związanych z ochroną środowiska;
- ❖ ilość i rodzaje interwencji społecznych;
- ❖ ilość i zróżnicowanie sposobów informacji i edukacji środowiskowej;
- ❖ ilość działań prawnych odszkodowawczych związanych ze zniszczeniami środowiska.

Decyzja o przyjęciu liczby i rodzajach wskaźników jest decyzją ustalającą określony system oceny przyjętej polityki ochrony środowiska w gminie. Dla prawidłowej realizacji monitoringu wykonalności celów, priorytetów i zadań Programu niezbędna jest okresowa weryfikacja realizacji poszczególnych zadań. W poniższej tabeli zaproponowano istotne wskaźniki, przyjmując, iż lista ta nie jest wyczerpująca i będzie sukcesywnie modyfikowana.

Tabela nr 11. Wskaźniki monitorowania programu

WSKAŹNIK	STAN 2013
Program ograniczenia emisji zanieczyszczeń z gosp. domowych	
Spełnienie norm zanieczyszczenia powietrza	spełnione
Program ograniczenia emisji z kotłowni przemysłowych	
Współpraca z zakładami celem ograniczenia emisji	55% zakładów
Program ograniczenia emisji komunikacyjnych	
Redukcja zanieczyszczeń PM10	80%
Budowa nowej i modernizacja istniejącej sieci wod.-kan.	
Długość sieci kanalizacyjnej	x + 5 km
Przydomowe oczyszczalnie ścieków w obszarach zab. Rozproszonej	
Ilość przydomowych oczyszczalni	brak danych
Wpływ hodowli ryb łososiowatych na zanieczyszczenie wód	
Wiedza na temat oddziaływania na środowisko	Pełna
Modernizacja oczyszczalni ścieków w Czersku	
Stężenie azotu w odprowadzanych ściekach	wg normy dla RLM
Gospodarka odpadami	
Wskaźniki szczegółowe przedstawione w GPGO	zgodnie z GPGO
Gospodarcze lub turystyczne zagospodarowanie nieużytków	
Ilość hektarów zagospodarowanych	x + 5 ha
Systematyczne zalesianie terenów nieprzydatnych rolniczo	
Ilość hektarów zagospodarowanych	x + 5 ha
Ochrona walorów przyrodniczych przestrzeni rolniczej	
Obszar objęty dotacjami	x + 5 ha
Ograniczenie hałasu komunikacyjnego	
Ilość miejsc o przekroczonej normie hałasu	redukcja o 15%
Ograniczenie hałasu przemysłowego	
Ilość miejsc o przekroczonej normie hałasu	redukcja o 15%
Podniesienie jakości usług komunalnych	
Stopień zadowolenia mieszkańców z usług	85%
Edukacja ekologiczna (formalna i nieformalna)	

Udział mieszkańców w działaniach akcyjnych	ok. 1 500 M
Stworzenie Centrum Ochrony Środowiska w Czersku	
Stopień znajomości systemu selektywnej zbiórki	85%

8.8. Ocena i weryfikacja Programu. Sprawozdawczość

Ocena realizacji celów i zadań ochrony środowiska winna być realizowana:

- co 4 lata ocena skuteczności realizacji polityki ekologicznej państwa;
- co 2 lata ocena realizacji wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska sporządzonych w celu realizacji polityki ekologicznej;
- ocena realizacji programów naprawczych poszczególnych komponentów środowiska przez organy inspekcji ochrony środowiska.

Bezpośrednim wskaźnikiem zaawansowania realizacji Programu będzie wysokość ponoszonych nakładów finansowych oraz uzyskiwane efekty rzeczowe.

Uzyskiwane efekty rzeczowe, zweryfikowane przez ocenę stanu jakości i dotrzymania norm komponentów środowiska, dokonaną w ramach systemu monitoringu, ilustrować będą zaawansowanie realizacji Programu w skali rocznej.

8.9. Upowszechnienie informacji o stanie środowiska i realizacji Programu

Wszelkie informacje dotyczące ochrony środowiska i realizacji Programu zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa, w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko powinny być każdemu udostępniane. Informacje te winny być dostępne w szczególności, w każdej chwili na wniosek osoby zainteresowanej, udostępniane na stronie Gminy Czersk, w czasie akcji i kampanii edukacyjnych oraz w różnego rodzaju publikacjach.

9. Bibliografia

1. Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.”, Rada Ministrów, Warszawa, 2014 r.;
2. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności, Rada Ministrów, Warszawa, 2013 r.;
3. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, Rada Ministrów, Warszawa, 2013 r.;
4. Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012 – 2020, Rada Ministrów, Warszawa, 2012 r.;
5. Wytyczne sporządzenia programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2002 r.;
6. Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010, Rada Ministrów, Warszawa, 2002 r.;
7. Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2009 – 2012 z perspektywą na lata 2013 – 2016, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2008 r.;
8. Narodowy Plan Rozwoju 2007 – 2013, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa, 2005 r.;
9. Krajowy Program Zwiększania Lesistości, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2003 r.;
10. Aktualizacja Krajowego Programu Zwiększania Lesistości 2014, Ministerstwo Środowiska, Sękocin Stary, 2014 r.;
11. Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2003 r.;

12. Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2011 r.;
13. Regionalny program operacyjny dla województwa pomorskiego na lata 2007 – 2013, Zarząd Województwa Pomorskiego w związku z decyzją Komisji Wspólnot Europejskich, 2007 r.;
14. Program ochrony powietrza dla strefy pomorskiej na lata 2013 – 2016, Sejmik Województwa Pomorskiego, Gdańsk, 2013 r.;
15. Program państwowego monitoringu ochrony środowiska województwa pomorskiego na lata 2013 – 2015, Wojewódzki Inspektorat Środowiska w Gdańsku, Gdańsk, 2012 r.;
16. Program Ochrony Środowiska Gminy Czersk, zespół autorski POMCERT, Czersk, lipiec 2004 – luty 2005;
17. Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Chojnickiego na lata 2007 – 2010 z perspektywą na lata 2011 – 2014, Pro Digital GIS Consulting & Solutions, Gdynia – Chojnice, 2007 r.;
18. Program Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2013 – 2016 z perspektywą do roku 2020, Sejmik Województwa Pomorskiego, Gdańsk, 2012 r.;
19. Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Czersk na lata 2007 – 2032, Czersk, kwiecień 2007 r.;
20. Program budowy i finansowania przydomowych oczyszczalni ścieków oraz szczelnych zbiorników bezodpływowych na terenie Gminy Czersk, kwiecień 2007 r.;
21. Program budowy i finansowania przydomowych przepompowni ścieków na terenie Gminy Czersk, luty 2008 r.;
22. Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Czersk na lata 2004 – 2013, Rada Miejska w Czersku, sierpień 2004 r.;
23. Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej „Przez edukację do zrównoważonego rozwoju”, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2001 r.;
24. Strategia rozwoju kraju na lata 2007 – 2015, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa, 2006 r.;
25. Strategia Rozwoju Województwa pomorskiego 2020, Sejmik Województwa Pomorskiego, Gdańsk, 2012 r.;
26. Strategia Rozwoju Powiatu Chojnickiego do roku 2025, Rada Powiatu Chojnickiego, Chojnice, 2014 r.;
27. Strategia Rozwoju Gminy Czersk, koordynacja projektu i redakcja dokumentu strategii dr Grzegorz Kaczmarek, Czersk 2000 r.;
28. Aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Czersk do 2013 roku, Rada Miejska w Czersku, 2008 r.;
29. Raport wyjściowy o stanie Gminy Czersk sporządzony na potrzeby opracowania strategii rozwoju Gminy Czersk do roku 2025, Czersk 2013 r.;
30. Strategia rozwoju Gminy Czersk na lata 2014 – 2025, Zespół Strategiczny powołany Zarządzeniem Burmistrza Czerska nr 606/13 z dnia 11 grudnia 2013 r., Czersk 2014 r.;
31. Strategia Ekorozwoju Powiatu Chojnickiego, Rada Powiatu Chojnickiego, Chojnice, 2002 r.;
32. Strategia wdrażania krajowej sieci ekologicznej ECONET-POLSKA, Praca zbiorowa pod redakcją Anny Liro, Warszawa, 1998 r.;
33. Krajowy Plan Gospodarki Odpadami, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2010 r.;
34. Aktualizacja Krajowego planu gospodarki odpadami 2014 (projekt), Warszawa, 2015 r.;
35. Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2010, Sejmik Województwa Pomorskiego, Gdańsk, 2009 r.;
36. Plan gospodarki odpadami dla Powiatu Chojnickiego 2010, Pro Digital GIS Consulting & Solutions, Gdynia – Chojnice, 2007 r.;

37. Prognoza oddziaływania na Środowisko dla projektu Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020, Zarząd Województwa Pomorskiego, Gdańsk, 2012 r.;
38. Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2007 – 2010 z uwzględnieniem perspektywy 2011 – 2014, którego część stanowi projekt Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2010, zespół autorski M. Ebel, M. Kistowski, A. Tyszecki, Gdańsk, 2007 r.;
39. Prognoza oddziaływania na środowisko dla programu ochrony środowiska przed hałasem na lata 2010 – 2013 z perspektywą na lata następne dla terenów poza aglomeracjami w województwie pomorskim, położonych wzdłuż odcinków dróg krajowych i ekspresowych, których eksploatacja powoduje ponadnormatywne oddziaływanie akustyczne, określone wskaźnikami hałasu LDWN i LN, Akustix Sp. z o.o., Poznań, 2009 r.;
40. Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Czersk dla obszaru w granicach administracyjnych miasta i gminy uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego, Rada Miejska w Czersku, 2014 r.;
41. Roczna Ocena Jakości Powietrza w województwie pomorskim 2005, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Gdańsku, 2006 r.;
42. Roczna Ocena Jakości Powietrza w województwie pomorskim 2012, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Gdańsku, 2013 r.;
43. Roczna Ocena Jakości Powietrza w województwie pomorskim 2013, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Gdańsku, 2014 r.;
44. Roczna Ocena Jakości Powietrza w województwie pomorskim 2014, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Gdańsku, 2015 r.;
45. Roczna Ocena Jakości Powietrza w województwie pomorskim 2015, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Gdańsku, 2016 r.;
46. Koncepcja rozwoju Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Nowym Dworze, gm. Chojnice, Biuro Obsługi Inwestycji Budowlanych B. Pietrzykowski, Gdańsk, 2014 r.;
47. Poradnik do opracowania gminnego i powiatowego programu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska, M. Kistowski, Gdańsk, 1999 r.;
48. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r., poz. 446);
49. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity: Dz. U. z 2016, poz. 672);
50. Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r., poz.353);
51. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r., poz. 1651);
52. Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r., poz. 250);
53. Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r., poz. 469 ze zm.);
54. Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r., poz. 139);
55. Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r., poz. 2100);
56. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r., poz. 1131 ze zm.);
57. Ustawa z dnia 14 grudnia 2013 r. o odpadach (Dz. U. z 2013 r., poz. 21 ze zm.);
58. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (tekst jednolity: Dz. U. z 2013 r., poz. 856 ze zm.);
59. Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 r., poz. 1059 ze zm.);

60. Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r., poz. 383);
61. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów utrzymania tych poziomów (Dz. U. z 2003 r., Nr 192, poz. 1883);
62. Rozporządzenie Ministra Środowiska z 12 listopada 2007 roku w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz. U. z 2007 r., Nr 221, poz. 1645);
63. Rozporządzenie Ministra Środowiska z 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. z 2004 r., Nr 229, poz. 2313);
64. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. z 2011 r. Nr 25, poz. 133 ze zm.);
65. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 25 maja 2012 r. w sprawie poziomów ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania oraz sposobów obliczania poziomu ograniczania masy tych odpadów (Dz. U. z 2012 r., poz. 676);
66. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 maja 2012 r. w sprawie poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami niektórych frakcji odpadów komunalnych (Dz. U. z 2012 r., poz. 645);
67. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 września 2012 r. w sprawie mechaniczno – biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych (Dz. U. z 2012 r., poz. 1052);
68. Internet:
 - www.zuk-czersk.pl
 - www.pup.chojnice.info.pl
 - www.niskaemisja.pl
 - www.misja-emisja.pl
 - www.mg.gov.pl
 - www.intech.eu
 - www.gdansk.wios.gov.pl
 - www.czersk.pl
 - www.natura2000.gdos.gov.pl
 - www.isap.sejm.gov.pl
 - www.wikipedia.org

BR.0007.103.2016

PROJEKT

UCHWAŁA NR XXVI/252/16 RADY MIEJSKIEJ W CZERSKU

z dnia 20 grudnia 2016 r.

w sprawie aktualizacji Planu Odnowy Miejscowości Będźmierowice na lata 2009 - 2019

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t. j. – Dz. U. z 2016 r., poz. 446 ze zm.)

Rada Miejska uchwała, co następuje:

§ 1.

Zatwierdza się zaktualizowany Plan Odnowy Miejscowości Będźmierowice na lata 2009 – 2020, przyjęty Uchwałą nr 2/16 Zebrania Mieszkańców Sołectwa Będźmierowice z dnia 7 grudnia 2016 r., stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Traci moc Uchwała nr XXXVIII/368/09 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 26 listopada 2009 r. w sprawie zatwierdzenia Planu Odnowy Miejscowości Będźmierowice na lata 2009 – 2019.

§ 3.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Czerska.

§ 4.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu na tablicy ogłoszeń oraz w Biuletynie informacji Publicznej.

Wnoszący:

Burmistrz Czerska

/-/ Jolanta Fierek

Przewodniczący Rady
Grzegorz Kobierowski

Uzasadnienie

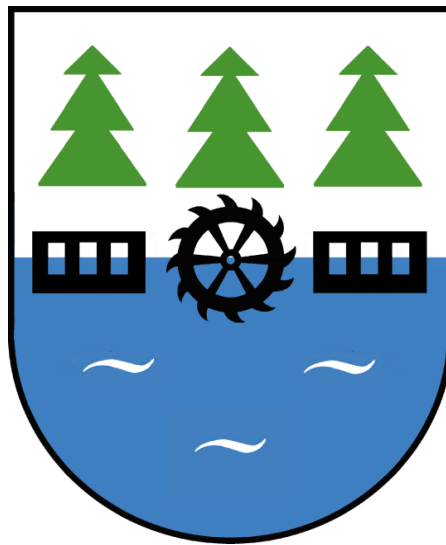
Jednym z wymogów wniosku o przyznanie dofinansowania w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego jest zatwierdzenie przez Radę Miejską planu odnowy miejscowości.

Dokument ten został opracowany przez mieszkańców sołectwa i uchwalony przez Zebranie Mieszkańców.

Mając powyższe na uwadze, podjęcie niniejszej uchwały uważa się za uzasadnione.

Wnosząc projekt uchwały jest Burmistrz Czerska.

Plan odnowy miejscowości Będźmierowice na lata 2009-2020

Spis treści

Wstęp	2
I. Charakterystyka wsi	4
1. Położenie, powierzchnia, ludność	4
2. Historia	5
3. Przestrzenna struktura miejscowości.....	6
II. Inwentaryzacja zasobów służących odnowie miejscowości	8
1. Zasoby przyrodnicze	8
2. Dziedzictwo kulturowe	10
3. Obiekty i tereny	16
4. Infrastruktura społeczna	17
5. Infrastruktura techniczna	19
6. Gospodarka i rolnictwo	20
7. Kapitał społeczny i ludzki	21
III. Ocena mocnych i słabych stron sołectwa	23
IV. Opis planowanych zadań na lata 2009-2016	29
IVa. Opis i charakterystyka obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych, ze względu na ich położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne	34
V. Podsumowanie	35

Wstęp

Odnowa wsi to całościowa koncepcja rozwoju obszarów wiejskich, jasno określająca ich miejsce i rolę w procesach zrównoważonego rozwoju integrującej się Europy, wskazująca cele i zasady ich funkcjonowania oraz sposoby dochodzenia do założonych standardów, gwarantujących pomyślność ekonomiczną ludności wiejskiej oraz zapewnienie ochrony dziedzictwu kulturowemu i przyrodniczemu.

Konstruując plan odnowy wsi Będźmierowice przyjęliśmy że:

- **znalezienie racjonalnych rozwiązań chroniących dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe warunkuje możliwość realizacji wszystkich pozostałych potrzeb mieszkańców, łącznie z potrzebami ekonomicznymi;**
- **możliwości ekonomicznego rozwoju naszej wsi wiążemy z tworzeniem warunków do dywersyfikacji źródeł dochodów zarówno 111 rodzin rolniczych jak i stosunkowo niedużej grupy rodzin pozarolniczych (15 rodzin);**
- **harmonijny rozwój gospodarki, środowiska społecznego i kulturowego Będźmierowic wymaga nowoczesnej infrastruktury, przede wszystkim w postaci sieci kanalizacyjno-wodociągowej oraz rozbudowy sieci telekomunikacyjnej (szerokopasmowe łącze internetowe)**
- **niepoślednim składnikiem poprawy warunków i jakości życia mieszkańców Będźmierowic oraz ich rozwoju gospodarczego jest żywotność społeczno-kulturowa, która znajduje wyraz w zaangażowaniu z jakim rozwiązują oni swoje problemy i współpracują między sobą w obrębie społeczności lokalnej, w związku z czym za niezbędne uznaliśmy uruchomienie działań wspierających odbudowę tożsamości kulturowej, przez wspomagające programy edukacyjno-kulturalne, kierowane szczególnie do dzieci i młodzieży.**

I. Charakterystyka wsi

1. Położenie, powierzchnia, ludność

Wieś Będźmierowice leży na Pojezierzu Południowo-pomorskim, na terenie Parku Krajobrazowego Bory Tucholskie oraz w południowo – zachodniej części Równiny Charzykowskiej. W podziale administracyjnym wieś należy do województwa pomorskiego, powiatu chojnickiego i gminy Czersk.

Zajmuje obszar około 1200 ha, stosunkowo niedaleko dwóch wielkich aglomeracji miejskich (trójmiejskiej – około 90 km oraz bydgosko-toruńskiej około 100 km), praktycznie bez zanieczyszczeń środowiska naturalnego, co czyni Będźmierowice idealnym miejscem do wypoczynku i rekreacji. Otaczające lasy¹ łagodzą nieco amplitudy temperatur w okresie raczej ciepłych okresów lata i chłodnych zim oraz zmniejszają prędkość wiatru².

Ryc. Mapa północnej części Polski (punkt czerwony - Będźmierowice)

¹ Lasy stanowią również około 8% powierzchni samej wsi. Dane z ewidencji gruntów Starostwa Powiatowego w Chojnicach.

²A. Kowalczyk, 1989. Charakterystyka geograficzna regionu i „fizjonomia” miasta Czerska, [w:] S. Kalebka, Czersk - przeszłość i teraźniejszość, s. 1.

W roku 2009 Będźmierowice liczyły 516 mieszkańców w tym 497 zameldowanych na stałe i 19 tymczasowo. Przeważali ludzie bardzo młodzi: 141 (27,3%) miało mniej niż 18 lat; i stosunkowo młodzi 237 (46,3%) reprezentowało przedział wiekowy 19 – 50 lat; 138 (26,4 %) to osoby powyżej 50 roku życia³. We wsi funkcjonuje około 120 gospodarstw domowych.

2. Historia

Pierwszym i najstarszym dokumentem historycznym o Będźmierowicach - pisze Jan Karnowski w artykule opublikowanym w styczniu roku 1936 na łamach pisma „Zabory”⁴ – jest Krzyżacki dokument lokacyjny z 17.I.1365, wystawiony przez Komtura Tucholskiego Syfrida von Gerlascheym. Najważniejszy ustęp tego dokumentu brzmi jak następuje: „, Ja brat Syfrid von Gerlascheym itd...nadajemy światłym mężom Andrzejowi, synowi Będzimiera (von Bandzemir) i braciom jego, tudzież jego prawym potomkom i dziedzicom dobra, leżące przy Czersku, zwane Mieściwo (Mestziwo), rzetelnie ograniczone [...], na prawie polskim, po wieczne czasy w posiadanie.

Z tego samego artykułu dowiadujemy się również, że w latach 1648-1881 Będźmierowice wielokrotnie zmieniały właścicieli, a z ksiąg hipotecznych założonych w roku 1776 wynika, że [.....] *wynosił obszar Będźmierowic samych, bez pustkowi, 30 włók z borem. Na folwarku była karczma i browar. Do Będźmierowic należały wtenczas dwa pustkowie: Czernikowo i Nikiel. [...] Dalej należały do Będźmierowic 2 jeziora i rybołówstwo na Czernicy, [...] było na dobrach tych osiadłych 15 gburów; z nich było 3 poddanych – dalej 6 zaciężników. Pustkowie były wydzierżawione.*⁵ W roku 1879 folwark Będźmierowice –należący wówczas do Frydera Wilicha z Żalna - został częściowo rozparcelowany, a w roku 1881 jego resztę nabyli bracia Justus i Fritz Willich, za 166 tysięcy marek, którzy w roku 1895 dokonali jego parcelacji⁶.

Właśnie w tym czasie, a więc na przełomie XIX i XX wieku należy upatrywać początków nie tylko obecnego (mocno rozproszonego) układu przestrzennego ale także kształtowania się wsi Będźmierowice jako zbiorowości społecznej, która w tamtym okresie czasu funkcjonuje jako część

³ Dane uzyskane w Urzędzie Miasta i Gminy Czersk, w dziale ds. Ewidencji Ludności, dnia 25 września 2009 roku

⁴ Jan Karnowski, Będźmierowice, w: Zabory. Dodatek „Dziennika” i „Ludu Pomorskiego” Poświęcony Sprawom Ziemi Zaborskiej, Styczeń 1936, nr. 1, s. 6

⁵ Tamże, s. 7

⁶ Tamże, s. 7

zaboru pruskiego. Niestety ten niezmiernie ciekawy i ważny okres jej rozwoju wymaga dopiero historycznego opracowania. Na podstawie szerszej historii tej części Pomorza możemy się tylko domyślać, że tak samo jak inne wsie była bardziej „polska” niż tamtejsze miasta⁷.

Długo oczekiwane odrodzenie Rzeczypospolitej Polskiej zapoczątkowało nowy okres w dziejach Będźmierowic, które jako część tzw. Korytarza *...weszły w skład państwa polskiego na mocy traktatu wersalskiego z 28 czerwca 1919 roku [...]*, a *... na mocy ustawy z 1 sierpnia 1919 roku miały utworzyć województwo pomorskie (z siedzibą władz w Toruniu). W końcu stycznia 1920 roku wojska frontu Pomorskiego, dowodzone przez gen. Józefa Hallera zaczęły przejmować powiat chojnicki⁸*, docierając do Będźmierowic 29 stycznia 1920 roku.

W okresie Drugiej Wojny Światowej miejscowa polska ludność była zmuszana do podpisywania niemieckiej listy narodowej. Niektórzy z mieszkańców Będźmierowic podpisywali ją z obawy przed zsyłką do obozów pracy, ale pomimo tego nadal czuli się Polakami i w gronie najbliższych rozmawiali po polsku. Wielu młodych mężczyzn aby uniknąć służby w niemieckim wojsku ukrywało się. We wspomnieniach mieszkańców wsi pamiętających jeszcze ten okres szczególnie niechlubnie zapisał się jej sołtys, Niemiec o nazwisku Brygant, który pewnej nocy został zabity przez partyzantów. W odwecie jego dwaj synowie doprowadzili do rozstrzelania piętnastu okolicznych Polaków, w tym kilku mieszkańców Będźmierowic.

Okres okupacji hitlerowskiej kończy się 20 lutego 1945, kiedy na te ziemie wkracza Armia Czerwona, w ten sposób rozpoczynając najnowsze dzieje wsi spinane ustrojową kłamrą Polski Rzeczypospolitej Ludowej oraz, od roku 1989, Trzeciej Rzeczypospolitej.

3. Przestrzenna struktura miejscowości

Będźmierowice to geologicznie Niecka Brzeźna, usytuowana na południu od pasa wzgórz pojezierzy na wysokości 139,9 m n.p.m., bez żadnych dominat przestrzennych zarówno o charakterze przyrodniczym jak i architektonicznym. Układ przestrzenny wsi charakteryzuje zabudowa rozproszona (we wsi nie wyodrębniono konkretnych ulic), bez otwartych przestrzeni wspólnych.

⁷ S. Kalemka, 1989. W czasach pruskiego zaboru, [w:] S. Kalemka, Czersk - przeszłość i teraźniejszość, s. 54

⁸ W. Korpalska, 1989. Czersk i okolice w latach II Rzeczypospolitej. [w:] S. Kalemka, Czersk - przeszłość i teraźniejszość, s. 70

Ryc. Rozproszona zabudowa Będźmierowic

Rozpoczęto praktyczne działania celem wyodrębnienia takiej przestrzeni na terenie przynależnym do Lokalnego Centrum Kultury, Edukacji i Organizacji Pozarządowych, a ich kontynuacja stanowi jeden z najważniejszych elementów planu odnowy wsi.

II. Inwentaryzacja zasobów służących odnowie miejscowości

1. Zasoby przyrodniczo-krajobrazowe

Będźmierowice zaliczono do mikroregionu⁹ „Wyspa Czerska”, który jest największym zwartym obszarem bezleśnym na terenie gminy. Charakteryzuje się krajobrazem glacialno-falistym, odmiany organiczno – mineralnej, równinno-rolniczym, którego naturalną harmonię burzy rozproszona i chaotyczna zabudowa uwarunkowana układem pól.

⁹ Gmina Czersk jest podzielona na 14 mikroregionów.

Fot. Krajobraz wsi Będźmierowice

Specyficzny klimat - stosunkowo ciepłe lata i chłodne zimy, z dłużej trwającymi i częściej występującymi przymrozkami na terenach podmokłych oraz polach śródleśnych¹⁰ - wywołuje określone procesy glebotwórcze skutkujące powstaniem zróżnicowanych form roślinności, stanowiących jeden z najistotniejszych elementów dziedzictwa przyrodniczego, obok rzeźby terenu i sieci oczek wodnych¹¹. Przekształcanie siedlisk, stosowanie nawozów sztucznych i innych środków chemicznych w rolnictwie niestety często niszczy naturalną roślinność i prowadzi do powstawania roślinności synantropijnej, występującej w wielu miejscach, w sadach, na polach, w otoczeniu zabudowań lub przy drogach. Jedną z nielicznych już pozostałości dawnego środowiska naturalnego stanowi stary dąb, rosnący przy drodze Czersk – Klaskawa o obwodzie 4,6 m u podstawy pnia i 3,9 m na wysokości 1,4 m.

¹⁰ A. Kowalczyk, 1989. Charakterystyka geograficzna regionu i „fizjonomia” miasta Czerska, [w:] S. Kalembka, Czersk - przeszłość i teraźniejszość, s. 15

¹¹ E. Raszeja, 1998. Ochrona architektury i krajobrazu wsi, [w:] A. Kaleta, Rozwój obszarów wiejskich w perspektywie integracji z Unią Europejską, s. 205

Fot. Stary dąb

Cennym zasobem przyrodniczo-krajobrazowym Będźmierowic są tereny zalesione, tym bardziej że obejmują niewielką część (około 8%) ich powierzchni¹². Stosunkowo rozległe obszary często podmokłych łąk sprzyjają występowaniu rzadkich gatunków ptaków, w tym przede wszystkim bocianów, które założyły we wsi kilka gniazd objętych teraz siecią ochrony Natura 2000.

¹² O. Stefaniak, 1998. Uwarunkowania zrównoważonego rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich w gminie Czersk, s. 124

2. Dziedzictwo kulturowe

Współczesne Będźmierowice charakteryzuje już niewiele wiele śladów dawnej kultury materialnej. Ich najważniejszym elementem są nieliczne ślady starego budownictwa, zachowane w postaci dwóch budynków: tzw. „U Paryża” (dawne stajnie dworskie, przekształcone w budynek mieszkalny) oraz „starej szkoły” (pełniące obecnie funkcje budynku socjalnego).

Pradawne budynki były prawdopodobnie wyłącznie drewniane, budowano je z całych pni (konstrukcja węglowa) zazwyczaj sosnowych, które zaciosywano „na obłap” lub na „rybi ogon”. Domy te od wewnątrz oblepiano gliną, później zaprawą z wapna i piasku, na zewnątrz natomiast zostawiano odkryte drewno. Chałupy nie posiadały piwnic, ani stałych fundamentów, a ich podwaliny (pierwszy bal) sadowiono bezpośrednio na ziemi, ewentualnie na dużych kamieniach podłożonych pod węgly. Dachy chałup były przeważnie dwuspadowe, kryte słomą. Bardzo charakterystyczne były podcienia, wspierane na dwóch drewnianych słupach. Budownictwo gliniane pojawiało się jedynie sporadycznie, przede wszystkim w przypadku budynków gospodarczych, o konstrukcji ryglowej. Przestrzeń między belkami nośnymi wypełniano gliną pomieszaną ze słomą lub plewami, albo kołkami owiniętymi zaglinionymi powrósłami ze słomy¹³. Dopiero w wieku XX zaczęto zastępować zabudowę drewnianą budynkami z cegły. Bardzo popularny był tzw. pruski mur, budynki o takiej konstrukcji budynki posiadały drewniany szkielet nośny drewniany, ale do wypełniania ścian używano cegieł. Także słoma jako materiał krycia dachów zaczęła być sukcesywnie wypierana przez inne materiały, takie jak dachówka lub gont.

Jednak najważniejsze elementy kultury materialnej Będźmierowic łączą się z rolnictwem. *Pierwsi rolnicy i hodowcy w Będźmierowicach związani byli z archeologiczną kulturą pucharów lejkowatych*¹⁴. Jej nazwa wzięła się od ceramicznego naczynia – pucharu lejkowatego - wyrabianego przez tutejszą ludność. Wyrabiano również inne formy naczyń, a także narzędzia codziennego użytku, takie jak topory i siekiery z krzemienia bałtyckiego i pasiastego¹⁵. Z danych archeologicznych wynika również, że uprawiano wówczas kilka gatunków pszenicy i jęczmienia oraz proso i owies. Była to gospodarka żarowa lub inaczej wypaleniskowa, ponieważ przed rozpoczęciem użytkowania ziemi, wprawdzie wypalano rosnący na tym miejscu las. Hodowano przede wszystkim bydło, wykorzystywane jako siłę pociągową przy pracach w polu, oraz świnie, kozy i być

¹³ J. Sługocki, 1989. Tradycyjna kultura ludowa regionu Czerskiego, [w:] S. Kalembka, Czersk - przeszłość i teraźniejszość, s. 254 - 255

¹⁴ T. Grabarczyk, 1989. Pradzieje okolic Czerska, [w:] S. Kalembka, Czersk - przeszłość i teraźniejszość, s. 24

¹⁵ Tamże, s. 24 – 25

może psy. Bielicowe gleby nie pozwalały osiągać wysokich plonów, dlatego z hodowli zwierząt łatwiej było się utrzymać. Dodatkowym źródłem pożywienia było myślistwo i zbieractwo.

Później, jednakże jeszcze w połowie XX wieku zdecydowanie dominowała uprawa żyta i ziemniaków, przy czym stosowano płodozmian; po ziemniakach czterokrotnie wysiewano żyto. Do koszenia zboża używano kosy i tylko pomocniczo sierpa, a młócono cepami, które już w drugiej połowie XIX wieku zastąpiono młocarnią kieratową. Jeszcze na początku XX wieku rolę zwierząt pociągowych pełniły woły i nawet krowy. Taki system prac polowych utrzymał się w biedniejszych gospodarstwach do czasu Drugiej Wojny Światowej, a nawet po wojnie, z powodu wolnego rozwoju hodowli koni. Hodowla tamtego okresu czasu miała charakter zbiorowy, czyli opierała się na wspólnym wypasaniu zwierząt z całej wsi, dotyczyło to zarówno bydła jak i drobiu¹⁶.

Fot. Żniwa – rok 1930

Praktycznie nie zachowały się do dzisiaj dawne sprzęty związane z hodowlą zwierząt; na przykład, drążone w drewnie koryta, niecki, sieczkarnie, czy zagrody dla kur ustawiane w chacie podczas wysiadywania piskląt; które zostały zastąpione nowoczesnymi zbiornikami na pokarm dla zwierząt, maszynami oraz nowoczesnymi oborami i kurnikami charakterystycznymi dla

¹⁶ Tamże, s. 254

współczesnego rolnictwa, także dzisiaj – ze względu na niezbyt urodzajne gleby typu żytioziemiaczanego – zorientowanego głównie na hodowlę.

Inny element kultury materialnej Będźmierowic stanowią krzyże przydrożne i murowane kapliczki z figurkami świętych. Wismukłe krzyże kilkumetrowej wielkości i o proporcjonalnych często ozdobnie zakończonych ramionach, najczęściej są otoczone ogrodzeniem drewnianym. Kapliczki natomiast, są ogrodzone ozdobnymi płotami murowanymi. Wokół tego typu miejsc kultu religijnego jeszcze dzisiaj od czasu do czasu zbierają się mieszkańcy i wspólnie się modlą.

Fot. Przydrożne kapliczka w Będźmierowicach

Fot. Przydrożny krzyż

Wprawdzie Będźmierowice leżą na terenie o charakterze borowiackim, ale w wyniku bliskiego sąsiedztwa z Kaszubami i Kociewiem, ale ich tożsamość kulturowa nabiera charakteru przejściowego. Mieszkańców można określić Borowiakami Tucholskimi. Od właściwych Borowiaków różni ich większa asymilacja wpływów kociewskich. Jednak zdecydowanie największy wpływ na ich zwyczaje i obyczaje miała kultura ludowa Kaszub. Zdecydowało o tym przede wszystkim bogactwo i atrakcyjność kaszubskiego folkloru i sztuki ludowej¹⁷.

Dawne stroje ludowe Borowiaków Tucholskich miały sporo elementów wspólnych ze strojami kaszubskimi. Podobnie jak Kaszubi, Borowiacy nosili sukmanę (na Kaszubach nazywaną

¹⁷ J. Sługocki, 1989. Tradycyjna kultura ludowa regionu Czerskiego, [w:] S. Kalembka, Czersk - przeszłość i teraźniejszość, s. 252 – 261

suknią), która niewiele się różniła od kaszubskiej. W obu kulturach popularne były też wielkie płaszcze z pelerynami, Borowiacy nosili dodatkowo skórzane kurtki tzw. „jelonki”. W Borach okrycie głowy było identyczne jak kaszubska „muca”, tylko nazwa była inna: „czapryga”. Oprócz tego Borowiacy nakładali na głowę „rogatkę” i „poznaniónek”, czyli czapkę z daszkiem. Obowiązywały też długie buty brunatne i czarne, latem „korki” (nakładane na boscie nogi) oraz buty płócienne. Czerwony pas (nieodłączny stroju kaszubskiego) zakładano tylko w wyjątkowych sytuacjach. Borowiaczki nosiły podobny krój koszuli jak Kaszubki, tylko z krótszymi rękawami i z czerwoną obszywką wokół szyi. Młode dziewczęta nosiły gorsety z czarnego aksamitu (jak na Kaszubach) lub brunatny (jak na Kociewiu). Borowiaczki nakładały po kilka spódnic szytych z białego barchanu, na wierzch wkładały najlepszą. Płócienne fartuszki dziewczęce były identyczne jak na Kaszubach, jedyna różnica to taka, że nie wyszywano ich. Fartuchy kobiet w Borach zdobiono koronką. Podobnie jak Kaszubki, Borowiaczki nosiły „szale tureckie”, oraz odświętne czarne aksamitne lub jedwabne czepki, zdobione czarną koronką, złotymi nićmi i haftowanymi po brzegach kwiatami (czepce noszone na co dzień były o wiele skromniejsze). Borowiaczki nakładały chusty w kratę, czego nie praktykowano na Kaszubach¹⁸.

Ogromne bogactwo form obrzędowych i przekazów symbolicznych charakteryzowało tradycyjne zwyczaje Borowiaków Tucholskich, zarówno tych związanych z cyklami zmian w przyrodzie, a więc:

➤ **zimowych:**

- Przed Świątami Bożego Narodzenia gruntownie sprzątano mieszkania, szorowano kuchnie i izby, wyrzucano śmieci i bielono pomieszczenia. Jednak najważniejsze przygotowania do tych świąt skupiały się wokół Wigilii, na którą przygotowywano przeróżne potrawy: ryby, pierogi, kluski z makiem, barszcz, grzyby, suszone owoce i zupy owocowe. Pod obrus stołu wigilijnego wkładano wiązkę siana. Wieczera wigilijna rozpoczynała się dzieleniem opłatka, następnie wspólne śpiewanie kolęd, po czym w gronie rodzinnym udawano się na pasterkę. Młodzież tego wieczora przebierała się za gwiazdory, anioły, kominiarzy, niedźwiedzie i obchodziła z gwiazdą wszystkie domy we wsi. Północ była czasem cudów, wierzono, że zwierzęta przemawiają ludzkim głosem, przychodzą duchy a woda zamienia się w wino.¹⁹ Wielkie przygotowania do Świąt Bożego Narodzenia oraz podniosły i pełen powagi nastrój podczas wieczerzy wigilijnej są domeną również dzisiejszych czasów. Powoli jednak zanika i nieco zmienia formę zwyczaj wędrującej, poprzebieranej młodzieży, dziś już

¹⁸ Tamże, s. 258

¹⁹ J. Sługocki, 1989. Tradycyjna kultura ludowa regionu Czerskiego, [w:] S. Kalemka, Czersk - przeszłość i teraźniejszość, s. 259

tylko od czasu do czasu w okolicy Świąt zamaskowani młodzi ludzie chodzą po wiosce i śpiewają kolędy, zbierając przy okazji datki.

- W wigilię Nowego Roku maskary (czyli przebierańcy; niedźwiedź, koń, koza) obchodziły wieś płatając przy tym bezkarnie figle. Ten dzień był również okazją do tego, żeby sobie powróżyć np. topiono ołów i воск, wróżono ze świeczek w łupinie orzecha, z ziemi, pierścienia czy kluczy i różańca umieszczonych na talerzu. W Nowy Rok robiono różne psoty np. smarowanie okien smołą.²⁰ W dzisiejszych czasach wigilię Nowego Roku, czyli Sylwester spędza się na zabawie lub na balu, a jeśli się ktoś przebiera to znaczy, że wybiera się na bal maskowy i nie zamierza nikomu płatać figli. Zupełnie zniknął już zwyczaj wróżenia sobie, dziś wróży się jedynie podczas Wieczorów Andrzejkowych.
- 6 stycznia chodzili „Trzej Królowie” w towarzystwie maszkar (niedźwiedź, koń, cygan, diabeł). Pochody przebierańców trwały przez cały okres trwania zapust (karnawału).
- Popielec, czyli początek Wielkiego Postu. W ten dzień dokładnie oczyszczano naczynia zapustne z tłuszczu i wynoszono na strych, gdzie pozostawały aż do Wielkanocy. W czasie postu, obowiązywała wstrzeźliwość od niektórych potraw, w tym od mięsa. Zasłaniano też lustra i chowano do worków instrumenty muzyczne. Dziś w Popielec takich czynności się już nie praktykuje. Obowiązkiem było także poddać się sypaniu popiołu w kościele.²¹

➤ **wiosennych;**

- Kwietna Niedziela (Niedziela Palmowa). Tego dnia zanoszono do kościoła gałązki wierzbowe do poświęcenia. Poświęcone „palmy” przechowywano cały rok, wkładając za ramki obrazów świętych i w budynkach gospodarczych. Poświęcone gałązki miały chronić domowników i zwierzęta przed nieszczęściami.
- W Wielką Sobotę zanoszono do kościoła w celu poświęcenia różne produkty, takie jak: chleb, placek, słoninę wędzoną, sól, pieprz, masło, ser, zboże oraz jajka barwione trawą lub łupiną od cebuli.
- W drugi Dzień Świąt Wielkanocnych od rana polewano się wodą, w okresie międzywojennym ten zwyczaj przybrał charakter zabawy dziecięcej, połączonej ze zbieraniem datków. Ten zwyczaj do dziś funkcjonuje, zarówno polewanie się wodą jak i zbieranie datków.

²⁰ Tamże, s. 259

²¹ Tamże, s. 259

➤ **letnich;**

- Uroczyste obchodzono wigilię Świętego Jana, strojono domy liśćmi klonu. Wierzono, że w ten wieczór odbywa się sabat czarownic.

➤ **jesiennych:**

- W Zaduszki wyświęcano progi wodą święconą, miała to być ochrona przed złymi duchami. W dzień Wszystkich Świętych na groby bliskich zanoszono kwiaty i porządkowano cmentarze.

➤ **jak i tych związanych z rytuałami przejścia, a więc, na przykład, z weselem;**

- Poltrabend – połączony wieczór „panieński” z „kawalerskim”, odbywa się dzień przed ślubem w domu panny młodej. Ten zwyczaj do dnia dzisiejszego się praktykuje. Jednym z elementów tego zwyczaju, jest rozbijanie przed domem panny młodej butelek lub innych szklanych przedmiotów, oczywiście „na szczęście”.
- W czasie wesela ważną rolę odgrywali drużbowie, którzy towarzyszyli w orszakach weselnych młodej parze, zapraszali gości oraz zarządzali ucztą weselną i tańcami. Jednym z ważniejszych momentów w trakcie wesela były „oczepiny”, podczas których zdejmowano młodej pani wianek weselny i nakładano na głowę czepiec. Po weselu odbywały się przenosiny młodej żony do domu męża, która zabierała ze sobą wyprawkę (pościel, bieliznę).

➤ **ciążą i urodzeniem dziecka;**

- Szczególną opieką otaczano kobiety w ciąży. Zazwyczaj w pierwszą niedzielę po porodzie odbywał się chrzest dziecka, podczas którego nadawano mu imię któregoś świętego. Po urodzeniu dziecka, matka nie mogła przez sześć tygodni wychodzić z domu, ponieważ obawiano się, że w tym czasie bies podmieni jej dziecko. Po tych sześciu tygodniach, matka musiała się udać do kościoła przed ołtarz, gdzie ksiądz pokrapiał ją święconą wodą. Następnie matka obchodziła ołtarz wkoło z zapaloną świecą i składała ofiarę.

➤ **czy śmiercią i pogrzebem.**

- Do domu konającego przychodzili mieszkańcy całej wsi. Po śmierci otwierano okna, zasłaniano lustra, zatrzymywano zegar, a zwłoki pokrapiano święconą wodą. Zmarłego ubierano odświętnie, a w ręce wkładano różaniec i książeczkę do nabożeństwa. Pogrzeb

odbywał się czwartego dnia po śmierci, a przez dwie ostatnie noce czuwano przy zmarłym modląc się. Pogrzeb miał charakter podniosły i uroczysty, natomiast urządzona po nim uczta (stypa) odbywała się zazwyczaj w karczmie w wesołej atmosferze.

3. Obiekty i tereny

Na terenie wsi funkcjonuje w zasadzie jeden obiekt użyteczności publicznej Lokalne Centrum Kultury, Edukacji i Organizacji Pozarządowych wraz z Remizą Ochotniczej Straży Pożarnej.

Fot. Budynek Lokalnego Centrum Kultury, Edukacji i Organizacji Pozarządowych wraz z Remizą OSP Będźmierowice

Teren wokół Centrum wymaga dopiero zagospodarowania, a jego integralną część stanowi plac do gry w piłkę nożną, który wymaga przekształcenia w boisko z prawdziwego zdarzenia.

Ponadto na terenie wsi znajduje się wiele malowniczo położonych stawów i oczek wodnych, z których większość stanowi własność prywatną, w związku z czym trudno o nich myśleć w kategoriach ewentualnych publicznych przestrzeni rekreacyjnych. Rozpoznania i inwentaryzacji

wymagają dopiero nieznane budowle, prawdopodobnie o przeznaczeniu wojskowym, znajdujące się w lesie nieopodal Bukowej Góry.

Fot. Budowle w lesie nieopodal Bukowej Góry

4. Infrastruktura społeczna

O infrastrukturze społecznej naszej wsi można mówić w zasadzie już tylko w kategoriach historycznych.

Szkołę (powstała już w roku 1870, jako 4 – klasowa niemiecka szkoła powszechna , w budynku po byłej gorzelnii który podarował mieszkańcom Justus Wilich) ostatecznie zamknięto w roku 1978, gdyż - zgodnie z ówczesnie panującą doktryną zatrudniając zaledwie kilku nauczycieli nie zapewniała dostatecznie wysokiego poziomu nauczania. Od tej pory dzieci dowozi się do szkół w Czersku²², a wieś straciła ważną instytucję społeczną, bez której osłabło życie społeczne i kulturalne jej mieszkańców.

²² H. Sikorski, 1989. Oświata i kultura w mieście i gminie Czersk, [w:] S. Kalembka, Czersk - przeszłość i terażniejszość, s. 193 – 226

Fot. Uczniowie szkoły w Będźmierowicach – rok 1928

Zwiastunem lepszych czasów w tym względzie jest funkcjonujące od kilku miesięcy przedszkole, zorganizowane w ramach programu „Nasze Małe Przedszkole” finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, zapewniające opiekę i wychowanie przedszkolne 11. dzieciom.

Fot. Nasze Małe Przedszkole w Będźmierowicach

Likwidacja szkoły oraz zawieszenie działalności Koła Gospodyń Wiejskich postawiło

zwiększone obowiązki przed Ochotniczą Strażą Pożarną (OSP), najdłużej działającą organizacją społeczną w Będźmierowicach, która w bieżącym roku obchodzi 100-lecie swego istnienia. Najdojrzałym wyrazem funkcji kulturalnych pełnionych przez OSP – Będźmierowice było zawiązanie się w roku 1945 koła teatralnego, która działa ponad trzydzieści lat.

Fot. Występy koła teatralnego – rok 1961

Obecną infrastrukturę społeczną wsi tworzą wymieniany już wielokrotnie budynek Lokalnego Centrum Kultury, Edukacji i Organizacji Pozarządowych wraz z Remizą Ochotniczej Straży Pożarnej oraz znajdujący się nieopodal sklep spożywczy.

5. Infrastruktura techniczna

Infrastrukturę techniczną Będźmierowic tworzy w zasadzie przestarzała sieć telekomunikacyjna oraz elektryczne napowietrzne linie elektryczne oraz asfaltowa, oświetlona lokalna droga łącząca przystanek kolejowy z drogą krajową 22.

Sieć wodociągowa znajduje się dopiero w fazie projektowania, w związku z tym większość gospodarstw korzysta z własnych ujęć wody, nie ma natomiast sieci kanalizacyjnej.

Nieczystości odprowadzane są do bezodpływowych, zbiorników, opróżnianych przez prywatne przedsiębiorstwa posiadające do tego stosowną licencję. Fekalia te odwożone są do oczyszczalni ścieków w Czersku. Odpady stałe odbierane są natomiast przez Zakład Usług

Komunalnych w Cz ersku i wywożone na wysypisko śmieci w Nieżurawie.

6. Gospodarka i rolnictwo

Współcześnie tak jak dawniej podstawową formą aktywności gospodarczej mieszkańców Będźmierowic stanowi rolnictwo, chociaż powoli przestaje być formą absolutnie dominującą. Rolnicy użytkują dzisiaj około 1000 ha powierzchni wsi, w tym około 640 ha przeznaczają pod zasiewy (głównie żyta) oraz uprawę ziemniaków²³. Resztę użytków rolnych (około 320 ha) stanowią łąki i pastwiska. Zakwaszenie gleby i jej mała torficzność, a jednocześnie niskie nawożenie lub nawet całkowity brak nawożenia, kształtują plony na poziomie 2 – 4 ton siana z hektara. Zbyt wysoki poziom wody gruntowej utrudniający użytkowanie skłania do traktowania części łąk jako nieużytków, których zagospodarowanie wiąże się z kosztownymi zabiegami melioracyjnymi²⁴.

Stosunkowa niewielka średnia wielkość gospodarstw rolnych (około 8 ha, w tym: 42 gospodarstwa do 5 ha; 33 w przedziale od 5 do 10 ha; 39 powyżej 10 ha), skłaniają rolników do poszukiwania dodatkowych źródeł zarobków. Już w okresie międzywojennym na terenie Będźmierowic funkcjonowały dwie cegielnie, dzisiaj ich rolę przejmują drobne przedsiębiorstwa, wahadłowe migracje za pracą do pobliskich miejscowości i okresowe migracje za granicę (w tym głównie do Niemiec), a także otaczające lasy. Zbieractwo runa leśnego i dzisiaj jest jedną z najważniejszych form uzupełniania budżetów wielu rodzin. W lasach zbiera się czarne jagody, borówki, poziomki, maliny, jeżyny i oczywiście grzyby, mniej popularne jest zbieractwo ziół czy owocu bzu, służącego jako barwnik do win i galaret.²⁵

Jak widać dalszy ekonomiczny rozwój wsi musi być powiązany z tworzeniem warunków do dywersyfikacji źródeł dochodów zarówno 111 rodzin rolniczych jak i stosunkowo niedużej grupy rodzin pozarolniczych. Z tym łączą się przede wszystkim usługi turystyczne świadczone na bazie gospodarstw rolnych (szczególnie agroturystyka), dla rozwoju których w Będźmierowicach istnieją szczególnie sprzyjające warunki, nie dostrzegane jeszcze przez mieszkańców. Rozwój turystyki powinien także sprzyjać działaniom na rzecz ochrony i wzbogacania lokalnego krajobrazu i lokalnych tradycji kulturowych, jako podstawy atrakcji turystycznej lokalnego środowiska.

²³ Dane z ewidencji Urzędu Miejskiego w Cz ersku

²⁴ O. Stefaniak, 1998, Uwarunkowania zrównoważonego rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich w gminie Cz ersk, s. 97

²⁵ J.G. Sługocki, 1989. Tradycyjna kultura ludowa regionu Cz erskiego, [w:] S. Kalebka, Cz ersk - przeszłość i teraźniejszość, s. 253

7. Kapitał społeczny i ludzki

Z badań socjologicznych przeprowadzonych w ostatnich latach²⁶ wynika, że mieszkańcy Będźmierowic są silnie związani z miejscem zamieszkania. Większość nigdy nie myślała o tym, aby się stąd wyprowadzić, gdyż doceniają jego walory przyrodnicze, zwłaszcza w porze wiosennej i letniej, a ponadto cenią spokój. Z tych też powodów od pewnego czasu w Będźmierowicach zaczyna się osiedlać ludność miejska.

Społeczność wsi charakteryzują raczej dobre relacje sąsiedzkie. Jakiś wpływ na taki stan rzeczy może mieć mocno rozproszona zabudowa, poszczególne domy zazwyczaj dzieli spora odległość, co ogranicza pole możliwych konfliktów. Z drugiej strony, nie sprzyja to integracji społecznej, zdarza się, że mieszkańcy z przeciwnych krańców wsi się nie znają. W sensie socjologicznym w Będźmierowicach mamy do czynienia bardziej ze społecznością terytorialną (ludźmi połączonymi wspólnymi interesami wynikającymi z zamieszkiwania tego samego terenu) niż z wspólnotą wiejską (ludźmi powiązаныmi więzami emocjonalnymi i wspólnotą zainteresowań i wartości życiowych).

Od pewnego czasu myśli się jednak aby zmienić ten nie do końca wszystkich satysfakcjonujący stan rzeczy. Momentem przełomowym było zawiązanie przez kilkunastu najbardziej aktywnych społecznie mieszkańców Będźmierowic inicjatywy obywatelskiej (przekształconej w roku 2006 w Stowarzyszenie *Nasza Wieś Będźmierowice*), celem stymulowania i integrowania działań mających na celu ekonomiczny rozwój wsi, a także wzmocnienie jej kapitału kulturowego i społecznego. Dzięki tym działaniom udało się wypracować program jej odnowy, a w jego ramach wybudować, przy wsparciu środków unijnych, Lokalne Centrum Kultury, Edukacji i Organizacji Pozarządowych.

Już w pierwszym roku (2007) działalności Centrum stało się nie tylko siedzibą zawsze aktywnej Ochotniczej Straży Pożarnej, Stowarzyszenia *Nasza Wieś Będźmierowice* (w przyszłości pewnie także innych organizacji, o których powołaniu myślą szczególnie młodzi mieszkańcy) ale także miejscem realizacji różnorodnych akcji i działań - od zebrań wiejskich i wesel począwszy; do różnorodnych akcji związanych z realizacją różnych projektów celowych: *Nasze dziedzictwo kulturowe. Smak starej kuchni z pogranicza Kaszub i Kociewia; Tradycje powiatu chojnickiego; Konkursu plastycznego dla szkół podstawowych.*

²⁶ Badania wykonane przez Karolinę Rezmer oraz studentów socjologii UMK na zamówienie Lokalnej Grupy Działania „Sandry-Brdy” w ramach programu Leader+. Zob. Karolina Rezmer ... opt. cit.; Raport *Oczekiwania mieszkańców ziemi chojnickiej i zaborskiej dotyczące ich rozwoju*

Fot. Członkinie Stowarzyszenia w trakcie realizacji jednego z projektów

III. 1. Ocena mocnych i słabych stron wsi:

	MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
ZASOBY PRZYRODNICZE I KULTUROWE	<p>1. Unikalne zasoby przyrodnicze:</p> <ul style="list-style-type: none">○ czyste powietrze;○ prawie zupełny brak negatywnego oddziaływania powodowanego przez przemysł, bliskość dużych aglomeracji miejskich oraz masowy ruch turystyczny. <p>2. Ciekawe zasoby dziedzictwa kulturowego przede wszystkim w zakresie kultury niematerialnej (obyczaje, zwyczaje, obrzędy)</p>	<p>1. Brak profesjonalnego rozpoznania i inwentaryzacji zasobów dziedzictwa oraz planu zagospodarowania tego, co w tym zakresie powinno podlegać ochronie.</p> <p>2. Brak planu zagospodarowania zasobów dziedzictwa jako produktu turystycznego i budowania marki miejscowości.</p>

KAPITAŁ SPOŁECZNY I LUDZKI	<p>1. Stosunkowo wysoki poziom integracji społecznej (brak konfliktów uniemożliwiających współdziałanie mieszkańców wsi).</p> <p>2. Wysoki poziom orientacji na zmiany mające skutkować poprawą jakości życia.</p> <p>3. Wzrastająca aktywność społeczna, wyrażająca się rosnącą frekwencją w zespołach przygotowujących poszczególne inicjatywy obywatelskie i imprezy kulturalno-oświatowe.</p> <p>4. Ukształtowany zespół liderów lokalnych, wyłonionych z OSP Będźmierowice i Stowarzyszenia „Nasza Wieś Będźmierowice”</p>	<p>1. Niekorzystna struktura demograficzna, skutkująca stosunkowo niewielkim udziałem dzieci i młodzieży w strukturze lokalnej społeczności.</p> <p>2. Niewielkie zaangażowanie młodego pokolenia w działania na rzecz rozwoju wsi.</p> <p>3. Ciągłe niedostateczny poziom wykształcenia ogółu mieszkańców.</p>
-----------------------------------	--	--

1. Dogodne położenie:

- bezpośredni dostęp do drogi krajowej 22 i dalej autostrady nr 1 (40 km do węzła Swarozyn);
- przystanek kolejowy;
- stosunkowo niewielka odległość do międzynarodowego portu lotniczego w Rębiechowie (około 1,5 godziny jazdy samochodem).

2. Warunki do odbudowy instytucji kulturalnych i oświatowych oparciu o Lokalne Centrum Kultury, Edukacji i Organizacji Pozarządowych (uruchomienie przedszkola) .

3. Warunki do rozwoju wysokospecjalistycznego rolnictwa ekologicznego (przede wszystkim w zakresie hodowli)

4. Dobre warunki do rozwoju drobnej przedsiębiorczości wiejskiej oraz dywersyfikacji źródeł dochodów przez rodziny rolnicze przez:

- rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej;
- zbieractwa i przetwórstwa runa leśnego;
- usług socjalnych.

1. Brak odpowiedniej infrastruktury technicznej:

- wodno-kanalizacyjnej;
- telekomunikacyjnej;
- energetycznej;
- drogowej

2. Brak bazy turystycznej:

- miejsc noclegowych;
- zagospodarowanego szlaku turystycznego przez Będźmierowice

3. Brak komunikacji publicznej z Czerskiem

III. 2. Ocena szans i zagrożeń rozwoju wsi:

ZASOBY PRZYRODNICZE I KULTUROWE	SZANSE	ZAGROŻENIA
	<p>1. Rosnące zainteresowanie niezdegradowanymi zasobami przyrodniczymi i kulturowymi w celach turystycznych;</p> <p>2. Rosnące zainteresowanie wiejską lokalizacją pierwszego bądź tzw. drugiego (rekreacyjnego) domu we wsiach o parametrach zbliżonych do Będźmierowic;</p> <p>3. Wzrost nakładów na ochronę dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego wsi w polityce regionalnej i rolnej Unii Europejskiej i możliwości pozyskiwania na te cele odpowiednich środków finansowych.</p>	<p>1. Brak zrozumienia wagi działań ochronnych w zakresie przyrody i kultury u części mieszkańców Będźmierowic.</p> <p>2. Brak gotowości mentalnej mieszkańców do poprawiania zasobów własnych umiejętności służących zagospodarowaniu dziedzictwa jako produktu turystycznego i budowania marki miejscowości.</p> <p>3. Brak dostatecznych kompetencji dla pozyskiwania środków unijnych.</p>

<p style="text-align: center;">KAPITAŁ SPOŁECZNY I LUDZKI</p>	<p>1. Stosunkowo wysoki poziom kapitału społecznego, uważanego za jeden z podstawowych czynników rozwoju wsi.</p> <p>2. Realne możliwości podniesienia jakości wykształcenia i umiejętności zawodowo-biznesowych mieszkańców Będźmierowic , dzięki możliwości wprowadzenia systemu edukacji na odległość.</p> <p>3. Możliwość wykorzystania na rzecz rozwoju miejscowości zasobów intelektualnych i kontaktów społeczno-zawodowych, ludzi osiedlających się w Będźmierowicach (nowych mieszkańców).</p>	<p>1. Pogłębianie się negatywnych tendencji demograficznych i brak przeciwdziałania tendencjom migracyjnym młodego pokolenia w skali kraju i gminy.</p> <p>2. Brak satysfakcjonującego rozwiązania problemu dostępu mieszkańców wsi do szerokopasmowego Internetu oraz informatyzacji instytucji szeroko pojętego sektora usług (komunalno-bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych, administracyjnych, bankowych itp.) zarówno w skali całego kraju jak i gminy Czersk</p>
--	---	--

INFRASTRUKTURA I GOSPODARKA

1. Rosnące zainteresowanie wszystkim przejawami ekologicznego (czyli w dużej mierze wykorzystującego zasoby wsi i wiejskiej racjonalności) stylu gospodarowania:

- rolnictwem ekstensywnym i ekologicznym;
- gospodarką opartą na wiedzy i wykorzystującą alternatywne źródła energii;
- możliwie samowystarczalnym pod względem energetycznym gospodarstwem domowym

1. Brak wiedzy i umiejętności mieszkańców do gospodarczego wykorzystania tzw. renty swego wiejskiego miejsca zamieszkania.

IV. Opis zadań planowanych na lata 2009-2019

1. Rozbudowa Lokalnego Centrum Kultury, Edukacji i Organizacji Pozarządowych

Opis zadania: W rozbudowanym budynku Centrum oprócz instytucji dotychczas działających (Remiza Strażacka, świetlica wiejska, Stowarzyszenie „Nasza Wieś Będźmierowice”, przedszkole) proponujemy zorganizowanie:

- małego przedszkola
- biblioteki wraz infoteką;
- pracowni komputerowej dostosowanej do potrzeb nauczania na odległość;
- Lokalnego Centrum Teleinformatycznego „Telechaty” (na bazie pracowni komputerowej i infoteki)²⁷

Cel: zapewnienie możliwości działania wszystkim dotychczasowym i nowo powoływanym instytucjom stymulującym i integrującym działania związane z rozwojem Będźmierowic, a także działającym na rzecz wzmocnienia kapitału humanistycznego i społecznego niezbędnego do powodzenia procesu ich odnowy.

Beneficjenci: mieszkańcy wsi Będźmierowice + okolicznych miejscowości

Harmonogram realizacji: 2011 - 2012

Koszt: 250 000 PLN

Źródło finansowania: RPO WP, PROW / LEADER + / INNE PROGRAMY UNIJNE

²⁷ Telechacie przypisujemy w naszym programie rolę kluczową, jako:

- systemu wykorzystującego urządzenia teleinformatyczne w procesie wprowadzania na obszar Będźmierowic turystyki wiejskiej (pomoc informacyjna, organizacyjna, techniczna, prawna itp. w wyborze i zagospodarowaniu potencjalnych miejsc wypoczynku); opracowywanie i udostępnienie informacji w internecie o możliwościach wypoczynku oraz wszechstronna obsługa teleinformatyczna wypoczywających oraz przyjmujących turystów;
- systemu umożliwiającego mieszkańcom Będźmierowic i turystom łatwiejszy dostęp do usług bankowych, ubezpieczeniowych, telekomunikacyjnych, konsultingowych itp.; poprawę lokalnego systemu telekomunikacyjnego, przez zapewnienie możliwości korzystania z usług tzw. poczty elektronicznej, w kraju i zagranicą oraz dostęp do różnego typu informacji niezbędnych w każdym typie działalności zawodowej i społecznej
- systemu umożliwiającego uruchomienie tzw. edukacji na odległość, dzięki któremu mieszkańcy Będźmierowic będą mogli korzystać z ofert kształceniowych placówek naukowych w kraju (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) i zagranicą (na przykład Euracademy), w zakresie edukacji wyższej, podyplomowej, nauczania języków obcych, kursów doskonalenia zawodowego, edukacji kulturalnej itp., co będzie miało decydujące znaczenie dla wzmocnienia miejscowego kapitału społecznego, co uznajemy za podstawowy czynnik efektywnej realizacji i powodzenia przedłożonego planu odnowy wsi Będźmierowice.

2. Budowa boiska sportowego i placu zabaw

Opis zadania: Teren przyległy do Lokalnego Centrum Kultury, Edukacji i Organizacji Pozarządowych jest wykorzystywany przez dzieci i młodzież jako miejsce zabaw i gry w piłkę nożną. Proponujemy jego uporządkowanie, wybudowanie boisk do gier zespołowych (piłka nożna, siatkówka, ewentualnie kort tenisowy), wydzielenie i wyposażenie placu zabaw dla dzieci oraz ogrodzenie całości.

Cel: zapewnienie nie tylko młodym mieszkańcom Będźmierowic możliwości bezpiecznej zabawy oraz uprawiania sportu .

Beneficjenci: mieszkańcy wsi Będźmierowice + okolicznych miejscowości

Harmonogram realizacji: 2010 - 2011

Koszt: 80 000 PLN

Źródło finansowania: PROW / LEADER + INNE PROGRAMY UNIJNE ; Ministerstwo Sportu i Kultury Fizycznej

3. Kontynuacja działalności „Naszego Małego Przedszkola”

Opis zadania: Wzrastająca grupa dzieci w wieku przedszkolnym w Będźmierowicach i okolicznych miejscowościach wymaga placówki przedszkolnej, zapewniającej opiekę nad dziećmi co najmniej kilkanaście godzin zajęć w tygodniu oraz prowadzenie edukacji przedszkolnej. Program „Nasze Małe Przedszkole” kończy się w roku 2010 i należy znaleźć formułę jego kontynuacji.

Cel: wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez zmniejszanie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej

Grupa odbiorców: dzieci w wieku 3-5 lat z terenu sołectwa Będźmierowice i miejscowości sąsiednich

Harmonogram realizacji: 2010-2019

Koszt: 600 000 PLN

Źródło finansowania: EFS, budżet gminy

4. Zatrudnienie na stałe pracownika dla Lokalnego Centrum Kultury, Edukacji i Organizacji Pozarządowych

Opis zadania: Zatrudnienie wysokokwalifikowanego pracownika (najlepiej absolwenta szkoły wyższej, o specjalizacji z zakresu „nauki społeczne”), łączącego funkcję konsultanta ds. rozwoju i lokalnego animatora życia społeczno – kulturalnego z funkcjami informatyka, monitorującego społeczno-ekonomiczne i przyrodniczo-kulturowe zmiany w środowisku Będźmierowic pod wpływem działań proponowanych w programie odnowy, a także nadzorującego sposób wykorzystywania budynku Centrum.

Cel: zapewnienie koordynacji merytorycznej programu odnowy Będźmierowic, a także bezpieczeństwa budynku i jego użytkowników, w tym przede wszystkim dzieci i młodzieży.

Beneficjenci: mieszkańcy wsi Będźmierowice + okolicznych miejscowości

Harmonogram realizacji: 2013 - 2019

Koszt: 360 000 PLN

Źródło finansowania: PROW / LEADER + INNE PROGRAMY UNIJNE + ŚRODKI GMINY

5. Połączenie Będźmierowic z szerokopasmową siecią Internetu

Opis zadania: Doprowadzenie szerokopasmowego Internetu (łącze stałe, w miarę możliwości światłowodowe) do budynku Lokalnego Centrum Kultury, Edukacji i Organizacji Pozarządowych oraz techniczne rozwiązanie podłączenia zainteresowanych gospodarstw domowych.

Cel: Umożliwienie działania Lokalnemu Centrum Kultury, Edukacji i Organizacji Pozarządowych w zakresie realizacji programów edukacyjnych + poprawa warunków i jakości życia mieszkańców wsi.

Grupa odbiorców: mieszkańcy wsi Będźmierowice

Harmonogram realizacji: 2010 - 2011

Koszt: 150 000 PLN

Źródło finansowania: RZĄDOWE PROGRAMY INFORMATYZACJI KRAJU + PROGRAMY UNIJNE

6. Budowa sieci wodociągowej

Opis zadania: Doprowadzenie bieżącej wody do około 120 gospodarstw domowych mieszkańców Będźmierowic, poprzez ich połączenie z siecią wodociągową gminy Czersk.

Cel: Poprawa warunków życia mieszkańców wsi, ochrona dziedzictwa przyrodniczego przez ograniczenie zanieczyszczenia środowiska przyrodniczego

Grupa odbiorców: mieszkańcy wsi Będźmierowice

Harmonogram realizacji: 2010 - 2011

Koszt: 2 000 000 PLN

Źródło finansowania: FUNDUSZE UNIJNE / PROW ; RPO + ŚRODKI GMINY

7. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków

Opis zadania: Ze względu na rozproszoną zabudowę wsi, a w związku z tym ekstremalnie wysokie koszty przyłączenia około 120 gospodarstw domowych do gminnej sieci kanalizacyjnej, celowym wydaje się być rozwiązanie narastającego problemu utylizacji ścieków poprzez budowę oczyszczalni przydomowych, finansowanych częściowo ze środków publicznych.

Cel: Poprawa warunków życia mieszkańców wsi, ochrona dziedzictwa przyrodniczego przez ograniczenie zanieczyszczenia środowiska przyrodniczego

Grupa odbiorców: mieszkańcy wsi Będźmierowice

Harmonogram realizacji: 2009 - 2020

Koszt: 1 200 000 PLN

Źródło finansowania: ŚRODKI WŁASNE MIESZKAŃCÓW + FUNDUSZE UNIJNE / PROW ; RPO + FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA

8. Przygotowanie planu zagospodarowania przestrzennego terenu okalającego Lokalne Centrum Kultury, Edukacji i Organizacji Pozarządowych, celem rozpoczęcia tworzenia centrum wsi

Opis zadania: wydzielenie przestrzeni publicznych i uregulowanie ich statusu prawnego

Cel: rozpoczęcia tworzenia centrum wsi, poprawa estetyki i wzrost atrakcyjności turystycznej

Będźmierowic

Grupa odbiorców: mieszkańcy wsi i turyści

Harmonogram realizacji: 2009-2012

Koszt: 15 000 zł

Źródło finansowania: R PO WP , PROW, LEADER + ŚRODKI GMINY / INNE PROGRAMY UNIJNE

9. Opracowanie założeń i oznakowanie szlaku turystycznego wokół wsi Będźmierowice

Opis zadania: inwentaryzacja zabytków kultury materialnej i niematerialnej, pomników przyrody, gospodarstw agroturystycznych i innych miejsc potencjalnie atrakcyjnych dla turystów, fizyczne wytyczenie i oznakowanie szlaku.

Cel: wzrost atrakcyjności turystycznej Będźmierowic i stworzenie nowych możliwości zarobkowych ich mieszkańcom

Grupa odbiorców: mieszkańcy wsi i turyści

Harmonogram realizacji: 2009-2014

Koszt: 60 000zł

Źródło finansowania: RPO WP, PROW, LEADER + / INNE PROGRAMY UNIJNE

10. Poprawa stanu lokalnych dróg gruntowych przez położenie nawierzchni asfaltowej

Opis zadania: Sołectwo Będźmierowice posiada tylko jedną drogę asfaltową łączącą przystanek kolejowy z drogą krajową 22 oraz kilka kilometrów dróg gruntowych, o ważnym charakterze komunikacyjnym ale trudno przejezdnych w okresach słońca i roztopów wiosenno-jesiennych. Ich utwardzenie traktujemy jako ważne zadanie w zakresie poprawy infrastruktury wsi.

Cel: poprawa warunków życia i gospodarowania mieszkańców wsi.

Grupa odbiorców: mieszkańcy wsi i turyści

Harmonogram realizacji: 2010-2016

Koszt: 2 000 000 zł

Źródło finansowania: RPO WP, PROW, LEADER + / INNE PROGRAMY UNIJNE

IVa. Opis i charakterystyka obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych, ze względu na ich położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne.

W miejscowości Będźmierowice można wyróżnić kilka obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych, ze względu na położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne.

Pierwszym takim obszarem na terenie wsi jest Lokalne Centrum Kultury, Edukacji i Organizacji Pozarządowych z przyległym placem do gry w piłkę nożną wraz z Remizą Ochotniczej Straży Pożarnej, które jest jedynym funkcjonującym obiektem użyteczności publicznej w Będźmierowicach. LCKEiOP służy mieszkańcom jako miejsce spotkań, integracji. Przeznaczenie i wykorzystanie obiektu jest typowe dla ośrodków kultury oraz świetlic wiejskich na terenie o charakterze wiejskim tzn. jest swoistym centrum kulturalnym, gdzie odbywają się m. in. spotkania wiejskie i zebrania, wystawy, imprezy okolicznościowe, szkolenia, kursy i cykle edukacyjne. Teren okalający Centrum wymaga zagospodarowania, tak samo jak jego integralna część, którą stanowi plac do gry w piłkę nożną. Ów plac jest istotnym miejscem dla mieszkańców, szczególnie tych najmłodszych, którzy często korzystają boiska.

W Będźmierowicach można wyróżnić także specyficzne obszary istotne dla społeczności, jakimi są murowane kapliczki z figurkami świętych i krzyże przydrożne oraz teren do nich przyległy. Wokół tego typu miejsc kultu religijnego cyklicznie zbierają się mieszkańcy i wspólnie się modlą podczas najważniejszych świąt. Trzy kapliczki i dwa krzyże są obiektami o znaczeniu historycznym i duchowym.

Kapliczka przy torach (na działce kolejowej) została postawiona w 1898 r. Zarówno kapliczka jak i płot wokół niej, zbudowane są z czerwonej cegły. Kapliczkę postawili państwo Breza, ówcześni mieszkańcy wsi. Przy kapliczce spotykają się okoliczni mieszkańcy wsi na wspólnych nabożeństwach, głównie majowych i czerwcowych. Obecnie opiekę nad kapliczką sprawują Państwo Marzena i Jerzy Łangowscy z Będźmierowic.

Kapliczka w Będźmierowicach koło przystanku PKS w sąsiedztwie Państwa T i Pawła Strelke została wybudowana w 1920 r. przez ówczesnego właściciela folwarku Pana Będźmierowskiego. Figura, która znajduje się obecnie w kapliczce została zakupiona po wojnie, a ufundowali ją mieszkańcy wsi. W roku 2001 Pan Paweł Strelke odnowił kapliczkę, koszt odnowy

pokryli mieszkańcy wsi Będźmierowice. Poświęcenia odnowionej kapliczki dokonał ks. Prałat Henryk Kotlenga.

Kapliczka koło Pana Babińskiego. W miejscu obecnej kapliczki ok. 70 lat temu stała kapliczka na wzór grotty z Lourdes, gdzie objawiła się Matka Boska. Dzisiaj nad kapliczką sprawują opiekę sąsiedzi, najczęściej Państwo Rostankowscy i Glaza.

Krzyż u Państwa Kulas. Krzyż postawiła w 1948 r. Pani Helena Kiedrowska na ziemi należącej do jej rodziców. W 1968 r. krzyż został odnowiony, koszty odnowy pokryła Pani Cecylia Sikorska, a poświęcenia dokonał ówczesny wikary z parafii Czersk ks. Antoni Szatkowski. Obecnie krzyżem opiekują się Państwo Maria i Andrzej Kulas - aktualni właściciele ziemi. Z własnych funduszy odnowili go w 1991 r.

Krzyż u Państwa Sękowskich. Krzyż zbudowali w 1949 r. Państwo Marta i Aleksander Sękowscy. Odnowienie krzyża nastąpiło w 1988 r. Obecnie krzyżem opiekuje się wnuk Państwa Sękowskich – Pan Stanisław z żoną Henryką.

V. Podsumowanie

Pracując we wrześniu i październiku roku 2009 nad programem odnowy wsi Będźmierowice staraliśmy się brać pod uwagę nowe założenia rozwoju środowisk wiejskich, zakładające harmonizację ich wartości kulturowych, interesów

Fot. Zespół roboczy w ostatniej fazie pracy nad programem odnowy²⁸

²⁸ Program odnowy wsi Będźmierowice przygotował zespół w składzie:

społeczno-ekonomicznych i specyfiki środowiska przyrodniczego. Trudno jednak już dzisiaj proponować programy odnowy wsi bez uwzględniania wymogów społeczeństwa informatycznego, społeczeństwa, które przekazując do dyspozycji mieszkańców obszarów wiejskich nowoczesne przekazniki informacji, stwarza możliwość eliminacji dotychczasowych ograniczeń w wielu sferach działalności życiowej i zawodowej mieszkańców wsi. Nowoczesne przekazniki informacji dają również zupełnie realną możliwość poprawy wiejskiego systemu edukacji, a przede wszystkim rzeczywistego zdemokratyzowania dostępu młodzieży wiejskiej do wszystkich szczebli systemu edukacyjnego, przez wprowadzanie tzw. nauczanie na odległość, co stanowi warunek konieczny powodzenia naszego planu.

Zofia Bielawska – Stowarzyszenie „Nasza Wieś Będźmierowce”
Zbigniew Bielawski - Stowarzyszenie „Nasza Wieś Będźmierowce”; Ochotnicza Straż Pożarna Będźmierowice
Przemysław Biesek - Stowarzyszenie „Nasza Wieś Będźmierowce”, Sekretarz Gminy
Andrzej Kaleta - Stowarzyszenie „Nasza Wieś Będźmierowce”
Katarzyna Kołodziej - Stowarzyszenie „Nasza Wieś Będźmierowce”, Rada Sołecka
Barbara Rezmer - Stowarzyszenie „Nasza Wieś Będźmierowce”
Bożena Śpica – sołtys Będźmierowic; Stowarzyszenie „Nasza Wieś Będźmierowce”
Magdalena Apostołowicz - Urząd Miasta w Czersku

BR.0007.104.2016

PROJEKT

UCHWAŁA NR XXVI/253/16 RADY MIEJSKIEJ W CZERSKU

z dnia 20 grudnia 2016 r.

w sprawie aktualizacji Planu Odnowy Miejscowości Łąg-Kolonia na lata 2012 - 2020

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t. j. – Dz. U. z 2016 r., poz. 446 ze zm.)

Rada Miejska uchwała, co następuje:

§ 1.

Zatwierdza się zaktualizowany Plan Odnowy Miejscowości Łąg-Kolonia na lata 2012 – 2020, przyjęty Uchwałą nr 2/16 Zebrania Mieszkańców Sołectwa Będźmierowice z dnia 7 grudnia 2016 r., stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Traci moc Uchwała nr XVII/114/12 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 31 maja 2012 r. w sprawie zatwierdzenia Planu Odnowy Miejscowości Łąg-Kolonia na lata 2009 – 2020.

§ 3.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Czersk.

§ 4.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu na tablicy ogłoszeń oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Wnoszący:

Burmistrz Czerska

/-/ Jolanta Fierek

Przewodniczący Rady
Grzegorz Kobierowski

Uzasadnienie

Jednym z wymogów wniosku o przyznanie dofinansowania w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego jest zatwierdzenie przez Radę Miejską planu odnowy miejscowości.

Dokument ten został opracowany przez mieszkańców sołectwa i uchwalony przez Zebranie Mieszkańców.

Mając powyższe na uwadze, podjęcie niniejszej uchwały uważa się za uzasadnione.

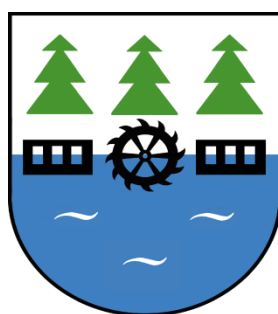
Wnosząc projekt uchwały jest Burmistrz Czerska.

Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XXVI/253/16
Rady Miejskiej w Czersku z dnia 20 grudnia 2016 r.

Plan odnowy miejscowości

Łąg Kolonia

2012-2020

Spis treści

Wstęp	
I. Charakterystyka miejscowości.....	4
1. Położenie, powierzchnia, liczba ludności.....	4
2. Historia.....	6
3. Przestrzenna struktura miejscowości.....	7
II. Inwentaryzacja zasobów służących odnowie miejscowości.....	7
1. Zasoby przyrodnicze.....	7
2. Dziedzictwo kulturowe.....	8
3. Obiekty i tereny.....	9
4. Infrastruktura społeczna.....	9
5. Infrastruktura techniczna.....	10
6. Gospodarstwo i rolnictwo.....	10
7. Kapitał społeczny i ludzki.....	11
III. Ocena mocnych i słabych stron miejscowości.....	12
IV. Opis planowanych zadań na lata 2012-2020.....	16
V. Opis i charakterystyka obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych, ze względu na ich położenie oraz cechy funkcjonalne – przestrzenne.....	19
VI. Podsumowanie.....	19

Wstęp

W niniejszym „Planie odnowy miejscowości Łąg Kolonia na lata 2012 – 2020” zawarto wspólnie omówioną i spójną wizję sołectwa oraz ukierunkowanie jego rozwoju na dziewięć kolejnych lat. W sposób wyczerpujący „Plan odnowy” ma uszczegółowić oraz zdefiniować zadania, które są niezbędne i wykonalne do zrealizowania na terenie sołectwa, mając na uwadze jego specyfikę i zdiagnozowane potrzeby. Z powyższego wynika, że „Plan odnowy miejscowości Łąg Kolonia na lata 2012 – 2020” pełni funkcję kluczowego dokumentu dla sołectwa, stanowiącego jednocześnie jedno z podstawowych narzędzi, które są niezbędne lokalnej społeczności do ubiegania się o bezzwrotne dotacje ze środków UE na rozwój swojej wsi.

Stworzenie takiego planu było możliwe tylko i wyłącznie dzięki aktywnemu współdziałaniu mieszkańców, którzy najlepiej potrafią określić potrzeby swojej społeczności. Plan jest rezultatem otwartej dyskusji przedstawicieli społeczności Łęga Kolonii, prowadzonej w formie spotkań, zebrań i warsztatów, podczas których mieszkańcy sołectwa zdecydowali o przyszłości i kierunkach rozwoju swojej wsi i najbliższej okolicy. Warto dodać, że prace nad „Planem odnowy miejscowości” mają także niezaprzeczalną funkcję integrującą i aktywizującą lokalną społeczność. Po prześledzeniu przebiegu tych prac można zauważyć, że to właśnie od woli, aktywności i kreatywności samych mieszkańców zależy bezpośrednio rozwój ich wsi oraz poprawa jakości życia. Całość prac nad wykonaniem opracowania nadzorował Sołtys Łęga Kolonii, przedstawiciele mieszkańców, przy wsparciu pracownika Urzędu Miejskiego w Czersku, którego zadaniem było czuwanie nad zgodnością „Planu” ze strategicznymi celami i dokumentami gminy Czersk. Prace nad niniejszym dokumentem poprzedziła inwentaryzacja zasobów sołectwa, które bezsprzecznie stanowią podstawy do zrealizowania określonej w „Planie” przyszłościowej, docelowej wizji sołectwa. Wykonano także diagnozy barier, zagrożeń, oraz silnych i słabych stron sołectwa. Biorąc za podstawę te ustalenia określono dokładne działania o charakterze priorytetowym dla sołectwa, które są potrzebne, jak i realne do wykonania.

Grupa robocza stworzyła zrównoważoną koncepcję nowoczesnego, przyszłościowego sołectwa, będącego odzwierciedleniem potrzeb i oczekiwań mieszkańców.

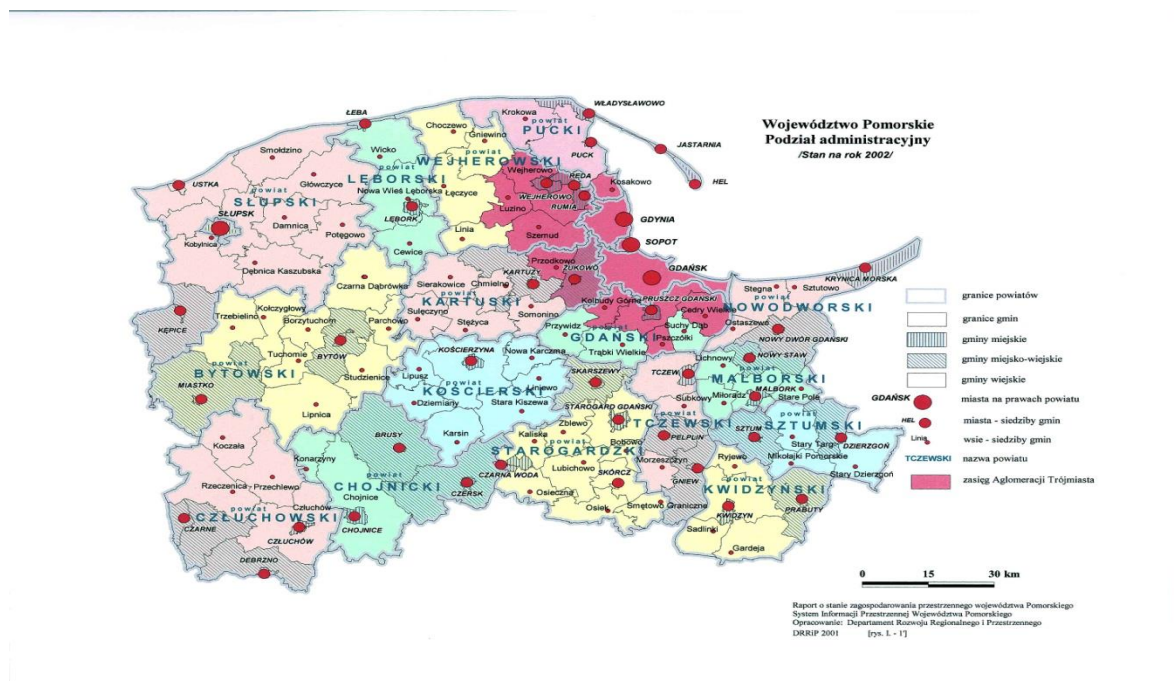
I. Charakterystyka miejscowości.

1. Położenie, powierzchnia, liczba ludności.

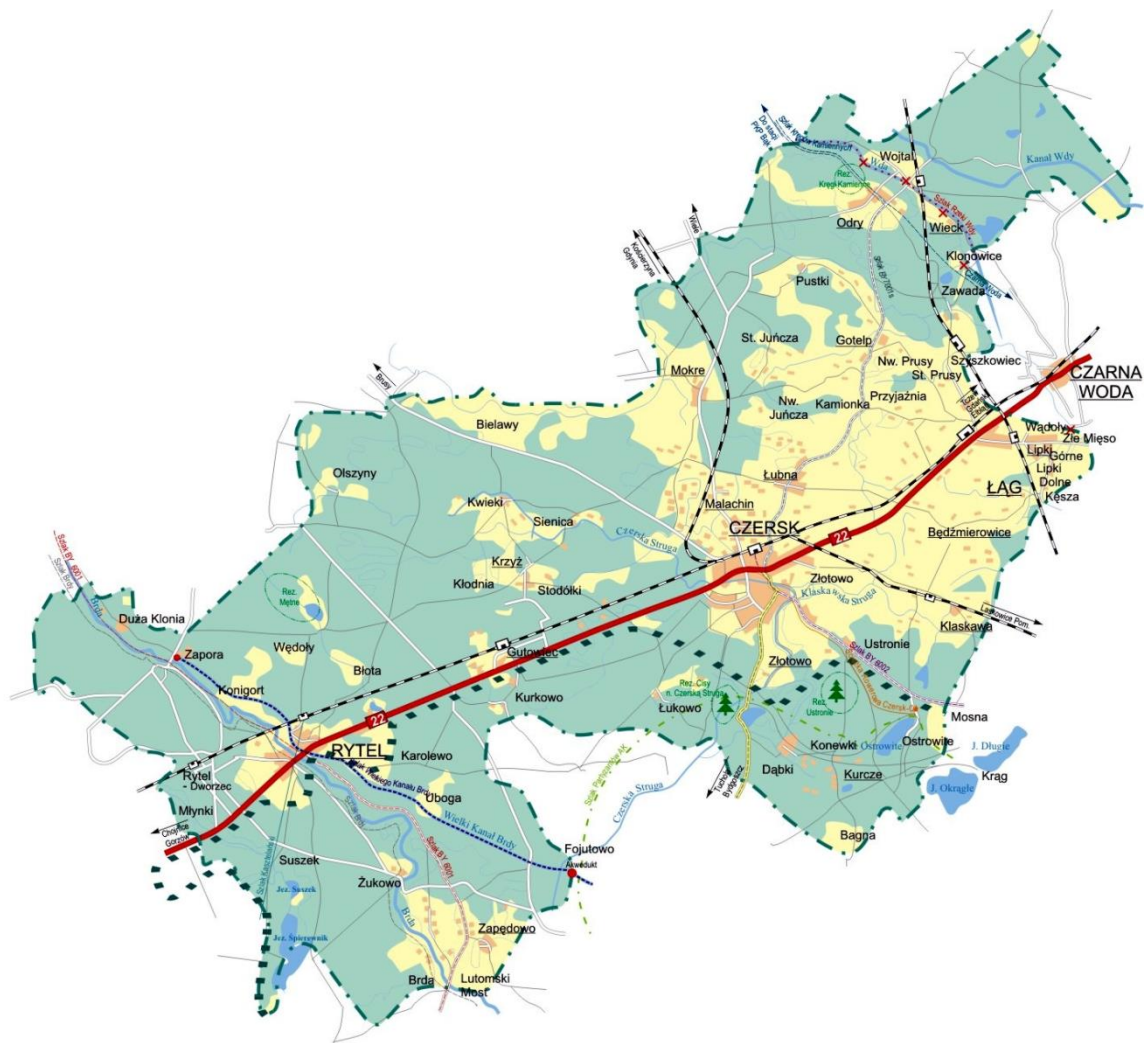
Sołectwo Łąg Kolonia położone jest na południu Województwa Pomorskiego, w powiecie chojnickim, we wschodniej części Gminy Czersk, 7 km od Czerska.

Terytorium sołectwa obejmuje obszar 1103 ha. W jego skład wchodzi: wsie borowiackie Łąg Kolonia, Stare Prusy oraz osady Budziska i Szałamaje. Miejscowości na terenie sołectwa mają charakter rolniczy.

Sołectwo należy do terenów słabo zaludnionych. Na dzień 31 grudnia 2011 r. tereny sołectwa zamieszkiwało łącznie 532 stałych mieszkańców, z których 395 mieszkało w Łęgu Kolonii.

Województwo Pomorskie – podział administracyjny

Gmina Czersk

Zjazd w kierunku Łęga Kolonii z drogi krajowej nr 22

2. Historia

Łąg Kolonia swoją nazwę, o wcześniejszym brzmieniu „Łęska Kolonia” lub „Łęskie Parcele”, zawdzięcza położeniu, ponieważ wieś powstała w wyniku parcelacji ziem położonych 1,5 km na północ od Łęga. Teren wsi od początku jej istnienia stanowił majątki mieszkańców Łęga. Słowo „kolonia” oznacza osiedle położone z dala od centrum miasta, osady, wsi, nową osadę. Z kolei sama nazwa Łąg oznacza podmokłą łąkę, najczęściej w dolinie rzeki czasem porośniętą krzakami. Historia wsi ma ścisły związek z Łęgiem i jego mieszkańcami.

Według wielu źródeł, w 1867 r. tereny wsi Łąg oraz Łąg Kolonia nawiedziła epidemia cholery, prawdopodobnie ostatnia epidemia na całym Pomorzu.

W 1898 r. w Łęgu Kolonii została wybudowana szkoła podstawowa. Powstanie placówki było jednym ze sposobów germanizowania dzieci polskich, ale również dowodem chęci stworzenia infrastruktury szkolnej przez władze pruskie.

W latach poprzedzających wybuch I wojny światowej nauczycielem kierującym w miejscowej szkole był Jan Gollnick. W latach 1920 – 1922 funkcję nauczyciela pełnił Bernard Grochocki, działacz narodowy i społeczny Borów Tucholskich i Kociewia.

W okresie międzywojennym na terenie wsi istniały dwa folwarki.

W 1928 r. do szkoły powszechnej uczęszczało 62 dzieci, a obowiązki kierownika sprawował Antoni Zalewski. Szkoła funkcjonowała jako 5-cio oddziałowa, dwu klasowa. W roku szkolnym 1932/33, podczas wprowadzenia reformy szkolnictwa, tutejsza szkoła działała jako 1- klasowa.

Wieś została wyzwolona spod okupacji hitlerowskiej w dniu 22 lutego 1945 r. Podczas walk zginęło 3 żołnierzy radzieckich.

W pierwszych latach po II wojnie światowej kierownikami szkoły byli Józef Drażek oraz Franciszek Osowski. W 1949 r. z powodu małej liczby uczniów szkoła w Łęgu Kolonii została zamknięta. Jednakże w 1960 r., dzięki wyżowi demograficznemu na nowo utworzono tu szkołę podstawową, tzw. niżej zorganizowaną. Od 1961 r. na mocy ustawy o rozwoju systemu oświaty i wychowania w szkole w Łęgu Kolonii zorganizowany został system 4-klasowy. Tutejsza szkoła została zamknięta w 1975 r. Po jej zamknięciu dawne pomieszczenia szkolne zostały zaadaptowane na świetlicę wiejską.

3. Przestrzenna struktura miejscowości

Układ przestrzenny wsi charakteryzuje zabudowa rozproszona, bez wyodrębnionych ulic o nazwach własnych. Szkielet kompozycyjny układu zabudowy stanowi sieć dróg w większości gruntowych, okalających pola wraz z zabudowaniami.

Jeden z przejazdów kolejowych na terenie sołectwa

Znajdują się tu 86 zabudowań, kapliczka, sklep spożywczy przy drodze krajowej nr 22 oraz wyróżniający się budynek, w którym kiedyś mieściła się szkoła podstawowa.

Miejscowa świetlica, która znajduje się w części parterowej budynku dawnej szkoły, jest jedynym miejscem użyteczności publicznej w Łęgu Kolonii. W dużym stopniu, wynika to z faktu, iż wieś położona jest w bliskiej odległości od Łęga i Czerska, w związku z czym zapewniają one zaspokojenie potrzeb mieszkańców, takie jak dostęp do urzędów, banków, ośrodków zdrowia, a także do kościoła. Charakterystyczną cechą tej wsi jest fakt, że nigdy nie zbudowano tu kościoła ani kaplicy. Przyczynami są zapewne wielkość wsi, niewielka ilość mieszkańców oraz bliskość Łęga. Z tego powodu Łąg Kolonia od początku istnienia należy do parafii p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Łęgu.

II. Inwentaryzacja zasobów służących odnowie wsi

1. Zasoby przyrodnicze

Pod względem administracji leśnej Sołectwo Łąg Kolonia znajduje się na terenie administrowanym przez Nadleśnictwo Czersk, obręb Czersk, leśnictwo odry.

Według regionalizacji przyrodniczo-leśnej (Trampler T. i inni, 1990) lasy Nadleśnictwa Woziwoda wchodzi w skład Krainy III Wielkopolsko-Pomorskiej, dzielnicy Borów Tucholskich, w mezoregionie Borów Tucholskich.

Tereny, na których wieś jest położona mają charakter pagórkowaty i są szczególnie bogate w gatunki takie jak żurawie, dziki, lisy oraz bobry.

Charakterystyczne ukształtowanie terenu

2. Dziedzictwo kulturowe

Najcenniejszymi obiektami dziedzictwa kulturowego wsi Łąg Kolonia jest kapliczka przydrożna oraz budynek, w którym funkcjonowała szkoła podstawowa. Obiekty znajdują się przy jednej z ważniejszych dróg na terenie wsi i są miejscami odwiedzanymi przez społeczność całego sołectwa podczas wspólnych spotkań oraz modlitw majowych.

Kapliczka prawdopodobnie powstała w 1920 r., a jej fundatorem był ówczesny sołtys. Kapliczka składa się z dwóch kondygnacji: Krzyż z figurą Jezusa konającego i niżej figura Maryi z Dzieciątkiem Jezus. W 1988r. obiekt został odnowiony przez tutejszych mieszkańców. Kiedyś istniało o wiele więcej kapliczek na terenie całego sołectwa.

Według mieszkańców w okresie XX-lecia międzywojennego bogatym właścicielem ziemskim był niemiecki ewangelik, Zyla. Z ustnych przekazów wynika, że syn Zyli zniszczył wszystkie kapliczki, oprócz dwóch do dziś istniejących w Łęgu Koloni i Starych Prusach.

Kapliczka w Łęgu Kolonia

3. Obiekty i tereny

Na terenie wsi sołeckiej Łąg Kolonia nie ma takich obiektów jak boisko czy plac zabaw z prawdziwego zdarzenia. W pobliżu „Starej Szkoły”, jak o budynku świetlicy mówią mieszkańcy, znajduje się prowizoryczne boisko do piłki nożnej. Jest to wieś wyjątkowo uboga w obiekty użyteczności publicznej. Nie ma właściwego miejsca spotkań, na terenie których można by organizować imprezy okolicznościowe i spotkania.

Obszar wsi, na którym wieś jest położona, stanowią w większości pola uprawiane przez jej mieszkańców. Na uwagę zasługuje fakt, iż znajduje się tu ok. 20 stawów, które są własnością prywatną.

4. Infrastruktura społeczna

W Łęgu Kolonii znajduje się budynek po dawnej szkole podstawowej. Jest to budynek z poddaszem użytkowym, wykonany z czerwonej cegły. Położony jest bezpośrednio przy jednej z głównych dróg wsi. Teraz budynek jest w większości wykorzystywany na cele mieszkaniowe, a część parteru zagospodarowana została na świetlicę wiejską bez dostępu do pomieszczeń sanitarnych. Świetlica, która stanowi ponad $\frac{1}{8}$ część całego obiektu, jest zbyt

mała na potrzeby tutejszej społeczności. Z tego powodu od wielu lat zgłaszają potrzebę budowy nowego obiektu, który pozwoliłby społeczności całego sołectwa na spełnienie wielu planów, takich jak założenie prawdziwego Koła Gospodyń Wiejskich lub stowarzyszenia działającego na rzecz rozwoju wsi i sołectwa Łąg Kolonia.

Świetlica w budynku dawnej szkoły

5. Infrastruktura techniczna

Na terenie Łęga Kolonii funkcjonuje gminna sieć wodociągowa, do której podłączone są prawie wszystkie zabudowania. Mieszkańcy posiadają przydomowe bezodpływowe zbiorniki na nieczystości płynne, czyli tzw. szamba. Odpady stałe od mieszkańców odbierane są przez Zakład Usług Komunalnych w Czersk.

Ponadto w Łęgu Kolonii znajduje się sieć telekomunikacyjna oraz elektryczna napowietrzna kablowa i oświetlenie uliczne.

6. Gospodarka i rolnictwo

W sołectwie Łąg Kolonia działalność gospodarczą prowadzi 17 zarejestrowanych osób fizycznych, przy czym w samym Łęgu Kolonii 12, Starych Prusach 1 oraz w Szalamajach 4.

Na terenie sołectwa Łąg Kolonia znajduje się 120 gospodarstw rolnych, z czego we wsi Łąg Kolonia 97. Suma gruntów ornych w sołectwie wynosi 626,03 ha, użytków zielonych 476,27 ha.

7. Kapitał społeczny i ludzki

Wieś Łąg Kolonia jest jednym z wielu przykładów miejscowości, w której nie działa KGW, lecz jest grupa mieszkank sołectwa, które reprezentują swoją społeczność podczas konkursów organizowanych przy okazji dożynek czy innych uroczystości. W pobliskich Starych Prusach funkcjonuje OSP. Większość inicjatyw rozwojowych prokuruje Sołtys Łęga Kolonii, Rada Sołecka oraz liczne grono mieszkańców sołectwa.

III. Ocena mocnych i słabych stron miejscowości Łąg Kolonia.

SFERA EKONOMICZNA	Mocne strony	Słabe strony
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Atrakcyjne położenie komunikacyjne przy drodze 22, blisko linii kolejowej Chojnice – Tczew. 2. Możliwość powstania tzw. obwodnicy Czerska. 3. Dobre warunki dla osób prowadzących działalność gospodarczą oraz zamierzających jej rozpoczęcie, szczególnie opartej na agroturystyce, rolnictwie ekologicznym, przetwórstwie produktów rolnych oraz zbieractwie runa leśnego. 4. Bliskość miast takich jak Czersk, Czarna Woda, Chojnice, Starogard Gdański. 5. Rolnictwo ze znikomą ingerencją nowych technologii i użyciem środków chemicznych. 6. Duża świadomość społeczna dotycząca współczesnych zagrożeń ekologicznych. 7. Atrakcyjne położenie turystyczne i wiążące się z nim czyste powietrze, brak przemysłu. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak kanalizacji. 2. Zły stan dróg powiatowych i gminnych 3. Brak odpowiedniego przejścia dla pieszych w okolicy przystanku PKS. 4. Brak bazy turystycznej (brak miejsc noclegowych) 5. Duże rozproszenie zabudowań i siedlisk, przez co trudno określić centrum wsi. 8. Zły stan istniejącej sali zebrań mieszkańców (brak zaplecza sanitarnego, mała przestrzeń). 4. Trudne warunki dla prowadzenia rolnictwa (ziemie klasy 6) 5. Brak jezior i rzek w pobliżu Łęga Kolonii. 6. Duża ilość dróg gruntowych w złym stanie spowodowana rozproszonym charakterem wsi.

SFERA SPOŁECZNA	<ol style="list-style-type: none"> 1. Społeczność cechująca się solidarnością oraz gospodarnością. 2. Lokalna społeczność o dużym udziale rodzin wielodzietnych i wielopokoleniowych. 3. Wzrost świadomości potrzeb zmian, otwarcie na nowe możliwości płynące z obecność Polski w UE. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak zaplecza rekreacyjno-sportowego dla dzieci i młodzieży (brak placu zabaw i boiska) 2. Brak formalnych i nieformalnych organizacji społecznych takich jak Koło Gospodyń Wiejskich, z wyjątkiem wąskiej grupy mieszkańców skupionej wokół Sołtysa 3. Brak świetlicy wiejskiej z prawdziwego zdarzenia, co skutkuje brakiem możliwości powstania grupy przedszkolnej, formalnych i nieformalnych organizacji społecznych, brakiem dostępu do Internetu.
------------------------	---	--

SFERA EKONOMICZNA	Szanse	Zagrożenia
	<p>1.Mała odległość Czerska i Łęga. Łąg Kolonia może stać się spokojnym miejscem zamieszkania osób pracujących zawodowo w wymienionych miastach.</p> <p>2.Popyt na agroturystykę i czynny wypoczynek na łonie przyrody</p> <p>3.Zapotrzebowanie na rolnictwo i produkty ekologiczne, w tym na naturalne dary runa leśnego z czystych i nieskażonych terenów</p> <p>4.Promocja przedsiębiorczości, pomoc w rozpoczęciu własnej działalności gospodarczej oraz pomoc w rozwoju małym i średnim przedsiębiorstwom.</p> <p>5.Możliwość pozyskiwania środków z zewnętrznych źródeł finansowania</p>	<p>1.Utrudnienia w sprawnym pozyskiwaniu środków unijnych na potrzeby mieszkańców takie jak: skomplikowane procedury, ostre kryteria, ograniczone możliwości wnoszenia wkładu własnego</p> <p>2.Obniżenie wartości sektora rolnego w gospodarce, co wpływa znacząco na regres standardu życia miejscowych rolników</p> <p>3.Słaba kondycja gospodarcza regionu (zastój gospodarczy, dekoniunktura na lokalnym rynku usług, niekorzystne relacje cenowe, zbyt restrykcyjne przepisy hamujące inicjatywy gospodarcze)</p> <p>4. Konkurencja sąsiednich miejscowości i gmin (Czarna Woda, Osieczna, Śliwice).</p>

SFERA SPOLECZNA	<p>1. Progres aktywności lokalnej społeczności, która pozwoli na zagospodarowanie wsi odpowiadające konkretnym potrzebom i oczekiwaniom mieszkańców. Zastopowanie niekorzystnego zjawiska emigracji do miasta.</p> <p>2. Tendencja na powrót do korzeni i kultywowanie tradycji. Powstanie emocjonalnej więzi z własną wsią może dać w przyszłości wzrost poczucia odpowiedzialności za swoją „małą ojczyznę”.</p> <p>3. Wzrost poczucia odpowiedzialności za środowisko lokalne i jego otoczenie</p> <p>4. Powszechna edukacja społeczna (kampanie społeczne, warsztaty, szkolenia) oraz zaistnienie idei liderów wiejskich spowodują pokonanie stereotypów i barier mentalnych i powstanie podatnego gruntu na tworzenie świadomego społeczeństwa obywatelskiego</p>	<p>1. Migracja młodych ludzi do miast, min. do Czerska, który zaspokaja potrzeby kulturalne i rekreacyjne młodzieży, w postaci licznych zajęć w Ośrodku Kultury, szkołach, świetlicach i bibliotekach. W wyniku tego młodzież przenosi swoją aktywność na działania prowadzone na terenie miasta. Skutkuje to osłabieniem więzi z rodzinną wsią.</p> <p>2. Rozbieżność pomiędzy tożsamością kulturową a środowiskiem naturalnym i aspiracjami mieszkańców spowodowane negatywnymi skutkami przemian kulturowych</p> <p>3. Bierność oraz stagnacja lokalnej społeczności objawiające się zaniechaniem działań i przestaniem na „czekaniu”. Niechęć do podejmowania odpowiedzialności za sprawy lokalnej społeczności. Większość mieszkańców nie ma wiary w skuteczność działań na rzecz rozwoju, dominuje u nich brak optymizmu i pozytywnej „energii”</p>
------------------------	--	---

IV. Opis planowanych zadań na lata 2012 – 2020

1. Plac zabaw w Starych Prusach w okolicach siedziby OSP

Opis zadania: budowa urządzeń, takich jak huśtawki, zjeżdżalnie, piaskownice, kosz na śmieci, stojak na rowery oraz tablica z regulaminem.

Cel: możliwość aktywnego spędzenia czasu przez najmłodszych mieszkańców sołectwa

Grupa odbiorców: dzieci z terenu sołectwa Łąg Kolonia

Harmonogram realizacji: 2012 r. – 2013 r.

Koszt: 50.000 zł

Źródła finansowania: PROW, środki własne gminy Czersk.

2. Odcinek drogi gminnej od domu kolejowego (wł. p. Cieslińskiej) do Budzisk

Opis zadania: ułożenie dywanika asfaltowego.

Cel: ułatwienie komunikacji pomiędzy miejscowościami oraz poza granice gminy.

Przedsięwzięcie przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa mieszkańców gminy Czersk oraz turystów.

Grupa odbiorców: mieszkańcy wsi, gminy Czersk oraz turyści

Harmonogram realizacji: 2013 r. – 2020 r.

Koszt: 300.000 zł

Źródło finansowania: budżet gminy Czersk, Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych

3. Budowa świetlicy wiejskiej w Łęgu Kolonia

Opis zadania: budowa nowego obiektu na potrzeby społeczności całego sołectwa wraz z wyposażeniem oraz miejscami parkingowymi

Cel: umożliwienie rozwoju społecznego i ogólnej integracji miejscowej społeczności

Grupa odbiorców: mieszkańcy sołectwa Łąg Kolonia

Harmonogram realizacji: 2013 r. – 2020 r.

Koszt: 500.000 zł

Źródło finansowania: środki własne gminy Czersk oraz środki unijne

4. Budowa ścieżki pieszo-rowerowej do Łęga

Opis zadania: położenie ścieżki o nawierzchni z kostki betonowej wzdłuż drogi krajowej nr 22 od zjazdu do Łęga Kolonii aż do Zespołu Szkół w Łęgu (długość ok. 1 km)

Cel: poprawa bezpieczeństwa dzieci, jak i pozostałych mieszkańców wsi

Grupa odbiorców: mieszkańcy wsi Łąg Kolonia

Harmonogram realizacji: 2015 r. – 2016 r.

Koszt: 150.000 zł

Źródło finansowania: środki własne gminy Czersk, środki unijne, GDDKiA

5. Oświetlenie na terenie sołectwa Łąg Kolonia

Opis zadania: instalacja kolejnych punktów oświetleniowych wzdłuż dróg na terenie sołectwa (z wykorzystaniem technologii innowacyjnych)

Cel: poprawa bezpieczeństwa osób korzystających z dróg sołectwa

Grupa odbiorców: mieszkańcy wsi i sołectwa Łąg Kolonia, turyści

Harmonogram realizacji: 2015 r. – 2016 r.

Koszt: 50.000 zł

Źródło finansowania: środki własne gminy

6. Budowa ścieżki rowerowej Stare Prusy – Łąg (przy drodze powiatowej)

Opis zadania: położenie ścieżki o nawierzchni z kostki betonowej

Cel: poprawa bezpieczeństwa rowerzystów oraz wzrost atrakcyjności turystycznej terenów wzdłuż powstałej ścieżki.

Grupa odbiorców: mieszkańcy sołectwa Łąg Kolonia

Harmonogram realizacji: 2016 – 2017

Koszt: 200.000 zł

Źródło finansowania: środki powiatu, środki własne gminy, środki unijne

7. Wytyczenie i budowa sieci chodników na terenie wsi Stare Prusy

Opis zadania: wykonanie projektu i budowa ścieżek na terenie wsi

Cel: poprawienie komunikacji pieszej na terenie wsi

Grupa odbiorców: mieszkańcy wsi Stare Prusy, turyści

Harmonogram realizacji: 2017 r. – 2018 r.

Koszt: 100.000 zł

Źródło finansowania: budżet gminy Czersk, fundusze unijne

8. Remont kapliczek przydrożnych w Łęgu Kolonii oraz Starych Prusach

Opis zadania: odnowienie, wymiana uszkodzonych elementów oraz wykonanie nowych

zdobień na obiektach religijnych znajdujących się na terenie sołectwa

Cel: wkład w zachowanie dziedzictwa kulturowego i regionalnej tradycji.

Grupa odbiorców: mieszkańcy wsi Łąg Kolonia oraz Stare Prusy, turyści

Harmonogram realizacji: 2018 r.

Koszt: 30.000 zł

Źródło finansowania: środki parafialne oraz darczyńców prywatnych, budżet gminy Czersk

9. Organizacja corocznego cyklu imprez i konkursów: Dzień Seniora, Dzień Dziecka, Mikołajki, Sylwester

Opis zadania: uświetnienie wyjątkowych dni w życiu społeczności Łęga Koloni i okolic poprzez organizację imprez i festynów.

Cel: aktywizacja i integracja społeczna mieszkańców, promocja sołectwa oraz jego walorów przyrodniczych i kulturowych.

Grupa odbiorców: mieszkańcy sołectwa Łąg Kolonia, mieszkańcy miasta i gminy Czersk, turyści

Harmonogram realizacji: 2012 r. – 2020 r.

Koszt: 10.000 zł rocznie

Źródło finansowania: środki własne, budżet gminy, środki od partnerów prywatnych

10. Utwardzenie odcinków dróg w Szalamajach (odcinek ok. 700 m), od skrzyżowania drogi krajowej nr 22 w kierunku Budzisk (odcinek ok. 1 km), od trzeciego zjazdu drogi powiatowej Łąg – Przyjaźnia (droga gminna) do tzw. „Bagien” (odcinek ok. 500 m).

Opis zadania: położenie dywanika asfaltowego

Cel: poprawa bezpieczeństwa na podanych odcinkach drogi

Grupa odbiorców: mieszkańcy sołectwa Łąg Kolonia, mieszkańcy miasta i gminy Czersk, turyści

Harmonogram realizacji: 2018 r. – 2020 r.

Koszt: 700.000 zł

Źródło finansowania: środki własne gminy, środki unijne

11. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków

Opis zadania: utylizacja ścieków poprzez budowę oczyszczalni przydomowych, finansowanych częściowo ze środków publicznych.

Cel: Poprawa warunków życia mieszkańców wsi, ochrona dziedzictwa przyrodniczego przez ograniczenie zanieczyszczenia środowiska przyrodniczego

Grupa odbiorców: mieszkańcy wsi Łąg-Kolonia

Harmonogram realizacji: 2016 r. -2020 r.

Koszt: 1 000 000 zł

Źródło finansowania: środki własne mieszkańców, środki własne gminy, środki unijne

12. Budowa drogi powiatowej Łąg-Przyjaźnia

Opis zadania: ułożenie dywanika asfaltowego na drodze powiatowej w celu ułatwienia komunikacji pomiędzy miejscowościami oraz poza granice gminy.

Cel: poprawa bezpieczeństwa mieszkańców i turystów, poprawa warunków życia mieszkańców wsi i turystów

Grupa odbiorców: mieszkańcy wsi Łąg-Kolonia

Harmonogram realizacji: 2017 r. -2020 r.

Koszt: 2 000 000 zł

Źródło finansowania: środki własne gminy, środki unijne, inne środki zewnętrzne

13. Budowa boiska przy placu rekreacyjnym Łąg-Kolonia

Opis zadania: budowa ogólnodostępnego boiska do gier zespołowych

Cel: poprawa warunków życia mieszkańców wsi i turystów, promowanie aktywnego i zdrowego stylu życia

Grupa odbiorców: mieszkańcy wsi Łąg-Kolonia

Harmonogram realizacji: 2017 r. -2020 r.

Koszt: 300 000 zł

Źródło finansowania: środki własne gminy, środki unijne, inne środki zewnętrzne

V. Opis i charakterystyka obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych, ze względu na ich położenie oraz cechy funkcjonalne – przestrzenne.

Na terenie wsi Łąg Kolonia można rozróżnić określone obszary o szczególnym znaczeniu dla miejscowej społeczności. Do takich obszarów zaliczyć można opisaną powyżej świetlicę wiejską, prowizoryczne boisko do piłki nożnej, kapliczkę z terenem do niej przyległym. Ponadto dla mieszkańców wsi istotną rolę w codziennym życiu odgrywa sklep.

Z całą pewnością można stwierdzić, iż mieszkańcy wsi Łąg Kolonia, jak i społeczność pozostałych miejscowości wchodzących w skład sołectwa, liczą na rozwój swojej „małej ojczyzny” dzięki realizacji choć części zadań ujętych w niniejszym dokumencie. Na chwilę obecną nie mają zbyt wielu miejsc, które sprzyjają wzajemnej integracji i kultywowaniu swoich tradycji. Po powstaniu takich obiektów jak plac zabaw w Starych Prusach czy świetlica wiejska z prawdziwego zdarzenia w Łęgu Kolonia, mieszkańcy całego sołectwa będą mogli spotykać się i organizować wspólne inicjatywy społeczne.

VI. Podsumowanie

Plan został opracowany przez zespół roboczy w składzie:

1. Barbara Fierek – sołtys sołectwa Łąg Kolonia
2. Czesław Ody – mieszkaniec Łęga Kolonii
3. Jerzy Gibas – mieszkaniec Łęga Kolonii
4. Henryk Mania – mieszkaniec Łęga Kolonii
5. Kamila Wesołowska – mieszkanka Starych Prus
6. Zenon Wesołowski – mieszkaniec Starych Prus
7. Krystyna Banach – mieszkanka Starych Prus
8. Paweł Gołębiowski – pracownik UM w Czersku

BR.0007.105.2016

PROJEKT

UCHWAŁA NR XXVI/254/16 RADY MIEJSKIEJ W CZERSKU

z dnia 20 grudnia 2016 r.

w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu obejmującego obszar części działki o nr 19LP w obrębie geodezyjnym Odry

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 w związku z pkt. 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. - Dz. U. z 2016 r., poz. 446 ze zm.), oraz art. 14 ust. 1, 2, 3 i 4 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j. - Dz. U. z 2016 r., poz. 778 ze zm.)

Rada Miejska uchwala, co następuje:

§ 1.

Przystępuje się do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu obejmującego obszar części działki o nr 19LP w obrębie geodezyjnym Odry zgodnie z załącznikiem graficznym do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Czerska.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu na tablicy ogłoszeń oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Wnoszący:

Burmistrz Czerska

/-/ Jolanta Fierek

Przewodniczący Rady
Grzegorz Kobierowski

Uzasadnienie

Rezerwat „Kręgi Kamienne” obejmuje kompleks leśny o powierzchni 16,91 ha, na terenie którego znajduje się cmentarzysko plemiona Gotów z okresu od 70-220 r. n.e. – charakterystyczne kurhany i kręgi kamienne pochodzące z początków naszej ery. Z uwagi na fakt, iż „Kręgi Kamienne” są bardzo przyjaznym turyście miejscem, zaistniała potrzeba inwestycji, mającej na celu m.in. obsługę ruchu turystycznego dla rezerwatu poprzez sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla przedmiotowej części działki.

Atrakcyjne warunki lokalizacyjne dla planowanej inwestycji oraz sąsiedztwo obszarów o walorach przyrodniczych, powodują konieczność sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Poprzez zapisy planu, określające między innymi przeznaczenie terenów i zasady ich zagospodarowania oraz zasady kształtowania ładu przestrzennego, w tym zakazy i nakazy chroniące walory środowiska przyrodniczego i krajobrazu zostanie uregulowana sytuacja prawna wnioskowanego obszaru i zostaną stworzone narzędzia prawne umożliwiające zarówno realizację planowanej inwestycji jak i zrównoważony rozwój wokół miejscowości.

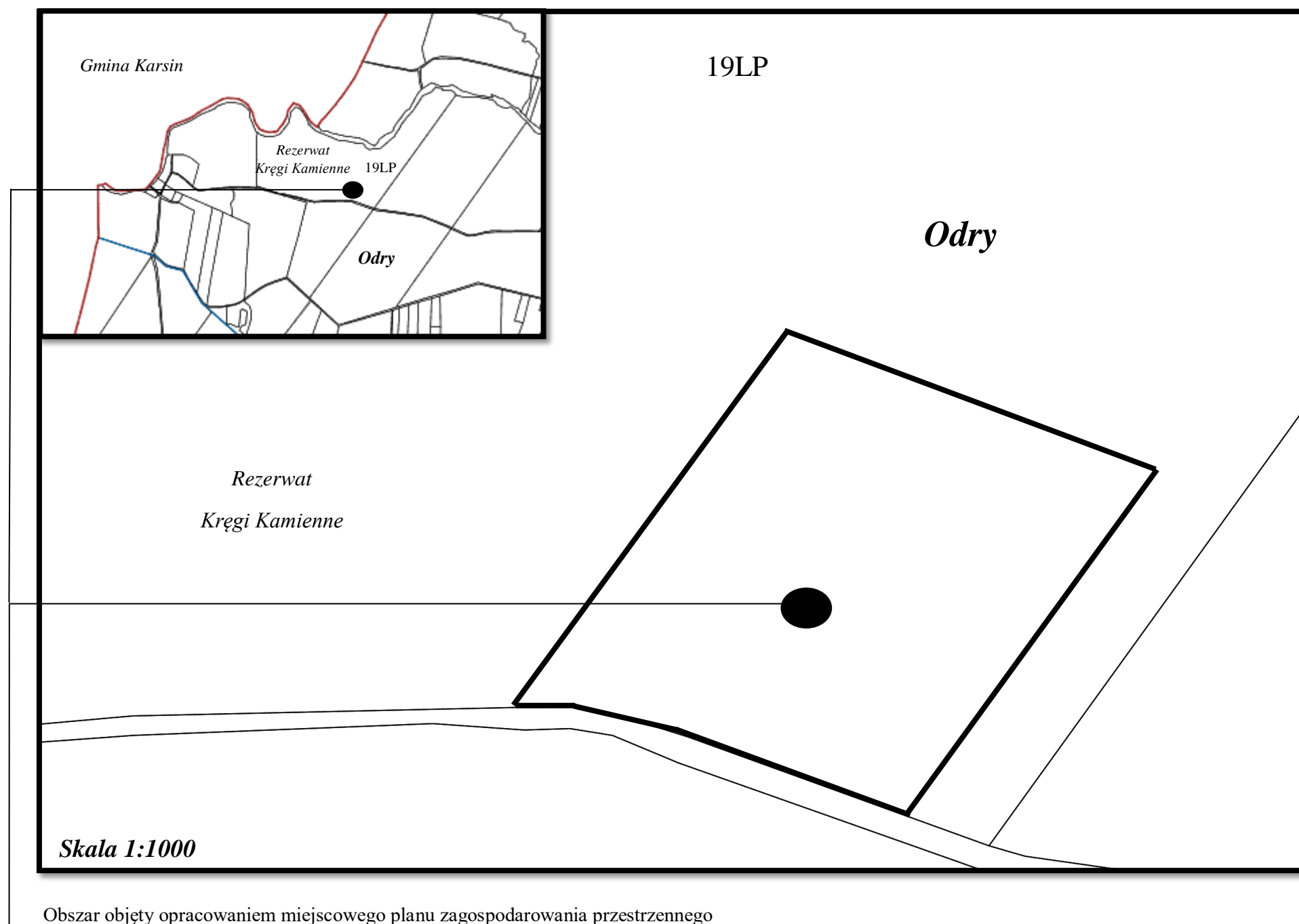
Projektowane zapisy planu zagospodarowania przestrzennego będą uwzględniały zapisy zawarte w Studium.

Podjęcie uchwały w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wnioskowanego terenu jest uzasadnione zamiarem realizacji polityki przestrzennej gminy.

Przed sporządzeniem projektu uchwały wykonano analizę zasadności przystąpienia do sporządzenia zmiany miejscowego planu i stopnia zgodności przewidywanych rozwiązań z ustaleniami studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania Gminy Czerska.

Wnoszącym projekt uchwały jest Burmistrz Czerska.

Załącznik Nr 1
do Uchwały Nr XXVI/254/16
Rady Miejskiej w Czersku
z dnia 20 grudnia 2016 r.

BR.0007.106.2016

PROJEKT

UCHWAŁA NR XXVI/255/16 RADY MIEJSKIEJ W CZERSKU

z dnia 20 grudnia 2016 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2017

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. – Dz. U. z 2016 r., poz. 446 ze zm.), art. 4¹ ust. 2 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t. j. – Dz. U. z 2016 r., poz. 487 ze zm.) oraz art. 10 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t. j. - Dz. U. z 2016 r., poz. 224 ze zm.)

Rada Miejska uchwała, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2017 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Czerska.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia, z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2017 r. oraz podlega ogłoszeniu na tablicy ogłoszeń i w Biuletynie Informacji Publicznej.

Wnoszący:

Burmistrz Czerska

/-/ Jolanta Fierek

Przewodniczący Rady
Grzegorz Kobierowski

Uzasadnienie

Realizacja zadań własnych gminy, związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych, integracji społecznej osób uzależnionych i współuzależnionych od alkoholu, jak również przeciwdziałanie narkomanii jest prowadzona w postaci gminnego programu uchwalanego corocznie przez Radę Miejską.

Zarówno alkoholizm, jak i narkomania stanowią problemy społeczne, których rozwiązywanie należy do gminy, zaś rada miejska jest zobowiązana opracować strategię ich rozwiązywania. Częściami tej strategii są programy i plany działań gminy opisane w obydwu ustawach. Nie ma żadnych wątpliwości, że materia związana z różnymi rodzajami uzależnień jest pokrewna, zaś organ powołany do uchwalania programów jest ten sam. Z tego powodu opracowano jeden wspólny program dotyczący obu materii, obejmujący w sposób wyraźny zarówno problematykę profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, jak i problematykę związaną z przeciwdziałaniem narkomanii.

Mając powyższe na uwadze, podjęcie niniejszej uchwały uważa się za konieczne i uzasadnione.

Wnoszącym projekt uchwały jest Burmistrz Czerska.

Urząd Miejski
ul. Kościuszki 27
89-650 Czersk

RADA MIEJSKA W CZERSKU

Załącznik do Uchwały Nr XXVI/255/16
Rady Miejskiej w Czersku
z dnia 20 grudnia 2016 r.

MGOP
CZERSK

***Gminny Program Profilaktyki
i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
oraz
Przeciwdziałania Narkomanii
na rok 2017***

Przejrzysta
Gmina

tel. (52) 395 48 10
fax. (52) 395 48 11
urząd_miejski@czersk.pl
www.czersk.pl

GMINA CZERSK
NIP GMINY: 555-19-08-979
REGON GMINY: 092351274

URZĄD MIEJSKI W CZERSKU
NIP URZĘDU: 555-10-04-060
REGON URZĘDU: 000528899

Spis treści

Wprowadzenie	3
Rozdział I	
Diagnoza – alkoholizm, narkomania na terenie miasta i gminy Czersk	4
1.1 Problemy związane z nadużywaniem alkoholu (dane statystyczne) 4	
1.2 Zjawisko narkomanii (dane statystyczne).....	11
1.3 Raport z badań ESPAD 2015 r.....	12
2. Podsumowanie ankiety przeprowadzonej na terenie miasta i gminy Czersk	15
Rozdział II	
Zasoby umożliwiające realizację Programu.....	20
Rozdział III	
Przeciwdziałanie alkoholizmowi – cele, zadania.....	25
Rozdział IV	
Przeciwdziałanie narkomanii – cele, zadania.....	31
Rozdział V	
Wskaźniki monitoringu i spodziewane efekty realizacji Programu:	34
Rozdział VI	
Źródła finansowania Programu	35

Wprowadzenie

***"Piliśmy, aby zyskać wolność, a staliśmy się niewolnikami.
Piliśmy, aby osiągnąć szczęście, a staliśmy się nieszczęśliwi.
Piliśmy, aby zdobyć przyjaźń, a zyskaliśmy wrogów.
Piliśmy, aby zapomnieć, a to niechciane stale do nas wraca.
Piliśmy, aby się bawić, a wpadliśmy w przygnębienie.
Piliśmy, aby pozbyć się problemów, a pomnożyliśmy je."***

Wanda Sztander "Poza kontrolą"

W obecnych czasach nie tylko dorośli, ale też i młodzież coraz częściej spożywa alkohol. Jednocześnie obniża się wiek inicjacji alkoholowej co potwierdzają badania przeprowadzane w szkołach gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych w całej Polsce. Wyniki badań o tematyce spożywania alkoholu oraz zażywania środków psychoaktywnych mogą niepokoić, gdyż jeśli nadal taka tendencja będzie się utrzymywać to w najbliższych latach będzie wzrastać drastycznie liczba młodocianych alkoholików. Przystępując do opracowania gminnego programu konieczne jest uświadomienie sobie, że problemy związane z alkoholem i innymi substancjami zmieniającymi świadomość dotyczą różnych sfer naszego życia. Powodują one różne szkody (społeczne, zdrowotne, ekonomiczne) zarówno wymierne, związane choćby z opieką zdrowotną, wypadkami drogowymi czy przestępczością, jak i te niewymierne (cierpienie i ból).

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2017 jest lokalną strategią, propozycją działań w zakresie profilaktyki oraz minimalizacji szkód społecznych i indywidualnych wynikających z nadużywania alkoholu i innych substancji psychoaktywnych.

Program opracowana w oparciu o:

- a) ustawę z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2016 r., poz. 487 ze zm.),
- b) ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2016 r., poz. 224),
- c) ustawę z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (Dz. U. z 2015 r., poz. 1916),
- d) ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t. j. - Dz. U. z 2015 r., poz. 1390),
- e) ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 r., poz. 930),
- f) ustawę z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016r. poz. 446),
- g) Rekomendacje Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2017.

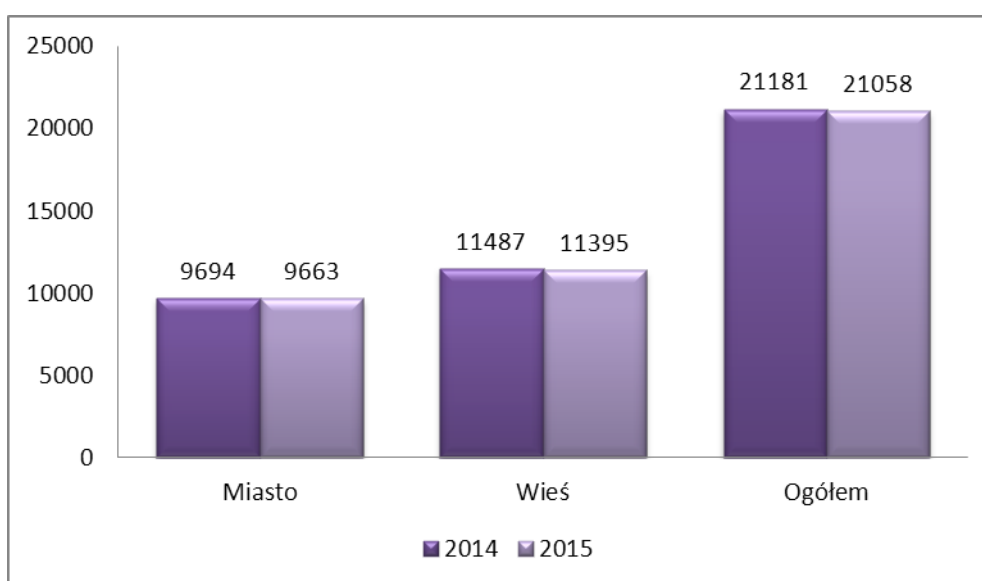
Rozdział I

Diagnoza – alkoholizm, narkomania na terenie miasta i gminy Czersk

Gmina Czersk jest gminą miejsko-wiejską, położoną w południowej części województwa pomorskiego, w powiecie chojnickim.

Liczba ludności zamieszkującej gminę Czersk

Wykres Nr 1

Dane Działu Ewidencji Ludności Urzędu Miejskiego w Czersku stan na dzień 07.11.2016r.

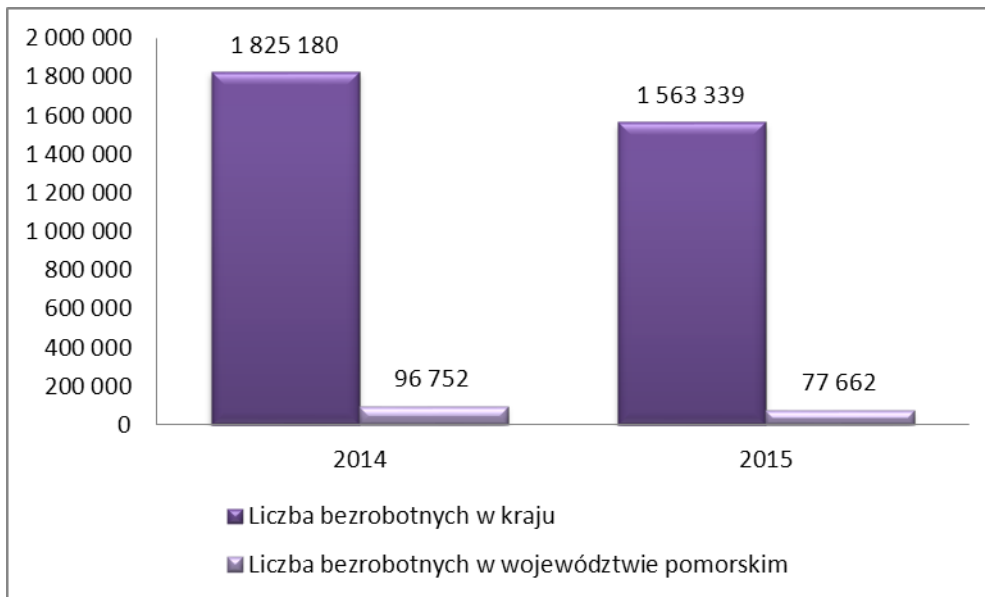
1.1 Problemy związane z nadużywaniem alkoholu (dane statystyczne)

Wojewódzki i Powiatowy Urząd Pracy

Praca odgrywa doniosłą rolę w życiu człowieka i społeczeństwa. Spełnia ona trzy podstawowe i współzależne funkcje: ekonomiczną, dochodową i społeczną. Z danych statystycznych oraz obserwacji wynika, iż bezrobocie stało się problemem nie tylko dotyczącym i dotyczącym jednostki nie posiadającej pracy, ale także jest to problem dotyczący całej rodziny, mający znaczny wpływ na jej funkcjonowanie, gdyż sytuacja związana z brakiem stałego dochodu uniemożliwia w pełni wykonywanie funkcji ekonomicznej rodziny, co generuje różnego rodzaju problemy.

Bezrobocie

Wykres Nr 2

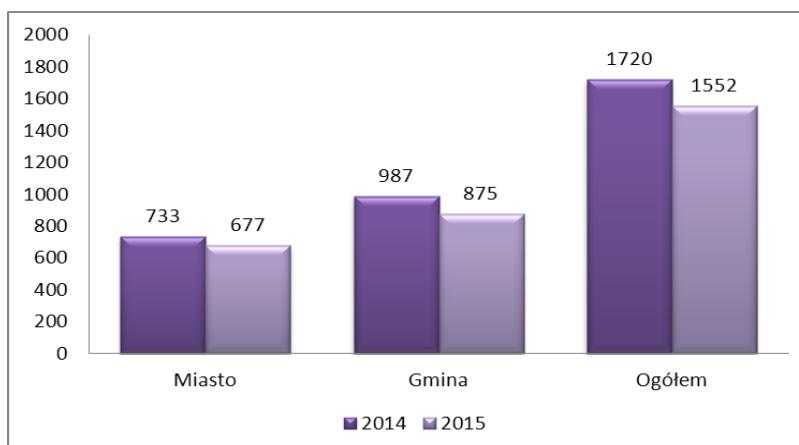

wg. danych WUP Gdańsk- stan na dzień 07.11.2016 r.

Z danych uzyskanych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Gdańsku wynika, iż od roku 2014 do roku 2015 roku, liczba bezrobotnych w kraju się zmniejszyła. W 2014 roku liczba w/w osób w Polsce wynosiła 1 825 180 osób, natomiast w 2015 roku wynosiła już 1 563 339 osób. Na terenie województwa pomorskiego w 2014 roku liczba bezrobotnych wynosiła 96 752 osób, natomiast w 2015 roku liczba ta wynosiła 77 662 osoby.

Liczba osób bezrobotnych w mieście i gminie Czersk

Wykres Nr 3

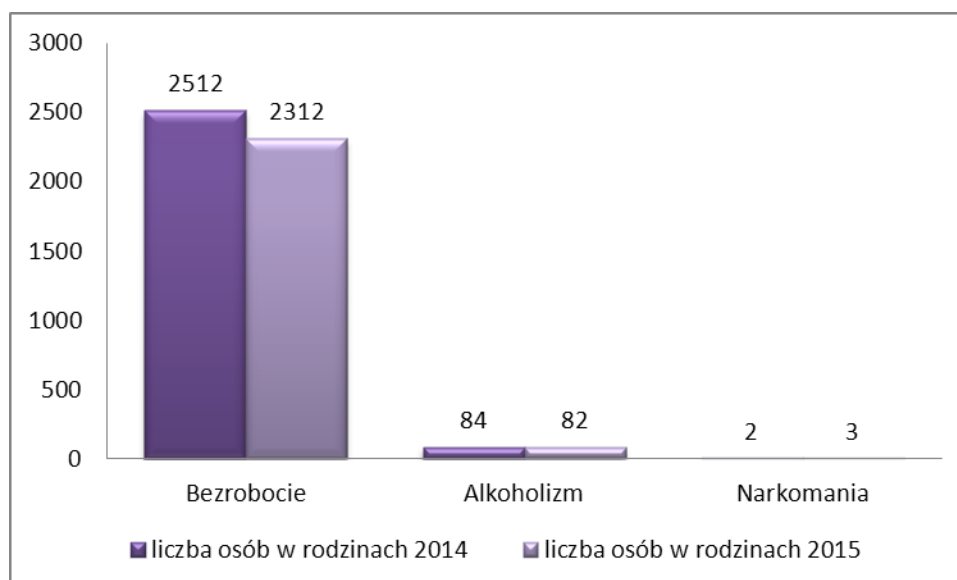
wg. danych Powiatowego Urzędu Pracy w Chojnicach - stan na dzień 07.11.2016r.

Powyższy wykres przedstawia liczbę osób bezrobotnych w gminie Czersk. W 2014 roku odnotowuje się 1720 bezrobotnych, natomiast w 2015 roku liczba osób bezrobotnych wynosiła 1552.

Dane, które wskazują na spadek bezrobocia nie można jednoznacznie interpretować. Przy analizie danych należy zwrócić uwagę na to, że w liczbach są osoby, które nie potwierdziły swojej gotowości do pracy lub straciły status bezrobotnego dobrowolnie. Ta pierwsza to osoby, które nie stawily się na wezwanie, przestały uczestniczyć w szkoleniu, nie przyjęły proponowanej pracy bez wiarygodnego uzasadnienia itd. Ta druga grupa to np. osoby, które dalej są bezrobotne, ale zostały objęte ubezpieczeniem zdrowotnym przez członka rodziny.

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czersku:

Wykres Nr 4 Wybrane powody korzystania z pomocy społecznej

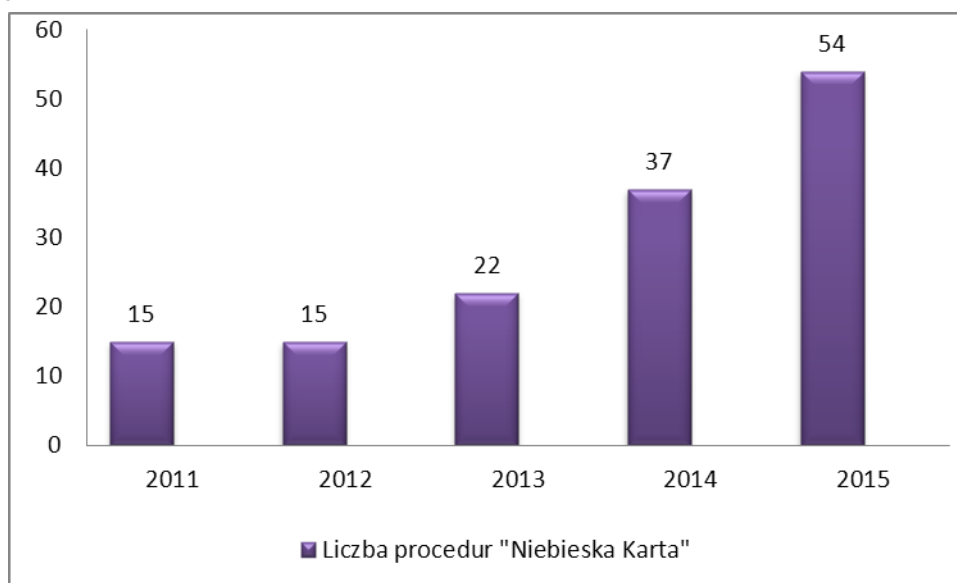

Dane MGOPS w Czersku na dzień 10.11.2016r.

Według danych Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czersku najczęstszym powodem trudnej sytuacji życiowej rodzin korzystających z różnego rodzaju wsparcia jest przede wszystkim bezrobocie, generujące ubóstwo i inne problemy takie jak alkoholizm, występowanie przemocy w rodzinie, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i wiele innych.

Istnieje między innymi dwukierunkowy związek pomiędzy alkoholem i przemocą w rodzinie, co potwierdzają poniższe informacje.

Wykres Nr 5

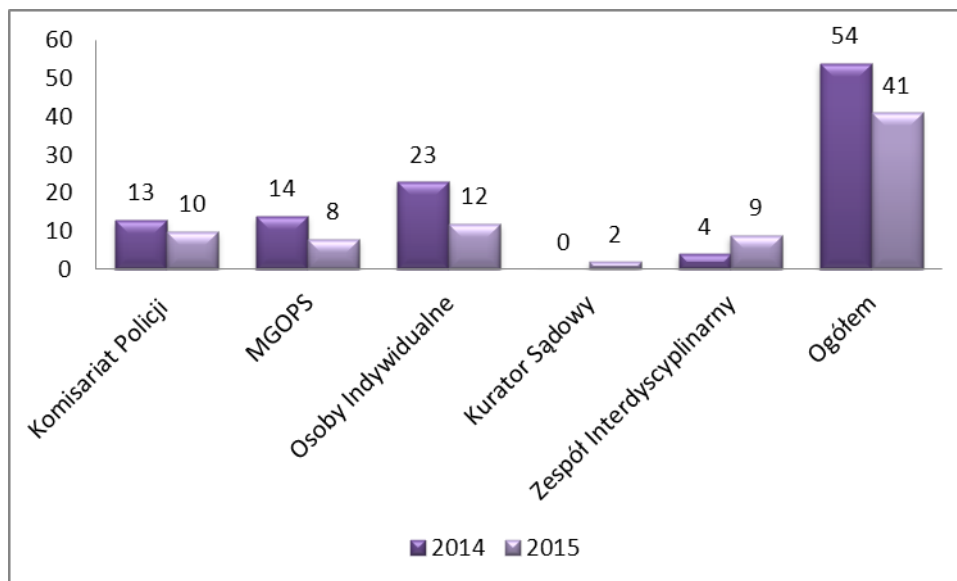
Dane Zespołu Interdyscyplinarnego na dzień 30.09.2016 r.

Z danych statystycznych wynika, iż problem dotyczący przemocy w rodzinie znacznie zwiększył się w 2015 roku w stosunku do lat ubiegłych. Niestety w wielu przypadkach informacje na ten temat zostają wewnątrz rodziny i nie wychodzą na światło dzienne, przez co pomoc rodzinie jest niemożliwa. Wielu sprawców przemocy domowej krzywdząc swoich najbliższych znajduje się pod wpływem alkoholu, lecz warto pamiętać o tym, że nie zwalnia to ich z odpowiedzialności za popełnione czyny, mimo to sprawcy często wykorzystują fakt bycia nietrzeźwym jako usprawiedliwienie swojego zachowania. Warto zaznaczyć, iż zjawisko przemocy w rodzinie występuje zarówno na terenach wiejskich jak i w mieście. Nie ma też znaczenia poziom wykształcenia i zamożności.

Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Czersku

w ramach swojej działalności podejmuje działania mające na celu zmotywowanie osób do poddania się diagnozie oraz podjęcia ewentualnego leczenia bądź terapii.

Wykres nr 6 Ilość wniosków

Dane na dzień 10.11.2016r. – GKRPA w Czersku

Posiedzenia Komisji odbywają się raz w miesiącu.

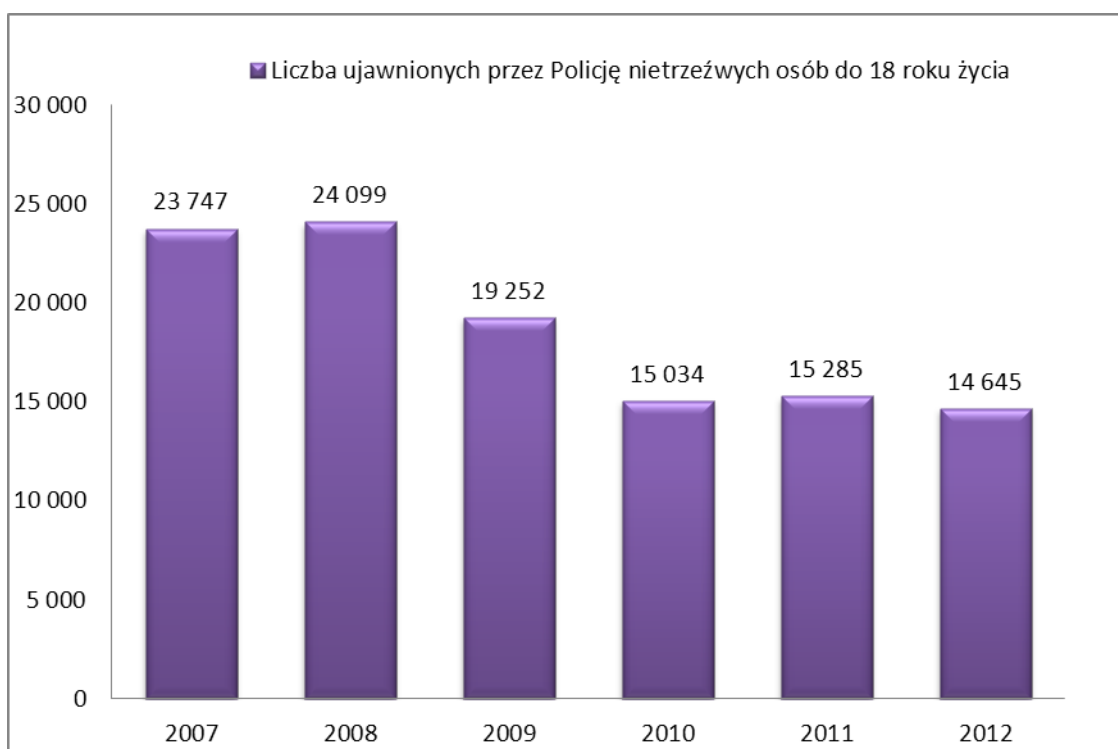
Do GKRPA wpłynęły w:

- 2014 roku - 54 wnioski,
- 2015 roku – 41 wniosków.

Do dnia 30.11.2016 roku wezwano 90 osób, wystosowano 18 wniosków do Sądu Rejonowego w Chojnicach.

Komenda Główna Policji

Wykres nr 7

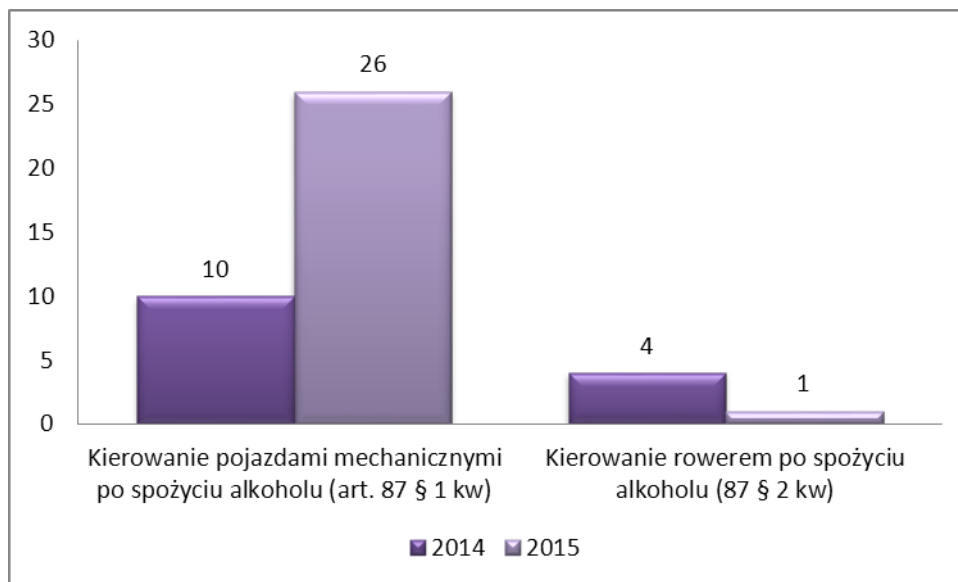
Informacje Komendy Głównej Policji z dnia 10.11.2016 r

Powyższy wykres przedstawia liczbę małoletnich pod wpływem alkoholu w latach 2007-2012. Należy zauważyć, iż liczba małoletnich pod wpływem alkoholu w kraju w porównaniu do roku 2007 znacząco się zmniejszyła, aczkolwiek należy pamiętać, iż problem spożywania alkoholu przez osoby nieletnie jest nadal niepokojącym zjawiskiem.

Komisariat Policji w Czersku

Komisariat Policji w Czersku w 2015 roku odnotował w wyniku kontroli drogowej na terenie gminy Czersk łącznie 78 nietrzeźwych kierowców.

Wykres nr 8

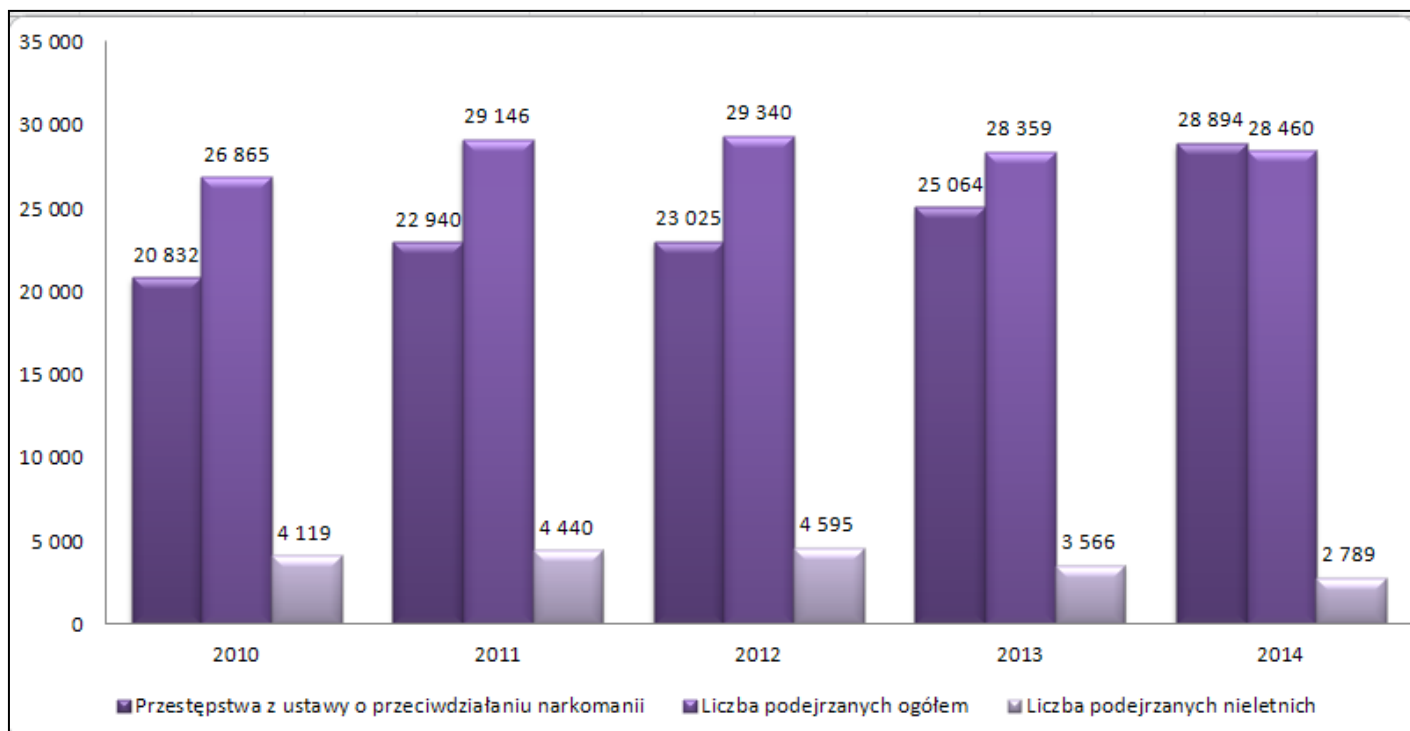
Dane na dzień 28.10.2016r. Komisariat Policji w Czersku

Dane wskazują, iż w 2015 roku liczba osób kierujących pojazdami mechanicznymi po spożyciu alkoholu znacznie wzrosła w stosunku do roku 2014. Ponadto z danych statystycznych Komisariatu Policji w Czersku wynika, że liczba małoletnich zatrzymanych pod wpływem alkoholu oraz odebranych z KP Czersk przez rodziców bądź opiekunów prawnych jest następująca:

- w 2014 roku – 27 osób
- w 2015 roku – 19 osób

1.2. Zjawisko Narkomanii (Dane statystyczne)

Wykres nr 9

[Informacje Komendy Głównej Policji z dnia 10.11.2016 r](#)

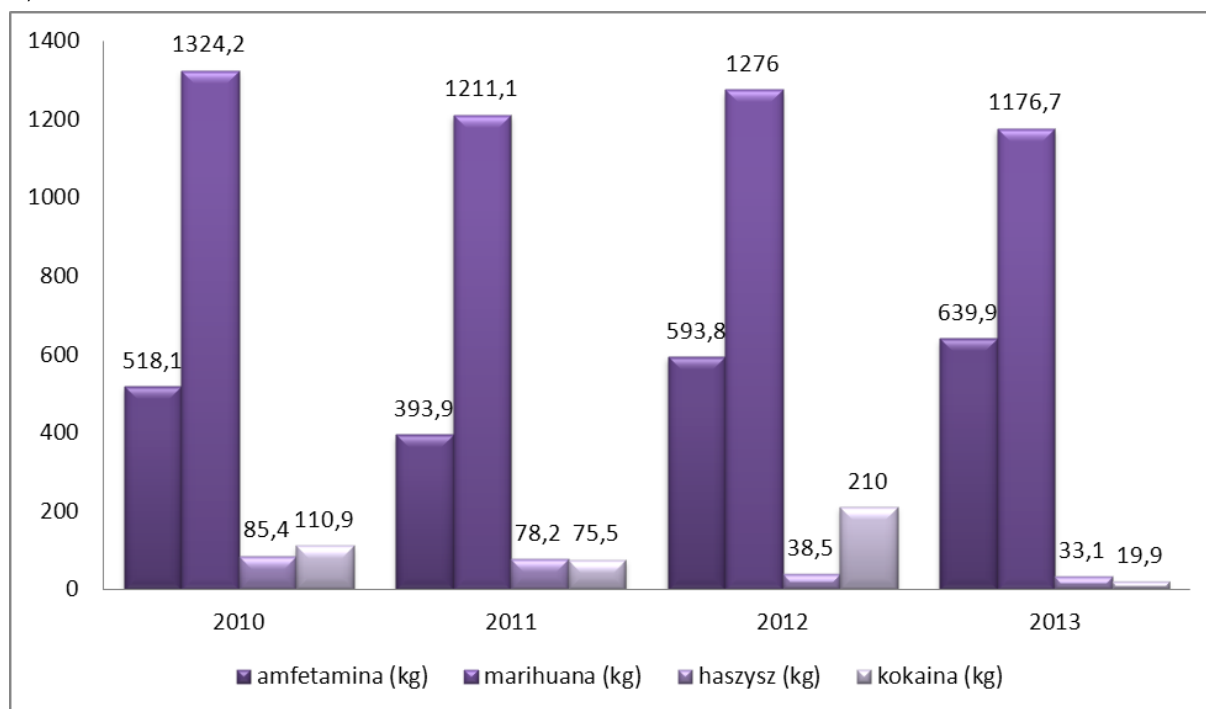
Według danych uzyskanych z Komendy Głównej Policji wynika, że liczba **przestępstw** związanych z naruszeniem ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (udostępnianie, handel, uprawianie, posiadanie) przedstawia się następująco:

- w 2010 roku - 20 832,
- w 2011 roku - 22 940,
- w 2012 roku - 23 025,
- w 2013 roku - 25 064,
- w 2014 roku - 28 894,

Policyjne dane dotyczące przestępstw narkotykowych pochodzą przede wszystkim z systemu TEMIDA. Jednostkami statystycznymi, którymi głównie posługuje się policja, są: podejrzani, postępowania wszczęte i przestępstwa stwierdzone. Od kilkunastu lat notujemy wzrost liczby przestępstw wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Przy analizie danych dotyczących przestępczości narkotykowej należy wziąć pod uwagę, że liczby znajdujące się w oficjalnych statystykach, nie pokazują pełnego

obrazu nielegalnego rynku narkotyków. **Wiele przestępstw jest nieujawnianych i pozostaje tzw. ciemną liczbą.**

Wykres nr 10

[Informacje Komendy Głównej Policji z dnia 10.11.2016 r](#)

Wśród skonfiskowanych narkotyków przez Centralne Biuro Śledcze w latach 2010-2013 najpopularniejszą była marihuana. Na drugim miejscu znalazła się amfetamina, następnie kokaina i haszysz. Narkotyki zabezpieczone zostały w kilogramach.

1. 3 Raport z badań ESPAD 2015 r.

UŻYWANIE ALKOHOŁU I NARKOTYKÓW PRZEZ MŁODZIEŻ SZKOLNA.

RAPORT Z BADAŃ ANKIETOWYCH ZREALIZOWANYCH W WOJEWÓDZTWIE

POMORSKIM W 2015 ROKU.

EUROPEJSKI PROGRAM BADAŃ ANKIETOWYCH W SZKOŁACH ESPAD.

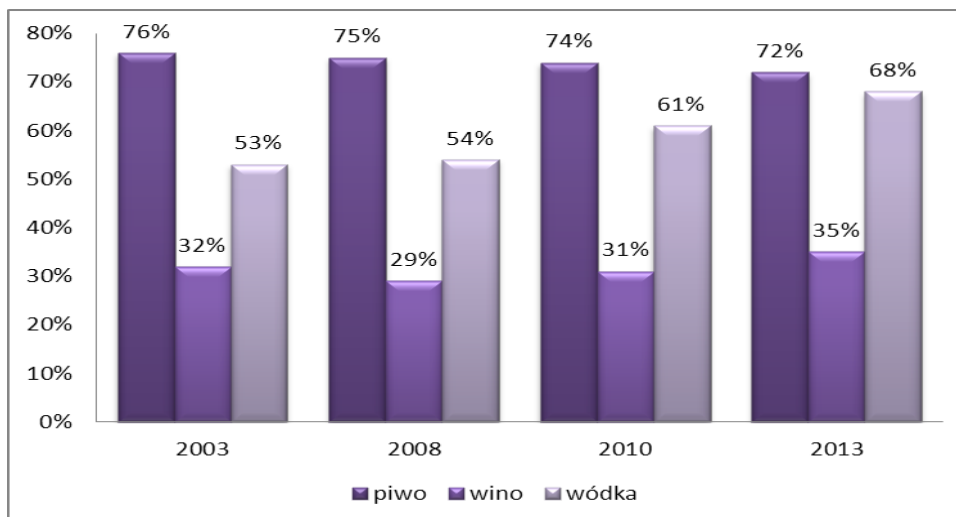
BADANIE ZOSTAŁO SFINANSOWANE PRZEZ ZARZĄD WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO.

W ramach międzynarodowego projektu: „European School Survey Project on Alcohol and Drugs” (ESPAD) zrealizowano audytoryjne badania ankiety na próbie reprezentatywnej

2 065 uczniów klas trzecich szkół gimnazjalnych (wiek: 15 lat) oraz klas drugich szkół ponadgimnazjalnych (wiek: 17 lat) w **Województwie Pomorskim**. Głównym celem badania był pomiar, interpretacja i opis rozpowszechniania zjawiska używania alkoholu oraz substancji psychoaktywnych (tytoń, narkotyki, dopalacze, leki o działaniu dysocjacyjnym) przez młodzież szkolną województwa pomorskiego.

Picie napojów alkoholowych w województwie pomorskim.

Wykres nr 11

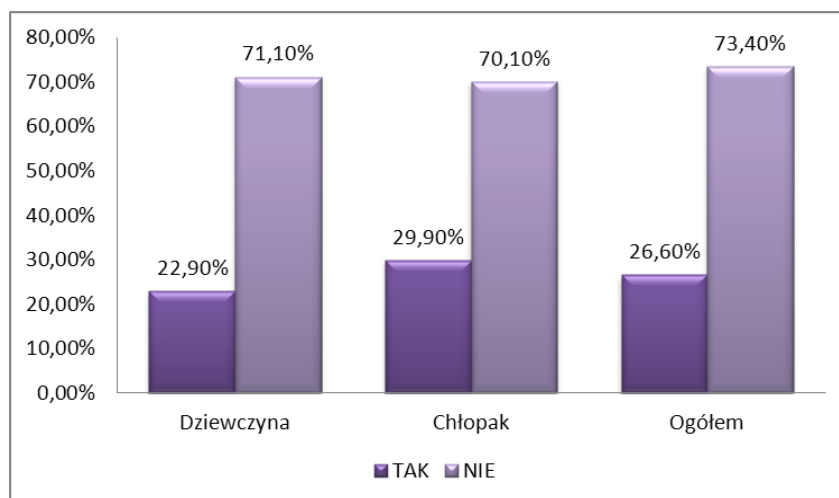

Dane: VI edycja badań ESPAD dotyczących używania alkoholu i używania substancji psychoaktywnych przez młodzież szkolną - Raport końcowy ESPAD 2015 w województwie pomorskim w 2015 roku.

Napoje alkoholowe są najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży szkolnej, podobnie jak ma to miejsce wśród osób dorosłych. Najczęstszym alkoholem, po który sięgają osoby niepełnoletnie jest piwo, na drugim miejscu znajduje się wódka natomiast na trzecim miejscu znajduje się wino.

Zażywanie narkotyków przez młodzież z podziałem na płeć

Wykres nr 12

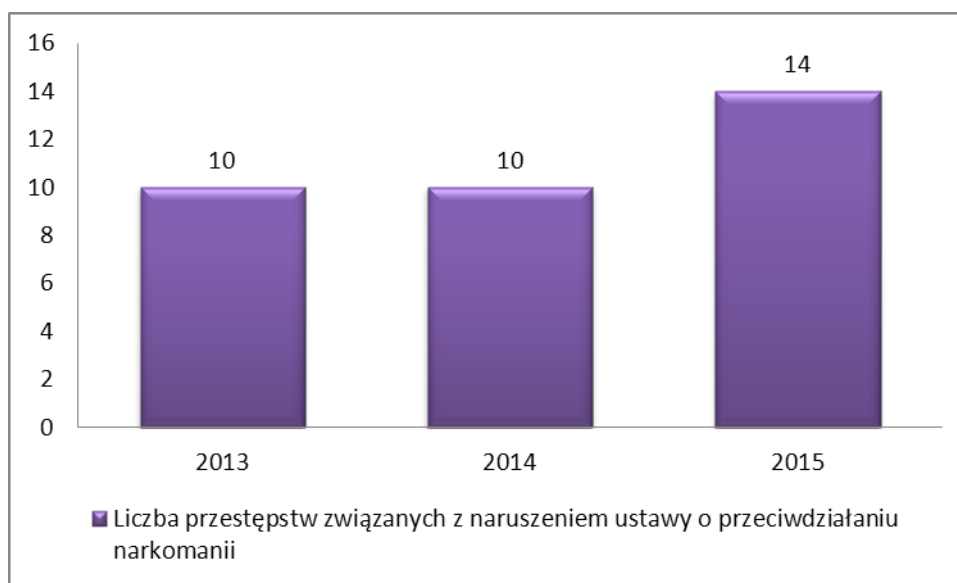
Dane: VI edycja badań ESPAD dotyczących używania alkoholu i używania substancji psychoaktywnych przez młodzież szkolną – Raport końcowy ESPAD 2015 w województwie pomorskim w 2015 roku.

Powyższy wykres wskazuje na to, że wśród osób ankietowanych osobami częściej sięgającymi po narkotyki są chłopcy.

KP Czersk a narkomania

Według danych Komisariatu Policji w Czersku liczba przestępstw związanych z naruszeniem ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii prezentuje się następująco:

Wykres nr 13

Dane uzyskane z Komisariatu Policji w Czersku z dnia 30.11.2016r.

Dane statystyczne związane z naruszeniem ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii przedstawiają się w następujący sposób:

- 2013 rok – 10 przestępstw
- 2014 rok – 10 przestępstw
- 2015 rok – 15 przestępstw

2. Podsumowanie ankiety przeprowadzonej na terenie miasta i gminy Czersk

W 2016 roku na terenie szkół gimnazjalnych przeprowadzona została ankieta, której celem było poznanie opinii uczniów na temat problemów społecznych takich jak nadużywanie alkoholu, zażywanie narkotyków oraz występowanie przemocy domowej. Przeprowadzenie badań miało także na celu określenie rozmiaru badanego zjawiska oraz miało stanowić podstawę do opracowania odpowiednich kierunków działań. Ankiety przeprowadzono wśród młodzieży uczącej się w:

- Zespole Szkół w Łęgu,
- Zespole Szkół w Rytlu
- Zespole Szkół w Czersku.

W badaniach udział wzięło **130 gimnazjalistów w wieku 13-14 lat**. Wyniki ankiety przedstawione są w formie liczbowej, gdzie liczba oznacza ilość osób oznaczających daną odpowiedź.

1. Czy kiedykolwiek używałaś (-eś)?

		TAK	NIE
a)	alkoholu	54	74
b)	narkotyków	7	113
c)	dopalaczy	1	113
d)	marihuany	8	120

2. Czy obecnie zażywasz?

		TAK	NIE
a)	alkoholu	31	96
b)	narkotyków	1	114
c)	dopalaczy	-	125
d)	marihuany	2	125

3. Jeśli TAK, jak często używasz:

		alkoholu	narkotyków	dopalaczy	marihuany
a)	raz w tygodniu	3	1	-	3
b)	kilka razy w tygodniu	2	-	-	1
c)	raz w miesiącu	3	-	-	1
d)	kilka razy w miesiącu	4	-	-	2
e)	kilka razy w roku	28	2	2	3

4. Dlaczego wg Ciebie młodzi ludzie sięgają po substancje zmieniające świadomość?

		TAK	NIE
a)	myślą, że będą się dobrze bawić	108	14
b)	chcą sprawdzić jak to jest (ciekawość)	95	35
c)	chcą przypodobać się innym (należać do grupy)	107	18
d)	nie potrafią odmówić (presja kolegów i koleżanek)	74	36
e)	sadzą, że pozwoli im to uwolnić się od problemów	94	35
f)	chcą być dorosłymi	71	47
g)	chcą być modni	76	39
h)	w ich rodzinie pije się alkohol	41	63
i)	inne powody, podaj jakie? Myślą, że są fajni. Gdy mają jakieś problemy.		

5. Jak oceniasz dostępność?

do:		alkoholu	narkotyków	dopalaczy	marihuany
a)	jest łatwa	99	28	25	25
b)	jest trudna	15	94	96	90

6. Czy ktoś rozmawiał z Tobą o szkodliwości używania substancji zmieniających świadomość? Jeżeli TAK to kto ?

a)	pedagog	77
b)	nauczyciel	103
c)	lekarz	9
d)	policjant	83
e)	mama	82
f)	tato	71
g)	kolega/koleżanka	54
h)	inna osoba, podaj kto? babcia, dziadek, ciocia, wujek, brat, kuzynka, sąsiad, ksiądz, psycholog	
i)	nikt ze mną o tym nie rozmawiał	7

8 . Czy znasz negatywne konsekwencje używania substancji zmieniających świadomość ?

		alkoholu	narkotyków	dopalaczy	marihuany
a)	tak	116	100	96	91
b)	nie	14	29	49	38

9. Czy kiedykolwiek byłeś/byłaś świadkiem przykrew sytuacji spowodowanej przez używanie substancji zmieniających świadomość?

		alkoholu	narkotyków	dopalaczy	marihuany
a)	tak	88	19	21	13
b)	nie	42	109	111	107

Analiza ankiety ukazuje, że problem wynikający z zażywania i eksperymentowania ze środkami psychoaktywnymi przez młodzież gimnazjalną na terenie Masta i Gminy Czersk jest znaczny, o czym świadczy poniższa analiza ankiety:

- 54 ankietowanych przyznało, że inicjację alkoholową ma już za sobą, 7 osób miało kontakt z narkotykami, 1 osoba z dopalaczami, a 8 osób marihuaną.
- 31 ankietowanych nadal spożywa alkohol, 1 osoba przyznała, że zażywa regularnie narkotyki, natomiast 2 osoby palą marihuanę.

Do głównych przyczyn, dla których młodzi ludzie sięgają po używki należą:

- dobra zabawa - 108 osób,
- chęć przypodobania się innym (przynależność do grupy) - 107 gimnazjalistów,
- ciekawość – 95 respondentów,
- sposób na uwolnienie się od problemów – 94 ankietowanych.

Dostępność środków zmieniających świadomość wg. młodzieży przedstawia się następująco:

- łatwy dostęp do alkoholu – 99 osób,
- łatwy dostęp do narkotyków – 28 gimnazjalistów,
- łatwy dostęp do dopalaczy – 25 respondentów,
- łatwy dostęp do marihuany – 25 ankietowanych

Gimnazjaliści o szkodliwości substancji zmieniających świadomość najczęściej rozmawiają z:

- nauczycielem - 103 ankietowanych,
- policjantem – 83 gimnazjalistów,
- mamą - 82 respondentów,
- pedagogiem – 77 osób,
- tatą – 71 ankietowanych,
- do pozostałych osób należą: babcia, dziadek, wujek, brat.

Badani przyznają, że znają negatywne konsekwencje związane z kontaktem z substancjami zmieniającymi świadomość, w szczególności od:

- alkoholu - 116 ankietowanych,
- narkotyków - 100 ankietowanych,
- dopalaczy - 96 ankietowanych,
- marihuany - 91 ankietowanych

Z powyższej ankiety wynika, iż szczególny nacisk zważywszy na wiek respondentów powinno się kłaść na profilaktykę uniwersalną i selektywną. Już w tym roku podjęto działania związane z wprowadzeniem na terenie gminy Czersk programu FreD goes net.

„Fred goes net”

Jest programem profilaktyki selektywnej, wdrożonym w Polsce po raz pierwszy przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii. Adresatem programu są młode osoby w wieku 14-21 lat, które używają substancji psychoaktywnych w sposób okazjonalny lub szkodliwy. Program nie jest przeznaczony dla osób uzależnionych oraz używających takich substancji jak opiaty. Celem zajęć jest podniesienie wiedzy uczestników na temat szkodliwości substancji psychoaktywnych oraz zachęcenie ich do oceny indywidualnego ryzyka ich używania oraz w efekcie do zmiany postaw i zachowania – ograniczenia używania substancji lub abstynencji. Program realizowany jest w formie 8-godzinnych zajęć warsztatowych poruszających następujące zagadnienia :

- konsekwencje i zagrożenia związane z substancjami psychoaktywnymi oraz aspekty prawne,
- wzory używania substancji, fazy uzależnienia, postawy wobec używania,
- indywidualne czynniki ryzyka i czynniki chroniące, rozpoznawanie i ocena sytuacji ryzykownych,

- praktyczne rady mające na celu ograniczenie używania lub abstynencję, motywowanie do zmiany
- informacje na temat poradnictwa lokalnego lub innych form pomocy
- ewaluacja zajęć.

Program jest realizowany we współpracy ze szkołami, policją, sądami rodzinnymi, kuratorską służbą sądową oraz placówkami służby zdrowia.

Rozdział II

Zasoby umożliwiające realizację Programu.

Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czersku

MGOPS w Czersku jest instytucją polityki społecznej państwa, mająca na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne środki i możliwości. Pomocy udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu ubóstwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, przemocy w rodzinie, alkoholizmu czy narkomanii itd.

MGOPS oprócz świadczenia pracy socjalnej udziela kompleksowej pomocy osobom znajdującym się w trudnych sytuacjach życiowych poprzez udostępnienie mieszkańcom poniższych form bezpłatnego wsparcia:

- Porady psychologa, wtorek 8:00- 15:00,
ul. Dworcowa 31, I piętro
- Punkt Konsultacyjny ds. Narkomanii- czwartek 12:00- 15:00,
Poradnia Leczenia Uzależnień, ul. Królowej Jadwigi 4
- Punkt Konsultacyjno- Terapeutyczny dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie-
czwartek 18:30- 20:30,
Poradnia Leczenia Uzależnień, ul. Królowej Jadwigi 4
- Program Korekcyjno- Edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie
(w ramach współpracy z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie)
czwartek 16:30- 18:30,
Zespół Szkół im. Jana Pawła II, ul . Kościuszki 6, sala nr 44
- Punkt Bezpłatnych Porad Prawnych
(zorganizowany przez powiat chojnicki)
Liceum Ogólnokształcące im. Wincentego Pola w Czersku, ul. Szkolna 3
od poniedziałku do piątku 7.30-11.30

Zespół Interdyscyplinarny w Czersetku

Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Czersetku działa od 2011 roku.

W skład zespołu wchodzi przedstawiciele:

- jednostek organizacyjnych pomocy społecznej,
- gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych,
- policji,
- oświaty,
- ochrony zdrowia,
- kurator sądowy.

Głównymi celami ZI są:

1. pomoc rodzinom, osobom, grupom problemowym i środowiskom dysfunkcyjnym w przezwyciężaniu ich problemów związanych z przemocą w rodzinie,
2. efektywne podejmowanie działań pomocowych i interwencyjnych w momencie zaistniałego problemu,
3. współdziałanie z innymi podmiotami,
4. rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym.

Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Czersetku

Komisja działa na mocy ustawy o wychowaniu w trzeźwości oraz przeciwdziałaniu alkoholizmowi. W jej skład wchodzi osoby przeszkolone w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

Główne zadania GKRPA:

- prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób z ZZA i ich rodzin,
- udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrona ich przed przemocą,
- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży,

- wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń działających w obszarze rozwiązywania problemów alkoholowych oraz profilaktyki .

Placówki oświatowe

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 30 kwietnia 2013r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno – pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, instytucje oświatowe podejmują działania, aby wprowadzić własny i dostosowany do potrzeb program profilaktyczny.

Pomoc psychologiczno – pedagogiczna polega między innymi na:

- podejmowaniu działań wychowawczych i profilaktycznych wynikających z programu wychowawczego szkoły i programu profilaktyki;
- prowadzeniu edukacji prozdrowotnej i promocji zdrowia;
- organizacji zajęć psychoedukacyjnych w celu wspomagania wychowawczej funkcji rodziny, zapobieganiu zachowaniom dysfunkcyjnym uczniów oraz wspieraniu ich rozwoju;
- organizacją warsztatów dla rodziców i nauczycieli w celu doskonalenia umiejętności z zakresu komunikacji społecznej oraz umiejętności wychowawczych;

Komisariat Policji w Czersku

Jednym z podstawowych zadań, jakie realizuje policja jest inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie zjawiskom kryminogennym, współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi. Policjanci z Komisariatu Policji w Czersku prowadzą m.in. działania prewencyjne mające na celu uświadomienie dzieciom i młodzieży ze szkół podstawowych, gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych konsekwencji związanych ze spożywaniem alkoholu, czy też eksperymentowaniem z innymi substancjami zmieniającymi świadomość. Działania prewencyjne skierowane są także do osób dorosłych. Funkcjonariusze policji we współpracy z Miejsko-Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Czersku prowadzą także monitoring w rodzinach, gdzie wdrożono procedurę „Niebieskiej Karty”.

Grupa Anonimowi Alkoholicy „Z Borów”

Grupa Anonimowych Alkoholików jest dobrowolną, samopomocową grupą osób uzależnionych od alkoholu, tworzoną w celu utrzymania trzeźwości własnej i wspomagania innych osób uzależnionych w jej osiągnięciu. Grupa AA „z Borów” obecnie funkcjonuje w Dziennym Domu „Senior Wigor”, ul. Królowej Jadwigi 4, w każdy piątek od godz. 18.00 do 20.00. Miting otwarty odbywa się w każdy ostatni piątek miesiąca. (przedtem: Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Czersku)

SP ZOZ Czersk

Podstawowym zadaniem SP ZOZ w Czersku jest zapewnienie opieki zdrowotnej podstawowej, pomocy doraźnej, rehabilitacji oraz działalności profilaktycznej. Wśród poradni lekarskich w ramach kontraktu z NFZ działa Poradnia Leczenia Uzależnień, do której zadań należy:

- a) realizacja programów psychoterapii dla osób uzależnionych od alkoholu i współuzależnionych,
- b) udzielanie indywidualnych świadczeń zapobiegawczo-leczniczych i rehabilitacyjnych,
- c) prowadzenie działań konsultacyjno-edukacyjnych dla członków rodzin osób uzależnionych,

Świetlica „Fasola”

Świetlica realizuje następujące zadania:

- pomoc w nauce,
- organizację czasu wolnego, rozwój zainteresowań, organizację zabaw i zajęć sportowych,
- pracę z rodziną dziecka,
- pomoc w sytuacjach kryzysowych, szkolnych, rodzinnych, rówieśniczych i sobistych,
- pracę wychowawczą w celu kształtowania postaw społecznie pożądanych i pomocy w prawidłowym rozwoju ich osobowości,
- nabywanie różnych umiejętności społecznych koniecznych do samodzielnego funkcjonowania w dorosłym życiu,
- kształtowanie prawidłowych kontaktów dziecka z jego rodziną i środowiskiem,
- uczenie nawiązywania więzi uczuciowych oraz związków interpersonalnych,
- kształtowanie fizycznego, psychicznego i poznawczego rozwoju dziecka

Na zajęcia odbywające się w świetlicy może uczęszczać 30 dzieci.

W ramach działalności świetlicy odbywają się zajęcia z elementami socjoterapii oraz w zakresie profilaktyki uzależnień skierowane do dzieci i młodzieży z terenu miasta i gminy Czersk. Zajęcia odbywają się w dwóch grupach:

- Grupa z elementami socjoterapii dla Gimnazjalistów, środa 16:00- 18:00,
Zespół Szkół im. Jana Pawła II, ul. Kościuszki 6
(Przedtem: Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Czersku) – 12 osób
- Grupa z elementami socjoterapii działająca w Zespole Szkół Specjalnych, środa 15:00- 17:00,

Biblioteki

Na terenie miasta oraz gminy Czersk przy Ośrodkach Kultury działają trzy biblioteki publiczne, które mają za zadanie upowszechnianie wiedzy i kultury w społeczeństwie. W/w instytucje podejmują różnego rodzaju przedsięwzięcia skierowane do dzieci i młodzieży związane z profilaktyką oraz prezentują aktywne i kreatywne formy spędzania czasu wolnego.

Kluby sportowe

Przedmiotem działalności klubów sportowych jest realizowanie zadań własnych z zakresu kultury fizycznej, sportu i rekreacji. Między innymi należą do nich: organizacja zajęć, zawodów, imprez sportowych, rekreacyjnych, turystycznych. Dzięki działalności klubu sportowych dzieci, młodzież oraz dorośli z terenu miasta i gminy Czersk mają możliwość zdrowego spędzania czasu wolnego z dala od wszelkiego rodzaju używek.

Ośrodki kultury w gminie Czersk

Na terenie miasta i gminy Czersk swą działalność prowadzą trzy ośrodki kultury: w Łęgu, Rytlu oraz w Czersku. Ośrodki prowadzą działalność kulturalną wśród dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych promując aktywne spędzanie czasu wolnego oraz rozwijanie swoich umiejętności i zdolności. Dzięki współpracy z ośrodkami kultury w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi oraz narkomanii Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czersku ma możliwość dotarcia do jak największej grupy.

Rozdział III

Przeciwdziałanie alkoholizmowi – cele, zadania.

Podstawowe cele programu:

1. Ograniczenie rozmiarów negatywnych następstw nadużywania alkoholu.
2. Podniesienie wiedzy na temat konsekwencji nadużywania alkoholu u dzieci, młodzieży oraz dorosłych.
3. Promowanie postaw trzeźwościowych.
4. Podnoszenie skuteczności działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Cele są realizowane poprzez następujące zadania:

Zadanie I
Wspieranie placówek leczenia uzależnienia od alkoholu zgodnie z Narodowym Programem Zdrowia.

1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu oraz osób współuzależnionych

Realizacja zadania: styczeń/luty 2017 – grudzień 2017

Zadanie II
Pomoc dzieciom z rodzin z
problemem alkoholowym.

- ➔ 1. Finansowanie działań związanych z organizacją zajęć profilaktycznych dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych
- ➔ 2. Poszerzenie i udoskonalanie oferty, upowszechnianie oraz wdrażanie programów rozwijających kompetencje wychowawcze rodziców sprzyjające kształtowaniu postaw i zachowań prozdrowotnych dzieci i młodzieży
- ➔ 3. Podnoszenie kompetencji osób pracujących z dziećmi i młodzieżą w zakresie skutecznych oddziaływań profilaktycznych oraz udzielających pomocy dzieciom z rodzin z problemem alkoholowym zgodnie z Narodowym Programem Zdrowia
- ➔ 4. Realizowanie autorskich programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży
- ➔ 5. Prowadzenie działań edukacyjnych dla dorosłych w zakresie szkód wynikających z picia alkoholu przez dzieci i młodzież zgodnie z Narodowym Programem Zdrowia (tym FAS)
- ➔ 6. Zapewnienie materiałów dydaktycznych do prowadzenia działalności profilaktycznej
- ➔ 7. Organizowanie lokalnych imprez profilaktycznych dla młodzieży
- ➔ 8. Rozszerzenie programów profilaktycznych dla młodzieży o różne formy zajęć sportowych, w tym finansowanie dodatkowych pozalekcyjnych zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży.
- ➔ **Realizacja zadania: styczeń/luty 2017 – grudzień 2017**

Zadanie III

Udzielanie rodzinom, w których występuje problem alkoholowy pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności pomoc w zakresie ochrony przed przemocą w rodzinie.

Gminny Zespół Interdyscyplinarny

1. organizowanie cyklicznych szkoleń, praca w zespołach roboczych, wizyty pracowników socjalnych oraz funkcjonariuszy policji w środowiskach gdzie wdrożono procedurę „Niebieskiej Karty”

2. udzielanie pomocy finansowej oraz w formie pracy socjalnej (MGOPS) rodzinom dotkniętym przemocą

3. kontynuacja programu korekcyjno-edukacyjnego dla sprawców przemocy (w ramach porozumienia między gminą a powiatem)

Realizacja zadania: styczeń/luty 2017 – grudzień 2017

Zadanie IV

Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Czersku

Komisja podejmuje działania w kierunkach związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych polegające m.in. na:

1. Przyjmowaniu zgłoszeń w przypadkach wystąpienia nadużywania alkoholu z jednoczesnym wystąpieniem przesłanek zawartych w art. 24 Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi

2. Pracy w ramach zespołu motywującego

3. Przygotowaniu dokumentacji związanej z postępowaniem sądowym (opinie biegłego psychologa i psychiatry sądowego)

4. Opiniowaniu wniosków o wydanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych

5. Przeprowadzaniu kontroli punktów sprzedaży alkoholu na terenie miasta i gminy Czersk

Realizacja zadania: styczeń/luty 2017 – grudzień 2017

Zadanie V

Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych.

- ➔ 1. wsparcie programów profilaktycznych szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych
- ➔ 2. organizowanie czasu wolnego dzieciom i młodzieży (w tym świetlice wiejskie) oraz prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych
- ➔ 3. organizacja festynów rodzinnych o charakterze integracyjnym, edukacyjno-profilaktycznym
- ➔ 4. organizacja imprez okolicznościowych dla dzieci i ich rodziców z rodzin dysfunkcyjnych
- ➔ 5. organizacja wycieczek o charakterze profilaktycznym dla dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych z terenu miasta i gminy Czersk
- ➔ 6. organizacja szkoleń i konferencji
- ➔ 7. dofinansowanie działań profilaktycznych w ramach procedur
- ➔ **Realizacja zadania: styczeń/luty 2017 – grudzień 2017**

Zadanie VI

Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i grup samopomocowych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych.

1. Wspieranie działalności środowisk abstynenckich zgodnie z Narodowym Programem Zdrowia

2. otwarty konkurs ofert dla organizacji pozarządowych przeprowadzony przez Urząd Miejski w Czersku zgodnie z Programem i trybem współpracy Gminy Czersk z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2017

3. współpraca z grupami samopomocowymi

Realizacja zadania: styczeń/luty 2017 – grudzień 2017

Rozdział IV

Przeciwdziałanie narkomanii – cele, zadania.

Podstawowe cele programu:

1. Zwiększenie poziomu wiedzy na temat negatywnych konsekwencji zażywania substancji psychoaktywnych oraz podkreślenie znaczenia działań profilaktycznych.
2. Zwiększenie zasobów profesjonalnie przygotowanych osób realizujących działalność profilaktyczną.
3. Współpraca z różnego rodzaju instytucjami zajmującymi się przeciwdziałaniem narkomanii.
4. Udzielanie rodzinom pomocy psychospołecznej.

Cele są realizowane po przez następujące zadania:

Zadanie I

Wspomaganie działalności organizacji pozarządowych realizujących zadania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów narkomanii.

1. Otwarty konkurs ofert o dotacje na realizację w 2017 roku zadań własnych gminy w zakresie prowadzenia programów oraz organizacji imprez związanych z profilaktyką uzależnień oraz zwalczania nałogów-Gmina Czersk

2. Pomoc dla rodziców dzieci eksperymentujących z narkotykami poprzez: informowanie o formach pomocy dzieciom i młodzieży zażywającym narkotyki, uświadamianie członkom rodzin zagrożeń wynikających z narkomanii, dokonywanie przez pracowników socjalnych diagnozy sytuacji w rodzinach dotkniętych problemem narkomanii

Realizacja zadania: styczeń/luty 2017 – grudzień 2017

Zadanie II

Podniesienie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem środków psychoaktywnych (badanie wiedzy)

1. Wspieranie szkół podstawowych oraz gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych w rozwijaniu działań profilaktycznych

2. Współpraca z lokalnymi mediami

3. Prowadzenie konsultacji dla osób eksperymentujących z narkotykami (FreD goes net)

4. Organizacja spotkań informacyjno-edukacyjnych

5. Organizacja konkursów o charakterze profilaktycznym

6. Opracowanie ankiety, udostępnienie jej w formie on-line, opracowanie wyników, (przeprowadzenie sondy wśród dorosłych mieszkańców)

Realizacja zadania: styczeń/luty 2017 – grudzień 2017

Zadanie III

Szkolenie grup zawodowych zaangażowanych w problematykę narkomanii, zwiększenie liczby kompetentnych realizatorów programów profilaktycznych.

1. Prowadzenie szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe osób realizujących zadania profilaktyczne obejmujące problematykę narkomanii, w szczególności dla:

- pracowników szkół i placówek oświatowych,
- pracowników socjalnych,
- osób pracujących z dziećmi,
- kuratorów sądowych, funkcjonariuszy policji,

2. Szkolenia podnoszące kompetencje osób realizujących zadania obejmujące problematykę narkomanii, w szczególności dla: pracowników szkół, pracowników socjalnych,

3. Prowadzenie stałego systemu wymiany informacji na temat działań podejmowanych w zakresie rozwiązywania problemów związanych z posiadaniem, zażywaniem substancji psychoaktywnych

4. Współdziałanie z innymi organizacjami, instytucjami, organami i stowarzyszeniami w zakresie przeciwdziałania narkomanii (tym zakup narkotestów)

Realizacja zadania: styczeń/luty 2017 – grudzień 2017

Rozdział V

Wskaźniki monitoringu i spodziewane efekty realizacji Programu:

Wskaźniki monitoringu w 2017 roku i spodziewane efekty realizacji Programu:

1. liczba osób objętych terapią,
2. liczba osób objętych działaniami profilaktycznymi (w ramach procedur dotyczących dofinansowania działań profilaktycznych),
3. liczba zorganizowanych szkoleń, konferencji, spotkań itp.,
4. liczba podpisanych porozumień w ramach programu „FreD goes net”,
5. liczba uczestników biorących udział w warsztatach w ramach programu „FreD goes net”,
6. liczba punktów sprzedaży alkoholu skontrolowanych przez GKRPA

Spodziewane efekty realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii:

1. Wzrost inicjatyw społeczności lokalnej podejmowanych na rzecz zapobiegania uzależnieniom, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży jak również pomoc osobom uzależnionym,
2. Wzrost wiedzy mieszkańców gminy na temat możliwości uzyskania pomocy,
3. Pogłębienie wiedzy o zjawisku przemocy domowej i sposobach radzenia sobie z tym problemem,
4. Zwiększenie wiedzy młodzieży i dorosłych na temat negatywnych skutków uzależnień.

Rozdział VI

Źródła finansowania Programu

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2017 będzie realizowany przez cały rok kalendarzowy w ramach środków finansowych, stanowiących dochody z tytułu zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2017

Lp.	Wyszczególnienie	Kwota
1.	Wynagrodzenia, pochodne od wynagrodzeń, umowy zlecenia, pozostałe (m.in. koszty utrzymania pomieszczeń, wyżywienie dzieci, organizacja imprez dla dzieci, zakup nagród, zakup materiałów, opłaty za energię, opłaty za wodę, zakup usług telekomunikacyjnych, realizacja programów profilaktycznych)	255.000,-
2.	Otwarty konkurs ofert o dotacje na realizację w 2017 roku zadań własnych gminy w zakresie prowadzenia programów oraz organizacji imprez związanych z profilaktyką uzależnień oraz zwalczania nałogów dla organizacji pozarządowych przeprowadzony przez Gminę Czersk zgodnie z Programem i trybem współpracy Gminy Czersk z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2017	100 000,-
	RAZEM	355 000,-

Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2017

Lp.	Wyszczególnienie	Kwota
1.	Środki z budżetu gminy przeznaczone na realizację zadań własnych.	15 000,-
	RAZEM	15 000,-

Sposób kontroli realizacji programu.

Nadzór nad realizacją Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2017 sprawuje Dyrektor Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czersku, który składa roczne sprawozdanie merytoryczno-finansowe z wykonania programu Burmistrzowi Czerska oraz Radzie Miejskiej w Czersku.

BR.0007.107.2016

PROJEKT

UCHWAŁA NR XXVI/256/16 RADY MIEJSKIEJ W CZERSKU

z dnia 20 grudnia 2016 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2020 „Nie zamykaj oczu”

Na podstawie art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1390 ze zm.)

Rada Miejska uchwala, co następuje:

§ 1.

Uchwala się Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2020 „Nie zamykaj oczu” w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Czerska.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia, z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2017 r. i podlega ogłoszeniu na tablicy ogłoszeń oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Wnoszący:

Burmistrz Czerska

/-/ Jolanta Fierek

Przewodniczący Rady
Grzegorz Kobierowski

Uzasadnienie

Zgodnie z treścią art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie do zadań własnych gminy należy w szczególności tworzenie Gminnego Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, w tym m.in. opracowanie i realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.

Mając powyższe na uwadze, podjęcie niniejszej uchwały uważa się za konieczne i uzasadnione.

Wnoszącym projekt uchwały jest Burmistrz Czerska.

Urząd Miejski
ul. Kościuszki 27
89-650 Czersk

RADA MIEJSKA W CZERSKU

Załącznik do Uchwały Nr XXVI/256/16
Rady Miejskiej w Czersku
z dnia 20 grudnia 2016 r.

MGOPS
CZERSK

***Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy
w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy
w Rodzinie
na lata 2017-2020
„Nie zamykaj oczu”***

Spis treści

Wprowadzenie	2
Definicja przemocy	3
Charakterystyka sprawcy przemocy	4
Charakterystyka ofiary przemocy	8
Diagnoza przemocy w rodzinie w kraju.....	9
Diagnoza przemocy w rodzinie w gminie Czersk	11
Analiza ankiety	12
Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”	14
Cele programu oraz wskaźniki.....	16
Zasoby umożliwiające realizację programu	18
Spodziewane efekty realizacji programu.....	18
Termin realizacji programu	18
Źródła finansowania.....	19
Realizacja programu	19

Wprowadzenie

***Bo ten, kto raz nie złamie w sobie tchórzostwa,
będzie umierał ze strachu do końca swoich dni.***

***Andrzej Sapkowski
Wieża Jaskółki***

Niniejszy program jest skierowany nie tylko do osób, które swym zakresem obowiązków służbowych są zobligowane do niesienia pomocy ofiarom przemocy domowej oraz współpracowanie ze sprawcami przemocy, ale do ogółu lokalnego społeczeństwa.

Celem programu jest nie tylko uwrażliwienie na ten ważki problem społeczny, ale również uświadomienie, iż niedopuszczalna jest sytuacja, w której sprawca przemocy zostaje w domu, a ofiara z dziećmi ucieka przed nim w obawie o własne zdrowie i życie do rodziny, sąsiadów, schroniska, hostelu.

Działania programu nie skupiają się tylko na pomocy ofierze, ale również na działaniach ze sprawcą przemocy, który do tej pory w programach profilaktycznych był pomijany.

Podstawy prawne:

- ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t. j. - Dz.U. z 2016 r., poz.487);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2016r., poz. 224) oraz Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011-2016 stanowiący załącznik do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 marca 2011 r. w sprawie Krajowego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011-2016 (Dz. U. z 2011 r. nr 78, poz. 428),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1390),
- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 r., poz. 930)
- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r., poz. 446)

Program jest spójny z:

Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020

Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czersk na lata 2014-2020

Gminnym Programem Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2017

Definicja przemocy

Podstawowym dokumentem regulującym działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest ustawa z dnia 29 listopada 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, która definicję przemocy określa, jako: *„jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”*. Definicja przemocy zawiera cztery podstawowe kryteria, na podstawie, których najczęściej rozpoznaje się przemoc w rodzinie są to:

- **intencjonalność** – jest zamierzonym działaniem ukierunkowanym na ofiarę i ma na celu kontrolowanie jej i podporządkowanie; zmierza do osiągnięcia jakiegoś celu,
- **dysproporcja sił** – brak równowagi sił w rodzinie – jedna osoba jest zdecydowanie silniejsza od pozostałych osób i mając tego świadomość wykorzystuje swoją przewagę,
- **naruszanie godności i praw** – osoba stosująca przemoc narusza godność innych osób, poprzez np. poniżanie, wyśmiewanie, ośmieszanie,
- **powodowanie cierpienia i szkód** – sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody doświadczenie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony

Najczęściej wymieniane podstawowe rodzaje przemocy w rodzinie to:

przemoc fizyczna - naruszanie nietykalności fizycznej. Przemoc fizyczna jest intencjonalnym zachowaniem powodującym uszkodzenie ciała lub niosącym takie ryzyko, np.: popychanie, szarpanie, ciągnięcie, szturchanie, klapsy, szczypanie, kopanie, bicie ręką, pięścią, uderzenie w twarz - tzw. "policzek", przypalanie papierosem, duszenie, krępowanie ruchów itp.;

przemoc psychiczna (emocjonalna) - naruszenie godności osobistej. Przemoc psychiczna zawiera przymus i groźby np.: obrażanie, wyzywanie, osądzanie, ocenianie, krytykowanie, straszenie, szantażowanie, grożenie, oskarżanie, obwinianie, oczernianie, wyśmiewanie, lekceważenie, chłód emocjonalny itp.; Przemoc psychiczna jest najczęstszą formą przemocy i jest trudna do udowodnienia sprawcy.;

przemoc seksualna - polega na zmuszanie osoby do aktywności seksualnej wbrew jej woli, kontynuowaniu aktywności seksualnej, gdy osoba nie jest w pełni świadoma, bez pytania jej o zgodę lub gdy na skutek zaistniałych warunków obawia się odmówić. Przymus może polegać na bezpośrednim użyciu siły lub emocjonalnym szantażu, np.: wymuszanie

pożycia, gwałt, zmuszanie do niechcianych praktyk seksualnych, komentowanie szczegółów anatomicznych, ocenianie sprawności seksualnej, wyglądu, itp.;

przemoc ekonomiczna - naruszenie własności. Przemoc ekonomiczna wiąże się celowym niszczeniem czyjejś własności, pozbawianiem środków do życia lub stwarzaniem warunków, w których nie są zaspokajane niezbędne dla przeżycia potrzeby np: niszczenie rzeczy, włamanie do zamkniętego osobistego pomieszczenia, kradzież, używanie rzeczy bez pozwolenia, zabieranie pieniędzy, przeglądanie dokumentów, korespondencji, dysponowanie czyjąś własnością, zaciąganie pożyczek "na wspólne konto", sprzedawanie osobistych lub wspólnych rzeczy bez uzgodnienia, zmuszanie do spłacania długów, wymaganie spełniania wygórowanych życzeń nieadekwatnych do możliwości finansowych itp.

zaniedbanie - naruszenie obowiązku zapewnienia opieki osobie bliskiej, zależnej. Jest formą przemocy ekonomicznej i oznacza np.: nie dawanie środków na utrzymanie, pozbawianie jedzenia, ubrania, schronienia, brak pomocy w chorobie, uniemożliwianie dostępu do miejsc zaspokojenia podstawowych potrzeb: mieszkania, kuchni, łazienki, łóżka, itp.

Osoby dotknięte przemocą w rodzinie najczęściej doświadczają kilku jej form jednocześnie.

Charakterystyka sprawcy przemocy

Co wyzwała w nich taką falę agresji? Jak mogą wyrządzać tyle zła najbliższym osobom? Czy można to zrozumieć, wyjaśnić? Czy powinno im się pomagać? Czy też należy ich bezwzględnie karać? To pytania, które nurtują wiele osób pracujących z rodzinami doświadczającymi przemocy. Nie posiadamy wystarczającej wiedzy, wiele jest też niejasności; podobnie, jak nie istnieje typowy portret ofiary przemocy, tak też trudno nakreślić portret sprawcy, zarówno jeśli chodzi o wiek, wykształcenie, status społeczny oraz cechy osobowości.

W literaturze spotykamy wiele odmiennych podejść, koncepcji szukających wyjaśnienia zjawiska przemocy w rodzinie. W niniejszym programie podjęto próbę uporządkowania aktualnej wiedzy na temat sprawców przemocy domowej.

Osoby o osobowości nieprawidłowej

Często słyszymy, że sprawcy przemocy domowej to po prostu psychopaci, bo tylko psychopata może wyrządzić tyle zła swojej rodzinie. Psychopaci przez większość ludzi postrzegani są jako jednostki społecznie nieprzystosowane, naruszające normy moralne, społeczne i prawne. Ich zachowanie powoduje częste konflikty z otoczeniem. Są niezdolni do miłości, uczciwości, lojalności wobec innych osób. Odznaczają się lekkomyślnością, egoizmem, impulsywnością, niezdolnością do przeżywania poczucia winy,

nieodpowiedzialnością. W odczuciu wielu ludzi, tym również profesjonalistów, pojęcie psychopatii ma negatywne znaczenie i nasuwa z reguły obraz osobnika brutalnego, gwałtownego, aspołecznego, popełniającego liczne zbrodnie. Przez wiele lat w literaturze przedmiotu nie było pełnej zgodności co do samej istoty psychopatii i jej definicji. Mianem tym obejmowano wiele różnych cech i tłumaczono dość dużą liczbę zachowań przestępczych. Przedstawione przez różnych autorów charakterystyki psychologiczne psychopatów, mimo wielu cech wspólnych, były jednocześnie tak różnorodne, że trudno było ustalić jednoznaczne kryteria diagnozowania psychopatii. W praktyce spowodowało to, że zbyt pochopnie ją rozpoznawano. Ostatnio zdecydowanie dąży się do uściślenia kryteriów diagnostycznych oraz zmian terminologicznych. Dlatego też w miejsce obciążonej pejoratywnym znaczeniem nazwy psychopatia wprowadzono termin osobowość nieprawidłowa. Obecnie przyjmuje się kryteria diagnostyczne osobowości nieprawidłowej sformułowane przez wybitnego znawcę zagadnienia - Cleckleya (1985):

- trwała niezdolność do związków uczuciowych z innymi ludźmi,
- bezosobowy stosunek do życia seksualnego (przedmiotowe traktowanie partnera),
- brak poczucia winy, wstydu i odpowiedzialności,
- nieumiejętność odraczania satysfakcji (dążenie do natychmiastowego zaspokajania popędów i potrzeb),
- utrwalone i nieadekwatne zachowania antyspołeczne,
- autodestrukcyjny wzorzec życia (np. po okresie dobrego przystosowania, a nawet sukcesów, niszczenie dotychczasowych osiągnięć z przyczyn niezrozumiałych dla otoczenia), nieumiejętność planowania odległych celów (koncentracja na teraźniejszości),
- niezdolność przewidywania skutków swojego postępowania,
- niezdolność wyciągania wniosków z przeszłych doświadczeń (tj. nieefektywność uczenia się),
- nie dające się logicznie wyjaśnić przerywanie konstruktywnej działalności,
- swoisty brak wglądu,
- w miarę sprawna ogólna inteligencja, formalnie nie zaburzona,
- nierozróżnianie granicy między rzeczywistością a fikcją, prawdą a kłamstwem,
- brak lęku,
- nietypowa lub niezwykła reakcja na alkohol,
- częste szantażowanie samobójstwem,
- tendencje do samouszkodzeń.

Skutkami powyższych cech jest niedostateczna adaptacja, zachowania antyspołeczne, brak wykształcenia pomimo "dobrej inteligencji", brak zawodu, brak stałych związków rodzinnych, uleganie nałogom (alkohol, rzadko inne uzależnienia), częste konflikty z

porządkiem prawnym, które raczej są drobne i przypadkowe (rzadziej są to przestępstwa złożone, planowane). Do dziś nie jest znana geneza osobowości nieprawidłowej. Uwarunkowań jej poszukiwano, uwzględniając zarówno czynniki biologiczne, jak i społeczno-kulturowe (proces wychowania i socjalizacji). Udoskonalenie metod badania mózgu spowodowało wydzielenie swoistej kategorii osobowości nieprawidłowej, uwarunkowanej nabytym, zwłaszcza w okresie płodowym, okołoporodowym lub we wczesnym dzieciństwie, uszkodzeniem ośrodkowego układu nerwowego. Osobowość nieprawidłową o podłożu organicznym nazywamy **encefalopatią** lub **charakteropatią** (tj. organicznymi zaburzeniami charakteru). Osobowość encefalopatyczna charakteryzują bardziej lub mniej wyraźne objawy zespołu organicznego, jak np. chwiejność emocjonalna, drażliwość, wybuchowość, skłonność do czynów impulsywnych, obniżenie sprawności intelektualnej itp.

Osoby uzależnione od alkoholu

Według niektórych statystyk 95% przypadków bicia partnerki ma związek z alkoholem. Niektóre badania wskazują, że 40% partnerów znęcających się nad rodziną to osoby uzależnione od alkoholu. Prawdopodobieństwo wystąpienia aktów przemocy w rodzinach alkoholowych jest ponad dwukrotnie większe niż w pozostałych. Istnieją badania, które stwierdzają, iż w przypadku kobiet maltretowanych przez nadużywających alkohol mężów, wyraźna jest tendencja do powtarzania się w ich małżeństwie sytuacji rodzinnej z dzieciństwa. Córki brutalnych, nadużywających alkoholu ojców, decydowały się na małżeństwo z mężczyznami prezentującymi te same cechy czy skłonności. Badania potwierdzają, że alkohol wzmaga chemiczne uszkodzenia mózgu i działa silniej na osoby z nieprawidłową osobowością. Pernanen (1981) w swoich badaniach nad wpływem alkoholu na przestępczość wskazuje, że istnieją trzy następujące mechanizmy:

- alkohol redukuje zahamowania i wyzwala zachowania przestępcze, dewiacyjne;
- alkohol zmienia aktywność neuroprzekaźników, co wiąże się z rozwojem zachowań agresywnych;
- przewlekły alkoholizm prowadzi do dysfunkcji kory mózgowej, szczególnie płata skroniowego, co również sprzyja patologii zachowania.

Można spotkać się z twierdzeniem, że alkoholizm prowadzi do nieodwracalnych zmian charakterologicznych. Obecny poziom terapii uzależnień zmusza do bardziej ostrożnego wygłaszania takich sądów. Zdarzają się, oczywiście, przypadki alkoholizmu z organicznymi uszkodzeniami mózgu, któremu towarzyszą patologiczne zachowania. Zachowania te nie ulegają zmianie nawet po zaprzestaniu picia i gruntownej terapii. Są to jednak przypadki dosyć rzadko spotykane.

Osoby z organicznym uszkodzeniem mózgu

Przebiecie uszkodzenia albo schorzenia, mózgu może powodować lub powiększać trudności adaptacyjne człowieka, zwłaszcza przy działaniu innych niekorzystnych czynników środowiskowych i może prowadzić do antyspołecznych czy też przestępczych zachowań. Wyniki badań na temat wpływu organicznych uszkodzeń na kształtowanie się zaburzeń w zachowaniu i nieprzystosowania społecznego są niejednolite, choć w wielu z nich taki związek się stwierdza. W jednym z badań u prawie 90% mężczyzn bijących żony stwierdzono poważne urazy głowy, prowadzące do okresowej utraty świadomości. Seria innych badań wykazała, że 60% mężczyzn bijących swoje żony doznało wcześniej urazu głowy. Sam uraz nie musi być powodem agresji, ale może upośledzać zdolność jej kontrolowania.

Osoby z padaczką skroniową

Badania, jakim zostali poddani mężczyźni bijący swoje żony, wykazują, że u 30% badanych występowała padaczka skroniowa. Według innych badań, u pacjentów cierpiących na padaczkę skroniową u 50% stwierdzono incydenty przemocy. Sporadyczna przemoc mająca związek z padaczką przejawia się w rozmaitych formach: od napadów rozdrażnienia po wybuchy wściekłości skierowanej przeciwko ludziom, zwierzętom czy przedmiotom. Napadu padaczkowego się przy tym nie odnotowuje. Czasem bywa to bezładna przemoc, po której następuje amnezja. Innym razem gniew narasta, a w punkcie kulminacyjnym występują drgawki. Dużym i małym napadom padaczkowym towarzyszą zwykle zmiany świadomości (stan dezorientacji, poczucie nierealności), a niekiedy i zaburzone zachowanie. Mogą pojawić się omamy wzrokowe i słuchowe. Zaburzeniom tym towarzyszy często lęk, niepokój, depresja, nienawiść. Częściej na opisywany zespół zaburzeń cierpią mężczyźni. Napady występują nagle, bez widocznego powodu. Zaczyna się od przemocy werbalnej, nagłego potoku przekleństw i bluźnierstw. Nierzadko towarzyszy temu warczenie, szczerzenie zębów, groźne pomruki. Fizyczna przemoc, jeśli do niej dochodzi, przybiera często formę kopania, drapania,

Osoby chore psychicznie

Przemoc w rodzinie może mieć związek z chorobą psychiczną sprawcy. Gniew i związana z nim agresja mogą pojawić się w ostrych psychozach. Jest to grupa chorób o dosyć ostrym (kilka godzin, dni, tygodni) początku, charakteryzująca się poważnym zaburzeniem związków człowieka z rzeczywistością. Mieszczą się tu takie choroby jak: schizofrenia (ostry początek lub nawrót), choroby afektywne, zespoły związane z nadużywaniem narkotyków, psychozy związane z odstawieniem alkoholu. Pacjent w ostrej psychozie może być

niebezpieczny zarówno dla siebie, jak i otoczenia. W takich sytuacjach niezbędna jest pomoc psychiatryczna. Istnieją eksperci, którzy zdecydowanie odrzucają powyższą próbę porządkowania wiedzy na temat sprawców. Twierdzą, iż korzenie przemocy w małżeństwie leżą w kulturowo i społecznie ugruntowanym przekonaniu o dominacji mężczyzn nad kobietami. Sprawcy, zgodnie z tą koncepcją, wybierają świadomie przemoc. Są przekonani, że do sprawowania władzy nad kobietami wolno mężczyznom używać wszelkich form przemocy. Czują się bezkarni, gdyż z własnego doświadczenia wnioskuje, iż za przemoc wobec rodziny grożą im niewielkie konsekwencje prawne czy też społeczne. Oczywiście, wszelkie próby zrozumienia, wytłumaczenia czynów sprawców niosą za sobą ryzyko zbytich uproszczeń, usprawiedliwień, szybkich diagnoz i cudownych rozwiązań. Niemniej jednak wydaje się, że komplementarna diagnoza sytuacji jest nieodzowna do właściwie skonstruowanego planu pomocy rodzinie uwikłanej w przemoc.

Charakterystyka ofiary przemocy

Charakteryzując ofiary przemocy w rodzinie nie trudno dostrzec, że ich zachowanie często bywa niezrozumiałe, irytujące, a wręcz zniechęcające do pomocy. Ofiary bardzo często wycofują skargę, nie chcą ukarania sprawcy, sprawiają wrażenie, że same nie wiedzą, czego chcą. Po interwencji (a czasem już w trakcie jej trwania) zaczynają ochraniać sprawcę, a często wspólnie z nim nawet oskarżają policjantów o zachowania przekraczające uprawnienia. Ofiary przemocy domowej cierpią na różnego rodzaju zaburzenia natury psychologicznej: często popadają w depresje objawiające się niepokojem, niekontrolowanymi wybuchami płaczu lub śmiechu. Zdarzają się im napady agresji, częste niezrozumiałe zmiany decyzji, niepewność, nieuzasadnione reakcje lękowe. Żyją w stanie ciągłego poczucia zagrożenia, toteż trudno od nich oczekiwać racjonalnych zachowań i konsekwencji.

Wyuczona bezradność

Wiąże się z objawami i zmianami psychotycznymi dorosłej ofiary przemocy domowej, chociaż jej przyczyny sięgają również wieku dziecięcego. Wyuczona bezradność rozwija się na skutek życiowych doświadczeń, w wyniku długotrwałego procesu działania na ofiarę czynników wysokiego ryzyka: doświadczenia z dzieciństwa (przemoc fizyczna, molestowanie seksualne, sytuacje traumatyczne lub wpływające na dysfunkcjonalność rodziny i inne); doświadczenia ze związków w życiu dorosłym (przemoc, zazdrość patologiczna, zgwałcenia, przymuszanie do nieakceptowanych form współżycia seksualnego, okrucieństwo wobec innych ludzi lub zwierząt). Wyuczona bezradność wywołuje u ofiar skutki w 3 płaszczyznach:

- deficyty poznawcze – polegające na ogólnym przekonaniu, iż nie ma takich sytuacji, w których możliwy jest wpływ na bieg wydarzeń;

- deficyty motywacyjne – osoba zachowuje się biernie, jest zrezygnowana, nie podejmuje żadnych działań zmierzających do zmiany sytuacji;
- deficyty emocjonalne – ofiara przeżywa stany apatii, lęku, depresji, uczucia zmęczenia, niekompetencji i wrogości.

W rezultacie dochodzi do całkowitego zniewolenia tj. odebrania ofierze woli walki.

Zespół zaburzeń stresu pourazowego – PTSD

Od kilkunastu lat przy pomaganiu ofiarom przemocy domowej rozpoznaje się u nich specyficzną kategorię zaburzeń emocjonalnych. Nazywa się ją zespołem zaburzeń stresu pourazowego i oznacza międzynarodowym skrótem PTSD (post traumatic stress disorder). Zaburzenie to zostało pierwotnie rozpoznane u żołnierzy doznających urazów emocjonalnych w czasie wojny oraz u ofiar katastrof i zakładników porywanych przez terrorystów. Do podstawowych objawów tego zaburzenia zalicza się bolesne powracanie śladów doświadczeń urazowych, przeżywanie specyficznego paraliżu emocjonalnego, unikanie tego, co przypomina uraz, a także stany hiperpobudzenia. Mimo upływu czasu pojawiają się koszmary senne i bezsenność, wstrząsające wspomnienia i wizje na jawie, niezrozumiałe i bolesne stany emocjonalne i somatyczne. Ofiara czuje jakby jej uczucia znajdowały się w stanie zamrożenia lub związania. Towarzyszy temu gotowość do nagłego pojawiania się reakcji ucieczki lub walki, bez sytuacyjnego uzasadnienia. Obawia się, że zwariowała, nie rozumie tego, co z nią się dzieje. Gdy zaburzenia takie pojawiają się u osób, które przeżyły jednorazowe doświadczenie raniące, odpowiednia pomoc terapeutyczna może przyczynić się do złagodzenia i wycofania objawów. Niestety, ofiary przemocy domowej są wielokrotnie narażone na takie zranienia i często dzieje się to w chwilach, gdy nasilają się objawy PTSD spowodowanego poprzednimi aktami przemocy. Osłabia to poważnie siły ofiary i zaburzenia mogą osiągać większe rozmiary niż u innych osób.

Diagnoza przemocy w rodzinie w kraju

Podstawowym źródłem danych statystycznych na temat przemocy w rodzinie są statystyki policyjne oraz udostępnione przez Ministerstwo Sprawiedliwości statystyki sądowe.

Liczba ofiar przemocy domowej wg procedury „Niebieska Karta”

	2012	2013	2014	2015
Liczba ofiar przemocy domowej ogółem	76 993	86 797	105 332	97501

w tym: kobiety	50 241	58 310	72 786	69 376
w tym: mężczyźni	7 580	9 233	11 491	10 733
nieletni	19 172	19 254	21 055	17 392

Dane Komendy Głównej Policji z dnia 02.11.2016r.

Liczba osób podejrzewanych o stosowanie przemocy domowej wg procedury „Niebieska Karta”

	2012	2013	2014	2015
Liczba osób podejrzewanych o stosowanie przemocy domowej ogółem	51 531	61 450	78 489	76 034
w tym: kobiety	3 522	4 440	5 301	5 244
w tym: mężczyźni	47 728	56 755	72 791	70 484
nieletni	281	255	397	306

Dane Komendy Głównej Policji z dnia 02.11.2016r.

Liczba przeprowadzonych interwencji Policji

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Interwencje domowe ogółem	608.751	620.662	718.819	658.651	573.834	586.062	584.279
w tym: dotyczące przemocy w rodzinie	96.773	96.099	81.403	86.455	81.415	83.488	70.867

Dane Komendy Głównej Policji z dnia 02.11.2016r.

Liczba sprawców przemocy domowej będących pod wpływem alkoholu

	2012	2013	2014	2015
Liczba sprawców przemocy domowej będących pod wpływem alkoholu ogółem	31 387	37 650	50 073	48 841
- kobiety	1 005	1 289	1 969	1 972
- mężczyźni	30 333	36 327	48 055	46 830
- nieletni	49	34	49	39

Dane Komendy Głównej Policji z dnia 02.11.2016r.

Statystyki Komendy Głównej Policji wskazują, że przemoc w rodzinie jest poważnym problemem społecznym.

Negatywnych skutków przemocy w rodzinie doświadczają także dzieci, które niejednokrotnie są świadkami przemocy małżeńskiej. Istnieje ryzyko wystąpienia u nich problemów emocjonalnych i związanych z zachowaniem, takich jak:

- odczuwanie niepokoju,
- depresja,
- samouszkodzenia,
- osłabienie koncentracji objawiające się, np. osiąganiem niskich wyników w szkole,
- pogorszenie samopoczucia,
- nieposłuszeństwo,
- agresja wobec otoczenia,
- występowanie koszmarów sennych,
- moczenia nocne,
- pojawienie się dolegliwości fizycznych, będących skutkiem stresu psychologicznego.

U dzieci będących świadkami przemocy domowej zwiększa się ryzyko pojawienia się w przyszłości problemów związanych ze zdrowiem psychicznym. Istnieje zwiększone prawdopodobieństwo, że takie dzieci w przyszłości będą częściej sięgały po alkohol i stosowały przemoc wobec swoich partnerów.

Diagnoza przemocy w rodzinie w gminie Czersk

Interwencje Policji na terenie miasta i gminy Czersk

	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.
Interwencje - ogółem	2389	1477	2271	1845
Interwencje w związku z przemocą domową	495	272	308	137

Dane Komisariatu Policji w Czersku

Sprawcy przemocy pod wpływem alkoholu

	2013 r.	2014 r.	2015 r.
Liczba sprawców przemocy pod wpływem alkoholu	24	52	61
W tym: kobiety	0	6	2
mężczyźni	24	46	58
nieletni	0	0	1

Liczba postępowań przygotowawczych z art. 207 kk.

	2013 r.	2014 r.	2015 r.
Liczba postępowań przygotowawczych z art. 207 kk:			
- wszczęte	17	25	13
- stwierdzone	17	25	13
- zakończone	17	25	13

Dane Komisariatu Policji w Czersku z dnia 17.11.2016 r.

Liczba procedur „Niebieska Karta” w Gminie Czersk

Podmiot wszczynający procedurę	Komisariat Policji	MGOPS	Oświata	Służba zdrowia	GKRPA	Ogółem
2013 rok	10	8	4	0	0	22
2014 rok	23	9	1	1	3	37
2015 rok	40	9	3	0	2	54

Dane Statystyczne Zespołu Interdyscyplinarnego

Analiza ankiety

W 2016 roku na terenie szkół gimnazjalnych przeprowadzona została ankieta, której celem było poznanie opinii uczniów na temat problemów społecznych takich jak nadużywanie alkoholu, zażywanie narkotyków oraz występowanie przemocy domowej. Przeprowadzenie badań miało także na celu określenie rozmiaru badanego zjawiska oraz służyć jako podstawa do opracowania odpowiednich kierunków działań służb pomocowych. Ankiety przeprowadzono wśród młodzieży uczącej się w:

- Zespole Szkół w Łęgu,
- Zespole Szkół w Rytlu
- Zespole Szkół w Czersku.

W badaniach udział wzięło 130 gimnazjalistów w wieku 13-14 lat. Wyniki ankiety przedstawione są w formie liczbowej, gdzie liczba oznacza ilość osób zaznaczających daną odpowiedź.

1. Czy doświadczyłeś bądź byłeś świadkiem którejs z wymienionych form przemocy w rodzinie?

	Doświadczyłem	Byłem świadkiem		Doświadczyłem	Byłem świadkiem
wyzwiska	77	51	wyśmiewanie	41	24
groźby	27	40	ośmieszanie	37	20

poniżanie	31	37	ciągnięcie za włosy	30	22
policzkowanie	15	36	ograniczenie pożywienia	-	25
popychanie i szarpanie	41	29	dotykanie miejsc intymnych	3	26
bicie	19	42	zmuszanie do współżycia	2	20
szantażowanie ekonomiczny	7	18	cyberprzemoc	4	25
ciągłe krytykowanie	31	24	NIE	2	

2. Czy znasz przynajmniej jedną osobę, która jest karana fizycznie przez rodziców, opiekunów?

a)	tak	20
b)	nie	57

Analiza odpowiedzi wskazuje, że znaczna część ankietowanych gimnazjalistów doświadcza bądź jest świadkiem stosowania przemocy w rodzinie.

Najczęściej wymienianymi formami przemocy, których **doświadczają** gimnazjaliści są:

- wyzwiska – **77** osób
- popychanie i szarpanie, wyśmiewanie – **41** osób
- ośmieszanie – **37** osób
- ciągłe krytykowanie, poniżanie – **31** osób
- ciągnięcie za włosy – **30** osób
- groźby – **27** osób
- bicie – **19** osób
- policzkowanie – **15** osób
- szantaż ekonomiczny – **7** osób
- cyberprzemoc – **4** osoby
- dotykanie miejsc intymnych – **3** osoby
- zmuszanie do współżycia – **2** osoby

Najczęściej wymienianymi formami przemocy w rodzinie, których gimnazjaliści **są świadkami**:

- wyzwiska – **51** osób
- bicie – **42** osoby
- groźby – **40** osób
- poniżanie – **37** osób
- policzkowanie – **36** osób

- popychanie i szarpanie – **29** osób
- dotykanie miejsc intymnych – **26** osób
- cyberprzemoc – **4** osoby
- ograniczanie pożywienia – **25** osób
- wyśmiewanie – **24** osoby
- ciągle krytykowanie – **24** osoby
- ciągnięcie za włosy – **22** osoby
- zmuszanie do współżycia – **20** osób
- ośmieszanie – **20** osób
- szantaż ekonomiczny – **18** osób

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”

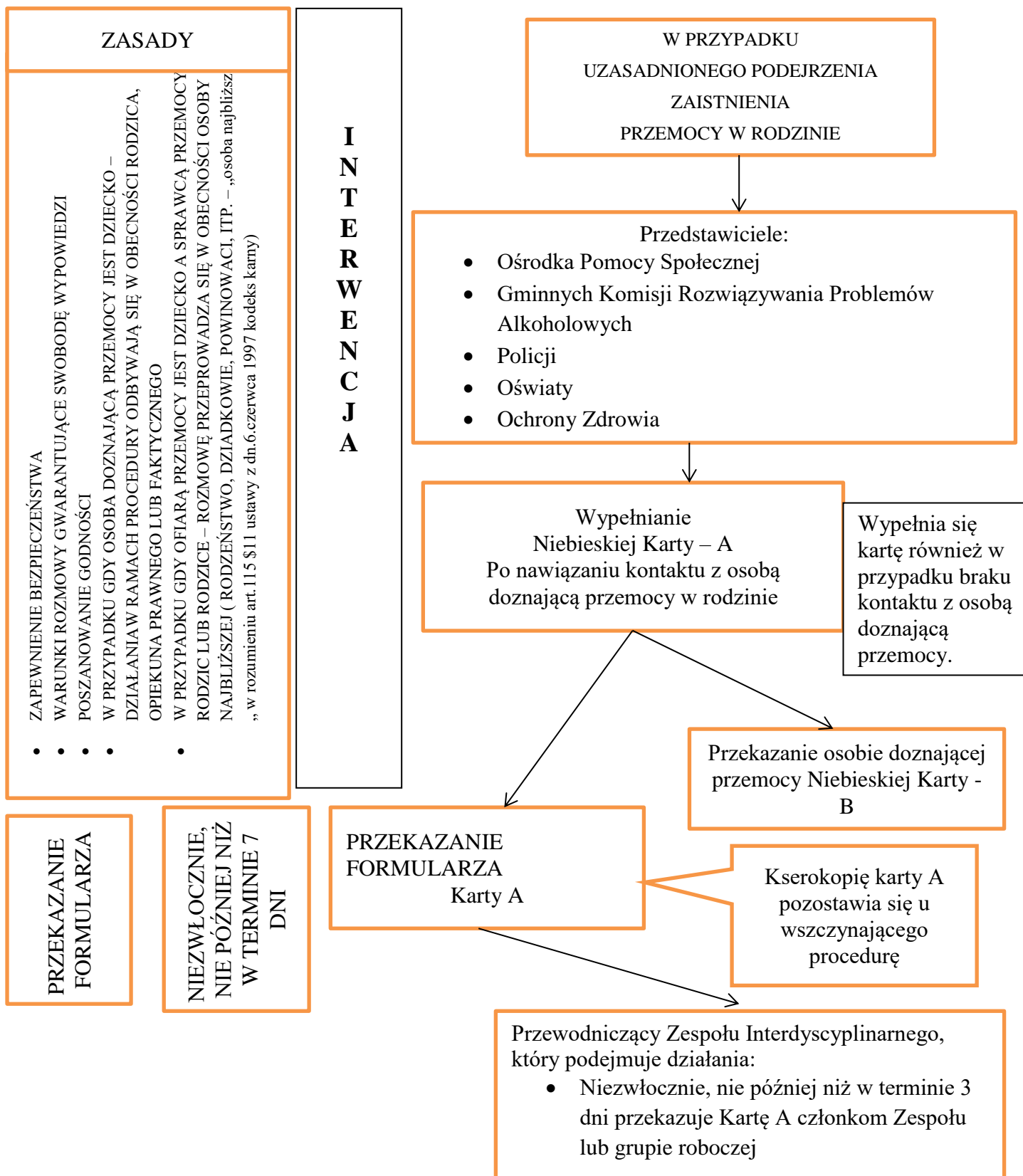
W/w rozporządzenie systematyzuje i porządkuje kwestie związane z podziałem zadań służb nakierowanych zarówno na pomoc osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, ale również obliguje do pracy ze sprawcą przemocy, ugruntowuje także pozycję i rolę Zespołu Interdyscyplinarnego oraz grupy roboczej, których działaniami kieruje Przewodniczący Zespołu.

Jednakże jak wynika z kontroli prowadzonych przez NIK w 2013 roku:

1. Stworzenie zespołów interdyscyplinarnych miało niekorzystny wpływ na sprawność działań, ponieważ spowodowało wydłużenie czasu reakcji na przypadki przemocy.
2. Przyjęte rozwiązania zakładają nadmiernie biurokratyczne struktury organizacyjne, skomplikowane i przewlekłe procedury postępowania, w zasadzie uniemożliwiają sprawne udzielenie szybkiej pomocy ofiarom.
3. Praktycznie w żadnej z objętych kontrolą jednostek (było ich 37 w całym kraju) nie wyodrębniono w planie finansowym środków na realizację zadań związanych z realizacją programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, a jeżeli już środki takie zostały wyodrębnione, to były to niewielkie kwoty.
4. Z uwagi na tak znaczne rozbudowanie formularza Niebieskiej Karty jest on niefunkcjonalny w warunkach policyjnej interwencji.

<http://www.dziennikbaltycki.pl/artykul/947995,nowe-prawo-mialo-pomoc-ofierze-a-pogarsza-jej-sytuacje,id,t.html>

Schemat postępowania służb – na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 roku w sprawie procedury „Niebieskiej Karty”

Należy pamiętać, że wszczęcie procedury Niebieskiej Karty nie jest równoznaczne z zawiadomieniem o popełnieniu przestępstwa. Niebieska Karta dokumentuje sytuację, stanowi ważny dowód w sprawie karnej. Jednak aby sprawca został ukarany, potrzebne jest co do zasady złożenie zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa. Wyjątek stanowi sytuacja, gdy Policja lub prokurator zajmą się sprawą z własnej inicjatywy.

Cele programu oraz wskaźniki

CEL GŁÓWNY PROGRAMU:

ZWIĘKSZENIE SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ PRZECIWDZIAŁANIA ZJAWISKU PRZEMOCY W RODZINIE W GMINIE CZERSK

Cel operacyjny 1:

Budowa skutecznego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Działania:

1. systematyczne monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy,
2. analiza skuteczności pomocy udzielanej rodzinom dotkniętym przemocą,
3. kompleksowa pomoc rodzinom dotkniętym zjawiskiem przemocy, przyjmowanie zgłoszeń dotyczących przemocy domowej i uruchamianie procedur mających na celu powstrzymanie przemocy,
4. kierowanie ofiar i sprawców przemocy do specjalistów(program korekcyjno-edukacyjny, punkt konsultacyjno-terapeutyczny dla ofiar, psycholog, pracownik socjalny)
5. złożenie zawiadomienia do prokuratora o podejrzeniu popełnienia przestępstwa

Cel operacyjny 2:

Uwrażliwienie środowiska lokalnego na problemy związane z przemocą w rodzinie.

Działania:

1. przygotowanie i udostępnianie materiałów o charakterze informacyjnym i edukacyjnym,
2. organizacja akcji informacyjnych propagujących pozytywne postawy w stosunkach międzyludzkich,

3. systematyczne podnoszenie wiedzy na temat przemocy w rodzinie, w szczególności wśród nauczycieli i pedagogów szkolnych, służb społecznych, służby zdrowia, osób duchownych itd.,
4. ułatwienie dostępu do podstawowych informacji z zakresu przeciwdziałania przemocy,
5. rozpowszechnianie w lokalnym środowisku informacji o programach korekcyjno – edukacyjnych,

Cel operacyjny 3:

**Zwiększenie skuteczności i dostępności pomocy rodzinom,
w których stosowana jest przemoc.**

1. Działania:

2. udzielanie profesjonalnej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie (Zespół Interdyscyplinarny, grupa robocza).
3. oddziaływanie na sprawców przemocy w rodzinie (we współpracy z PCPR w Chojnicach informowanie o możliwości udziału w programie korekcyjno-edukacyjnych, który odbywa się na terenie gminy Czersk. Obecnie: czwartek godz. 16.30-18.30, Zespół Szkół im. Jana Pawła II sala nr 44, ul. Kościuszki 6, poprzednio: Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Czersku, ul. Dworcowa 15)-współfinansowanie
4. utrzymanie Punktu Konsultacyjno-Terapeutycznego dla Osób Doświadczających Przemocy w Rodzinie i Członków ich Rodzin. Obecnie: czwartek godz. 18.30-20.30 Poradnia Leczenia Uzależnień, ul. Królowej Jadwigi 4, poprzednio: (Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Czersku, ul. Dworcowa 15)-współfinansowanie
5. wdrażanie procedury „Niebieskiej Karty”,
6. nawiązywanie i utrwalanie współpracy z przedstawicielami poszczególnych służb i instytucji,
7. szkolenia, konferencje

Wskaźniki:

Dla realnej oceny funkcjonowania programu konieczny jest zestaw wskaźników. Wśród istniejących najbardziej adekwatne będą:

- a) dane statystyczne na temat zjawiska przemocy w rodzinie,

- b) liczba osób przeszkolonych,
- c) liczba programów, akcji informacyjnych oraz liczba ich uczestników,
- d) liczba wszczętych procedur „Niebieskiej Karty,
- e) liczba zakończonych procedur „Niebieskiej Karty,
- f) liczba posiedzeń Grup Roboczych,
- g) liczba sprawców przemocy objętych programem korekcyjno-edukacyjnym,
- h) liczba osób kończących udział w programie korekcyjno-edukacyjnym,
- i) liczba osób korzystających z pozostałych form wsparcia (psycholog, punkt konsultacyjno-terapeutyczny, MGOPS)

Zasoby umożliwiające realizację programu

- 1) Burmistrz Czerska,
- 2) Zespół Interdyscyplinarny,
- 3) Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czersku,
- 4) Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Czersku,
- 5) Niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej,
- 6) Placówki oświatowo - wychowawcze z terenu Gminy Czersk,
- 7) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Czersku,
- 8) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Chojnicach,
- 9) Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna,
- 10) Komisariat Policji w Czersku,
- 11) Środki masowego przekazu,
- 12) Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej w Chojnicach inne instytucje, organizacje pozarządowe, osoby fizyczne.

Spodziewane efekty realizacji programu

- 1. Zwiększenie dostępności pomocy dla osób doświadczających przemocy w rodzinie oraz sprawców przemocy.
- 2. Zwiększenie społecznej wrażliwości i zaangażowania w sprawy przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- 3. Pogłębienie wiedzy społeczeństwa o zjawisku przemocy w rodzinie i sposobach radzenia sobie z tym problemem.
- 4. Zmniejszenie liczby rodzin, w których interwencje podejmowane są wielokrotnie.

Termin realizacji programu

Program realizowany będzie w okresie od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2020 roku na terenie Miasta i Gminy Czersk

Źródła finansowania

Program będzie finansowany ze środków budżetu Gminy Czersk, dotacji oraz ze środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł. Łączna kwota wydatków przewidziana na realizację Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na 2017 r. wynosi 12 300 zł.

Realizacja programu

Nadzór nad realizacją Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2020 sprawuje Dyrektor Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, który składa roczne sprawozdanie merytoryczno-finansowe z wykonania programu Burmistrzowi Czerska oraz Radzie Miejskiej w Czersku.

BR.0007.108.2016

PROJEKT

UCHWAŁA NR XXVI/257/16 RADY MIEJSKIEJ W CZERSKU

z dnia 20 grudnia 2016 r.

w sprawie powołania doraźnej komisji do opracowania projektu zmian Statutu Gminy Czersk

Na podstawie art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. – Dz. U. z 2016 r., poz. 446 ze zm.) oraz § 67 ust. 1 Statutu Gminy Czersk (Dz. U. W. P. z 2011 r. Nr 102, poz. 2036 ze zm.)

Rada Miejska uchwala, co następuje:

§ 1.

Powołuje się doraźną komisję do opracowania projektu zmian Statutu Gminy Czersk w składzie:

- 1) - przewodniczący,
- 2) - członek,
- 3) - członek.

§ 2.

Komisja zobowiązana jest zakończyć swoją pracę w terminie do dnia 30 kwietnia 2017 r.

§ 3.

Wykonanie uchwały powierza się Przewodniczącemu Rady.

§ 4.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu na tablicy ogłoszeń oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Wnoszący:

Przewodniczący Rady

/-/ Grzegorz Kobierowski

Przewodniczący Rady
Grzegorz Kobierowski

Uzasadnienie

Statut Gminy Czersk wymaga zaktualizowania pod względem obowiązujących przepisów prawa. Ponadto ewentualne uwagi radnych i pracowników samorządowych zostaną poddane analizie zgodności z prawem i konieczności uzupełnienia bądź zmian w Statucie.

Mając powyższe na uwadze, podjęcie niniejszej uchwały uważa się za konieczne i uzasadnione.

Wnosząc projekt uchwały jest Przewodniczący Rady.

BR.0007.109.2016

PROJEKT

UCHWAŁA NR XXVI/258/16 RADY MIEJSKIEJ W CZERSKU

z dnia 20 grudnia 2016 r.

w sprawie przyjęcia planu pracy Rady Miejskiej w Czersku na rok 2017

Na podstawie art. 18 ust. 1 z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. – Dz. U. z 2016 r., poz. 446 ze zm.)

Rada Miejska uchwała, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się plan pracy Rady Miejskiej w Czersku na rok 2017, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Przewodniczącemu Rady.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu na tablicy ogłoszeń oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Wnoszący:

Przewodniczący Rady

/-/ Grzegorz Kobierowski

Przewodniczący Rady
Grzegorz Kobierowski

Uzasadnienie

Zgodnie z § 24 ust. 2 Statutu Gminy Czersk sesje Rady Miejskiej odbywają się zgodnie z jej planem pracy. Plan pracy na okres roku Rada Miejska przyjmuje, na wniosek Przewodniczącego Rady, w formie uchwały.

Mając powyższe na uwadze, podjęcie niniejszej uchwały uważa się za konieczne i uzasadnione.

Wnosząc projekt uchwały jest Przewodniczący Rady.

Styczeń / Luty

1. Informacja o przebiegu prac zimowego utrzymania dróg na terenie Gminy.
2. Informacja na temat stanu infrastruktury na terenie Gminy oraz o wykorzystaniu i udostępnianiu społeczeństwu obiektów sportowych poza zajęciami szkolnymi.
3. Informacja o funkcjonowaniu gminnych instytucji kultury wraz z przedstawieniem oferty kulturalnej i turystycznej na terenie Gminy na rok 2017.
4. Sprawozdanie z działalności Komisji stałych w 2016 r.

Marzec

1. Informacja o współpracy gminy Czersk z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.
2. Informacja dotycząca inwestycji realizowanych w ramach umów partnerskich.
3. Informacja dotycząca działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czersku.

Kwiecień:

1. Informacja o sytuacji na rynku pracy w gminie Czersk oraz oferta Powiatowego Urzędu Pracy.
2. Informacja dotycząca działalności Administracji Zasobów Komunalnych w Czersku oraz informacja na temat bazy turystyczno-rekreacyjnej i stanu przygotowań do sezonu turystycznego.
3. Informacja o działalności Młodzieżowej Rady Miejskiej w Czersku.

Maj:

1. Informacja o wykonaniu budżetu za I kwartał 2017 r.
2. Informacja o funkcjonowaniu służb porządkowych na terenie Gminy.

Czerwiec:

1. Informacja dotycząca ochrony zdrowia na terenie gminy Czersk oraz o funkcjonowaniu Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Czersku.
2. Zatwierdzenia sprawozdania finansowego gminy Czersk wraz ze sprawozdaniem z wykonania budżetu na 2016 r.
3. Podjęcie uchwały w sprawie absolutorium dla Burmistrza Czerska.

Wrzesień:

1. Informacja o wykonaniu budżetu za I półrocze 2017 r.
2. Informacja o kształtowaniu się wieloletniej prognozy finansowej w 2017 r.
3. Informacja o funkcjonowaniu oświaty w gminie Czersk.

Październik:

4. Informacja na temat stanu gospodarki w gminie Czersk.
5. Informacja o funkcjonowaniu Zakładu Usług Komunalnych Sp. z o. o w Czersku.
6. Podjęcie uchwał okołobudżetowych.

Listopad:

1. Informacja o wykonaniu budżetu za III kwartał.
2. Podjęcie uchwały w sprawie taryf za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków.
3. Informacja na temat złożonych oświadczeń majątkowych.

Grudzień:

1. Uchwalenie budżetu na 2018 r.
 2. Uchwalenie wieloletniej prognozy finansowej gminy Czersk.
 3. Przyjęcie planu pracy Rady Miejskiej w Czersku na 2018 r.
 4. Przyjęcie planu pracy Komisji stałych Rady Miejskiej w Czersku na 2018 r.
-

BR.0007.110.2016

PROJEKT

UCHWAŁA NR XXVI/259/16 RADY MIEJSKIEJ W CZERSKU

z dnia 20 grudnia 2016 r.

w sprawie przyjęcia planów pracy stałych komisji Rady Miejskiej w Czersku na rok 2017

Na podstawie art. 21 ust. 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. – Dz. U. z 2016 r., poz. 446 ze zm.)

Rada Miejska uchwała, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się plany pracy stałych komisji rady Miejskiej w Czersku na rok 2017, stanowiące załączniki nr 1-5 do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się przewodniczącym komisji.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu na tablicy ogłoszeń oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Wnoszący:

Przewodniczący Rady

/-/ Grzegorz Kobierowski

Przewodniczący Rady
Grzegorz Kobierowski

Uzasadnienie

Zgodnie z § 68 Statutu Gminy Czersk do kompetencji Rady Miejskiej w Czersku należy uchwalanie rocznych planów pracy stałych komisji Rady.

Mając powyższe na uwadze, podjęcie niniejszej uchwały uważa się za konieczne i uzasadnione.

Wnoszącym projekt uchwały jest Przewodniczący Rady.

Załączniki do Uchwały zostaną przedstawione Radnym po ich przyjęciu przez poszczególne komisje.

BR.0007.111.2016

PROJEKT

UCHWAŁA NR XXVI/260/16 RADY MIEJSKIEJ W CZERSKU

z dnia 20 grudnia 2016 r.

w sprawie zmiany Uchwały nr XXV/291/05 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 23 lutego 2005 r. w sprawie określenia zasad udzielania i rozmiaru zniżek tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć w placówkach oświatowych prowadzonych przez gminę Czersk

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. - Dz. U. z 2016 r., poz. 446 ze zm.) oraz art. 42 ust. 7 pkt 3 i art. 91d pkt 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (t. j. - Dz. U. z 2016 r., poz. 1379 ze zm.)

Rada Miejska uchwala, co następuje:

§ 1.

W Uchwale nr XXV/291/05 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 23 lutego 2005 r. w sprawie określenia zasad udzielania i rozmiaru zniżek tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć w placówkach oświatowych prowadzonych przez gminę Czersk § 4 otrzymuje brzmienie:

„Ustala się tygodniowy, obowiązkowy wymiar godzin zajęć dla:

1. nauczycieli – pedagogów, psychologów i logopedów – 24 godziny
2. nauczycieli przedszkola, oddziału przedszkolnego przy szkole podstawowej prowadzących zajęcia w grupach „mieszanych” dzieci 6 – letnich i młodszych – 22 godziny”

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Czerska.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego i podlega ogłoszeniu na tablicy ogłoszeń oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Wnoszący:

Burmistrz Czerska

/-/ Jolanta Fierek

Przewodniczący Rady
Grzegorz Kobierowski

Uzasadnienie

W związku z występowaniem grup „mieszanych” dzieci 6-letnich i młodszych w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych konieczne jest dostosowanie dotychczas obowiązującej uchwały do stanu faktycznego.

Przepis art. 42 ust. 3 lp. 1-2 ustawy z 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela określa tygodniową liczbę godzin obowiązkowego wymiaru zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych nauczycieli przedszkoli oraz oddziałów przedszkolnych pracujących: 1) z grupami dzieci poniżej szóstego roku życia - 25 godzin, i 2) z grupami dzieci 6-letnich - 22 godziny. Oznacza to, że nie określono w nim tygodniowej liczby godzin obowiązkowego wymiaru zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych nauczycieli przedszkoli, którzy prowadzą zajęcia z grupami "mieszanymi", tzn. z grupami, w których w skład obok sześciolatków wchodzi również dzieci młodsze - 3, 4 i 5-letnie. To zaś nakazuje przyjąć, że ci nauczyciele są nauczycielami szkół niewymienionych w art. 42 ust. 3 Karty Nauczyciela, a zatem obowiązek określenia tygodniowego obowiązkowego wymiaru zajęć - stosownie do art. 42 ust. 7 pkt 3 Karty Nauczyciela - spoczywa na organie prowadzącym szkołę.

Powyższe stanowisko znalazło swoje potwierdzenie w wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 12 lipca 2016 r. I OSK 880/16 - Określenie tygodniowej liczby godzin obowiązkowego wymiaru zajęć nauczycieli przedszkoli, którzy prowadzą zajęcia z grupami tzw. „mieszanymi”.

Projekt uchwały został pozytywnie zaopiniowany przez nauczycielskie związki zawodowe działające w placówkach oświatowych miasta i gminy Czersk, tj. NSZZ „Solidarność” POiW oraz Związek Nauczycielstwa Polskiego.

Mając powyższe na uwadze, podjęcie niniejszej uchwały jest konieczne i uzasadnione.

Wnosząc projekt uchwały jest Burmistrz Czerska.